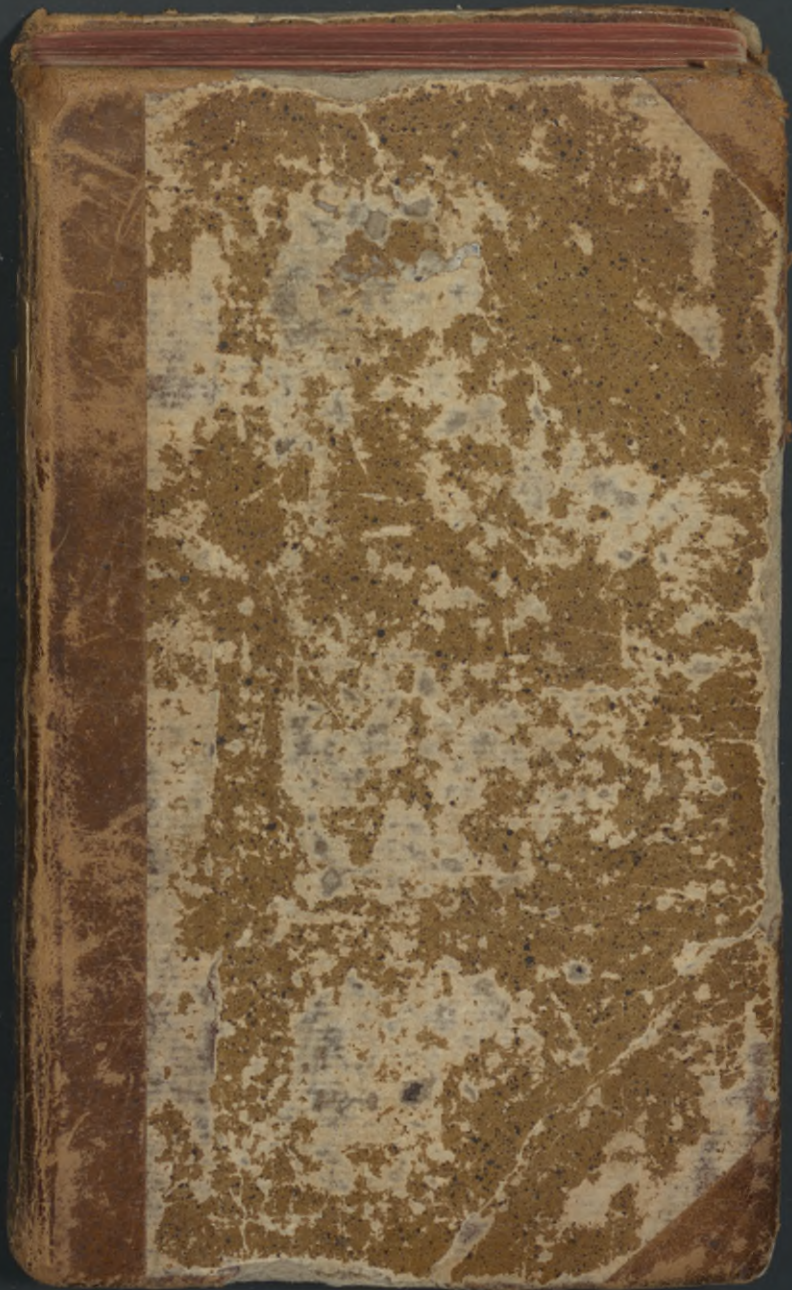

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Kyrkohist.
Sv.

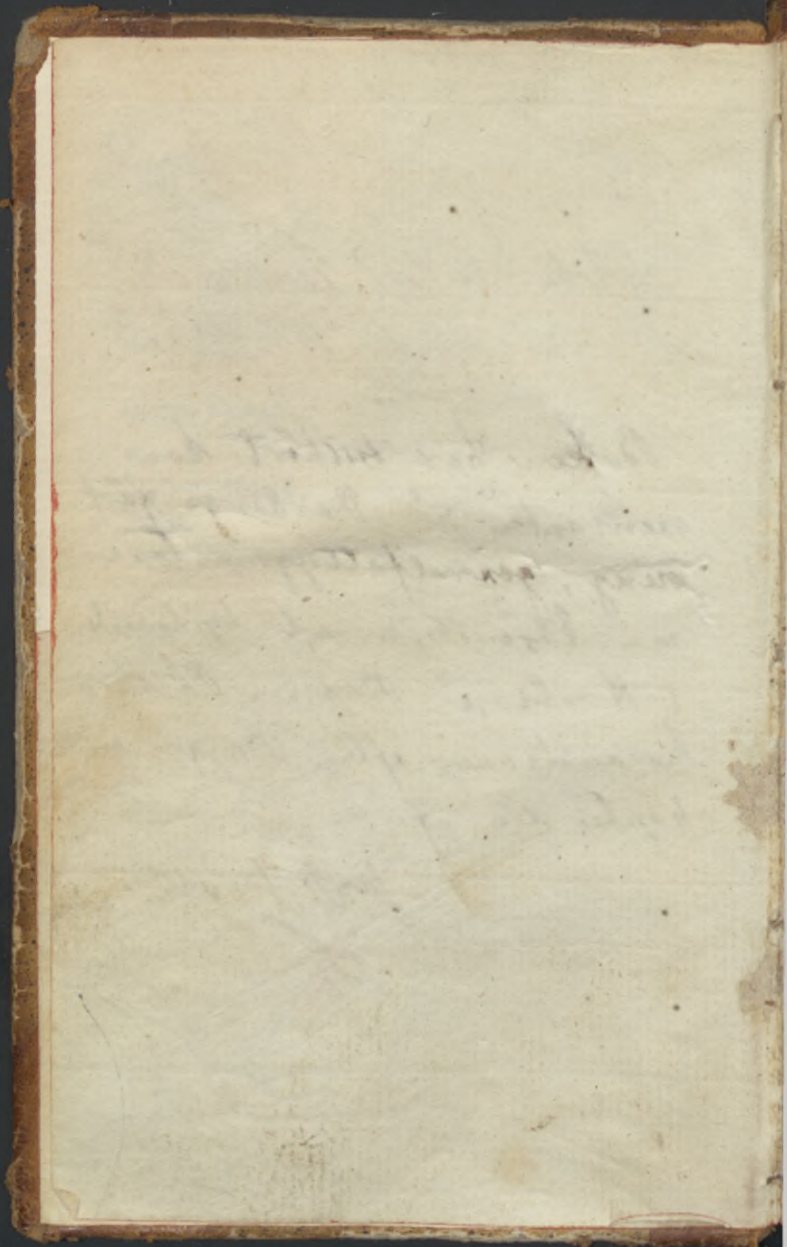
Handwritten:
P...
879

Handwritten:
Sv 32 / 1074

John Eberhard ~~Jonsson~~
24/4 - 1822,

Boken har tillhört kom-
mentanten på Värbergs-fäst-
ning, generalfattigmästaren
m. Ehrenström af kyrkostaden
i Hrabänze Bagge. På sterb-
hasauktionen efter Bagge in-
köptes den af

John Jönsson

Andr. Ehrenström
כסם יהיה

ANDREÆ OL. RHYZELII,
S. Th. D. Archipp. Lincop.

MONASTERIOLOGIA
SVIOGOTHICA,

Eller

Kloster - Beskrifning,

Öfver hwilket

Uppräknas (med berättelse om hwad om
them kunnat igenfinnas och uppspanas) alla the
Kloster och Helg-Andshus, som, under På-
wedomet, uti Swea- och Gøtharike, såsom be-
gripande the Otta gamla Sticht: Upsala,
Linköping, Skara, Strengnäs, Wästerås,
Ås, Wägslö, Åbo och Lund, blefwit byggde
och underhållne; samt om the Munkes
Order, som i Sverige haft Kloster;

Bestående af tio böcker och en Tillegg-
ning om Jesuit - Orden.

Uthi, som om sitt k. Fäderneslands for-
na tilstånd äro wetgerige, til wälment tienskt
och menlöst nöge, på Auctoris
egen bekostnad,

Tryckt i LINDÖPINS,

Hos PETTER PILECAN År 1740.

Kongl. Maj:sts

Tro-Man, General Major af Caval-
leriet och Öfwerste för Södra Skå-
niska Cavallerie-Regemente,

Högwålborne Grefwe

Herr CARL EMIL
LEWENHAUPT,

Grefwe och Arf-Herre til Öd-
wids Kloster &c. &c.

Wad jag tilförne på lediga stunder sam-
blat, och nu, efter mongas anmodan,
uti denna ligla bok af Trycket utgif-
wer, vnderstå jag mig Högwålborna Her-
rar Grefworns iustitwa, af följande orsa-
ker. Alla the Munte- och Klunne-Kloster,
som i Påwedömetis tid uti Swea- och Götha-
rike varit, hafwer jag fuller vpräknt och ef-
ter mitt ringa emne beskrefwit; dock mycket
få af them sedt eller i ögnasichte tagit. Ibland
hwilka få äro Skog-Kloster i Wpland,
och Ödwids-Kloster i Skåne. På the förra
hafs

Samt
Högwålborne Grefwe
Herr ERIC BRASSE,
Grefwe och Arf. Herre til
Skog-kloster &c. &c.

hafwer jag i mina yngre år, tå jag i Upsala
studerade, haft oförgäteligt nöge och gagn,
serdeles uti thes wackra och anseentliga Biblio-
thek; Och på Odwids-kloster bleswit, snart
för tiugo fyra år sedan, en gång wål och stå-
teligen vndsågnad. Jcke allenast therföre,
utan ock emedan these tv, fordom warande
Kloster, ej allenast nämnas fuller än i dag ge-
menligen Kloster, men äro dock i thet stånd
och anseende, til belågenhet, byggnad och an-
dra hårligheter, at the med sanning kunna kalla
las Grefliga Slott, Palais och Lusthus,
(†) 2 Fäders

Fäderneslandet til mycken prydnad, warande knapt någre af the fordna Kloster i Swea- och Götha-Rike nu förtiden så herlige, som these; utan ock ägas och innehafwas af the aldraäldsta och första Swenska Grefwe-Familiers Ane-Herrar, genom hwilka wår Efterwerld kan hafwa at nytja och wörda af Högwälbemäldta Familier ewerdeliga descendenter. Emedan Edra Högwälborenheter äro the samme, hafwer jag dristat mig at setta Edra Högwälborenheters namn, som i Eder och guld borde ristas, för thenna min ringa Klosters-beskrifning, til at dermed ej allenast tilwända henne aldeles oförtient heder och prydnad; utan ock til at wisa, hwad högachtning jag huser för alt thet, som i wårt l. Fädernesland är gammalt och tillika berömligit. Hafwer jag härwittinnan felat och förstegit mig, så wil jag, uti all ärebördighet, och vnder troinnerlig önskan til all wälsignelse och ewig wälgång, thet gerna försona med ett demödigt och oafsläteligit framhårdande

Högwälborna Herrar Grefwornas

Dominkwördsammaste
Tienare

Lindöping d. 25. Junii
år 1740.

And. Ol. Rhyzelius.

Thetta

Hetta verk, hwars innehåll
af ingen tilförne utförligen,
men här med en högberömlig
flit är afhandladt, hastwer jag
med besynnerligt nöge genom-
läst, och theruti ej något fun-
nit, som kan hindra thes utgifs-
wande genom trycket.

Stockholm d. 24.
Decemb. 1738.

G. BENZELSTIERNA.

Cele-

CELEBERRIMO
MONASTERIOLOGIÆ
SVIOGOTHICÆ
AUCTORI.

Quid facit ? eversas reficit Monialibus ades ?
Anne cupit Monachos huc revocare pigros ?
Ante sat arctos pressere ea pondera terras ;
Poniteat pulsus nidificare lupis.
Non facit id, nec velle potest, RHYZELIUS, auctor,
Quem scripsit gnava sedulitate, libri.
Rem facit egregiam. Na ! miscet is utile dulci ;
Prisca bona refert dum monumenta fide.
Theologus dextrè Mystéria cœlica pandit,
Inter & Historicos claret in orbe viros.
Vix alius longâ Svionum res nocte sepultas
Excussit melius, dexteriusque tenet.
Hinc laus ampla virum manet ; Asceteria junctim
Auctorem laudant en ! rediviva suum.
Donec apud Sviones prius ista fuisse leguntur,
Fama vehet pulchrum RHYZELLANA decus.

Stockholmia idib. Januariis
Ann. M. DCC. XL.

In
MONASTERIOLOGIAM

Viri Max: Reverendi atq; Amplissimi,

Doct. ANDREÆ OL.
RHYZELII,

Dicecéseos Lincop. Archi-Præpositi gravissimi.

Abditos terræ referare flexus,
Et sinus fulvô madidos liquore,
Plenus æumnæ labor est, et artis
ingeniosæ.

Temporis lapsos revocare gressus,
Atque vergentes seniô ruinas,
Est labor, plus quam Ganymede, dignus,
Nectare et aurô,

Imminent luci monumenta fecli,
Dum nitens splendor redeat facellis,
In quibus flagrans pietatis arsit
Cura laborque.

Maeste, Vir præstans meritis et annis:
Pande delubris aditus apertos,
En opus prodet genium atque venam
RHYZELIANAM.

Maeste nunc, clarum decus atque lumen,
Sustine nostrum studium & amorem,
Sic diu nobis, patriæque prosis
Mente manuque,

Animô meliori quàm calamô, misit

GAB. WILSKMAN,

S Theol. L. Prim. Gymn. Scar.

Til
Dom = Probsten vti Linköping,
Högwördige Herr Doct.
**ANDREAS OLAV.
RHYZELIUS,**

tå han
Af Trycket låt utkomma
Sin

Med flit och mödo sammanskrifua
**MONASTERIOLOGIAM
SVEOGOTHICAM.**

Renlesnads - folk i monga år sans mycket vti
Norden,
Af Påwar siichtadt, heligt giordt, med monga-
handa orden.
Thet lesde wel, som föregafs, förvthan syndig wana;
Thes lesnad syntes helig nog, som skulle andra mana
Til Gudlig andacht, kyshet stor, förvthan köstlig lusta,
Fast monge af thet rena folk therunder moste pusta.
Thet föregafs: the skulle så ett ewigt lif förtiåna
Och hade wål til öfwerlopps at kunna androm låna
Welgierningar och goda werk: men thet war falsker låra,
Som lystad' endast ther vppå, sig rikligt kunna nåra.
The hade hus och inkomst stor med monga ågodelar
I löst och fast, och öftes på, at them ej något felar.
Af bågge kön ett antal stort, the lesde vthan mödo,
Som must och mårg af landet drog; them andra moste
föda;
Ty Munkar, Munnor hopenals sans vppå monga
stellen,
Som lesde vti vppighet, och gjorde sig tillfellen
Med reu skenkelig helighet enfalligt folk bedraga,
Thes goda draga vnder sig, wel om sig kelswom laga:
Men

Men theta folks bedrägeri, blef wyvad och förtagit,
Thes präl och stenförwandladt snart och huset nederlagit,
At ni ej mer än namnet gware på många ställen finnes.
Ja, så i glömskan nedersejkt, at ingen thet nu minnes.
Anapt finnes rummet, theress skådt the sköna Munkes-
nåsten,

The prächtig präland' Munkhus, lik' stora Kongesåsten.
Men yrur thenda offer: fram har Doctor Anders letat
Rhyzelius med idga hand beskrifvit, wil tu wetat,
The flustier, som ha ferdit mdags i Swea-Götha prälat,
Hau anfördt vti thenda bok och of för dgon målat.

Hwad sku' wi gie' en sådan man, af oförtruten istver
Som letar sikt vr merket fram, och annat nyttigt
skrifver;

Gide efter-verlden klof och wis om thet, som nåstan
hunnit

Til ewighetens mörka natt, och war som rök försvunnit?
Så länge blodet i vår kropp i alla ådrar rinner,
Försätrar jag, at tackfamt loff i allas hiertan brinner.

Gassigt och ensaldigt, dock wel-
ment, skrifvit af Herr Docto-
rens gamla wen och tienare

Amnehärad

Den 16 Apr. 1740.

DANIEL L. HODELL.

P. & P. Amnehärad.

IN
MONASTERIOLOGIAM
SUIOGOTHICAM
RHYZELIANAM,

Suntibus & surgant amplis, orientur & auro
Inductò, Monachis Claustra sacrata suis;
Illa tamen meritò speciosa sepulcra vocabis,
Quies defunctorum non nisi fœtor inest.
Quis gemitu Monachos superet, precibusq; diurnis?
Quis magis externò Numen honore colat?
Verum detractâ, si queras undiq; larvâ,
Invenies, præter facta pudenda, nihil.
Scilicet, ut torquet divini oracula verbi
Pro lubitu sancto gens malefida DEO;
In cryptis turpi maculat sic crimine vitam,
Cujus multa satis sunt documenta rei.
Finibus hinc Patria depulsâ Relligione
Papicolùm, Claustris mox perit omnis honos.
Reliquias horum miseris cum videris, ipse
Esto memor: Pietas deniq; falsa ruit.
Idq; monet librò nos hocce amplissimus Auctor,
Cœnobiis olim tristia fata notans.
Zioni is vivat nostra fulcrumq; decusq;
Cujus nec vires longa senectâ premat!

Hæradshammar
d. 6 Nonarum Junii
Anno MDCCXL.

Scrib.
PET. WETTERSTEN.
P. & P.

Ad

AD.
AUCTOREM
Monasteriologiæ
EPIGRAMMA.

Marmoreas posuisse domos haud ulti-
ma laus est:

Exedit at sensim marmora tem-
pus edax.

Judicium præbent patria tot splendida tecta,

Quæ vix fama tenet pluvie tecta suo.

Hecce reedificans doctâ celebrata papyrò;

Marmoreas chartis vincis, Amice, domos.

Honoris & reverentiæ ergo

positum

à.

JONA WESTERSTRAND.

P. & P. in, Hiortæ Tusfæ.

In

IN
MONASTERIOLOGIAM
SVIO-GOTHICAM

Max. Reverendi atque Amplissimi

DOMINI,

Dn. ANDREÆ OL. RHYZELII,

S. Theol. DOCTORIS & ARCHIPRÆPOSITI

Diœceseos Lincopiensis celeberrimi.

Q Uos vertisse solum pietas lætatur ovatque
Calvastris, horum jam loca nosse juvat,
Claustra cuculligerum peramœnò limi-
te clara,

Pro meritò tesquis horridiora jacent.

Misifici sonitu quondam reboantia squalent

Culmina, quin upupis hospita sæpe feris.

Vestales olim Latias penetralia quæque

Occulerant, larvis hæc modo dira patent.

Quid? quod & antra suis condantur digna
tenebris,

Perpetuò tandem nocte premenda gravi.

Cœca superstitione latebras dolet hæc retectas,

Angit in apricum fraus mala seque trahi.

Extulit at reverenda caput jam reddita terris

RELLIGIO, Arctois sedibus apta suis.

Explicat alma decus, jubar & divina propago

Spargit in immensum, mœstaque corda
levat.

Stat velut excellâ speculatrix rupe, Papatûs

Commonstrans fœdi turpia facta piis.

Hæc, meminit, fucos tenuisse alvearia segnes,

Hos Cererem campos subministrasse pigris.

En!

En! manibus signat geminis ultroque citroque,
Quò fuerint quævis ludicra sacra locò,
Hæc ædes sancti Francisci; sancta Brigitta
Cultaque ibi est; divæ quique fuere lares.
Heic Augustini quoque Bernhardique penates;
Cœnobii præcis nomen uterque dedit.
Substitit hæc referens, simul atque locuta
coronæ:

Interpres horum noster amicus adest.
Noster amicus adest; siluit mox: hicce libellus
Prodiit actutum gratus ubique bonis.
Gratus ubique bonis, non unò nomine clarus
Multiplici verum dexteritate liber.
Edocet hic patrium scitè monumenta per
orbem,

Atque vibrat rutilam per tenebrosa facem.
Euge igitur studiò noscendi talia ductus,
Auctori celebri prospera cuncta vove.
Hæc pia sit merces, meruit quam cura laborque
Egregiis scriptis clarus in orbe cluens.
Hoc discas, quæso, præsentì codice, lector,
Ad normam Verbi reddere vota DEO.
Non etenim fictâ poterit ratione timeri,
Qui posuit cultus jura modosque sui.

*Debite observantia testanda
ergò adproperavit*

JOH. SPARSCHUCH,

Wälmönt Dicht.

Ar tiden strålad' fram ur ewigheters blick,
Fullkomlighetens baru sig uppå jorden twisa,
Ät uti himbla-ljus sin Gud och Herra prisa,
Ät hwilken skapadt alt sätt wäsend; dygd
och skick.

Ät härlighetens borg och en oshnlig högd,
Then dyre Anden sig med wördnad skulle wända,
Dch lysna ögon ej til nedre saker sända,
Ät warda någon tid från ratta wälet bögd.

Sig Skapar'n wille i framsälsta werlden te,
Som helig, stoor och wis, sora from och vthan lika,
Ät Sonen måtte ej om högsta goda twifa,
Men egit intet i omätlig föllnad se.

Doch kunde ej ett ljus, som himlen bildat af,
The ytra sinen från en farlig afwäg böga,
Ell' Gud och Skaparen sitt häunders wärk förnöga,
Som sänkte därtigt sig i slemma lustars awaf.

Then Nåden, hwilken straxt igenom mörkret sken,
Från himblars höga thron, mond' hielp och räddning
wisa:
Förnustet gärna doch wil eget wärde prisa,
Dch menar gidra sig wid egen skymning ren.

Man sådant griller kan i alla tider se,
Hur' ej af dubbelt ljus sig dårar lätt leda,
Som welat sällhet sig i egenhet bereda,
Dch ät self-walda wärk med lysna ögon le.

Lå tidens yngdom fram til ondskans ålder stred;
Sig några Nådens barn i heligt ypsät stilde
Från ora werldens sorl, som späda sinnen wil'de,
Wid kroppens stilla ro, at winna själens freid.

The menlöft fölgde åt ett inre sitt begär,
Doch mente söka then i wilda ödemarker,
Som tyckes welen från af folk bebodda parter,
Fast wti honom alt doch leswer, röres, är.

Jag lemnar theras drift. Men ondskan synger fra. II,
Doch stiger trappe-wis vp en förmunnad äpa,
Til thes hon wägar sig i euwälds-konung skapa,
Doch sätter aldrig mer å sido blygd och skam.

Så wart i stillhet at sin böner offra Gud,
En frihet efterhand wäl kunna kroppen giöda;
Doch otucht tygel-fritt med köstlig bränad söka
Sig sininkad' dierfwelig med rener kysthets skrud.

Än mera himlen sielf wår sällhets säkra hopy,
Som under Jesu kors med blod bestäncker grönskar,
Föräuftet äntlig sig i egen ära önskar,
Doch med sielstagna wärk Tron säger lydno opp.

Lå skal en Moder fram, ja änglar äfwen wäl,
At Son och Skaparen med andans suckar blidka;
Doch alt thet huckleri, man sunnet på at idka,
Från döden frälsta bör en wsel sydens träl.

Stig op Eusebins, se grunden, then tu lagt;
Doch wil jag icke tig här namna til tin ucka;
Jag wet, tin hwila har sig för en dårskap resa,
Som Foster-barnen til asguderiet bragt.

All werlden monde i ett hisligt i mörker gå:
Doch om i sinom tid Gud welat of ej söka,
Fongt ännu mindre hopy hans himmel kunnat öka:
Ty sondigt lesdes, och så lärdes äfwen rå.

Sidst dagen flarnar, och åt Norden liuset bår;
Lå kördes Munkar byrt, som Foglar wsur burar;

Ly Skriften drages fram, fördder inom murar,
Som ej om kloster och the salika löften lär.

Doch talas än om thet, som Dåd och tid förstört,
Til nödig warning för en långst begrafven yra:
Ly degen, hyppas man, blir mera fri från syra,
När giffet kannes, som i boden andra fört.

Så trår en efterwerld på fordna helgders pracht,
Dch plockar stenar by af äldrens mommenter,
De glömslor letar fram the multnad' Pergamenter,
Dch håller sicut om forslutna minnen wacht.

Igenom edor slit, Herr Doctor, tiden har
Med yngt ågon nu fått gamla stunder skada:
Om edart wårda loff, ty skal id' glömskan råda,
När intet minne ar af yngt och gammalt qwar.

WILH. AND. WENNERDAHL.

Allom gunstigom och Christinnadom
Läsarom önskes allsköns Guds nåd,
genom Jesum Christum, til timelig
wälfärd, samt andelig och ewig sa-
lighet, Amen!

S. I.

AT en präst hafwer på then-
na tiden skrefwit thenna sambling,
och thet om kloster, klosterfolk
och kloster: wäsende, lærer, vthan
twifwel, såsom tidens och *nationens* sed och
kyrnske är, blifwa tadladt och wrångwist
dömdt, enkanneligen af them, som antin-
gen icke kunna eller icke wilja något skrifs-
wa om fäderneslandets fordna tilstånd
och gamla handlingar; ja, och af them,
som wäl skulle kunna; men görat dock
icke, antingen af lätiö eller af fruchtan för
widriga domar, eller af några andra or-
saker. Hos thesa är afwunden så stark,
at han kommer them til at högeligen för-
tryta, thet något annar skrifwer och ut-
gifwer, thet the borde och kunde, men
icke gitta och wilja; och af thesom kom-
mer thet aldrafwärafte dömandet; emea
dan

Dan the betst kunna finna, hwad som kan
 wara feladt; och så giöra the afett grand
 en bielka, blifwandes then, som skrefwit
 hafwer, utgifwen för en wårdslös stim-
 pare, om icke något werre. Och sådan
 en annars swåra dom och oöiärliga med-
 fart komma både af högmod och af afwund,
 som finnas och på thetta settet röjas hos
 them, *qui nihil recte factum putant, nisi quod
 ipsi fecerint, & qui arbitrantur sue demi glorie,
 quicquid cedit aliena.*

§. II. Men jag wil kort och wålment
 biuda til at lindra, om icke ifrå mig al-
 deles wenda, the omdömen, som jag wist
 wet af mongom såldte warda om mig för
 thenna min sambling. Swilka i synner-
 het lära wara thessa try, nemligen 1. At
 jag som är präst, hafwer thetta samblat
 och skrefwit; 2. At jag giordt thet thenna
 tiden, och 3. At jag skrifwit om förra tidens
 kloster, klosterfolk och klosterwäsende i wårt
 fiära fädernes land. Swad altså thet
 första widkommer, så gifwer jag gerns
 med, at en präst hafwer båda henderna
 fulla af thet arbete och the sysslor, som
 egenteligen härfluta af hans kallelse och
 höra til hans embete, så at then Judiska
 lärarens Syraksons ord äro sanna ock om
 Christna lärare: then, som Skristena lära
 skal, han kan intet arbete sköta; och när man
 lära skal, mozte man intet annat hafwa at
 giös

giöra. Cyr. 28: 25. Finner jag ock sielf wid
 then tienst i församblingene, som mig af
 Gudi anbefaldt är, at bemäldte lärare haf-
 wer sagt cap. 3: 25. sant, jennwål om mig:
 tig är mer besaldt, än tu kan utretta. Men,
 föröthan thet, at jag lemnar vnder an-
 dras osweldiga dom och bewitnande, om
 och huru wida jag tilbörigen sköter mina
 embets-sysslor, och idkar mina *Theologiska*
 eller prästerliga *studier*; så finner jag mig
 behöfwa och förmodar, at ock mig bestås
 wid mitt *studerande*, som dageligit är och
 hafwer varit ifrå min barndom, någon
 omwärling eller omskiftelse. Thet är ett
 bekant och sant ord: amant alterna Ca-
 menæ, och hwad then lärde *Cicero* hafwer
 sagt: nihil est vicissitudine studiorum jucun-
 dius. När then, som mycket läs och *stu-*
derar, henger immerfort i ett och enahans-
 da, kan han wål tröttna och ledsna; men
 om han vnderstundom skiftar om och läs
 något annat, kan han til sitt förra huf-
 wud-studium, at jag så må kallat, komma
 sedan med större qwickhet, lust och nöge
 tillbaka igen. Wid alla andra stånd och
Professioner, tillåtas och brukas *vacationer*,
digressioner, hwilo- och rastetider. En präst,
 som ock är en menniska, behöfwer jenn-
 wål sina. När andre orcka icke *studera*,
 plåga the spatsera, swärfwa, fiska, jaga,
 någon gång om wekon; thet ingen rette
) † (2 sinnig

sinnig kan, när motta och anstendighet
therwid achtas, ogilla, förkasta och för-
biuda. So skulle då kunna wara så obil-
lig, och rättna thet mig til last och oan-
stendighet, at jag, som är präst och,
jemte mitt prästa-embetes oförsimmeli-
ga stötsel, läs och skrifwer *Theologica* hela
wekon, några timar anwender, dock icke
hwarje weko, på wårt fäderneslands hi-
storier, them jag ifrå barndomen älskat
hafwer, och alltid, såsom ett mitt bi-*stu-*
dium eller *Parergon*, på lediga stunder läsit.
Och må, förmodar jag, så mycket mindre
uågor med skäl tadla och lasta, at jag,
som är präst och wid ansvarigt prästa-
embete sitter, anwendt mina lediga stun-
der på thenna samblings hopskrifwan-
de, som hon med god grund kan rå-
knas för ett stycke af wår Swenska förs-
samblings *Tyrkio-historia*.

§. III. Utom thetta kunde jag lätteligen,
til min entskyllan och förswarelse emot the
widrigas omdömen i thenna *puncten*, med
monga *exempel* bewisa, at förnåme både i
gemen then *Euangeliska* och i synnerhet wår
Swenska församblings lärare, hafwa
skrefwit och utgifwit helt *Philosophiska* bö-
cker och werldsliga *historier*, fast the warit
präster och uti prästa-embete sysslosatte,
så wäl som jag: Men jag hoppas thet
wara nog, hwad jag redan anfördt,
nemligen

nemligen at mig icke kan skäligen misty-
das, thet jag, vthan mina åliggande
Embetsysslor och mina tilstendiga stu-
diers försummande eller eftersettande, tå
och tå, när jag finner mig tröt och lik-
som ledsen wid andra studier, förnöger och
wederqwicker mig eller mitt sinne med
historiska saker angående vårt K. Fädernes-
land och vår Swenska församblings för-
dom warande tilstånd; helst jag thet
med förmodeligen kan giöra androm både
nöge och nytto, som thenna min kloster-
sambling warda läsande.

§. iv. Thet andra ogunstiga omdöme,
som thetta mitt arbete lærer förfara, blif-
wer wiserligen thetta, at jag skrifwit om
kloster och Påwisst kloster wäsende nu
thenna tiden, tå så longosedan, för tohuns
drade år tillbaka, alt sådant med then
Romerst: Catholiska läron, är uti vårt
K. Fädernesland ogilladt, utdömdt, för-
lagdt och ändteligen aldeles utdrefwit;
therfore borde man ock icke widare om
sådan säfengo och galenskap och våra
förfäders enfaldighet, gifwa någon un-
derrettelse them til wanrychte och, kan
hända, mongom enfaldig thenna tiden
til förargelse. Vår tid är en granlagad
tid, folket är kråsmagadt; gammal käl
äter man icke gerna; Nunckar och Nun-
nor hållas för at warit ett oärligit och
) † (3 odyg.

odygdigt sellskap; om kloster wil man
 thenna tid icke höra, mindre at therom
 något skal skrifwas och skrifteligt af
 tryckit utgifwas. Thetta är aldeles sant,
 at folket thenna tiden är så fatt och sin-
 nadt; men Hert *Omnis* hafwer ett vnderli-
 git hufvud, och dömer ofta, om icke me-
 rendels, förrän han saken tilböriligen öf-
 werwågat. Munk: Nunne: och kloster:
 wäsendet är fuller longosedan affskaffadt
 hos oss aldeles; men så kan man dock af
 thes beskrifning hwarcken befara något
 våra förfäders wanfrågande eller the
 enfaldigas förargande; icke mer, om icke
 mindre, än theraf, at man nu beskrifwer
 eller elliest föresteller och asmålar heden-
 domens mörker och styggelse, hwaruti
 våre förfäder här i nordn, mong hun-
 drade, om icke tusende, år, hade lefwat,
 innan the kommo vnder thet widstapeliga
 Påfwedömet. Therföre, som man icke
 utskåmer våra förfäder, när man beret-
 tar om theas ogudelighet then tid, som
 the woro hedningar, ej heller kan med
 then berettelsen gifwa them enfaldigom,
 som nu lefwa, någon förargelse; Så kan
 ock ingenthera delen ste på thenna tiden
 med berettelse om kloster och klosterwä-
 sende. Gudi ware loff! jemwål the en-
 faldige äro i vår tid så vnderwiste och
 grundade i sina Christendoms stycken, at
 the

the emellan ondt och godt, samning och lögn, Påfwedöme och sann Christendom kunna giöra åtskilnad och altså thes mindre taga någon förargelse, när the läsa eller höra om the widstepelser och wilfarelser, som församlingen i vårt E. fäder nesland fordomdags warit inweklad uti, at the med Christelig ömkan beklaga henne och skatta sig saliga, som utu möret til liuset utförde och förhulpsne äro.

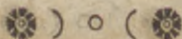
S. v. Och thetta ibland annat kommer at räknas ibland the orsaker, hwarföre jag åtagit mig at giöra thessa samlingen och then sammanskrifwa. Swilket är thet tredie omdömet, som jag måste förswara mig emot, nemligen, at jag tagit mig före, at skrifwa en samling om the gamla kloster och thet Påwiska klosterwäseude här i riket. Som then är en narr och oklot memmistia, som begynner och gör något, och wet icke hwarföre; men hwar och en, som förständig är, *semper incipit à fine*, thet är, hafwer altid ändemålet och orsaken, hwarföre han något giöra wil, förrut i tanckarna, innan han setter handen til gierningen: Så hafwer ock jag, som, Gudi loff, är ägare af ett sundt förnuft, haft mina wisa ändeorsaker, på hwilka jag med mitt upsät sysslat, både innan och när jag tog mig före at sammanskrifwa thessa samling af the

Små *annotationer* eller *förteckningar*, som jag flere år tillbaka vthan ordning på papperet kastat hade. Mitt påsyftade ändes mål härvid hafwer ej allenast varit thet, som ofwan före nämndt är, at för mig sielf hafwa något nöge, och lika som för friskning genom afbrott och ändring vnder mitt *studerande*, på thet mitt sinne motte medelst något omwärlande warda thes muntrare til the alfwarsamma och wiktiga *studier*, som jag, vnder mitt embetes förwaltande, är med ed förbunden, at idka och, så lenge jag lefwer, söka förkofring uti; icke heller, at allenast härmed lemna them wetgerigom någon besrettelse och kundskap i gemen om klostren, som i Swea: och Gøtharike varit hafwa, och i synnerhet om theras ålder, *foundation*, *orden*, hwaras the varit, belägenhet, förmodgenhet, öde och vndergång. Vran jemte thesa tv nu nämnda och af mig härmed påsyftade ändamål, thet förra i afsseende på mig sielfwan, thet sednare i afsseende på andra, nemliga min nödwendiga och förnögeliga omwärling, och andras wälmenta vnderwisning om en sak, som jag icke wet af någon förrut blefwit beskrefwen, fast någre thet i sinnet haft, såsom Salig Archebiskopen, Doct. Haquinus Spegel, Salig *Secreteraren* Claudius Ornhelm och för them, thet jag tyckes mig hafwa
någor

någorstådes låsit, Salig *Secretairen* och *Antiquarien*, Johannes Hadorphius, hwilkas här om samblada *Collectanea* och förteckningar thorde någorstådes finnas förwarade. Utom, säger jag, thesa tv åndamål och påsysten härwid och härmed, hafwer ock mitt vpsåt och tancke varit, at med thenna kloster-sambling och beskrifning gifwa them, som henne warda låsande, tilfelle och anledning til några nyttiga erhintringar, som kunde tiena them til både warning och förmaning, och altså til Christelig vpbyggelse.

J. VI. Såsom först kan man här af finna, huru benågne, hugade, gisfilde och friskostige wåre förfäder, både öfwerhet och vnderfätare, höge och låge, hafwa i sin tid varit wid *religionens* befremjande, at the ej allenast flere och större kyrkior vpsbyggte och vpbygga låtit, än the ras efterskommande mächtat med at wid macht och i stånd hålla, såsom mongestådes förögonen är; utan ock låtit här och ther, både nästan i alla städer och på landet, anlegga, fundera och vpretta så monga och stora kloster, samt them så rikeligen med vnderhåld försedt och med *testamenten* och andra gåfwor wålment påtenckte. Thetta blef ej allenast then tiden högeliggen berömdt och beprísadt, såsom en Christelig dygd och en gudachtig gisfildhet;

het; utan thet kan ock thenna tiden och
 alt framgent tydas them til beröm och
 äreminne, at the emot then religion, som
 the för samm och god erkende, så äresam-
 ma och frukostiga sig i sielfwa werket för-
 klarat hafwa. Thet samme, som JfräEls
 barn berömdes för i *Mosis* tid, *Exod. 35: 21.*
seq. 36: 3, 4, 5, 6. och förstarna med alt fol-
 ket i *Dauids* tid, i *Chron. ult. v. 6. seq.* nem-
 ligen frivillighet och gismlidhet til Guds-
 tienstens vprettande och wid macht hål-
 lande; thet gjorde wåre förfäder hand-
 gripeligt prof af ej allenast themed at
 the, wid Christendomens öfwerhand ta-
 gande i landet, utwiste och vplåto gan-
 ska beqwåmliga och fordelachtiga platzer
 til at bygga kloster på, och strax thevon-
 der lade the lägenheter, som til klostrens
 och klosterfolkets, Munkars eller Nun-
 nors, nödtorft woro tilräckeliga; utan
 ock sedermera them med anseucliga testa-
 menten och andra donationer, ofra öfwer
 förmågon, påtenkte, så at kyrkior och
 kloster befummos hafwa på slutet såde vn-
 der sig the betsta, om icke the måsta, her-
 ligheter i fädernes-landet. Thetta gior-
 de the fuller uti thet galna vpsätit at
 themed förtiena Guds nåd och then ewi-
 ga saligheten, hwilket the efter then på-
 wiska religionens principer eller grundsatser
 sig inbilla låtit så fast, at **B. Knut Erik-**
 son

son uti ett bref här om yrade sig i thesa
orden: Christi interminabilem potestatis am-
plitudinem, et jam plusquam rerum copia
mihi suppetit, intra imperii temporalis angu-
stias ampliare desidero, NB ut ab ipso me-
rear consequi regna cœlorum perhenniter
mansura. Hinc nihil à mortalibus placabilius
acceptabiliusve offerri potest, quàm benefi-
cia impensa his, qui se suaque omnia relin-
quentes, pauperem vitam in monasteriis du-
cunt. Af hwilka ord är klart, at Konun-
gen war hugad at gifwa mer än han ha-
de råd til, och mente sig med the gåfwo,
som han gjorde til klosterfolket, både ut-
widga Christi rike och förtiena sig sielfs
wom thet ewiga himmelriket. Hwillet
war fuller en förförisk inbillning; Men
i medlertid förklarade Konungar och an-
dre, som gåfwo något, med sådan gif-
mildhet sitt goda hiertelag för religionen
och berömwerda omsorg om then Christe-
na lärones befrämjande, samt försam-
blingenes styrkio och heder. Hwillet när wi
finne hos våra förfäder, böre wi ej alles-
nast thet hos them beröma; utan ock ta-
ga thet oss til efterdomelse och upmun-
tring, at wi, som, Gudi loff, nu leswe
i then *Euangeliska* församlingen, thet
Guds Ord rent läres och the *3. Sacramen-*
ten rett ydelas, gerna, hwad wi förmå
och sinne betarfweligit wara, gifwe och
för

förskiute til församlingenes nödorst, styrktio och wälstånd, såsom entannerligen til kyrkior, Scholar och hospitaler; ej owilligare wi til thesa, än wåre loflige förfäder thet gjorde til odygdiga Munk- och Nunnekloster. Eftersette wi thenna wår Christeliga skyldighet; så skola the döma oss in för honom, som befalt oss gifwa och loffwat rit wedergellning. *Conf. Matt. 12: 41, 42. Luc. 6: 38. Gal. 6: 9, 10.*

§. VII. Harnäst kan man af thenna sambling finna, huru wilsarande och förföriskt, samt tillika, huru swår och förderfwelig then *Catholiske religionen* warit hafwer i wårt fädernesland för öfwerhet och vnderfätare. Man wil nu icke tala om the *Catholiske Biskopar, Pralater* och andra lärare, eller the *as principer*, läro- och grundsatser, som, efter thet *Romerska* eller *Påwiska Hoffwets* förnämsta afficht, syftade på thet werldsliga *Regementets* och *Konungaweldets* förswagande och vnderkufwande. All the *as dichean* och *trachtan*, råd och anslag gick therpå ut, at *Konungar*, förstar och all öfwerhet skulle efter hand och med tiden blifwa lagd vnder then *Romerska Antichristi* lydno och tyranni, såsom, förvtan andra, *Sal. Secretarien* *Claudius Ornhelm*, uti sin *Historia Ecclesiasticâ*, ögonstenligen bewist hafwer. *Munkarna* sunngo med sin ton samma wi-
so,

so, inbillande Konungar och vnderfätare
 at med anseeliga testamenten och andra
 gåfwor köpa sig hos them och af them
 lägerstad, goda geuningar, förböner, siälas-
 mehor &c. på thet skärselden skulle warda
 them thes drägeligare och the thes wisa-
 re om himmelriket och saligheten. På
 thetta settet, i synnerhet sedan klostren
 blefwo i riket monga til antalet, blefwo
 Konungar, Drotningar, Herrar och Fru-
 er, och andre, som woro af någon förs-
 mögenhet, brachte och föga annat än
 narrade til at gifwa vnder klostren flere
 gårdar och andra jord-ågor, än the bor-
 de och kunde mista; ty härigenom blefwo
 ej allenast the Adeliga familier godsfattiga
 och theras arfwingar på slutet godslöse;
 utan ock thet kongliga weldet blef ju lens-
 gre ju mer förswagadt både therigenom,
 at monga Cronolägenheter kommo til
 at leggas vnder klostren, och än mer
 therigenom, at alla the krono-skattes
 och frälsegårdar, som på hwarjehanda
 sett blefwo kyrkio- eller klostergods,
 drogo sig, efter förwärfwada frihes-
 ter, aldeles ifrå at göra Konung eller
 Crono någon hielp och vndsetning,
 när thet monde omtrenga. Swilket war
 en dräpeliga stor brist och affaknad,
 när krig skulle föras, och armee vpret-
 tas och vnderhållas. Ej allenast Konun-
 gar

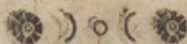
gar och Herrar blefwo således genom Munkarnas bedrägeri blottade och förswagade ; utan ock Rikets menige allmoges grufweligen betungad och utarmad genom munkarnas orphörliga och oförståndda tiggeri och betlande , tå the med sina matwisar , *legender* och inbillningar både lockade och skrämde thet enfaldiga landsfolket at gifwa mycket bort , som the sielfwe ganska wål behöfde. Swarpå icke kunde annat följa , än armod och fattigdom. Si , thetta , hwartil man ock kan legga , at så mycket folck , som kunnat i landet arbeta och gagn giöra , förderfwades i klostren genom letjo och ketjo , samt at (thet aldræwerst och högstbeklageligt war) folket i landet förfördes ifrå then retta salighetenes wäg och grund til at lita på Siälagift , goda gerningar ic. wisar til öfwerflöd at then *Catholiske religionen* och altså jemwål klosterwäsendet war wårt E. Sådernesland til en fördömelig förförrelse och til dråpeliga stor skada , förtryck och förderf både i andelig och werdselig motto. När wi nu thetta här af sinne , tå fåm wi anledning ej allenast til at hierteligen tacka **GLUD** , som förbarmat sig öfwer våra förfäders Påwiska mörker och them nådeligen thet utu til thet saliggjörande *Euangelii* rena
läros

låros lius utfört och komma låtit, samt ewerdeligen beprisa thet utvalda Guds Redskap, glörowördigst i åminnelse K. Gustaf Erikson, som, jemte vårt K. Såderneslands hieltmodiga förlofning ifrå thet utländiska regementits förtryck och tyranni, så fogeligen och lyckeligen företog och fullbordade *religionens reformation*, hwarigenom Påwiska willolåran med alla sina förförelser och widskepeller, och altså jemwål alt thet onyttiga och skadeliga klosterwäsendet, ogillades, förföll och ändteligen aldeles uphörde och utrotades; men-theremot läroståndet försattes i sitt retta sticck och syslo, regementit i stånd och styrktio, Kongaweldet i sin tilbörliga höghet, Adelen i sin rett och heder och alle vnderfatarne i wålmågo, frid och sällhet. Utan wi hafwom ock här af anledning och upmuntring til at altid beslita oss om at wandra, såsom werdt är thet *3. Euangelio*, hwars lius, af Guds nåd och genom våra Christeliga Konungars försörg, nu hela tohundra år, i vårt K. Sådernesland lyst hafwer och ännu, thes bättre, lyser. Wi böre alla dagar skatta oss lyckeliga och saliga, som äre frie ifrå thet Påwiska mörker, twång och förföljelse, hwarvnder monga *nationer* och stora Konungarite än sucka; och wål taga oss til wara, at wi icke
 hwar

hwarken med vpsäteliga synder gifwe
 Gudi orsak at taga irå of thet klara
 læroslus, som wi hafwe; eller låta Swår-
 meandar i någon motto förleda of ifrå
 vår *Euangeliska* lærös renhet och sanning.
 Så ofta wi låse eller høre något om
 thet Påwiske kloster-wäsende, som här
 fordomdags varit, skole wi, til vår
 inbördes vpmuntran, instemma med vår
 Svenska församling, sägande: N:o 222; 45.

Nu tackom GUD, som of wål bör
 För stora nåder sina,
 Som han nu med of alla giör
 Och daglig låter skina:
 Hans helga ord i liuset igen
 Se wi med alls war komma;
 Men menniskiors dikt nu lider men,
 Som lenge stod i blomma.
 Låter of förthy i liuset gå,
 At wi må lifwet finna re.

S. VIII. Si, emedan the, som komma
 til at låsa thema min kloster-sambling,
 Kunna theraf hafwa thesa och flera såda-
 na erhindringar til både warning och för-
 maning, och altså någon Christelig vpbbyg-
 gelse; Så hoppas jag, at the, som rett-
 sinnigt wilja här om döma, ej låra kunna
 beskylja mig för at hafwa härvtinnan giort
 illa, eller aldeles förgåfwes, och vthan nå-
 gon nytto för andra: althenstund jag här
 medelst ej allenast gifwer vnderrettelse; om
 en

en sak, som nästan hos oss är Adeles vti
förgåtenhet fallen; utan ock tilselle til at
tacka Gudi, beprisa hans nåd, wachta
oss för thes föracht och misbruk, och
wandra henne werdeliga, Herranom til
äro och behag. När jag thetta kan
besfordra och winna, så fruchtar jag
altsintet the illwilligas domar och mis-
tydningar om thetta mitt enfaldiga och
ofullkomliga arbete. Jcke vthan orsak
fallar jag thet sielf ofullkomligt; ty jag å
then ena sido vprichtiget bekänner, at jag om
monga här nämnda Klostet ganska liten
kundskap kunnat mig skaffa, såsom wäl
befinnas kan; och å then andra sidon wiste,
wet, at thenna min sambling lätteligen på
oräknelig mong sett kan både förbettras och
förötas af them, som hafwa *publique hand-*
lingar och samblingar vti förwar och gö-
mo. Vti Kongl. Maj:ts och *Antiquitets*
Archivo finnas stora bunter och knippen, ja
ock skrefna böcker, fulla med Klostet bref,
af hwilka man kunde med liten mödo ej
allenast ändra thet, som här kan wara fes-
ladt; utan ock tilsetta thet myckna, som
här monde fattas. Skulle jag med then-
na min *projecterada* Klostetbeskrifning hafwa
vpmuntrat någon af the goda Herrar,
som hafwa berörda *documenter* och *Subsidier*
vnder händer, at af sitt rika förråd ut-
gifwa en fullkomlig Klostetbeskrifning el-
let

Ier bewerdiga thenna min med nödwendig förbättring och tilötning; tå hafwer jag giordt en god sak och, efter mitt upsät, mycket wunnet; men wil dock på thes hendelsen af them hafwa mig betingat thes billighet och gunst, at the tå med mildhet döma mig och mitt tilbud, betenkande at jag, vthan någon betiening och hielpredo af *publicis monumentis*, ej kunnat bettere thes ta giöra, än som jag thet giordt hafwer, hwarmed jag ingom betagit, men wål anledning gifwit, at giöra thet bettere. Sidst wil jag ock thet hafwa förordat, at ingen stöter sig therpå eller therföre wredgas på mig, at jag vprättnar här klosteren efter Stichtens ordning i riket; men doch icke, såsom Stichten nu äro delade och ändrade, utan såsom the i Påswedomets tid här i landet sig wida stretchte; och thet therföre, emedan wår Swenska församling, icke sedan hon blef *Euangelisk*, utan medan hon war *Påwisk* eller *Catholik*, hafwer haft kloster.

Then första Boken

Om

Klostren i gemen.

Cap. I.

Om Klostrens ålder och första begynnelse.

MUnke=leswernet är fuller
äldre, än Klostren; ty i thet
andra och tredie seculo, vnder
the stora Christendomens för-
följelser, hafwa monge Christne
af fruchtan för marter afwetit vti öfner och
Fogar, ther the antingen hwar för sig i ens-
lighet, eller någre tillsamman vti fattigdom
och fasto, böner och Gudachtighet, all sin tid
leswat hafwa, theraf the äro wordne kallade
Eremiter och *Monachi* eller *Munkar* af sitt
ensliga leswerne. Sedan widskepelse och he-
lighets inbillning betagit thetta folcket, hafwa
the begynt at beropa sig på Johannis döparens,

Jesu Christi förelöpare, exempel, Marc. 11
 4, 5, 6. Hvilket dock vthan all grund och san-
 ning stedt; ty Johannes var aldrig någor så-
 dan munk. Utan tyckas the förste munkar
 tagit sig före at vti lefvernet efterfolja Esseor-
 na, en hos Judarna wid Christi tid namntun-
 nog Sect. I synnerhet finner man, at munk-
 le-lefvernet i Christenheten tagit sin begynnelse,
 om icke för, wid år Christi 250 vnder then
 blodiga förföljelsen, som Keisaren Decius för-
 rehadet emot the Christna. Och egenteligen
 namngifves *S. Antonius Magnus Abbas*, som
 wid thenna tid lefde vti Egypten, och omsidor
 dödde 105 år gammal; för at hafwa varit en
 instichtare af munkle-lefvernet. Men hward
 Klostrens begynnelse och ålder beträffar, så
 kan man sluta säkert nog, at the äro nästan
 jämnåldriga med the Christmas första kyrkior,
 som begynte här och ther byggas sedan, vti
 thet fierde seculd, then Christna församlingen
 var kommen til någon rolighet, vnder Keisa-
 ren Constantino then stora. Ty ej lonat ef-
 ter, sedan kyrkior begynte vpbbyggas i städer-
 na, äro efter hand kloster anlagda på ange-
 nämna platsar vti öknar och skogar, theräst
 Eremiter och munkar af gudfruchtigt förnöget
 folk sådt boningar och sparsamt vppehålle. Så
 som then rika qvinnan *Paula Romana*, wid
 slutet af fierde seculd, hafver vti förlofvada
 landet vpbbyggt fyra kloster, ett åt *St. Hiero-*
nymo och 3 åt sig sielf och andra Nunnor.
 Någon

Någon tid förrot såges *Basilus Magnus*, then tid han war i Munke-lestvernet, hafwa gjort the munke-reglor, efter hvilka alle munkar i Grefelandet och theromkring sedan leswa moste. Man hafwer altså ondt för at bewisa, thet några kloster bleswit bygde uti the try första seculis, efter Christi födelse; men theremot är bewisligt, at the uti seculò quarto, vthan rikedom och pracht, til Gudachtighets och lärdoms öfning, hafwa begynts at byggas, så at härifrån räknas klostren sin ålder.

Cap. II.

Til hwad ända the äro först instiftade, och hwad the i begynnelsen woro.

Förstone woro klostren *conventicula*, samt manlesnads-platsar, the en hop menniskior, som söndrade sig, af ledsna til werldenes tafenga, ifrån andras omgenge, och af en fri wilja gåfwo sig och tilhopa lesde i semja, andacht och Gudelighet. Och när these platsar bebygdes med något bättre hus och wånings-rum, så steddde thet til then ändan, at the skulle wara *publica betrachtellers* och *underwisingss-hus*, uti hvilka församlingen kunde efter hand få nyttiga män til *Bisshopar* och andra lärare. Hwilket ock en long tid steddde, så lenge lärdom och lestverne woro uti klostren rettskaffans och rena ifrån misbruk, widstes

widspelsler, egennyttighet och andra synder. Då gjorde klostren bested och gagn för sina wafra namn, at the både kallades och woro *Asceteria*, *Phrontisteria*, *monasteria*, *Cænobia* och föga annat än *Schola Theologica*, i hwilka mycken ungdom underwistes i Guds ord och andra nyttiga wetenskaper. Hwaraf monge wälbetenckte Keisare, Konungar och Förstar hafwa funnit rådeligit och nyttigt, at i sina riken och länder vpretta och rifeligen underhålla monga kloster, på thet the motte hafwa något förråd på lärda och skickeliga män ej allenast til Kirko- och Schole-tienster, utan ock til andra beställningar. Då fingo lettingar och låtebukar icke uppfylla klostren, och förderfwa sig i letjo, sielfswäld och wällust; hwarom the twenne bröder och Keisare Valentinus och Valens ett strengt förbud låto utgå redan wid år 370; utan munkarna lesde i stor sparsamhet, och moste ej allenast sielfwe slitigt läsa och bedja, utan ock idfeligen arbeta antingen med andras underwisande eller med bökers skrifwande och afskrifwande, theraf ock the uti en jurlig skrifkonst mycket ferdige woro, hafwandes frihet at öfvergifwa kloster-leswernet, när the annorswert bleswo kallade. Uro altså klostren til then ändan först instichtade, at the skulle wara andachts-böne-tuchte- och läro-hus, såsom fria Collegia, Academier och Scholar. Men i the följande tider, sedan 6 secula woro förflutne efter Christi födelse, bleswo klostren ju len- gre

ger ju mer habitacula inutilium terræ ponderum, lustra perditorum hominum, latibula pigrorum ventrum, lata bukars gödestigor, och lika som carceres publici, i hwilka the, som tit gåfwo sig och insatte bleswo, måste leswo vnder hwariehanda löstens och stadgars twång; vthan frihet, at någonsin slippa sådan, theraf the ock å claudendo äro kallade claustra på Swensko kloster. Ja, Konungar och förstar och andre bleswo vnderstundom insatte, emot sin wilja, i klostren, såsom i ett ewigt fångelse, såsom Påfwen Zacharias ifrå regementet in i ett kloster stötte R. Childrik i Frankerik: at flera exempel til bewis af thetta nu icke anföra, som kunde ske om Keisarena i Constantinopel eller the Grefiska.

Cap. III.

Huru the äro begåfswade och riktade, och til sitt antall dräpeligen föröfke.

Sär klostren begyntes först at byggas, woro the små oanseentliga hus, i hwilka munkarna knapt och vfelt lesde, hela the twanne secula, then fierde och femte igenom, ja, ock någon tid sedan. S. Benedictus, som anlade i Wästerlanden, in occidente, thet aldraförsta klostret wid then gamla staden Cassinum uti Umbrien i Italien, wid år 530, (uti Österlanden woro förrot, såsom sagdt är, gon-

flå munga kloster bygde, förestref munkarna
 och andra renlesnads menniskiom, uti thetta
 nämnda klostret och the tolf andra, som han
 tillika med sin Syster *Scholastica* inrettade, then
 reglon, at the med litet bröd och ett litet mott-
 wath lifwet vpehålla skulle. Thenne Selige
Benge är och kallas *Pater monachorum* i Wä-
 sterlanden, och är thenna hans regel sedan en-
 long tid i alla kloster i acht tagen, så at munkes-
 leswernet war tåneliga vfelt; the blefwo föds-
 de; men icke gödde, och nögde sig med små
 hus och låga träbyggningar. Men, sedan the
 hade lärt och begynte sunga sina matwisor,
 thet är, inbilla folket, at man kunde förtienas
 himmelriket och kopa sig en hög åro i thet ewiga
 lifwet themed, at man gaf skenckor, pennin-
 gar, guld, silfwer, gårdar, åkrar &c. at ren-
 lesnads menniskiom, och bygde them prechtiga
 hus; och at the, som thet gjorde, blefwo del-
 achtige af klosterfolkets böner, fastor och an-
 dra goda gierningar, kunde therigenom slippa
 siarselden och thes förv och lettara inkomma i
 himmelriket; så gaf mongen til kloster och klo-
 sterfolck så mycket, at han sielf wardt fattig
 och hans arfwingar sin rett förlorade. Ja,
 thenna opinio meriti bedårade ofta munga
 Keisare, Konungar och Förstar, at the skenckte
 bort stora gods, och vpygde kosteliga hus, med
 rift vnderhåld försedda, at munkar och Nun-
 nor. Hwarigenom skedde, at these ej allenast
 fornno til then förmögenhet, at the kunde in-
 retta

retta och hålla en ärlig, såsom en furstelig, Stat, hafwande wid sin Oeconomie eller hus-hållning åtskilliga betienter; och anlade, upbyggde och nästan befästade sina kloster, såsom kongliga residencen och försteliga palais, som vnder sig hade monga landgods och andra när- och fierran liggande herligheter; utan ock klosteren blefwo dräpeligen förökta til antalet i alla the konungariket, länder och stora städer, som Christina lärden anammat och bekände. Hwar til mycket halp then nytton, som klosteren mentes med sig hafwa, at ej allenast uti munke-klosteren mycken yngdom vnderwistes, hwilken, såsom tilförne nämndt är, kunde komma församblingene och fäderneslandet til tjenst, och uti Nunneklosteren monga förnåma mäns dottrar uti dygd och gudelighet strengeligen upföddes; utan ock monga andre af man och qwinnekon, som woro antingen ledsna wid werldene, eller odugliga til annat lefwerne, fingo inlösa sig i klosteren för en rik ingift af fast eller lös egendom. Blefwo ock menniskior, egenteligen the rika och förmögne, inbillade, at thet skulle, i dödsstunden och sedan i Skärselden, lända theas själar til en merkelig bättnad och lifo, om the med dyra gåfwor och anseeliga testamente köpte sig något klosterfolks antingen förböner, eller del af theas goda gierningar, eller ock åtminstone lägerställe och begrafning hos them. Genom thesa och flera sådana inbillningar och ogrundada lärosatser narrade the illistige och

gerige munkar til sig och vnder sina kloster monn-
ga och stora ägodelar, fastheter och herligheter,
så at sombligastades femte, fierde eller tre-
die delen, af alt thet i landet war, hörde klos-
stren til. Swarigenom the bleswo monnaga och
förmögna, stora och prechtiga; men landsfol-
ket therigenom vtarmadt, adelsfamilier gods-
löse, och sielfwe landets Regenter förswagade.
Man wil ock legga thet här til, at sedan klos-
stren kommo til medel och förmögenhet, hafwa
theras inbyggare winlagt sig, mer än andre,
at genom köp eller byte af privatis til sig hand-
la och vnder sig draga the importantasta
sagenheter, såsom fiskerier, qwarnar, skogar,
ångar &c. Thetta, som sagdt är om klostrens
rikedom och myckenhet behöfwer icke bewisas.
Then, som wet, huru härmed än i dag är vti
Spanien, Polen, Italien och the andra Ca-
tholiska länder, måste tilstå at så sant är. Och
the framledna tidens historier witna, at för
reformations tiden, vti trettonde, fiortonde
och femtonde seculis, woro klostren vti Tysk-
land, Angeland, Dannemark, ja ock här
i Swea och Götharike, alt för rika och monnaga,
landet och landsfolket, jemwål ock sielfwa
Konungarna, til stor skada, tunga, affas-
knad och förswagning.

Cap. IV.

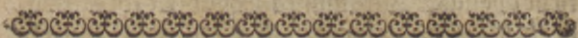
Swad ätskildnad kloster emel-
lan warit hafwer.

Som klostren äro i Christenheten til ans-
alet dräpeligen förökke och monnaga bles-
ne;

ne; Så är ock them emellan hwarjehanda åtskilnad bleswen tid efter annan, ej allenast i så motto, at sombliga äro gamla, sombliga nyare; sombliga stora och förmögna, sombliga små och fattiga; sombliga munke- och sombliga nunne-kloster; sombliga enkla antingen af munkar eller nunnor bebodda, sombliga af begge slagen, dock yti affskilda rum och wåningar: utan ock i så motto, at the åtskilda äro med sina åtskilliga orders namn och reglor, som the af sina första yphofsmän eller insichtare förbundos til och sedan therefter oföränderligen blifwa moste ynder hwarjehanda strenge observancer och klosterlöften. Så hafwa fuller i förstonne in occidente, i Västerlanden, thet är, yti Italien, Spanien, Frankrike, Tyskland, Swerigeric. en stor del af. klostren warit af *Benedictinorden*, hwartil sedan med tiden ganska monge andre order äro yptenkte och inrettade, så som the *Cluniacensers* orden, the *Cisterciensers* eller *Bernhardiners*, the *Franciscaners* eller *Gråmunka-orden*, the *Dominicaners* eller *Swarts och Predike-munka-orden*, the *Augustinianers*, *Johanniters*, *Antoniters*, *Carmeliters*, *Carthusianers*, *Birginiters*, *Pramonstratensers* och andra order, som så monge äro blesne, at the swåriligen stå til at räkna. Ibland the nyare order är then nu rike och ofwer monga andra mächtige och anseelige *Jesuit- eller Lojolitorden*. Ofwer alt thetta finnes ock then åtskilnad kloster emellan hafwa warit, at som-

bliga bleswit ansedda, såsom hufwud- eller moderkloster, hwilka, såsom en bistoel swärmar af sig, yngslat af sig them, som på andra orter begynt och bygdte nya kloster af samma orden och Profession; och thesa Colonier eller nybygge hafwa sedan wördat the kloster, af hwilka the varit utkomna, såsom sina fäder eller mödrar. Sådant moder-kloster war St. Bengts Cassinense uti Italien, som tilförne är nämndt; afwen thet stora Ungelska klostret, som Congellus uti nionde seculö gjorde af thet namnkunnoga och stora Collegid Bannocho-rensi. Om hwilket kloster en lardt man skrifwer: *ex hoc tota Europa monachis & monasteriis repleta est.* Ibland Hufwudklostren kan man ock räkna Wadstena-kloster af St. Salvatoris orden; ty thet yngslade af sig monga andra kloster, them thet ock sedan wårdade sig om, såsom en moder om sin barn. Thesa woro Ett kloster i Danzig, *Paradisus* wid Florence uti Italien, *Mariendal* wid Reval i Estland, *Marienwold* wid Lübeck, *Marien-Cron* wid Stallsund, *Richmond* och *Syon* i England, *Mariéba* på Eiland, *Munkalif* uti Bergen i Norge, *Nädenberg* wid Nürenberg i Tyskland, *Nädendal* wid Ubo i Finland, förvthan monga andra annorstades, i hwilka St. Brigitas regler efterlefdes och Wadstena för ett moderkloster räknades. Samma lyckon och äron hafwa ock andra äldre kloster haft både inom och utom wårt l. Södernesland, såsom *Wreta* Nunn-kloster.

Kloster i Östergöthland är af thet, ej langt thes
frå fordom liggande, Askaby: kloster wördadt
blefwit för en moder; emedan Askabys första
inwånarinnor äro Komna utu Bretakloster.

Cap. V.

Om Klostren uti Swea: och Gø-
tha: Rike i synnerhet: när the först
begyntes, af hwad antal, för-
mogenhet och profession the warit.

Swad härtil är i gemen sagdt om Klostren,
thet wil man på thet settet lempa til Klo-
stren, som fordom i Swea: och Gøtha:
riken warit hafwa, at man thewid thesa tyra
omstendigheter korteligen merker.

I. At Klostren i Swea: och Gøthariken
ej äro jemnåldriga med then Christeliga Religio-
nen the sammastådes; ty ändoe man ej giö-
ra skulle Christendomen här i riket äldre, än
Konung Olaf Störkonungs regemente, wid
begynnelsen af thet elste seculd; ty hwad An-
garius och andre then tidens lärare tillsörne
här i nordnen förhade med then Christna Re-
ligionens fortplantande, war allenast ett wäl-
ment tilbud, som hwarken framgång eller stånd
hade; utan strax af hedendomen förqwasdes;
Men i then nämnda Konung Olofs tid blef
Swets

Sverige kalladt Christet, såsom Herwaras
 Saga säger: Så hafwer man dock swårt före
 at tro, thet något kloster i hans och neppligen i
 hans Söners tid inom Swiawälde är kommet
 til at byggas. Våre munka-Legender föregifwa,
 at ett *Benedictin*-Kloster, wid år 836, är uti *Hiörk-*
ö och ett annat af samma orden wid år 853 uti
Öster-Göthland, kalladt *Munkaboda*, upbyggda,
 begge genom Ansgarii påstynndan; men hwülken,
 som besinnar hwad swårhet och mötstånd motte,
 uti ett aldeles hedniskt land, möta then Christ-
 na religionens predikande, kan thetta tro?
 Thet motte ju ske med landsfolkets bifall, sam-
 tneke, förskott och bekostnad, om något kloster
 skal byggas. Någre utländske Präster, om the
 ock mycket stort följie med sig haft, hafwa nepp-
 pligen kunnat, ja ock icke dristat, så kostsamtt werk
 anlegga. Och samma swårhet hafwer jag at tro
 thet, som skrifwes om *Selbo*-Klosters byggan-
 de af *Cluniacens*-munkarna wid *Wägshö* år
 1028, och om *Munkatorpa*-Klosters Foundation
 af sammanslags Munkar och wid samma tid i
Wästmanland. Något troligare är thet, som
 berättas om *Zusaby*-Klosters anleggande i
Wästergöthaland ej langt ifrån *Skara* wid år
 1055; ty då hade ther i landet then Christna Re-
 ligationen, vnder *Olaf Skötkonung* och hans
 Söner, *Amund* och *Emund*, öfwer 50 år warit af-
 stad och allmenneligen emottagen; therföre war
 ock wäl mögeliat, fast thet neppligen är troligt, at
 Drotning *Guda* i samma land och wid samma
 tid

tid funnat begynna bygga Gudhems klostren. Man kan fuller thet icke ogilla, at the förste Lärare och the Romungar, som aldrasförst gifwit sitt bifall til Christna religionen här i landet, funnit thet öfvermotton angeläget och nyttigt, at straxt i begynnelsen inretta Scholar, i hvilka någre qwicke af landets yngdom kunde lara at läsa och skrifa, och sålunda med tiden blifwa beqvåme til läro-embetet. Sådant lärohus höll vthan twiswel S. Sigfrid i Gelbo wid Wägfiö och St. David i Munketorp wid Wästerås och andre annorstädes: Men icke föreskommer thet mig sannolikt, at i första begynnelsen af Christendomen här i riket klostren äro bygda; dock kunde the nemnda Scholehus warit thertil ett litet emne, eller tilfelle ther til med tiden gifwit. Blifwer alltså min öförgripeliga mening, at the första och äldsta klostren, i Swea- och Götharike, äro bygda i Wästergöthaland wid pass mitt vti thet ellofte seculo, så Christendomen ther en temmelig tid allmenligen warit antagen.

2. Af hwad orsak, eller til hwad ända, Klostren här i landet äro först anlagda, kan man förstå af thet föregående, i synnerhet af thet II. Cap. Nemligen dels therföre, at the skulle vara Schole- och lärohus, i hvilka någre qwicke infödde ynglingar kunde undervisas, på thet then Swenska församlingen motte efter hand, til sin större och lättare förkofring, hafwa inländska lärare, som i förstonne woro

Dyktar och merendels Ängelsmän; dels thes före, at thet wid hedendomen wana och benägna landsfolket motte ej allenast af lärarenas predikningar; utan ock af klosterfolkets strenga, alfwarsamma och Gudeliga lefwerne bewetas och anföras til en Christnom menniskiom anstendig sedighet och gudachtighet. Sedan gjorde ock mycket här til *persuasio & opinio merendi*, at the, som kloster bygde och thewunder gods och andra förlänningar lade, woro af klerkom inbitlade, thet the thewmed förtiente klosterfolkets kraftiga förböner och en drög del både af thes ras goda gierningar och af Guds himmelrike. Kostade altså monger rik och förmögen mycket på kloster thewfore, at han skulle blifwa förskont för stjärselden och förtient til ewigligt lif.

3. Häraf hafwer fölgt, at klostren i wårt Fädernesland så wäl, som annorstädes, äro med framtiden blefna både monga och förmögna. Om antalet på klostren inom Swea- och Götharikes grentser, är fuller af någrom skeswit, at the ei warit flere än 60; men om man räknar, såsom thet sig nu bör, til Sweawälde Skåne, Halland och Blekingen med Bohuslån eller Wiken, och granneligen genomföer wåra gamla handlingar och skrifter, skal man finna, at klostren i thetta wida streckande Konungariket warit öfwer hundrade til antalet; sombliga större, sombliga mindre; sombliga gamla sombliga nyare; sombliga Munke-, och sombliga Runne-kloster.

Floster, efter then margfaldiga åtskildnad, som uti thet IV. Cap. ofwansföre omrörd är. The hafwa ock varit af åtskilliga Order, dock the fläste och måste af Cisterciens - eller Bernhardin - Franciscan - och Dominican - orden. The Benedictiner, som först kommit in i riket, hade några och Johanniterna sammalunda några, såsom framdeles, i thetta werket, finnas skal. Om then Påwiska religion, thet Gud nådeligen afwende, hade in til thenna tid blewit i stand i Swea: och Gøthariken, wisertigen hade flostrens antal sig i medlertid dråpeligen förökt, såsom thet i the Catholiska lender skedt. Uti Paris allena, som Doct. Georgius Wallin, Sonen, uti sin lärda Disquisition om Genouevå part. III. p. 190, berettar, woro wid slutet på seculd reformationis 24 floster; men något mer än 100 år therefter, nemligen år 1717, räknades ther 56 Munke: och 80 Munnekloster, tilsamman 136; så ock i hela Frankrike woro af hwarjehanda order wid 14777 floster.

4. Ibland thesa monga Swea: Gøthiska floster hafwa sombliga varit mycket små och så medellofa och fattiga, at the antingen efter en tid aldeles gådt vnder och blewit öde: eller i armod och ofselhet sträfwat sig igenom, vnder ett såfångt hopp at kunna komma i bättre tilstand. Men hafwa dock större delen af flostren ej allenast genom Fundatorum försorg och gifwa mildhet; utan ock genom Konungars, Drottningars, Furstars, Herrars, Fruers och andras

dra bemedlada Måns och Qwinners anseelige testamenten och allahanda föråringar, sådt efter hand vnder sig ganska fördelachtiga egendomar i löst och fast, såsom silfwer, guld, gårdar, åkrar, ångar, fiskerier, qvarnar &c. när och fierran liggande. Ur också mycket förwerfswadt genom köp och byte, så at klostergodsen gjorde i riket ett anseeligt antal och tillika med kyrkiogodsen nästan vpgingo emot alt thet gods, som Konungen och kronone war behållet i landet; Hvilket war för riket, til thes wälferd och styrko, en dräpeliga stor affaknad och skadelig förminskning. Klostren blefwo fuller på förberörda sett mycket riktada; Men klosterfolket genom öfwerflöd och goda dagar til kynne, seder och lefwerne förwerrade. Ibland andra synder begynte högmöd, afvund och gerighet så taga öfwerhanden, at then ene Abboten trätte och stämpelade emot then andra och then ena ordens munkar försmädde och skände then andras, så the wandrade genom landet til at höra skriftermål och sambla almöfor, som war ock för klostren en årlig och dragtig födekrok. Huru slösachtigt och wallustigt klosterlefwerne sombligastades hafwer warit, kan man letteligen theraf döma, at i några kloster, som för 50, 60 eller flere personer warit instichtada och med tilreckeliga inkomster til så mongas vnderhåld försedda, på slutet icke woro flere än 6 eller 8 munkar, som dock all renta och inkomst vpburo och förtarde i öfwerflöd

flöd och vnderstundom i lösachtighet. Swaras och för thet bedrägeri och narrewerk, som tigs ge: munkarne dreswo på landet, the hos åres bart och förståndigt folk bleswo förhatelige och af sitt sygga lefwerne illa nemnde, så at *Do. minicaner kallades Damonicaner, Franciscaner Fraudiscaner, Capuciner Caprociner, Benedictiner Benefictiner, Carmeliter Carnaliter* och så vidare. Til at förekomma eller affkaffa sådant lefwerne, war fuller then ordning giord, at för vthan *Abboter och Priorer i munkklostren, och Abbedissor, Priorissor &c. vti Nunneklostren,* skulle hwar Biskop årligen visitera i the klostier, som i thes sticht woro belagna, och thes vthan alltid en alswarsam uppsicht theröfwer hafwa; ja, Påfwerne äro ock vnderstundom, af thet wanrychte, som för them kom om wårt Swenska munkfolks ofskickeliga förhållande, förantlatne, at ej allenast hit affsända strenga bref therom; (Merkwerdigt är, at Påwen Innocentius IV. hafwer vti ett Latinskt bref, dat. Laterani d. 24. Mart. 1243. förmant klerkeriet i Swea: och Gøthariken fuller wäl emot: taga munkarna af prediko:orden, som tit sendes; men om the befunnos, emot sin ordens regel, sambla penningar och predika för winst skul, skulle the them fasttaga och efter affsagd dom straffa.) utan ock, genom sina hit til thesa Nordiska riken afferdada Nuncier eller Legatos Apostolicos, noga vundersöka och alswarligen arbeta på thet förwerrada klostierlefwerternets re-

formation eller förbättring: Men synden och odygden, som wärer genom wällust och mo- gnar genom wahnän, blef med tiden så mech- tig hos klosterfolket, at hon icke stod til at retor- meras, ändras och bettras, förrän thet så länge, wäl och wida rotada klosterwäsendet i Swea- och Góthariket gjorde ett plötsligt och ändteligit fall och sálunda på en gång bröt halsen af sig.

Cap. VI.

Om kloster = godsens reduction i Sverige, och om klostrens ó- deleggande och vndergång.

Si then Riksdag, sam K. Gustaf then förste höll, wid Helga Trefaldighets Söndag år 1527 uti Wästerås, blef ic bland annat af honom Stenderna föresteldt å then ena sidon, uti hwad armt och medel- löst tilstånd både sielfwa Cronan eller Konun- gen och Riksens Ridderstap tå monde wara; och å then andra sidon, huru förmögne och mechtige Riksens Biskoper, Prælater och kloster woro; blifwandes af Konungen ógon- seligen bewisadt, dels hwadan the förras medel- och kraftlöshet hade sin ursprång, nem- ligen theraf, at förre Konungar, Förstar, Herrar, Fruer &c. gifwit så mycket til kyrkior och kloster, at hwarken hos Cronan eller Rids-
der

derskapet war then styrka, som förr varit och nu omgengeliga behöfdes til Fäderneslandets förswar och vpretthållande; dels uti hwad skada och förderf Biskoparnas stora macht och öfwerwelde ofta tilförne hade och än kunde föra Fäderneslandet genom vpresning emot höga öfwerheten och fremmande Herrskaps införande; och dels huru onyttigt och syndigt thet alt blef användt, som til Kanikedomer och Klostren war i förra tider gifwit. Allther före aiorde Konungen then Propositionen, at ej allenast Biskoparna skulle, til Rikets tienst och förswar, ifrå sig gifwa sina fasta slott och öfwerflödiga inkomster, och altså sedan thes ledigare wara til at sköta sitt embete med Guds ords predikande, och församlingarnas wård och styrelse; utan ock, at the monge gårdar, ägor och lägenheter, som woro genom testamenten, gåfwor, köp eller byten komna vnder Klostren, motte afwen antingen indragas til Cronon, eller ock återfalla til the Adelige familier, hvars förfäder, efter sin enfaldiga wälmening, them bortgifwit hade til Klostren, sinom arfwingom och efterkommandom til alt för kändbar mistning och sådant utblottande, at the hwarcken förmätte hålla sin skyldiga rust-tienst eller sig eliest anstendigt vpföra.

Thenne Konungaens, på lag, nöd och bilighet grundade, Proposition blef, efter både mycken disput och moget öfwerwägande, af the närwarande Riksens Stender bifallen,

och enhelligen samtyckt 1) At Biskoparnas
 Slott skulle strax i thet stånd, som the så befun-
 nos, lemnas i Konungens hender åt kronen,
 hwars slott och fästen woro merendels i läger-
 wald. 2) At alla the gårdar och lägenhe-
 ter, som hörde til Biskopsborden och Domkyr-
 kiorna, hwarpå så munga Prælaturer, Kanile-
 domen och Præbender warit funderade, skul-
 le efter then tiden stå vnder Konungens fria
 disposition, som theraf skulle låta Biskoparna
 och Capitelsmännen åtniuta theas skidliga
 nödtorft; men thet öfriga använda til Kri-
 gens stat och tarff. 3) At alla Kloster-gods
 i hela riket skulle afwen erkennas vnder Cro-
 non; och at the af Adelen, som thet lagligen
 bewisa kunde, skulle få the gårdar igen, som
 theas Förfäder vnder kloster gifwit hade,
 samt emot lösen och efter liquidation börda
 them igen, som blefwit sålde eller pantsatte:
 Dock at the befindlige Munkar och Nunnor
 skulle blifwa nödtorfteligen försörjde såsom om
 alt thetta är widlöfteligen at läsa af then
 tidens handlingar och historier.

Thetta Stendernas beslut blef af Konun-
 gen, såsom nöden thet högeligen krafde, werk-
 steldt, så fort thet kunde beqwemligen låta sig
 giöra. The biskopeliga Slotten tog strax Ko-
 nungen vnder sig med ammunition och garni-
 zon, som på them monde finnas. På Bis-
 kops-kyrkio och kloster-godsen låt han inför-
 dra eller ock vpretta förteckningar och Jordeböcker.

På klostren sattes förtiente män, merendels af Adelen, som fingo disponera och niuta thesas wanliga rentor och inkomster; dock med the wilkor och förord, at the skulle ej allenast någon wiß afgift årligen thesraf gifwa til Cronon; utan ock låta thet klosterfolk, munkar och nunnor, som woro och blefwo qwar i klostern så til födo och kläder hwad the betarfwade. Fast Konungen wäl wetste, hwad för ett odygdigt och gudslöst folk merendels thetta war, wille han dock, dels af sin adelsmodiga mildhet, dels ock af försigtighet (at icke förarga och förbitra gemena man, som för klosterfolk och munkeslefwerne hade ännu en blind kärlek och ett ostialigt tycke) icke strax giöra them huswilla. Utan han förmante och lät förmana them genom andra, at gå ut och taga sig något annat lefwerne och näringsmedel före. The, som woro friske och yngre, både munkar och nunnor, lydde rådet. Många klosterjungfrur giftu sig eller gåfwo sig uti tienst hos hederligt folk i städer och på landet. The af munkarna, som ägde studier och skickelighet, fingo efter hand präste- och Scholetienster, bekommandes, när the gåfwo sig an at wilja gå ut, thertil recommendation af Konungens embetsmän i Provincierna. The gamle, orfelöse och enwise af begge könen fingo, såsom sagdt är, försörjning til dodedag. Dock är thet härwid til merkandes, at större mildhet förklarades emot Nunnorna och thesas kloster; ty finner man, at Konungen hafwer med åtskil-

Iga Abbedistor (men icke mer än med en Abbot, så wida man funnit) låtit accordera om klostrets inkomster, at the them emot en wis afgift i penningar eller smör skulle ännu få behålla.

Thet står knapt til at tro, huru mycket Kikens dräsel och årliga inkomst föröktes genom thenna kyrkio och klostergodsens reduction. Utom alla the gårdar och lägenheter, som i anledning häraf, genom börd eller lösen, kommo tillbaka til Frälset eller Ridderskapet, fick Cronan en otrolig myckenhet. *Johannes Vastovius* yti företalet til sin bok, som kallas *Vitis Aquilonia*, skrifwer, at *Fiscus publicus* fick, i kraft af Wästerås beslut, trettontusende *pradia Ecclesiastica*, kyrkio och klostergods, föröthan alt thet myckna guld, silfwer, samt andra dyresbara saker, som i klostren finnas nronde. *Johannes Loccenius* yti sin historia giör gärda antalet icke större, på alt thet både Cronon och Ridderskapet fick, än thet nu nämndes; Men *Johannes Peringskiöld*, som sednare skrefwit och twiswels ythan haft tilfelle at giöra sig wisare om saken, *Monum. Ullerak.* p. 174. säger, at Cronan bekom genom then kyrkio och klostergodsens indragning, som tå skedde, öfwer 20000 gårdar med thetas rento til understödd. Frälse och skatte singo också något til sin hielp.

Bröt altså religionens reformation, som i *K. Gustaf Eriksens* eller then förstas tid skedde, med then godse-reduction, som thepå fölg-

de, halsen, så til sägandes, af alt Catholiskt Klostre: wäsende i hela Swea: och Gøtharike. Vti Skåne, Halland och Blekinge, som then tiden lågo til Danmark, gick med thy icke betre; ty *K. Frideric* sleppte in i riket then Lutheriska eller Euangeliska läron; men hans efterträdare, *K. Christian* then tredie, utrotade alt Papisterie i sitt rike, hwarmed ock Klostren miste sitt wälstånd och förbytte sitt tilstånd antingen vti ett ewigt ödesmål, eller blefwo the, åt minstone til theas inkomster, förwandlade, antingen til Hospital och fattighus, eller til Scholar och lärohus; ty sidsnämnde Konung, *K. Christian*, hafwer efter *Doct. Lutheri* råd, lemnat en stor del af thet, som the Påwiske Prælater och Lärare haft til vnderhåld, them fattigom til försörkning, them studerandom til vnderstöd och theas Præceptorer til lön och annan nödtorft; äfwen som thet ock här i Swea: och Gøtharike stedde.

Är altså och blifwer thet oförnekeligit, at, såsom *religionens reformation* tilskyndade wårt K. Fädernesland en aldrig nog bepriselig förmögn och salighet i andelig motto; i thy at thet tioccka the Påwiska widskepellers och wilfarellers mörker wardt fördreswit och then Euangeliska lärones hugneliga lurs i stället frambracht allom, som thet anamma wilja, til vphysning, andeligit lif, tröst och salighet; Så hafwer ock kyrkio och Klostergodsens reduction fört med sig then förmöghen i werldsliga motto, at Konungens

B 5

med

med Crono och rike kommit til kraft och styr-
 tio, vnderfatarne til sin tilstendiga förmögenhet
 och egendom, och studierna til flor och en för-
 delachtig inrettning.

Men hwilka kloster i Swea- och Götharike
 vti Påfvedömet's tid hafwa varit, samt hward
 man funnat utspana och igenfinna om theras
 ålder, anläggning, belägenhet, tilstånd, öde,
 vndergång och annat, mer eller mindre, wil
 man vti följande böker korteligen anföra. Dock
 thetta i sådan ordning, at man, såsom i före-
 talet är nemndt, vthan affeende på thet antal
 och sticck, som Stichten i Swea och Götha-rike
 nu för tiden hafwa, betrachtar och genomfar
 them efter then storlek och belägenhet, som the
 hade vnder Påfvedömet, förrän religionens
 reformation skedde, beghnandes på Upsala-
 Arche-Sticht, och sedan fortsarandes genom
 Linköpings, Scara, Strengnäs, Västerås,
 Wägsfiös och Åbos-Stichter, tils man stan-
 nar och sluter med Lunda-Sticht, som ful-
 ler icke i Påfvedömet's tid war; men nu är ett
 Sticht i Götha-rike.

Then

Then andra Boken

Om

Klostren som varit inom Upsala: Sticht.

Cap. I.

Om klostren vti Upsala.

Det vil mycket ligt synas, at kloster i Upsala-stad til ett publikt Lærohus är wordet vpbngdt och inretadt, redan then tiden, medan the förste Biskoparna bodde i gamla Upsala, och thet nu warande Upsala hette Aros eller Östra-Aros; hwilket namn thet hade in til år 1273, då Domen och Cathedra Archiepiscopalis tit ifrå gamla Upsala flytt blef. Hwilket Johannes Peringskiöld med monga Original-bref vti sina Monumentis Vllerakrensibus vid. p. 5. seqq. gör oförnekeligit, och altså aldeles vphåfwer then strid, som varit emellan några Professorer de nomine & situ Upsaliæ. Hwilket här varit thet första kloster, och hvaru monga här sedermera blifwit anlagda, är nu swårt at med någon wisshet säga; sedan nu ingen kan wisa, hwar någotthera beläget varit, efter så monga brander, som gådt öfwer

wer thenna staden och honom til form och belägenhet aldeles förändrat. *Vastovius* uti sin *Notitiâ Monasteriorum* nemner tv Upsala: Klostter, *Franciscanorum* och *St. Mariae*, och *Arkebiskopen Doct. Spegel* uti *Biskops: Chronikon* p. 136 legger thet tredie til, nemligen *Fratrûm Ordinis Benedictinorum*: Men *Joannes Messenius* Scand. Illustr. t. IX. uti sin *Catalogo Monasteriorum Svec.* hafwer allenast ett, nemligen *Franciscanorum*. Af hwilken mening ock *Johannes Peringskiöld* *Moniment. Ullerakrens.* cap. 36. bewisar sig wara, hållandes före, at thet af *Vastovio* nemda *St. Mariae* Klostter, i Upsala ej warit annat, än *St. Mariæ* eller *Wårfru: Kyrkia*, som legat öster om åen söder om *Wassala: gatan*, och warit Upsala älssta *Stads: kyrkia*. Man lemnar thenna lärda mannens mening i sitt tilstendiga werde, och gifwer gerna med at, intet *Mariæ-Klostter* i Upsala warit. Men likewäl tycker man sig kunna oförgripeligen säga, at i Upsala, fast icke på en tid, try Klostter warit nembl.

2. *Benedictin-Klostter*. Sådant hafwer wid alla *Biskops: staden*, när the först anlades, blefwit inrettada til en *Schola* för landets ungdom; ty är ock mycket sannolikt, at ock the förste *Biskopar* i Upsala äfwen ett sligt Klostter hos sig inrettat för *Benedictin-munkarna*, som på then tiden woro ensame här i riket, på thet någre *Swenske* ynglingar motte ther lära åtminstone läsa i bok och altså kunna siunga eller läsa meson,

meson, hwilket på then tiden nästan war nog för en, som skulle blifwa präst. Thetta är en icke otrolig gisning, fast ingen för wiso kan säga, om thetta flostret hafwer warit i Gambla Upsala, ther domen och biskopsätet rå war, eller uti then när in til liggande staden Djura-Uros, thet nu florerande Upsala.

2. *Dominican*-Foster, eller Swart- och Predikebröders. Om thetta twiflar Johannes Peringskiöld, såsom sagdt är, om thet warit i Upsala, påståendes, at these munkar här i staden ingen annan boning haft, än allenast ett herberge, samt seng, stuga, köf och kellare uti Zelg-Ands huset (ther nu Hospitals kyrkian står) hwilket *Andreas And*, Præpositus Upsaliensis, år 1302 af sten upbygde, rikeligen begäfwade och år 1305 med æconomie-ordning försåg, samt år 1310 d. 16 Febr. stadnade, at mitt i Zelg-Ands huset, ther *S. Dominicus* war afmålad, skulle *fratres ordinis Predicatorum* eller *Dominican*-munkarna ifrå Sigtuna hafwa sitt herberge, med Sengkammare, köf, kellare &c. anlitanandes Archebiskopen, och Prioren i Sigtuna, at hafwa ther öfwer infesende, thet bemådte *fratres* ifrå Sigtuna, hr ar fierde dag Pingst och hwar *St. Catharinæ* och *Nicolai* fest, ärligen kommo ofallade tillsammans i berörda herberge at ther hålla predikningar &c. Men thetta oachtadt, bestyrkes af följande documenter, at i Upsala motte thes utom hafwa warit ett *Dominican*- eller *Predike* febrös

Febröders kloster. *Johannes Odolphi*, som år 1281 femte dag Jul blef utwald til Archebiskop och tilförne warit Archidiaconus i Upsala, kallade sig i sitt brukeliga Sigill *fratrem Upsalensis ordinis Predicatorum*. En Kanik wid H. Trefaldighets kyrkion i Upsala, benemd *Olavus de Thorstunum*, som sedan blef Curatus i Umeå, gaf omsider sig uti Predikebröderskapet i Upsala. Af thetta och annat dylikt, som här och thesforrekommer i gamla skrifter, tyckes kunna slutas, at ett Dominican-kloster, åtminstone till en tid, motte warit i Upsala, fast om thes foundation, belägenhet, willkor och öde intet i synnerhet nu kan sägas.

3. *Franciscan-kloster*, i hwilket *Fratres minores* eller Gråmunkar, thet är gråbrödra ordens renlifwesmän, hade sin boning och förplågning, hafwer warit ett gammalt, anseendligt och wälbegåfwadt kloster. Om thes fundatore och fundations tid är ingen wisshet. Thet är wist, at thet legat på norra sidan om åen emellan Kongsängsgaton och S. Olufs dike, samt warit anlagdt långt förrut innan Archebiskopsätet flyttes ifrå Gambla Upsala til staden Östra aros, thet nu Upsala heter; ty Biskop *Colo* i Strenghås testamenterade wid år 1257. *Fratribus minoribus in Osteraros duas marcas argenti i. e. två marker Silfwer* til mindre bröderna eller Gråmunkarna i Österaros. The finnas hafwa haft, såsom *Joan Peringskiöld* bewisar, *Moniment. Ullerakr. p.*

310, trenne Sigill; thet ena *Ministri fratrum minorum*, thet andra *Gardiani* och thet tredie hela *Conventens*. Om hward Testamenten och föråringar til thetta kloster äro gjorde, wore widlöftigt at här förmåla. Några allenast wil man blott nämna. År 1278. testamenterade Bero I. *Præpositus Upl. Fratibus minoribus in Arusiâ X marcas denariorum*. År 1318 d. 20. Jan. tillade Hertigarna Eric och Waldemar, tå inhästade til döds i Nyköpings torn, brödrén i thetta kloster 20. mark penningar vti sitt testamente. År 1477. gaf welbördig man *Laurens Oluffson i Verby af wapen*, byfogde i Upsala-stad, åtskilliga jordägor i Lydinge för sin, Hustruns och theras Föräldrars siäla = gagn til thetta kloster, som huswudbrefswit bredare wisfar, Moniment. Ullerakr. p. 123. Förrvot nemligen år 1301 skref Herr Carl Gregerson vti sitt testamente thesa orden: *Fratibus Minoribus Upsalie, apud quos pater meus & plures mei propinqui sepulti sunt, lego XX marcas denariorum*. Hwaraf är klart, at thetta klostret haft sin egen begravningsplats, ther monge adelige och andre förmögne personer med anseensliga testamenten köpt sig lägerstad. Ibland the sidsä, som här blifwit jordade, lära warit Herr *Peder Jacobi Sunnanwäder*, biskopen i Västerås, *Doct. Peder Galle*, Theol. Professor i Upsala och *M. Georgius Thuresson*, Domprobst i Upsala, som emotsatte sig Religionens reformation vti K. Gustaf then förstas tid och ther

therföre blefwo straffade. Thetta kloster lären med St. Mariæ kyrkio och andre publique hus blefwoit förderfwadt af then stora brand, som öfvergiel staden år 1542, och altså, i kraft af Västerås religions-recess, blefwoit ödeligande, blifwandes thes stenar tagne til Slotsbyggnaden i K. Gustafs och K. Johans tid, såsom *Joan Scheffer* i sin *Upsaliâ antiquâ* förmåler.

4. **Helg: Andhuset;** *Domus Sp. Sancti*, om hwilket förrvt är nämndt No: 2, byggdt af Dom:probsten *Mag. Andrea And*, och belägit ther, hwaräst Hospitalet alt sedan warit och än i dag är. Men at thet warit ett Hospitale *Sp. Sancti*, förrän berörde Dom:probst stenhuset yppbygde, thet är theraf klart, at redan år 1293 blef thertil gifwet testamente, såsom Hertigarna *Erik* och *Waldemar*, thy tilemnade 20 mark penningar vti sitt testamente, thet the d. 20 Jan. 1318. gjorde i Nyköpings torn, i hwilket theras egen broder **K. Börge** then til döds hungrade. Thetta hus finnes ock i gamla skrifter blefwoit absolutè nemndt *domus DEI, Guds hus*. Och ypreknade bemelte Dom:probst i sitt testamente, som han gjorde d. 13 Nov. 1316, the gårdar, som förste instichtaren *Herr Magnus Joanson* wid år 1290 härtill gifwoit, andre sedan thertil lagt och Probsten sielt i sin tid förwerfwat thevnder. The word icke få til antalet. Man hafwer ock funnit, at thetta Hospital hafwer med Capitlets pass och recommendations-bref årligen vtsendt sina biddare pro petendis & colligendis fidelium eleemosynis ad sustentationem pauperum in domo Sp. Sancti. Cap. II.

Cap. II.

Om Kloftreri i Stockholm i gemen.

På thet nås emellan Mälaren och Salts-
 sion, som tilförene af K. Agnes strypan-
 de warit nemndt *Agnest*; men tå af thet
 bolwårk af stockar, som i norraström til Ests
 eller Ostlendingarnas, thet är, Finnars och Cas-
 refers, vtehallande vtu Mälaren war giordt,
 hette *Stockholm*, och altså mitt i skidnaden emel-
 lan Upland och Södermanland, bygde och,
 så fort ske kunde, med borg, torn och murar
 befäste Riksens förståndare och sin Sons K.
 Baldmars förmyndare i regementet, **Börge**
Jarl Månson, en stad, then han af orten
 nemnde *Stockholm*, år 1252, hwilken altså sedan war
 rit och än i dag är, Gud låte honom til werls-
 denes ånda blifwa! Riksens hufwudstad,
 Swea Konungars residence, och en ibland als-
 la städer wid Östersion betst belågen Sib- och
 Stapelstad. Bemålte **Börge Jarl** funderade
 ock *Byskyrkion*, St. Nicolai eller Stora *Kyr-*
kion kallad, år 1264; doch mindre än hon är
 nu förtiden; ty hon är sedan både mycket förs-
 ökt och ändrad. Om han här något kloster
 anlagt i staden, som tå war langt mindre och
 trångare, än han nu är, är icke troligt; men
 at hans Son K. *Magnus Ladulås* funderat
 kloster wid staden, thet ena på holmen *Båds-*
jeskiär, nu *Ridderholmen*, och ett annat på

norra malm, *St. Clara* Klostret; Item hans
 Goneson, *R. Magnus Eriksson Smet*, ett åt
 Dominicanerna inuti staden; thet blifwer i
 följande Capitel omtaladt. Hafwa ock thesätom
 flere Klostret varit uti och, kan se, wid Stock-
 holm, ibland hwilka ock något framdeles kom-
 mer at berettas, fastän med mycken owisshet
 och ofulksomlighet. Kunnandes ock wäl wara
 mögeligit, at flere Klostret varit i Stockholm,
 än man nu kan få weta blotta namnen på;
 ty Stockholm hafwer både af tid och ålder,
 och genom monga belägringar, samt stora wåd-
 eldar ledit mongahanda och dråpelig föråns-
 dring ifrån förra tider, at intet vnder är, om
 mycket, som thet varit fordom anseeligt och
 merkwärdigt, är fallit och stannat uti en obote-
 lig glömsko och förgätenhet.

Om *Sancte Clara* Klostret i Stock- holm.

Cap. III.

SM intet Klostret i Stockholm och knapt i
 hela tiket hafwer man redigare och ful-
 komligare kundskap, är om thetta *St. Cla-
 ra*, genom *Kyrkoherdan* thet wid *Församling-
 gen*, *Herr Doctor Jöran Andersson Nordberg*,
 som år 1727 lät af trycket utkomma sitt *San-
 cta Clara Måne*, eller berättelse om thet gam-
 bla *St. Clara* Klostret och then nu warande
St. Clara kyrko 2c. Hwaruti allt thet, som
 nu

nu förtiden wetas kan om thetta kloster, sinnes i ordning anfördt med sina tilstendiga documenter. Men som samma werk ej kan wara kommit i så mongas händer, wil man här allenast något i Summo-wis andraga, enkannerligen om thetta klostres ålder, förmodagenhet, tilstånd och undergång. Af Konung Magno Ladulås är thet med stor solennité anlagdt och funderadt år 1282 på then plats, thet St. Clara-kyrkia nu står, hwilken plats war then tiden, när thenne fundation stede de, en högländ sten-backe, omgifwen med fiärr och moras å alla sidor, at man på en spång tit ifrå staden komma skulle. Til at gifwa thet nya kloster thes större anseende, lade bemelte Konung ej allenast med egen hand första grundstenen; utan ock gaf sin siu-åriga dotter Richiska in i klostret, hwilken ock framdeles blef här Abbedissa. Han begynte ej allenast och funderade, utan ock på the följande åren med stor bekostnad af sten lät upbygga både kyrkio och klosterhusen; ja och gaf til klostrets under- och wid macht-hållande monga och stora lägenheter, som anseenlig rento årligen af sig kasta skulle. Ty först lade han härunder til ewerdelig ego hela then tracten af Norremalm isfrå Norrestrom alt ut öfwer kongsbacken, med the förord, at alle, som therpå wille sig gårdar bygga, skulle therom accordera med klostret och gifwa thy antingen årlig tomt-öre thes före, eller ingå andra wilkor, som them emils

Ian Kunde åsamjas. Härpå finnes i Antiquitets Archivo Kongl. bref dat. Dåswå år 1286, af hwilket bref finnes, at förrot på then tracten hade warit ett *Hospital* för the Spetålska, och at Konungen honom af Archebiskopen i Upsala köpt hade. Sedan lade Konung Magnus under thetta klostret en stor hoy lands-gods, som vpråknaß uti donations-brefwet af 1288, hwilket nästan alle Riks-råden understrefwit. Theßa gods föröfkte han med flere uti ett annat bref af samma år. Och hafwa följt hans exempel uti frifostighet emot thetta klostret hans broder Hertig Bengt Biskopen i Linköping och flere Herremån, samt andre Klerk- och lekman tå strax och i the följande tider, såsom med 26 införda blef uti berörda *S. Clara-minne* bewisas; jemmvel ock ther sammastådes med 104 bref vpråknaß, hwad monga gods och gårdar klostret kommit til at ega dels genom byte, dels genom köp, dels ock genom ingift med them, som blefuit intagna i klostret af förnåma och rika Slechter. Hafwer altså thetta klostret warit ganska rikt på jordas gods, och andra inkomster, hwaröfwer Abbedissorna hade sina ordenteliga æconomos eller Syssomån, som emottogo rentorna och antwende them klostrets och klosterfolkets nödtorf, hwartil the motte hafwa warit aldeles tilrecketliga. Men dock finner man, at dels genom en förderfwelig wådelb år 1446, dels genom then stadigwarande örligen uti hela thet femtonde

de seculo, som landet grufweligen utmarglade, thetta kloster hafwer råkat i armod och lågerwall, så at Abbedissan *Anna Renholds* dotter *Lehusen* föränlåt hos Archebiskopen i Upsala, Magistraten i Stockholm år 1508, och hos Påwen i Rom år 1516, med klagoskrifter andraga sin och klostrets stora nöd, och ödmjukeligen anhålla om hielp och vndsättning. Men, som tiderna blefwo werre och icke bättre, wanckade ingen sådan hielp, hwarigenom armoden och elendet kunde botas. Hårtill kom ett förräderi, som Abbedissan befans bruka emot några redeliga Swenska män, som år 1522, när K. Gustav then förste belägrade Christiern tyrannens folk i Stockholm, togo utu staden sin flycht in i klostret, årnandes sig til Swenska lågert; men blefwo af henne förrådde i fiendernas händer til en tyrannisk och pinosam död. Thetta befunna skålm = och mordestrecke, om hwilket uti Erik Jöransons Tegels historia kan läsas, jemte thet at klostret med sin nära belågenhet war för staden mycket skadeligit wid påkommande fiendteliga belågringar, gaf *Konung Gustav* orsak och anledning at påstå, thet thetta kloster skulle förstöras; hwartil sedan kom *Wästerås = stadgan* om klostergodsens reducerande och indragande til Cronon. Och blef så St. Claræ - kloster wid Stockholm förstördt år 1527 d. 15. Augusti, sedan thet in emot halftredie hundra år stådt hade. Then huswilla Abbedissan med sina Nummor fick loff at flytta

in uti Franciscan-klostret på Gråmunkaholm, hvarvtu munkarna så nyss afvekitt hade. Här lesde thesa klostertjungfrur i fattigdom och besdröfwelse. Then milde Konungen warkunnade sig dock öfwer them på thet sättet, at han på Riksdagen i Örebro år 1531 d. 27 Januar. med Stendernas samtycke beslöt, at af Franciscan-klostret skulle blifwa ett Hospital, i hwilket Nunnorna, som tilförne haft sitt tilhåld i St. Claræ-kloster på Norramalm och än behölllo namnet af sin orden och leto kalla sig *St. Clare-nunnor*, (såsom the strax i K. Birges tid blefwoit nemnda *Clarissa*, thet man funnit af ett *Styrbiörns*, Biskopens i Strengnäs, bref til Archebiskopen i Upsala) skulle försörgas til dödedag. Hwilket ej allenast skedde; utan man har ock funnit, at hemligen hafwa the sins emellan haft sin ordens, som war St. Francisci, klostertreglor, och haft en, som the hållit för sin Abbedissa, och thet alt in til K. Johan then tredie tid, så thet år 1573 yppades af thet tilfallet, at bemelte Konung, på sin gemåts, Dr. Catharinæ Jagellonica, instyrkande, tycktes hafwa i sinnet at införa Påwiff religion igen i riket, och til then ändan ypretta the förstörda eller förfallna klostren. Thersöre framkom utu Hospitalet, som så long tid warit wid Danwiken, med böneskrift en wid namn *Edelina Matthesdotter*, som gaf sig ut för at wara en Abbedissa för the renlifnis Jungfrur, som än funnos både i Hospitalet och i staden

hemlis

Hemligen här och ther i husen. Men thet wardt icke något St. Clara-kloster åter bygd; ehuru thet tämligen troligit är, at K. Johan thet wäl sig tenckt til at giöra, om icke continuerligt krigsbuller och owäsende hema i riket honom hade hindrat; ty på thet nemnda året 1573 begynste och sedan med stor bekostnad for han fort med at upbygga St. Clara kyrkio, then samma som än i dag står, dock i mong motto herligare giord. Om thetta och mycket annat, serdeles hwad St. Clara-kloster betrefvar, kan then, som therom wetgerig är, med nöge blifwa vunderretad af Herr Doct. Jöran Nordbergs St. CLARA-minne, thet han med mycken flit sammanskrefwit hafwer.

Cap. IV.

Om *Franciscan*-Klostret eller Gräsmunkholms-kloster wid *Stockholm*.

Konung *Magnus Ladulås*, som mer än någon af hans företrädare i regementet wiste sig benägen och frukostig emot kyrkior i riket, sparde enkannerligen ingen mödo och bekostnad emot staden *Stockholm*, som hans Herr-Fader funderat och byggt til en rikets hufvudstad och Konungarna til ett residence. Han anlade ej allenast och bygde wid thenna staden på norra sidan St. Clarae-minne

ne Klostret, om hwilket i föregående Capitel är förnämligt; utan ock på samma tid, wid år 1284, lade han grundwal til och, så wida han kunde hinna med, upbyggde, när in til staden, wästerut, på then ö eller holma, som hade tit in til hett Rådjestår, ett Munkte Klostret af Kenlesnis män af St. Francis orden, som gemenligen kallades barfote bröder och Gråbröder eller munkar, hwaraf orten wardt nemd Gråmunkteholm alt in til K. Carl then ellfte lät förstå, at han wille, thet han skulle kallas Riddarholmen. Klostret murades up af sten stort och starkt til boning för monga munkar, och thet brede wid kyrkion, som än i dag står, uti hwilken efter hand ganska många höge och förnåme personer med stora testamenten och donationer köpte sig lägerstad och Siälamesor. Hwarigenom skedde, at i thenna kyrkion många Chor och altare äro i Påwe domets tid wordne uprettade och mesopråster therwid med tilrekeligit underhåld försörgde. Sick ock Klostret både genom fundatorens Kongliga begåfwande och föranstaltande, och genom andras gismildhet i testamenten och elljest så många gåfwor, ägor och inkomster, at munkarna ej allenast hade sin rikeliga försörgning, utan ock kunde efter hand i framtiden för egna öfwerstått medel köpa sig både gods och gårdar, och skaffa sig ett wackert *bibliothèque*. Hwilket alt af än be-
 sinteliga documenter och tryckta historier kunde
 bewis

bewisas. Afwen finnes ock uti the tiders handlingar monga theras namn, som i thetta klostret varit *Gardiani* (såsom Gråmunkarna kallade sina förmån; men Benedictin-Cluniacens- och Bernhardin- munkarne nemnde sina Abboter, och Dominican- eller Swartbröder sina *Priores*) och *Lectores* med flere betienter. Hwaraf är lett at sluta om thes wälstånd och anseende. Thet war ej allenast wäl bygd och hade monga hus öfwer hela then holmen, ibland hwilka ett war *Consistorium Franciscanorum*, ther Riks- marsken Thorkil Knutsson, år 1306 d. 10. Febr. halsbuggen på Södramalm, wardt begrafwen, samt flere förr och sedan. Och war kyrkian rett anseelig, och täckt med bly; utan ock klostret war omgiffwit utmed watnet med en stark tegelmur, hwilken broder *Jacob Haquini*, *Gardianus* och *Lector* här i klostret, lät giöra år 1416; therföre kunde the emot K. Carl Knutsson uproriska Biskopars frigsmacht år 1465 icke komma i klostret. När, efter Ständernas beslut på Riksdagen i Wästerås år 1527 klostergodsen skulle indragas til Cronon, gick then dommen strax öfwer thetta kloster, therföre ock munkarna om sommaren samma år gingo ut sådan, tagandes sig något annat före, hwartil the monde finnas flickelige. Doct blef klostret med kyrkio, *Bibliotheque* och annat icke utplundradt, utan tagit i förwar. Af synnerlig mildhet tillåt K. Gustav then förste, at St. Clara kunnor, som af sitt kloster, efter thet

Skulle nederriswas, bleswo strax vtdresna, singo
 i thetta kloster ej allenast herberge, utan ock at
 här för them, efter Ständernas beslut i Dres-
 bro år 1531 d. 27 Jan. ett hospital med någor-
 lunda stat inrettades, såsom omrördt är i föres-
 gående Capitel. Och war altså thetta klostret
 ett hospital eller fattighus uti 20 års tid; ty år
 1551 lät högbemelte Konung flytta hospitalet
 ifrå Gråmunkholm ytterst och österut på Sö-
 dermalin til *Danwikken*, thet thet altså sedan wa-
 rit och än i dag är. Men huru, uti then öf-
 riga Konung Gustafs och K. Erik then fjorton-
 des tid, thet gick med kyrko och kloster på Grå-
 munkholm, thet finnes ingenstads, såsom man
 tror, anteknadt; thet lärer vthan twiswel, åts-
 minstone genom wanryckt och wårdslöshet,
 hafwa alt efter hand förfallet. Omfider fins-
 nes uti K. *Johan* then tredjes historiå, huru
 han, när han år 1575 hade fädt in i riket och
 til Stockholm then bedragaren och Jesuiten,
Laurentius Norwegius, eller såsom han retteligen
 hette, *Lars Erici Förserus*, som uti Tonsberg i
 Norge war född och uti Loewen hos Jesuiter-
 na studerat hade; lämnade honom frihet at i
 thetta kloster hålla en publique *Schola*, thet
 thenne ock hade för sig thet Bibliotek, som bå-
 de Gråmunkarna här haft och Nunnorna ifrå
 S. Clara-kloster hit med sig hemtat hade. Eme-
 dan han hade sin lärostad eller *Schola* i klostret,
 thet han vnder stén af ren läro vpslydte monga
 med Jesuitiska willfarelser, bles thenne falske lä-
 raren

raren kallad i *Kloster-Läse*, somlige nämnde honom ock af dragten *Räck-Läse*. Han war i thetta kloster Doctor, eller rättare sagdt seductor, i 7 års tid, och predikade vnderstundom i klosterkyrkan, then Konung Johan til then ändan nu låt upplaga, och ther reparerade the tvenne Konunga-grifter, nembl. *Magni Ladus Iåses* och *Carl Knutsöns*, som än äro at se mitt emot altaret. Vti kyrkan blef år 1581 kyrkoherde en benämnd Herr *Olavus Fördel*, som therifrå kom til Sorunda; efter honom Herr *Augustinus Olavi*, 1586, sedan Herr *Amundus Beronis* och så vidare hederlige män in til vår tid. År 1582 när *Kloster-Läse* af Konungen, som nu wille med all macht hafwa in Påwedömet igen, blef satt til kyrkoherda i Stockholms Stads-kyrka eller Storkyrkan, låt Konungen, at then läro-art, som *Kloster-Läse* begynt, ei måtte nederläggas, utan continueras och allmän blifwa, i thetta kloster inretta en fullkomlig Academie, tillleggandes Professorerna tilreckelig lön och vnderhåld. Swar igenom *Upsala-Academie* mycket aftog, om icke til en tid aldeles förföll. Vti thetta kloster hölts Academien vti 10 års tid; ty år 1593 blef hon, efter thet beslut, som på religions-mötet så war giordt, åter flytt til Upsala, ther hon alt sedan varit. Och blefwo således klosterhusen åter öde stående, warandes mig icke bekant, om vti them inrettades och hölts thet *Collegium illustre* eller *Gymnasium*, som i the följande tider lenge hölts
wid

wid macht och war i flor uti Stockholm. Nu är, för long tid tillbaka, antingen af klosterhusen gjorde eller i theras ställen upbyggde enskylda Herrars och familiers stora och prechtiga stenshus rundt omkring kyrkion, som ensam är qwar efter thet gamla Gråbrödra-kloster. Dock är hon ganska mycket nu prächtigare, än hon fordom varit, enkannerligen af the stora Kongagrafwer, som sedermera äro tilbyggde; nemligen **K. Gustaf Adolphi** på södra och **K. Carl Gustafs** på norra sidon om Högchoret. Hwilken, efter Ständernas åstundan och beslut en tid varit, och än är, under kostsam byggnad, at upmuras och prydas til ett Kongligt Mausoleum eller anstendig graf för the glorwerdigsta Konungar, Drottningar och Kongliga personer, högstbemålda Konungs Descendenter. Och må nog wara sagdt om thetta kloster, om icke man ock thet bör weta, at Konung **Magnus Ladulås** hafwer med sitt bref, dat. Linköping på Pauli dag år 1290, witnat, at han hade til Gråmunkaklosters- och kyrkios bygnad i Stockholm gifwit the stenshus, som han hade på Norramalm, och en wis del af samma malm til at hämta ler och sand uppå, hwilken del, emedan Nunnorna i **S. Clara-kloster** then disputerade, blef år 1320 på siette dagen efter Allhelgona fest, utsynt och rådsfatt af Biskop **Ragwald** i Åbo och otta andra Riksråd. Kan ock jemwål thet leggas härtil, at uti thetta klostrets kyrkio, som nu gemenligen heter **Ridderholms kyrkio**

Kyrkia, hafwer Finska församlingen, til stiftes med then hit hörande Stadsförsamlingen, haft sin ordenteliga Gudstienst öfwer hundrade års tid, nemligen ifrå år 1607 til år 1719, då hon lades först til S. Catharina, sedan til Skippsholm och sidst år 1725 fick sin egen kyrkia, in i staden, söder emot Kongl. Slättet.

Cap. V.

Om Dominican-klostret i Stockholm.

SM thetta Predikomunkars eller Swart-
bördras klostret i Stockholm, är så mycket
fwårare at utlåta sig, som ingen nu kan för-
wisso säga, hwar thet legat hafwer eller beläget
warit. *Johannes Messenius* uti sin *Scondiâ Illustrata*
wisar någorlunda thetta klostrets både Fun-
dations tid och belägenhet, berettandes, at *K.
Magnus Eriksson*, som gemenligen kallas
Smet, hafwer år 1336, då hans bröllop och
Fröning lyckeligen gådt för sig, til någon tack-
samhet emot Gud, låtit i Stockholm bygga
ett kloster åt Swart-bröderna eller Domi-
nican-munkarna, som dock förryt hade något
näste i Stockholm, och thertil skenckt thet sto-
ra södra tornet. Hwaraf man skulle tro, at thet
legat emot södra Sluts; men emedan Swart-
mannagatan, som efter thetta kloster förmos-
deligen namnet behåller, ligger mitt in uti stas-
den, skulle man letteligen tro, at thetta klos-
ster

ster legat ther, hwarest nu är *Tyska kyrkian*; eller ock emellan *Österlonggatan* ock *Stjeppsboen*, när intil ther nu är *Stora Siötullen*; emedan the, som ther hus ej longofedan bygd hafwa, funnit stora klostertällare i jorden, hafwandes ther gädt ifrå staden en sandås ut i sion, hwarpå klostret lærer blifwit bygd. At thet warit stort, rift och manstarkt må ingen twifla, som har sig bekant, af hward frågd, drift och anseende predikamunkarna i then tiden hafwa warit. År 1407 d. 4 April, brann thet om liusa dagen af, tillika med en stor del af staden, så ock någre munkar satte lifwet til; Men thet blef inom några år vprettadt bättre, än thet förr warit. År 1417 d. 15 April gjorde *Archebiskopen* i *Bpsala*, *Jons Ferechini*, här en grof hemgång, hwarom är at läsas uti *Joh. Peringskiölds monimentis Ullerak. p. 154.* År 1457 nedsatte hos thesa munkar en stor skatt *R. Carl Knuts-son*, så han nödgades resa af riket til *Danzig*, hwilken munkarna förrådde och år 1461 antwardade at *Dana-konung Christiern* then första. Ifrån then tiden finner man ingen ting hwarcken om thetta kloster eller thes munkar anteknad, förrän år 1527, så, efter thet besit, som war i *Wästerås* giordt, om klostrens förleggande och thesas rentors indragande til *Eronon*, *R. Gustaf* then förste, sende d. 4 Decembr. sin *Cantzeler M. Laur. Andrea* och *Stadens Secretair M. Olav Petri* in uti thetta kloster, the ther som snaraste öfwerfäs

werfågo, hwad i klostrets gömo war, och tillså
 de munkarna at gå sina ferde. Thersfore gick
 dagen therefter *Petrus Oxonijs*, som war Prior,
 och tvenne Lectores, *Laurentius* och *Engenius*
 yppå Rådhuset, beklagade sin nöd och begiåra-
 de loff at gå af klostret, thet them gerna bewil-
 jades. Konungen låt altså taga tådan, hwad
 som af något werde war, hwilket bars yppå
 Slottet, thet öfriga lemnades åt munkarna til
 theras nödorst; och ej langt therefter blef klos-
 tret öde och förstördt, tå mycken sten hämtas-
 des til Slottets reparation; men platsen gjor-
 des til en Konungens trågård. Dock låra nå-
 gra hus lemnats qwar; emedan man finner,
 at K. Johan hafwer år 1571 yplåtit *Sacellum*
Dominicanorum, Swartmunka-capell åt Tys-
 skarna at thet hålla sin Gudstienst til stiftes
 med Finnarna, som förryt hade fådt thet på
 loff; hwilket ock Tyskarna gjorde, och skrifwer
Joannes Messenius, at K. Johan then tredie
 lade grundwal til en stor och mycket prechtig
 kyrkio (then han dock ej fulbordade) thet, som
 bemelte Kongstrådgård hade blefwit i stället för
 Swartmunka-kloster. Så berettas ock K.
 Carl then nionde hafwa år 1607 efterlåtit Tys-
 skarna at intaga *S. Gertrudis Capell* och thet ut-
 widga sig til kyrkio. Af thesa berettelser tycker
 jag, mig kunna stanna i then mening, at Swart-
 brödra-kloster, åtminstone thes kyrkio, haf-
 wer warit, thet nu Tyska kyrkian är; Item
 at theras kyrkio haft namn af *S. Gertrud*, och
 at

at then nu warande *Tyska kyrkian* är funde-
rad och anlagd af *K. Johan* then tredje, hwil-
ket sannolikt blifwer, om man med thenna kyr-
kio jemförer, til grund och anläggning, *S. Clara-*
och *S. Jacobs-kyrkior*, som begge af samma
Konung äro anlagde wordne.

Cap. VI.

Om några mindre Klostter eller så kallada andeliga hus i Stock- holm.

Som the try förvt omtallda Klostren,
kan man hafwa af gamla handlingar
anledning at mena, thet flere the andeliga
publique hus i Stockholm warit hafwa i Ca-
tholiska tiden: dock hwarken wil eller bör man
ibland Klostren ysföra the *Capell* och *Gillen*,
som i Stockholm besinnas hafwa warit, på
tämliga god ordning och wakra rentor inrettas
de och lenge wid macht håldne. Finnas ock
äfwen at wid staden på *Malmerna* hafwa wa-
rit *devotions- och helgedomshus*, såsom *Sacel-
ler*, *Capeller*, *Eremitorier* &c. hwilka alle, om
the icke langt förvt hade af wisja tilfelle blifwit
öde, wisserligen uti Konung Gustaf then förstas
tid äro aldeles bortbrutna och til något annat
blefwit använda. Ibland them, som man, utom
the try tilförne korteligen beskrefna, kan någor-
lunda anse för at hafwa warit lika som Klostter i
Stockholm, wil man här anföra thesa efter-
följande. Nemligen, i Johan-

1. *JOHANNITARUM* eller *fratrum hospitalitatis*, hwilket anteknas af *Johanne Vastovio* och *Johanne Messenio* ibland the kloster, som warit fordom i Swea och Góthariken; Men icke kan man nu förtiden hwarfen i någon skrift finna eller elliest uppsana, hwar thet i staden hafwer warit beläget. *Johannes Messenius* tyckes icke therom i sin tid hafwa haft någon kundskap. Om någon gissning skal finna rum och bifall; wore thet thenna, at thetta kloster hafwer, owist af hwem och på hwad tid, blefwit anlagdt emellan Ssterlonggatan och Skeppsbroen, icke langt ifrå ther man uti föregående tredie Capitel gifat, at *Swartmunka*: eller *Dominican-klostret* hade warit belägit; eller ock ther *St. Johannis* gränd an hafwer namm af thetta kloster; ty ingen likhet är thet, at thetta Johanniters kloster hafwer thet warit belägit, hwaräst nu är *St. Johannis* Capell langt ut på *Norra malm*; ty rå hade thet icke warit ett kloster i *Stockholm*, utan wid *Stockholm*. Thes utom hafwer man then kundskapen otwiflachtig, at thet nu warande *S. Johannis*-Capell eller kyrkia är år 1636 bygd af en *Rådman* wid namm *Johan Furubohm*; och om thet något Capell förwrt warit, så motte thet under någon påstetid blefwit vprettadt, til at thet insätta och utsiunga lif, som fordomdags, ock efter reformationen, hafwer warit brukeligit.

2. *XENODOCHIUM* vel *Hospitale Sp. Sancti*, hafwer warit ett stort och med goda inkomster begäfwadt Hospital, beläget, thet nu för tiden

är **Kongskället**, på then holmen uti Norra-
 fröm, emellan staden och norramalm, som af
 thetta gamla werdshus eller Hospital hafwer
 af ålder hetat och än heter **Zelg:ands holmen**.
 Hvilken uti våra gamla historier ofta blifwer
 nemnd. I synnerhet finnes, at *Domus Sp. San-*
cti, Zelg:ands huset, i Stockholm, blef-
 wit af förnåma Herrar och män i theras testa-
 menten, påtänckt med gåfwor. Såsom *Her-*
tigarna Erik och Waldemar thy tillade 20 mark
 i thet testamente, som the d. 20 Jan. 1318 gjorde
 i Nyköpings torn, ther the ihjälhungeades af
 sin broder, *K. Borge*. Blifwer ock thet icke för-
 gätet i Historierna, at the *Swenske* år 1320
 d. 27. Nov. på **Zelg:ands holmen** låto hals-
 hugga *Cronprintsen Magnum, Konung Borges*
Son. Icke heller bör thet föråtas, at *Stån-*
derna uti K. Magni Ladulåses tid, år 1282,
 på thenna **Zelg:ands holmen** wid Stock-
 holm höllo en *Sammankomst, öfwerlegning*
 och bewilning om *Cron:inkomsternas förnes-*
ring och förökning i Riket. Hwarom våre *Hi-*
storici och handlings:skrifware weta at beretta
 och thermed göra thet oförneligit. I synnerhet
 förtienar här om låsas *Iohannes Messenius*, som
Ständernas på Zelg:ands holmen i Stock-
holm faststeldta bewilning puncte-wis för mer
 än hundrade år tillbaka anfördt hafwer uti sin
Scandia Illustrata tolfte tom. pag. 134.

3. *FRATERNITAS seu CAPELLA S. Georgii* rå-
 Enas ock up af *Johanne Vastovio* ibland flostren i
 Stock-

Stockholm; men, som hvarken *Johannes Mes-*
senius wet, at nemna thet, ej heller annorstädes nå-
 gon berettelse om thet finnes; motte thet icke waa
 rit något kloster, utan allenast ett Capell eller
 ock en Gillestuga. Riks förståndaren *Sten Sture*
 then äldre funderade wid år 1488 uti Stock-
 holms Stora kyrkio *S. Georgii*, *Helga Orjans*,
 Altare och Præbenda och gaf thet wacker rento
 til. Han lät med stor bekostnad ock så gjöra
 thet herliga och kostbara *S. Jörans* beläte,
 sittandes til häst, år 1489; Om ock han inrettat
 något St. Jörans gille eller bröderskap, thet
 är mig, lärer ock wara androm, obekant. Dock
 må thet här icke lemnas obemäldt, at *Georgiani*,
 Sanct-Jörgens bröder, woro icke någon ordo
 monachalis; utan en fraternitas eller Gille,
 som hos *Eystarna* kallades *Sanct Jörgen Pa-*
niers geselschaft, at hwilken, här och thet
 oratoria inrettade blefwit. Uti *Swea* och *Gö-*
thariken hafwa varit monga gillen, fraterni-
 tates och convivia kallada, ej allenast i Stå-
 derna, utan ock här och thet wid kyrkior på landet.
 I *Upsala* finnes hafwa varit åtskilliga Gil-
 lefrå med anseeliga inkomster, inrettningar,
 ordningar, och enskyldta Sigill, såsom *S. Peders*
S. Jacobs, *Helg: andes* och *Prästgillen*. Uti
Strängnäs: breswen wid år 1422 nemnas råda
 gifwarne i *S. Nicolai* gille, som kallades *Kara*
lagille. Uti *Stockholm* hafwa varit monga
 Gillen: Såsom *Wårfru* gille wid *Skomaka-*
regatan hade sin älderman år 1436. Ufwen ock

S. Michaëlis gille, nemndt litzla *Karla*-gillet, som begiärade få sammanleggas med thet för-
 ra, vnder en älderman, bisittare och stallbröder,
 såsom the tilförne varit tilsamman på *S. Eriks*-
gillestuga. Finnes ock nemndt wid år 1454
S. Lckamens-gille, förvthan andra. Vti
 thesa gillen woro af *Gillesbröder* och *Gilles*-
systerar utwalde och tillsatte wise förståndare,
 älderman, bisittare &c.

Cap. VII.

Om Enköpings Kloster.

Enköping, nu en liten och ringa vpsiad,
 belägen vti *Bpland* och *Åsunda*-härad
 i *Fierdhundrad*; tilförne mycket större och
 af en vrimmes ålder. Men thet hålles för
 wist, at förrän här blef stad, hette orten *Ena*
 och, kanske, *Stora-Ena*, til en åtskilnad
 ifrå *Litzla-Ena*, som nu gemenligen kallas
Litzlena. Nu är allena *Wärfru*-kyrka qwar,
 norr ut på en backa belägen. Efter *S. Aegidii*
 och *S. Olavi* kyrkior hafwer man swårt före at
 få weta, hwar the varit belägna. Här hafwer
 varit, jemwål efter reformations tiden, en an-
 seenlig *Schola*; men nu en liten *Pædagogie*,
 som förestås af en *Præceptore*. Hålles här ock
 än wid macht, på *Eronones* bekostnad, ett
Hospital. Elliest är alt til intet wordet af thet
 stora kyrkiowäsende, som i the *Catholiska* tider
 vti *Enköping* wgrit, ifrå första *Christendoms*
 mens

mens begynnelse här i norden. Thet man wäl theras sluta kan, at redan år 1168 war i Enköping ett Probstesätet, ty thet året vnderstref Valtherus Præpositus Enecopiensis then första Archebiskopens Stephani donation, såsom Sal. Ornhelm i sin Kirko-historiå wet beretta. Thet samma kan man ock sluta theras, at i thenna staden hafwa varit, i Påwedömetz tid, twenne wäl försedda kloster, nembligen

I. *FRANCISCANORUM* eller Minorum, ett mindre- eller Gråmunkabroders-kloster, lærer blefwit först anlagdt i K. Erik hin Låspes tid, om icke förr; men i fullkomligt stånd bragdt wid år 1272, då K. Magnus Ladulås gaf gråbrodra i Enköpinge ena ö liggandes wid byen, at bygga sig kloster på. Item, halfwa bron, som löper ifrå ön och til byen, at wid henne bygga boder til klosters besoh. Thetta kallades, vthan twiswel af sin belägenhet, Tröggö, och thes inwånare finnas blefwit i gamla Skrifter kallade Mindre broderskap ifrån Enköping. The woro redan i K. Waldemars tid i thet anseende, at Laurentius, som war en af thesa munkar, blef år 1255 Archebiskop i Upsala och förthens skull altid skref sig Broder Lars eller Frater Laurentius, DEI gratiâ Ecclesiæ Upsalensis Archiepiscopus. Thenne hade then kärlek och wördnad för sitt broderkap, at han blef, i följe af sin gjorda anstalt, och efter sin död, som tildrog sig tertio Nonas Martii, eller d. 5

Martii 1267, begrafwen hos thetta mindre bröderskap i Enköping. En broder eller munk ifrå thetta kloster war oc Mathias Enecopenfis, Kanik i Upsala wid Danmarks Canonie 1296, som uti sitt testamente 1330 gaf wakra penningar til mindre bröderna i Enköping och trenne samma Stads kyrkior. År 1483 war broder Staffan med Guds försyn Abbot i Tröggs kloster, såsom han sig nemner i ett thes bref af samma år. Thetta kloster finnes hafwa varit ej allenast genom Konungars gismildhet fundezadt på anseeliga ägor och inkomster; utan oc sedan alt framgent riktadt genom gåfwor, köp och testamenten, såsom af thet anförda inhemtats kan, och elliest här och ther i gamla Skrifter förekommer. År 1293 d. 1 Aug. testamenterade hit Herr Magnus Johanson 30 mark, och Hertigarna Erik och Waldemar år 1318 d. 20 Januar. två inhästade af sin broder konung Borge i Nyköpings torn, 20 mark penningar. Om Franciscan-klostret här i Enköping berättar Johannes Messenius uti sin Scondiä illustratå, tom. V. p. 52, at K. Gustaf I, sedan munkarna hade sådan utgådt, hafwer år 1530 giordt thes af ett Hospital för the Spetalska, och någon tid thefter inrettat ther ett kruthus. Orten, therast klostret förrut städt, kallas nu *Munkefund*, såsom jag menar.

2. *HELGES HUSSET*, *Domus Sp. Sancti* eller *Hospitalet*. Thet blifwer wäl i gamla handlingar nemndt ett *Bernhardin-kloster*, som

som fordoimdays varit i Eneköping; Men om thet varit thet samma, som sedan lämnadt är åt Franciscanerna, eller ett annat, är nu swårt, om icke omögeligit, at säga. Man skulle snart komma på then tanckan, at, sedan Franciscani eller Grå: munkarna, som ägde synnerlig vnnest hos K. Magnus Ladulås, fingo här på orten the måsta förmohner, Bernhardin klostret blefwit förwandladt i ett Hospital eller Helg: ands hus, hwilket befinnes hafwa varit försedt med wakra ågor och tilreckeliga inkomster, som årligen blefwit förökte med gäfwor och testamenten; Såsom then nyss nämnde Herr Magnus Johanson gaf hit 6 mark d. 1 Aug. 1293, och Hertigarna, som ock nyss omvördes, testamenterade d. 20 Jan. 1318 hit 20 mark penningar. Om Jure Patronatus eller repræsantandi wid thetta kloster eller Helg: ands hus war en disput emellan K. Magnus Smel och Archebiskopen i Upsala, hwarvti then sednare, efter the tiders belägenhet, wunn; therfore förordnade Archebiskopen Petrus d. 15 Febr. år 1364 Herr Ragwaldum Petri, Kyrkoherdan i Tillinge, til at wara Provisor eller Administrator (thet Dn. Joannes Gerechini och efter honom Dn. Henricus Rector eller Pastor i Thorstuna, förrst varit hade) wid Helg: ands huset eller Hospitale leproforum i Eneköping, befallandes Archebiskopen strengeligen at alle berörde Hospitalets bönder, torpare och tienare skulle wid bands wite wara bemäldta Herr Ragwald hörsame och lydige.

Cap. VIII.

Om Sigtuna = Kloster.

Sigtuna en ibland Swearikes äldsta Städer, först bygd, eller merkeligen utwidgad, af then Astatiska Odin, som för Christi födelses tid hit i Norden inkom och tog på thenna orten sin boning, nemmandes Staden, af ett sitt tilnamn Sigi eller Sigfader, Sigtuna. Hwarefter thenne staden tiltog i storlek och macht, hafwandes haft til sin säkerhet åtskilliga fästner eller förskantsningar ut med Malaren, hwarefter några lemnigar än kunna finnas. Thetta Sigtuna war i hedna tid några Konungars residence och altså ansedd för en Rikens huswudstad; Och när Christendomen först i landet begyntes, bodde här the förste Christine lärare eller Biskopar uti thet elstoseculd, såsom Adelwardus then yngre wid år 1064 och twenne andre efter honom, til thes Biskopsätet, efter asgudahusets förstoring och asguderiets ändteliga utrotande, flyttes til Upsala wid år 1120. Emedlertid och sedan en rund tid, war Sigtuna (fast han hafwer ledit någon skada wid år 1008 af Noriges Konung Oluf hin Digra eller heliga, som plundrade och brende omkring Malaren) en stor och herlig stad alt in til år 1188, d. 14. Julii, då Estländare i. e. Finnar, Carelor och andre Hedningar,

gar, som Ester bodde och theraf Ester eller Est- eller Ostlångare kallades, med sina röfsware: skepp inföllo i Mälaren och, förvthan andra orter, thenna rika och wälbygda staden förstörde och ödelade. Hwarom Rim-Chronikau p. 32 så säger om bemeldta Ostlångingar:

En time full them til lina,
 At the brende vp Sigtuna,
 Och brende thet swå giörliga i rötter,
 At then staden får ther aldrig bötter.

Förrest woro ther bygde åtskilliga stora Kyrkior, med något kloster, hwilka sedan åter uppretades och til antalet föröktes, at ther woro kyrkior, nemligen Wårfru: eller St. Mariæ, St. Peders, St. Olufs, St. Larses, St. Nilses och St. Görans Capell. Såsom klarligen Konias kan af the än ther stående stöpeliga murar, som wäl in til wår tid hade större warit, om icke K. Gustaf I. Erikson låtit tådan til Swarslö: slotts bygnad utbryta och bortföra all tegel: och huggen sien. Hwarefter Sigtuna: boer och theras grannar hade wäl förflingrat alla thesa murars qwarleswor, om icke K. Johan III hade genom bref til Kyrkioherdan i Sigtuna, Herr Olavum Olavi, år 1590 strengeligen förbudit all widare brytning och afförsel. Härigenom är stedd at, så monga lemmingar än i dag äro qwar i Sigtuna til ett stöpeligt Spectakel, kunnandes ingen för

wist säga, hwilka eller huru många Kyrkior ther fordom warit. Ur ock något twiswel om klostrens belägenhet, namn och antal i thenna staden. Dock kan man af gamla Skrifter finna wist, at här warit tv klostre, såsom

1. *BENEDICTINORUM*, begynt och inrettadt af Biskopen Adelward hin yngre wid år Christi 1064, til Christendomens wid machthållande och forplantande: Såsom hwar och en af the första Biskopar på sin ort här i riket gjorde, warandes these munkar the aldrastörste, som finnas hafwa här i riket inkommit och boningar fäddt, til then ändan, at någre af landets yngdom motte så blifwa underwiste uti then Christna lärans stycken, at församlingen kunde i framtiden få infödda lärare; ty på then tiden woro, såsom tilförne är sagdt, klostret icke annat, än Theologiske Scholar. Thetta Benedictin-klostret hafwer vthan twiswel blefwit ödelagd uti then allmenna förstöring år 1188. Efter hwilken tid man icke finner, at thetta klostret i någon Skrift blefwit nemndt.

2. *DOMINICANORUM*, Prediko-Ordens eller Swartmunka-Kloster, 49 år efter then nemnda förstöringen, eller år Christi 1237 Funderadt och inrettadt af then ottonde Archebiskopen i Upsala, *Jarlero*, som, efter sin egen giorda anordning, blef år 1255 (död d. 25. Augusti) här i Sigtuna begrafwen hos Predikare-bröderna af *Dominicaner-lifnad*. Ibland the första Domi-

Dominican - munkar i thetta kloster war ock *Johannes Polonus*, som blef år 1286 Biskop i Ubo och år 1289 walder til Archebiskop i Upsala, som ock här wardt begrafwen år 1299, fast han vnder sin Rom: reso efter Pallium eller Archebiskops: kåpan, blefwit död i staden Provins i Frankrike, nemligen belågen uti Brie i Champagne, d. 8 Sept. år 1291. Ut hans tid hade Predikaremunkarna, som wille heta fratres S. Mariae, i Sigtuna, Wårfru: kyrkio, teckt med koppar, och theruti, såsom föregafs, ett syncke af Christi kors, thesöre ock han år 1290 d. 27. Novembr. gaf them, som wille höra meson wid thet heliga kors: altaret, 40 dagars aflat. Hafwa ock thesutan these Swartmunkar skaffat sig ganska monga aflats: bref alt ifrå 1281, ej allenast af Sweriges, utan ock af Danmarks ja, ock Norges Biskopar. These munkar hade fuller, ifrå klostrets eller Conventets begynnelse, sin enskylda Priorem; men blefwo med tiden så anseelige, at theras Prior blef för alla Dominican - eller predikomunkar här i Norden *Prior Provincialis*, warandes then förste i thetta kloster af then myndigheten *frater Petrus Philippi*, som therifrån, genom ordenteligt wal, ysteg wid år 1332 til Archebiskopelig werdigheit i Upsala, och blef hos sina ordens: bröder i Sigtuna begrafwen år 1341. Then sidsite af thesa munkars förman lærer warit *Martinus Skntte*, som blef then förste Euangeliste Biskop i Ubo; ty han blef, sedan han utom lands rest och studerat,

derat, först Vicarius Prior i Sigtuna och sedan General Vicarius öfver hela Dominicanorden i thesa Nordiska riket år 1524. Til något the wetgerigas någe, wil man här vpråkna them, som man funnit hafwa varit Priorer för Predikobröderna i thetta kloster, ifrå thes början til thes vndergång, nästan i tryshundrade år. Nämligen.

Johannes Polonus, tilförne nemnd, ifrå år 1277 til 1286.

Laurentius appellerade til Påven år 1289. Gere forl. *Gerhardus* lesde prior år 1295.

HræEl Erlandi, Lector här i klostert år 1288, Prior 1298, Biskop i Västerås 1311, dödde 1322.

Bernhardus lesde här Prior år 1315 och 1321.

Petrus Philippi år 1325, blef ock Prior Provincialis och sidst Archebiskop, tilförne nemnd.

Sixtanus lesde här Prior år 1335.

Andreas vnderskref med Nilsens Stender i Warberg år 1343.

Hemicus bewitnade med vnderskrift år 1357.

Halvarus lesde här Prior år 1359.

Petrus Gregorii lesde 1374.

Philippus lesde här 1400/1409.

Petrus Holgeri nemnes Prior år 1438.

Olavus Pauli, förrvt Lector, Prior år 1453.

Laurentius Odonis lesde Prior år 1477.

Nicolaus Frater lesde här Prior år 1382/1489.

Steno Laurentii lefde här Prior år 1491-1496.
Nicolaus Olavi lefde här Prior år 1499-1509.
Magnus war Prior år 1510 lefde år 1516
Martinus Skytte tilförne nemnd, Prior år 1520,
 Biskop i Ubo år 1528, död d. 30. Decemb;
 år 1555. *)

Thetta kloster hölts wara af sådan helighet,
 at monge räknade thet sig til merkeligit Gå-
 la-gagn, om the ther eller vti klosterkyrkion, som
 war Jungfru = Mariæ kyrkia, kunde blifwa be-
 grafne, eller niuta del af munkarnas goda gier-
 ningar, mesor och förböner. Hwarföre mon-
 ge förnåmte och rike män och qvinnor, serdeles
 af then gamla Inglaflächten, med stora för-
 aringar til bröderskapet eller klostret, köpte sig
 slika inbillada förmöhner. Hvilket til at bewir-
 sa; man några exempel allenast wil anföra.
 Strax efter klostrets iundation blef här hos
 Predikarebröderna i St. Mariæ kyrkio begrafwen
 Riddaren Herr *Anders* til *Musammir*. Hvilket ej
 lærer skedt vthan dyr föraring, och siälagist.
 År 1277 gaf Herr *Biörn*, then andre Dom-
 probst i Upsala, til bröderna i Sigtuna 10 mark
 penningar vti testamente. År 1286 gaf *Elisabeth*
 Dn. *Geronis* quondam filia, til Sigtuna = kloster af
 Predikare = orden, ther hon wille begrafwen
 blifwa, ett anseenliget testamente, hvilket *B.*
Magnus Ladulås, Archebiskop *Magnus Boosson*,
 Biskop *Amund* i Strengnäs och Biskop *Johan-*
nes

*) Se Superint. Herr Doct. Georg Wal-
 lins Sigtuna p. 322. seqq.

nes i Ubo vnderseglade. År ock här begrafwen
 år 1293 Fru *Christina* Lagmannens, Herr Bir-
 ge Pederssons, förra Fru. År 1288 testamen-
 terade Fru *Ragnild* Erlands dotter Engel til
 Predikare-orden i Sigtuna, ther hon wille blif-
 wa begrafwen, sin gård Lyteslund med annat
 mera, som i breswret ypräknas. År 1310 förskref
 och utäste sig Herr *Magnus* Gregersson, at gif-
 wa til Sigtuna-kloster inom natt och år 160
 mark penningar för sin Sons Petri sial, både i
 testamente och för förbryttelsen emot klostret;
 och då war bemelte Petri Morbroder, *Frater*
Israël, ther i klostret Prior, som wid then tid
 wardt wald til Biskop i Wästerås, warandes
 han Riddarens Erland Engels Son. År 1311,
 confirmerade *Solke* Johansson sin Faders
 Herr Johan Carlssons och sin Moders Fru
Ragnilds gåfwo til Sigtuna-kloster af prediko-
 orden; nembl. Mofamyra med thes omflytan-
 de watn, liggande inom Wänegarns bolstad;
 och skulle hans Moderbroder, Biskop *Israël* i
 Wästerås, legga therom rår och rör, såsom
 breswret liuder, dat. Söderköping dicto anno.
 År 1321 gaf Fru *Ramborg*, Herr *Solke* Jo-
 hanssons enckia, ett wackert testamente til
 Sigtuna predikare-orden, ther hon sin lågerstad
 hafwa wille. Breswret är dateradt i Wasland.
 År 1326 gjorde Fru *Ingrid*, Herr *Magnus* Gre-
 gerssons enckia, sitt testamente til Sigtuna
 Prediko-ordens kloster, ther hon hos sin mans le-
 samen wille begrafwen warda. Många sådana
 dona-

donationer och testamenten äro tid efter annan gjorde til thetta klofret, hwarigenom thet är dråpeliga riftadt blefwit, så at thet ock år 1328 ägde Allmarståket genom Herr Carl Christers- och hans husfrus Helenas testamente. Här war ock ett på then tiden anseeligt Bibliothek, genom inköp och testamenten sambladt, at thet knapt fans sådant annorstädes. Men alt hwad theso kloster genom kóp eller gåfwo i Påwedós mets tid tilfallit, föll på en gång wid reformationens tiden therifrån, antingen vnder Cronon, eller tillbaka til the familier, hwilkas förfäder sina gods til munkarna bortgifwit hade. Men Bibliotheket kom til Upsala-Academie, ther är en hop böker med widhengande jernkiedjor äro förwarade. Nu wet man knapt hwar thetta klofret hafwer stådt. Och är utom ströpliga stenhögar, sedan wädeld gådt theröfwer år 1648, 1658 d. 22 April, och 1666 d. 24 Mart. nu ingen ting i Sigtuna werdt at besichtiga, vndantagandes then wackra och wälbelägna Wårfrus kyrkia, som förr varit klofrets, och therwid med murada gångar hophengande. Nu är hon ensam Stads och Sochnekyrkia, på en förtrefseliga angenäm kyrkiogård emellan afsträd belägen, hafwandes mycket at tacka Herrskapet på Steninge för sina öfriga girater.

Cap. IX.

Om Biörkö-Kloster.

Si then gamla och fordom mycket stora Residence-staden, Biörkö eller Biörkö, som

som i forna tider skal legat i Upland och
 vti Mälaren på en ö af samma namn, i hwil-
 ken stad *Ansgarius* år 829, begynte predika Eu-
 angelium om Christo, thet efter honom *Gau-
 berthus*, then ock *Simon* blef kallad, *Erimber-
 thus*, *Unno* och *Adalwäldus* gjorde. Vti thenna
 nyss Christina staden skal, såsom *Johannes Mes-
 senius* berettar, wid år 836 blefwit funderadt
 och bygdtt ett kloster, af *Benedictin*-ordens brö-
 der någon tid bebodt. Men huru lenge thet
 blefwit wid macht hållit, kan man icke weta.
 Ut minstone hafwer thet aldeles gådt vnder
 år 1008, då staden *Biörkö* aldeles förstördes
 af *R. Olav hin Digra* eller *Hin Helga* i *Norrige*,
 som med sin flotta war ingången i Mälaren
 och thet widt och bredt hærjade och brende,
 såsom historierna förmåla. Doct är någon af
 then meningem, at *Birke* aldrig warit nå-
 gon Stad; utan at themed vti våra gamla
 Skrifter är ment *Forn-Sigtuna*, som så blef-
 wit nemnd af *Birke* eller *handla*. Men hwad
 skal man då göra af the monga rudera & ve-
 stigia antiquæ magnitudinis, thet är, spår och
 lemningar af en stor stads hus, gränder, ga-
 tor och hamner, som *Sal. Gref Dalberg*
 vti sin *Sveciâ Antiquâ & hodiernâ* för hwars
 mans ögon vplagt hafwer?

Cap. X.

Om SKOG-KLOSTER.

Hetta är thet äldsta *Dominican-Swartz-*
brödra eller *predikomunkars kloster* i
 hela

hela riket. Beläget i Upsland och Habo-
 hundari på en ganska behagelig ort wid Måla-
 ren en, och en half mill ifrå Upsala, fem och en
 half mill ifrå Stockholm. Sitt namn hafwer
 thet icke af **Sto**, fast thet finnes i gamla mun-
 kabref så bleswit nemndt af olårda munkar
 per ignorantiam lingvæ; utan af **Skog**, was
 randes then tracten af hedenhös bleswit kal-
 led **Skogbolandet**, thet en af the gamla
 Burar, wid Christendomens första begynne-
 lse här i nordnen, war råvadande. Han hette **Thord**
 och bygde thet första kyrkio, som kallades len-
 ge **Byre**- eller **Bure**-kyrkio och **Sochn**. Klo-
 stert bygde här aldrast först then rike och mecht-
 ige **Folkungen Longe Knut** eller **Knut hin**
Longe, K. Erik hin Låspes Swåger, och så
 som mongom tröligt är, medregent i några
 år. Ut twenne munkar, bror **Simon** en **Swens**
 och bror **Nils** en **Skåning** ifrå Lund, som
 S Dominicus på Upsala: probstens Gande-
 fredi begiåran 1219 hit in i riket sendt hade, och bi-
 skopen i Upsala **Olav Basatömer** utslöt ifrå
Sigtuna; lemnade och bygde bemelte **Herr**
Knut Folkunge år 1220 en boning något
 stycke ifrå **Sjöstranden**. Men 2 år therefter
 öfswergåfwio these sitt nya näste och flytte til sina
 ordens: bröder i Lund. År 1225, när huset stadt
 öde i tre år, upplåt **Herr Knut Longe** thet åt
 Numnor af Cisterciensi - ordine, hwilka singo
 år 1236 flere sinq systrar til sig ifrå **Byarums** förs-
 torda kloster i **Ostergöthland**. Och finnes at Inno-

centius IV hafwer confirmerat them alla theras gods och privilegier, Lugduni d. 9. Jul. 1244. och Alexander IV dat. Viterby d. 20 Aug. 1256. samt Martinus IV d. 4 Maji. 1281. och sedan flere Påwar i följande tider, såsom theras bref utvisa. Thesa Nunnor höllo här hus i volighet in til 1297, då theras klosterhus i grund förbrendes. Men Bplandalagman, Helga Britas fader, Birge Pederßon på Finstad, warfunnade sig öfwer thesa huswilla Nunnor, och bygde åt them närmer til sion, ther nu Slottet står, ett nytt och langt herligare kloster, hwilket Archesbiskopen i Upsala *Nicolaus Allonis* på thet första Jubel-året 1300 d. 28 Aug. som war S. Augustini dag, inwigde warfru Maria och Johanni döparen til äro, åt en Abbedissa och 12 renlisnis Jungfrur. Utifrån then tiden är thetta Nunnokloster wid macht hållet, vnder sina Abbedissor, ibland hwilka thet må wara merkwerdigt, at then första och sidsta haft samma namn och hetat *Bengta* eller *Benedicta*. Thet hafwer ock kommit til stor förmögenhet ej allenast genom köp och byte; utan ock genom anseeliga Siälslagister och testamenten, af them, som antingen här blefwit begrafne eller haft sina anhöriga här i en förment helig hwilo. Hwilket med monga skrifter kunde bewisas. Såsom år 1263 gaf Herr Carl Hertig Ulfßon, en Folkunge, sielfwa Sätessgården Skog i Siälarycht för sig til thetta kloster. Hwilket testamente K. Waldemar confirmerade d. 5 kal. Jun. 1269.

År 1276, d. 21 Sept. annō regni sui secundō, sålde Konung Magnus Ladulås åt Nunnorna sin curiam i Skanald och sitt prædium i Harg. Dat. Ostra Aros. År 1286 gaf Herr Carl Estria dekon hit, ther han waldt sig lågerstad, sin gård Hammarby med 40 mark purt Silfwer och 100 mark penningar, vnder R. Magni och Archebiskopen Magni signeten. Litet tilförne nembl. år 1274, hade Herr Carl til Phano bytt ifrå sig til Skogkloster sin gård Saltstad emot 21 Oreland i Haraby. År 1260 confirmerade Herr Carl Angels Söner, Johan, Magnus och Bengt, sin faders testamente om Wentabrum til thetta kloster. År 1273 donerade Herr Karl Ulffson hit sin gård Fastad, och år 1274 Catharina Tielfsdotter sin Sätessgård Wathar, wid Wiresund. Herr Magnus Johansson gaf hit, til Siälarycht och en vicariæ perpetuæ insichtelse, sina gårdar Frösåker och Fållebro, med en qwarn och ön Risö samt godset Faldanås år 1291, och testamenterade hit sin Sätessgård Lindasund år 1293. Herr Henrik sacerdos de Runastien på Oland testamenterade hit år 1299 godset Hyringe eller Hyrlinge. En Curator eller Pastor i Knistad benemd Michael testamenterade hit för sin lågerstad år 1350 20 öresland och någre pgeland i Rysinge och Skånhella Sochn. År 1310 fer. 3 p. Dominic. Trinit. gaf Herr Petrus Magnusson til straff för sitt förbrott emot Skogkloster, tit någre gods och gårdar, som i breswet nemnas. År 1325

fälde Herr Gregert Magnusson åt Enstrarna i Skog en gård Bergom och en Skogsteg i Si-
 flaberg. År 1351 fingo the för Siälarnect af
 Brita Brynolphi i mark land i Sigbadi med
 all ågo; och år 1425 af Karin Gustafsdotter,
 Oluf Rannegiütares enckio i Upsala, en andel
 i Ludastum (Lödistå) och Näs Sochn. År
 1431 gaf Her Laurentz Gustafson med sina
 Enstrar, Gertrud och Karin, sitt modernes arf-
 dagods i Norunda härad. Hans Stenhagen
 och hans hustru skenckte hit 1444 Rikkeby gods.
 År 1464 testamenterade hit Oluf Larsson och
 hans hustru Karin alla sina egedelar, at the
 motte få lott af alt thet goda, som gioreds i klo-
 stret natt och dag. År 1475 gaf Karin Johan
 Mörks dotter hit sin gård Dragaby i Skut-
 tunge. År 1480 gaf Ingeborg Bengtsdotter
 tvenne gårdar i Säby och Gran Sochn hit;
 then ena för sin Mans Johan Nilssons Siäl,
 och then andra til St. Annæ Chor. Förvothan
 monga andra sådana gåfwor och testamenten i
 Upsland, på Nland ic. Här äro monge förnä-
 me wordne begrafne och theribland berörde
 Herr Knut Longe och hans broder Herr
 Holmger, som giordes til ett helgon, öfwer
 hwilken Biskopen Doct. Erics Benzelius, när
 han war Bibliothecarius i Upsala, en wacker
 Stenkrift i Skogklosters kyrkio lät upsetta.
 Af thetta föregående är lätt at sluta om thetta
 Klostrets förra helighet och förmögenhet.
 Hwilken sednare fick en swår anstöt genom en
 häftig

häftig wädel, som förstörde både kloster och kyrkion år 1502; men än swårare genom religionens reformation uti K. Gustav Erikssons tid. Då klostergodsien föllo på en gång antingen til Cronon eller the familier, af hwilka the bewisstes warit donerade. Doch förvntes Nummorna, vnder wiså wilkor, af Konungen nödtorftigt vnderhåld, och befinnes af trowerdiga skrifter, at några woro ännu qwar 1566, som vnder sidså Abbedissans Bengta Eriksdotters in-seende, lesde i stillhet och lärde goda mäns dottrar at läsa, skrifwa, söma &c. Hwarefter alt förföll; ty Kopparen bröts af taket och fördes til Slottets teckning i Stockholm, och uti K. Johans tid blef mycken sten hädan förd til Swartsiöslots bygnad. År 1576 skenckte K. Johan Skogkloster med Holms Sochn åt sin Enster, Fruken Sophia. År 1610 skenckte K. Carl IX. thet med mycket annat til Feltmarschalken Christoffer Some, som året efter med Calmars förrådande i the Danstas hender all nåd och rett i Sverige förlorade. Ty gaf K. Gustav Adolph samma år 1611 d. 27 Aug. Skogkloster åt Feltmarschalken Herr Herman Wrangel, som några gamla klosterhus til nödtorften vprrettade, enfanerl. kyrkion 1620 seq. och ligger begrafwen i en prechtig graf, hwars ingång är teknad med thesa Latinsåa versar.

Hermannus Wrangel Regis regniq̄ue Senator

Marschallus Campi, Vir Generalis, Eques,
E s Quod

Quod sibi mortale est, vult hac sub condere portâ.

Porta hæc parata sibi, in morte parata suis.
Anno 1639 d. 27 Maji.

På nemda år dödde han; Men thennes faderlike Son, Herr Grefve Carl Gustav Wrangel, bygde Slottet ifrån 1649 til 1678, at thet i riket knapt har sin like, warandes kyrkian ej mindre prechtig och iærkwerdig af sina zirafer och Antique monimenter. Genom Grefvens och Riks-rådets Herr Nils Brahes gifte med Herr Carl Gustav Wrangels dotter, hafwer Skogkloster kommit i Brahe familiens ägo. Hvilken med sina egna allodiala fressgårdar löste thet vndan reductionen, som thet war förfallit til. Til at visa både med hwad mildhet Nunneklostren i Riket, fram för Munkelostren, blefwo, vnder och efter religionens Reformation, af Konungarna ansedda och handhafda, samt til hwad ända och med hwad wilkor the blefwo någorlunda vnderhållna; wil man här anföra ett förswars-bref, som B. Erik, then fiortonde kallad, lät gifwa then sidsta, såsom man menar, Abbedisson i Skogkloster. Brefwit, som fins ibland Collectanea Palmiskældiana i Upsala-Bibliothek, liuder så:

Vi Erik then fiortonde med Guds Klåde Sweriges, Göthes, Wändes samt flere thes tillhöringers Konung, giöre wetherligt, at efter wåre trogne vnderfåter, of älskelige Abbedissan och menige Con-

vents

vents personer vti Skogkloster, hafwa oss vnderdänligen besöka lätit, och på thet ödmükteligaste begiärt, at wi them vti vår Kongl. hegn, beskydd och försvar förr all orett och öfverwäld anamma wille, och at wi them nådigast med vpephåll förse och försörjga låta wille. Sådana theras ödmüta begiäran wi gunsteliggen hafwe ansedt. Dock med sådana besked och förord, at the alla Papistiska Ceremonier, som icke hafwa sin grund af then heliga Skrift, och vti förenemda kloster vti bruk varit hafwa, skola slett och aldeles aflegga, och med flit höra och achta Guds heliga, rena och klara ord, theras lesverne therefter aldeles retta och sticka, både med äthäfvor i Gudstiensten, och elliest med alt theras omgengelse ibland then Christeliga församling, och när predikan blifwer i kyrkion, skola the ock ther låta sig sinna, och icke thet församma, som härtill mycket skedt är. Item om några goda mäns barn, Jungfrur och pigor, så väl veaf nedrige, som högre Stender, warda them tilbudne och betrodde til lärdom, skola the så thertill williga och redebogna låta sig befinna, och med största flit wälwilligen them vnderwisa, och lära ärliga seder, goda dygder, theslikest läsa, skrifa, söma och annat mera, som til yngdomens vptuch-

tan behöfwas och för nöden wara wil. Men inge personer skola efter thenna dag ingifwas i Klostret, utan allenast the, som sig ther ingifwit hafwa i förtiden, måga ther blifwa i theras lifstid, om them sielfwe så synes godt wara ic. Och i thet förhopp, at förenemde Skogklosters *Convents*-personer sig härefter alswarligen förhålla och retta skola, hafwe wi anammat och vndfångit, som wi ock nu med thetta vårt öpna bref anamme och vndfå, them uti vår Kongliga hegn, wern, beskydd och förswar för all orett och öfwerwåld. Wi hafwe ock gunsteligen efterlåtit them til vnderhåll (os til en behagelig tid) tre pundelåster Spannemål af then, som årligen faller i förenemde Skoga Klosters Sochn. Tredingen råg och twedelen malt eller korn. Ther vårt Cammarråd, Cammererer och befallningsmän måga wetasig efterretta. Förbindandes också härmed alla andra, som för vår skul wilja och skola giöra och låta, at förenemda Skoga Klosters *Convents*-personer häre mot något hinder eller förfång at giöra, wid vår ogunst och tilbörliga straff. Datum på vårt Kongl. Slott Stockholm d. 27 Februarii Anno 1566. Under vårt Kongl. Secret.

Ex mandato Regie Majestis proprio

Bengt Gylta.

Engelbrecht Andersson.

Cap. XI.

Cap. XI.

Om Roslaga - Kloster eller
ÖREGRUNDS - Kloster.

Si then lilla staden i Roslagen, som wid
 en hafswil på Norrön ligger och Öre-
 grund heter, hafwer ock, i fordna dagar,
 så then Påwiske läran hade öfverhanden här i
 nordnen, warit bysgadt ett munkeloster, thet
 Johannes Vastovius på sin kloster-förteckning
 förddt hafwer. Men hwarcken lærer han i sin tid
 funnat, mindre kan någon nu för tiden weta,
 när och af hwem thetta klostret är wordit bygd;
 eller hwad slags munkar theruti hafwa lefwat;
 eller af hwad urettning, wilkor och tilstånd thet
 warit; eller ock när och af hwad tilfelle thet blef-
 wit ödelagdt. Allt är obekant. Thet allenast fins
 nes anteknadt, at uti Öregrund ett munkelos-
 ter fordomdags hafwer warit. Then, som nå-
 got mer kan någorstädes uppsäna, han giöre så
 wäl och låte thet blifwa funnigt. Dock är wist,
 at thetta kloster ej warit gammalt eller lenge
 stådt; ty Öregrund blef af Nsthammarboerna
 icke anlagdt förrän år 1491 under Sten
 Sture, och Archebiskopen Jacobo Ulfson.

Cap. XII.

Om ÅRNÖ - Kloster.

A Arnö, som ligger i Mälaren och Trögds
 häråd i Bpland, thet Archebiskoparna i
 Upsala fordomdags haft ett anseentligt

Slott och stor Hoffhåldning, hafwer och varit ett Dominican- eller Prediko-bröders Kloster, hwilket theras broder och gynnare Archebiskopen Petrus Philippi wid år 1340 hålles före hafwa funderat. Men vrom thetta, fins alsintet om thetta kloster; ty lærer thes ålder icke varit longwarig.

Cap. XIII.

Om BURÅ = Kloster.

Detta kloster stichtade Fale hin ynges Son Zerse mitt vti thet trettonde seculo, vnder Konuug Erik hin Låspes tid, wid år 1250; han började thet bygga på en holma vti Bura äminne i Medelpad. Thenna Bura eller Bureå, kommer vtu Lappmarken och går genom Buratråsk, Bygdås, Löfångers och Skallofftas Sochner, tils hon störter sig i hafwet wid en ort kallad Bura. Wid thenne åens utlopp vtu Buratråskes siö, begynte, såsom fades, Zerse Galefson ett kloster, hwilket hans Son Oluf fulbordade och bestod thet af tolf bröder förvthan Abboten. Byggningen war alt af träd. Källaren syntes ännu år 1601, när Secretairen Herr Johan Thomesson Buræus besichtigade orten, och stod tå i källaren hög granskog. Klostret syntes hafwa haft monga gångar och kostelige wåningar. Then sidste Abbot het Herr Jonas Buræus, blef gemenligen kallad Bure Herr Jon, then fierde man ifrå Zerses;

ty han war Oluf Anderfson Bures Son, Anders Oluffson Bures Soneson och Oluf Herfesson Bures Sonesons Son. Denne *Jon Bure* lefde i K. Gustav Erikssons tid, och blef, emedan klostret för reformationen skul utdömdes och lades öde, sänd til Lappmarken at ther lera Guds ord och bygga them kyrkior. Men Lapparne förgiorde hans syn, at han ingen Skrift lasa kunde. Sedan fölgde han klosterbröderna söder ut och är obekant, hwar han stannade och dödde.

Cap. XIV.

Om **ÆKHOLMS** = Kloster i
Upland.

Si Trögds härads och Wexholms Socht wid Mälaren hålles före, at ett Dominican-kloster, eller af predikeorden, fordom hafwer legat, fast ingen kan nu weta, hwarken när och af hwem thet begynt och inrettadt är, eller på hwad tid thet är wordet ödelagdt. Nu är Ækholmen ett mycket prechtigt Herre-hoff med anseentligt gods vnder, fordom tilhörigt then höggrefweliga DeLaGarde familien, som skrefwo sig Friherrar til Ækholmen; Men nu äges thet af Landshöfdins Herr Erik Odelfström. Här är nu förtiden en herlig kyrkia, en wäl inrettad barna = Skole och ett Hospital eller fattighus; warandes theraf någorlunda til at sluta, at här warit i fordna tider ett kloster.

Cap. XV.

Cap. XV.

Om GÄSLE = Kloster.

Gäsi eller wid Gäsle = stad, som sitt namn hafwer af en gammal by Gäsvel kallad, hwilken vnder staden lagd bletwit, hafwer fordom warit ett munkkloster, som munkar af Bernhardin = orden innehade. Hwilket warit beläget strax wid Västra tullstugan på en åker, som nu är Kyrkoherden tilhörig. Emedan thetta kloster icke finnes, af Joanne Messeniö i hans kloster = förteckning, upfördt; Så motte thet, lonat för reformationen uti K. Gustaf then förstas tid, bletwit öde, eller annorswerdt flytt. Dock at i Gäsle warit ett kloster giöres ötwisflachtigt af nu warande Lectoren i Gymnasio therstädes, M. Erik Allrot, uti hans Academiska Dissertation om Gestrifeland, hällen i Upsala år 1721, såsom thet ock nämnes både af Johanne Vastöviö och efter honom, af Salsig Archebiskopen Doct. Spiegel uti hans Biskops = Chroniko.

Thett

Then tredie Boken

Om

Klostren i LINKÖPINGS-
STICHT.

Cap. I.

Om Klostren i LINKÖPINGS.

Såsom Linköpings-Sticht haf-
ver vnder Påvedömers tid varit
ganska både widlöftigt och tillika wäl-
bebodt och folkerikt; ty thet, vtom
hela Östergöthland, hafver begrepit vti sig
hela Småland (vtom the tio härades Lagsago,
som lydde til Wägsjö-Sticht) Gothland och
Vland: Så hafwa ock theruti rett monga och
stora kloster blefuit inrettade. Om hwilka man
i thenna boken wil i forrhet anföra, hwad man
funnat af gamla skrifter och genom trowerdi-
ga berättelser therom förnimma och sambla,
begynnelsen görs billigt med the kloster, som
befinnas hafwa varit i Biskoparnas residen-
ce-stad, Linköping. hwarest, vthan twiswel,
alt ifrå then tiden Biskops-Sätet ther blef,
hafver, förvthan Munkeboda, som omta-
las i thet följande tionde Capitel, varit något
lärohus, i hwilket landets yngdom, åt min-
stionne the, som ämnades til läroståndet, fun-
de vnderwisas och läras, om icke mer, läsa
Latin,

Latin i bok. Men hwilket och hurudant, af hwad inrettning och beskaffenhet thet lärohus eller Schole warit, kan man nu icke en gång gissa. Dock hafwer långt förrän K. Magnus Börgeßon funderade Franciscan - klostret, i Linköping warit kloster; ty man funnit, at en Frater Johannes warit Custos claustru Linköping. år 1215. Någor af Capitels-Männerna, Kanikerna, sedan the tillsattes, hafwer förmodeligen warit *Scholasticus*, såsom han then tiden kallades. Men man talar nu egenteligen om klostren; Så wetste fuller hwarcken *Johannes Vassovius* eller *Johannes Messenius*, ja, ock ej heller Biskopen *Doctor Hans Braske* (hvars förteckning på klostren i Linköpings Sticht uti hans tid jag äger, riktigt affskrefwen af hans egenhändige MSCT.) af mer än ett enda kloster i Linköping; Men dock har jag annorstädes funnit stiel til at mena, thet i thenna staden, åtminstone til någon tid, hafwa warit flere klostren, och ibland them thesa, som nu följa, nemblig.

1. *FRANCISCANORUM*, seu Fratrum Minorum, Gråbröders kloster af S. Francisci orden. K. Magnus Ladulås, som i riket bygde med otrolig bekosnad monga klostren, hafwer år 1278 låtit fundera och in til sin död bygga theta kloster, hwarunder han ock til thes wid macht hållande lade gårdar och lågenheter af mycken årlig renta, som i the följande tider dräpeliga föröft blef af rika och milda menniskior, hwilka med testamenten, af gods och annat köpte

Föpte sig antingen lägerstad hos eller bröderskap och siälameskor af munkarna i thetta kloster. Sålom Bplanda Lagmannen Borge Pedersson thet d. 24. Febr. år 1314 gjorde åt sin förra fru med 2 mark; Herr Magnus Johansson d. 1 Aug. 1293 åt sig sielf med 6 mark, och Hertigarna Erik och Waldemar åt sig med 20 mark penningar vti sitt testamente, som the gjorde d. 20 Jan. 1318. vti Nyköpings torn, ther the ras broder K. Borge them til döds insatt hade. Thet war belägit norrvt wid Domkyrkiön, ther nu Biskops-gården är, hvars gamla Stenhus äro quarleswor, efter thet stora munkloster, ther hafwer varit. Munkarna, som theruti lefwat, motte hafwa merendels varit antingen olärde män, eller ock ringa achtade i anseende til the förnåna och lärda Prælater och Kaniker (veluti in Opticis, lumen majus dicitur obfuscare minus); emedan man allenast några få Gardianers eller Custodum och munkars namn af thetta kloster hafwer funnat igenfinna. Wid år 1397 war *Joannes* Gardianus och *Petrus* Lector, de Ord. Frat. Minor. År 1373 war *Everhardus* Gardianus och 1403 nämnes en broder *Jonis* i Linköping; men om han varit af thetta kloster, säges icke. Vti ett bref skrefwit i Linköping St. Agnetis dag år 1456 hafwer *Petrus Magni*, ordinis fratrum Minorum custodiæ Lincopensis custos och Fœnendi --- ejusdem custodiæ vicarius, intagit en Adelsman *Nicolaus frater* och hans hustru *Elena* vti delachtighet

tighet af alla Franciscan-bröders och S. Clare
 systrars goda gerningar och böner, som skedde
 uti 2186 kloster. Brevvits Sigill är aflongt,
 hwaruti står en ängel och twenne munkar, och
 omkring thesa orden: S' CUSTODIS FRATR.
 MINO. CUSTODIE LINCOPENSIS. Be-
 målte *Petrus Magni* lærer lefwat länge, eller
 motte en aman af samma namn år 1480 warit
Gardianus Franciscanorum Lincopia. Wid refor-
 mations tiden under K. Gustaf then första,
 när, efter Wästerås-Riksdags beslut, alla klo-
 stergods indrogos til Cronon, hafwa vthan
 twifwel these munkar gådt utu klostret och emot-
 tagit prästetienster på landet, eller hwad annat,
 the kunnat warit duglige til. Och lærer så klo-
 stret blefwit stående öde och efter hand förfallit,
 til thes thet, med Domkyrkion och hela staden,
 vndantagno Slottet, aldeles afbränn d. 18 Maji
 år 1546, och blef icke widare uprettadt, förrän
 then tomten, med the ther qwarstående skrö-
 peliga stenmurar, af K. Johan then tredie le-
 mnades til Biskops-gård, så the efter hand
 blefwo med bräder täckte och brukade altsedan
 til Sades-bodar och andra vthus; men Bisko-
 parna sielfwe hafwa ther altid bodt i trädhus,
 them the sielfwe bygd och wid macht hållit.
 Elliest finnes ingen ting merkwerdigt om thetta
Franciscan-kloster, vndantagno thet, at thet i
 the förra tider af eld ledit skada både år 1416,
 när Domkyrkian genom åske-eld miste sitt tak, och
 åter år 1422 in vigilia adsumptionis Mariæ, när
 hela staden tillika med thetta kloster af wäld
 örderfwades.

II. *BERNHARDINORUM* eller *CISTERCIENSIIUM* Klostet, hafwer varit beläget sunnan ifrå torget, ther nu Hospitalet är. Om thetta Klostrets fundations tid, instichtare, tilstånd och öde hafwer man, thet vndrans werdt är, icke thet ringaste kunnat öfverkomma; vndantagans de, at man eneståds funnit anteknad, thet *B. JOHAN* then tredie hafwer vti Bernhardin-Klostret i Linköping inrettat ett Hospital. At ther Hospitalet nu är, fordom i Påwedoms tids tid hafwer varit Klostet, thet är klart af the än ther öfriga grundmurada Stenhusen, såsom Kyrkan med hwad jemte henne är vnder ett tak; och Sâdesboden, som bewises ther med hafwa varit Convictorium eller munkarnas matjal, at ännu kan lasas med munkestyl skrefwit i thet ena hörnet *mensa secunda*, thet andra bordet; och i ett annat hörn *mensa tertia*, thet tredie bordet. Elliest, emedan thetta Klostet icke finnes vpfördt på then Biskop Brasles förteckning öfwer Linköpings Stichts Klostet, som ofwan före nemnd är, skulle man letteligen komma på the tanckarna, at thetta Bernhardin-Klostet hafwer förrvt genom wâdeld eller någon annan olycko blefwit förstördt och ödeliggande; tå thes tilägor kunnat blefwit lagda antingen vnder Biskopsbordet, eller theraf vprettade wid Domkyrkan några Præbender.

III. *HELGENADS-HUSET* wid torget belägit och starkt muradt, bestående af monga rum och wåningar, hwaras än i dag the

stenhus söder om torgit äro qwar, som Regements Fältskären *Herman Stapelmor* och borgarens *Lundgrens* enckia nu förtiden äga. Man kan icke nu weta, när, af hwem och på hwad wilkor thetta *HelgAndshuset* är först funderadt och upbygdt. Thet har icke warit någon sårskild och wiß ordens kloster, utan såsom ett werdshus eller herberge för kommande och farande ordensbröder eller munkar; och sådana *HelgAndshus* woro på then tiden i Stockholm, Uptala och wid flere Domkyrkior i riket, som hade sina enskyldta Capell med altare, predikostol och andra wigda stycken. Ut thetta i *Lindköping* så hafwer ock haft, thet är ostridigt thet af, at Konung *GUSTAF* then förste hafwer år 1546, när *Lindköping* war aldeles afbrunnet, gifwit *Lindköpings* boerna tilstånd at nytja til sin rådstugu thet *Capelle*-hus, som war liggandes uti *HelAndshus* gård, til thes the kunde hafwa råd och macht at vpretta sitt förbrenda rådhus. Så finnes ock, at K. *JOHAN* uti *Lindköpings* Stads privilegier af d. 1 Decembr. år 1571 §. 6, vplåt boraerskapet *HelgAnds* Capell at thet optaga til sin rådstugu.

VI. Utom klostren och thet nu omtallda *HelgAndshuset*, hafwa (ibland the 46 Capell, som wid reformations tiden woro, efter *Biskopens* Doct. *Hans Brasles* förteckning, i *Lindköpings* Sticht) uti *Lindköpings* stad några Capell warit, som ej allenast haft sina enskyldta hus wäl upmurada; utan ock af gårdar och
an:

annan donerad egendom, lika såsom Klosters, then renta eller inkomst årligen, som varit til reckelig både til prästens försörjning och husens wid macht hållande. Sådana Capell hafwa vthan twiswel här varit flere; men jag hafwer allenast fådt någorlunda rett och redo på thesa 5 följande, nembligen:

1. *CAPELLA OMNIUM ANIMARUM*, lårer varit then, hwarefter Stenhuset, som stod qwar i Kongsträdgården i til år 1730, nederbröts; ty för 50 å 60 år sedan sat en sten i mur ren, som hade thesa orden: *Capella Patronorum & auxiliatorum nostrorum. Cl. CD. LXXIX.*

2. *CAPELLA VISITATIONIS*, til hwilken Biskops Knuts Enster, Benedicta Jons dotter, gaf år 1408, för sin Siäl, Frågetorp och sin qwarn i Kisa Sochn. Och at thetta Capell hafwer legat in til boktryckarens Petter Pilecans gård, ther, in til vår tid, af thet gamla Capell-huset något varit öfrigit, kan slutas thes af, at then intil liggande åkren heter i gamla bref *Visitations-Lycka.*

3. *CAPELLA MARIAE* eller *Wårfru-Capell*, til hwilket Catharina Thores-dotter, Herr Jons Magnussons enckia, år 1421 gaf sin morgongångs-gård *Häfstad* i *Bårdsbergs Sochn*, hafwer twiswels vthan legat i gamla Biskopsgården, ther *Domprobste-gården* nu för tiden är; och är alltså thet *Stenhus*, som *Domprobsten* nu nyttjar til sin *Sådesbod*, thet gamla Capellet, såsom af *structur* och *gaslarna* kunnat ses, innan thet år 1737 omlagades.

4. *CAPELLA S. CRUCIS* hafwer legat strax söder ut ifrå slottet i then trånga gränden, som går förbi then gamla Stenhus-muren neder åt *Sanct-Korsgatan*, hwiilken vthan twiswel af thetta Capell hafwer fådt och än behåller sitt namn, såsom ock en åker wid wägen åt *Diuregården* än i dag kallas *Sanct-Korset*; emedan han vnder thetta Capell fordom lydt hafwer. Therföre heter hwarcken gata eller åker *Sand-korset*, såsom gemene man them nämner, utan *Sanct-Kors* af *Sancta cruce*.

5. *CAPELLA S. GEORGII*, *Sancti Orjans* Capell hafwer stådt utan för wästra port i backen rett wid landsvägen på högra handen, när man reser ut åt *Lagerlunda*; theråst uti diket ännu kunna synas några rudera eller lemningar af gamla grundmuren.

Elliest hafwer, i *Påwedömet*s tid, wid *Domen* och *Biskops-sätet* i *Linköping*, warit större stat, rikedom och antal på *Kanikedömen*, *Præbender* och *Capeller*, än knapt wid någon annan *Domkyrko* i riket. Vnder *Riksdagen* år 1738, kom jag til at genomläsa några *Kongl. Secretairens Salig Claudii Ornhjelms* brefsamblingar, som finnas i *Antiquitets Archiv*o i åttskilliga band hopbundna. Ther finnes utför-
lig förteckning ej allenast på alla the *Catholiska Biskopars* *officiales* eller *Hoffbetienter*, som ifrå *Cantzlern* til *legodrengarna*, woro några 100 allenast wid *Biskopsgården* i *Linköping*, hwarvtom the hade *hoff- och hushållning* på
Biskops

Biskopstorp i Normlösa, Biskopsberga
 wid Skenninge, Biskopsforså i Rappestad,
 Norberga i Klockerike, Nor eller Munka-
 boda i Skiarkind, Rönö wid Skiären, Wad-
 stena-gård, Motala-gård, Grenna-gård
 i Småland, Lena-ård i Väster-Göthland;
 Item på Biskops-norrby, Biskops-bro ic.
 Utan ock på mong hundrade gårdar, som lågo
 vnder berörda Hoff, 40, 50, 60 vnder hwarthe-
 ra. I samma bok finnas ock vpteknade the ganz-
 ska monga och stora ågor och lågenheter, som
 lågo er allenast vnder the 4 förnåma embeten,
 som hade namn af Herligheter, nembl. Dom-
 probsteriet, Arche-dieknedomet, Decanetet
 och Cantorien; utan ock vnder Præbenderna
 både them, som woro Canonicales och the öf-
 riga. Præbendæ hafwa varit i Linköping öfwer
 40 alla rikeligen funderada och begåfwada.
 Jag wil allena räkna them vp: S. Nicolai, Præ-
 benda Uthala, S. Catharinae, S. Petri Martyris,
 S. Margaretæ, S. Laurentii, S. Andreae, Præ-
 benda Alhem, Omnium Sanctorum, S. Marti-
 ni, S. Michaëlis, Præbenda Byathing, S. Æ-
 gidii, S. Magdalena; Præbenda Sætuna, Præ-
 benda Flydisby eller Flisby, Præbenda Sighun-
 natorp eller Siggantorp, S. Eriki seu **Grin-**
daby, Præbenda **Siwelstad**, S. Annae, Præ-
 benda **Zundaberg**, S. Crucis Majoris, S. Cru-
 cis Minoris, S. Thomæ Martyris, Præbenda
Windistad eller Bartholomæi, Præbenda
 Annunciationis Mariae, S. Birgitæ, Præbenda

Visitationis Mariae, Præbenda Omnium animarum, S. Sigfridis, S. Barbaræ, S. Hieronymi seu Novi muri, S. Jacobi, S. Erasmi, S. Olavi, S. Trinitatis, Præbenda Corporis Christi, S. Gertrudis &c. Alla thesa hade stora inkomster af fundations och donations heman ic. och the, som woro Præbendæ Canonicales, hade alla hus och gårdar i Staden med anseentliga både inventarier och tilågor, som alla finnas ypråknade, med hwad testamenter och gåfwor thertil blefwit gjorde. Af alt är klart och lett at finna, huru bebygd t Linköping then tiden, huru förmögne the andelige tå warit och huru mycket the miste genom religionens reformation.

Cap. II.

Om WADSTENA:
KLOSTER.

Wæster-Göthland, ut med siön Wæster, 4. mill ifrå Linköping, nästan i Wæster, år år 1346, såsom föregifwes, grundwalen lagd til thetta klostres murar af then så kallada *St. Brita*, som war Lagmannens i Upland, Birge Pederfons til Finstad, dotter född år 1304, och Olf Gudmarfons Lagmannens i Närke, Enfia. Hon reste år 1346, sedan mannen hennes tv år til förne blefwit död i Allwastra, til Rom, Jerusalem och widare, och kom sedan icke mer lefwande

wande til Sverige. I medlertid hafwer **R. NIKS** Eriksson, Smet kallad, år 1347 gifwit til klosters grund thet gamla Slottets och Konungsgårdens plats, samt befalt S. Britas Son Birge Olsson, som war ifrå sin Moder i Rom ifrå sin widlöftiga pelegrims: Skaptå hemkommen, at med Biskopens i Wäsgö, *Thome*, råd och tilhielp bygga klostret. hwilket the med allwar togo sig före år 1367 och fingo, efter **R. ALBRECHTS** påbud, thertil en penning af hwar bonda i hela riket. hwilket påbud itererades år 1381, tå St. Brita förrot år 1373 d. 23. Julii hade bleswit död i Rom, och thet följande år 1374 hemförd til Wadstena. Hwaräst år 1384 d. 23. Octobr. af Archebiskopen *Henrico* i Upsala, Biskopen *Nils* i Linköping och Biskop *Thord* i Strengnäs Nunnor 46 til antalet, och Munke: conventet af 16 Personer bestående, then följande dagen inwigdes. Hafwandes *Urbanus V* 1368 d. 5. Aug. per bullam gifwit tilstånd at vti Wadstena: Stad bygga kloster för 80 Nunnor och 17 Munkar. Men *Urbanus VI* nemner vti en sin bulla d. Januarii 1278, 25 Fratres och 60 Sorores, exceptis Abbate & Abbedissa. Ibland Fratres skulle wara 13 Sacerdotes, 4 Diaconi och 8 Laici. Med ett ord: Nunne: och Munkeantalet skulle swara emot Christi Apostlars, som med Paulo woro 13, och thes 72 Lärungars antal. Och skulle både Nunnor: och Munkar leswa efter och nemnas af *Ordine Salvatoris JESU*: emedan Fräl:

saren sielf skal, si credere fas sit, hafwa yppent-
 barat thenna Orden för S. Brita och dickerat
 henne thes reglor och constitutioner. (**) Men
 Urbanus VI vti sitt bullatö d. 20 Febr. 1379 sä-
 ger, at St. Birgita fått loff at bygga klostret
 Ordinis S. Augustini sub vocabulö Beatæ Ma-
 ria. Thet fins ock ofta blesvrit in bullis Papal.
 nemndt domus Augustini Eremitarum. Och
 gaf Bonifacius IX klostret tilstånd at inretta
 Ecclesiam parochialem i Wastena d. 9. Jan.
 1391. Här är ock til wetandes, at på ett Jubilæo
 anno, som Påwen Bonifacius IX lät hållas
 i Wadstena 1394, inflöto så stora medel, at
 halfdelen, som Påwen theraf fick, wardt 5370
 och en half mark. Förstås härmed lödiga mark,
 så war thet en summa af 42964 Riksdaler.
 Thenne Orden brukar än i dag hos the Påwis-
 ka, til åtsküdnad ifrå andra, en grå klådesbo-
 nad med ett rödt kors, vti en hvit rund cirkel.
 Ifrå början war fuller thetta kloster bygd af
 träd; hwilket afbrann 1388. Men sedan, när
 gods och medel bleswo förökte och mycket sto-
 ra, giordes ej allenast sielfwa klostret och kloster-
 kyrkian af sten, utan ock jemwal the andra hu-
 sen,

(**) De Revelationibus Birgite dissertationem inte-
 gram scripsit Cbladenius, Prof. Theol. Witteb. edi-
 tam 1715. Eas ab ipsis Pontificiis quibusdam (quos &
 citat), tanquam fide indignas, rejectas ait Meisnerus
 de Apparitionibus Daemonum, Lipsiæ 1714, additque,
 Diabolum sub ipso lucis Schemate mulierculæ isti
 imposuisse. Vid. Job. Henr. Feustkingii Gynæ-
 ceum Hæretico-fanatic. in voce Brigitta p. 204 seqq.

sen, såsom än i dag för ögonen är; hafwandes
 thetta kloster warit ibland the största och för-
 mögnaste i hela riket; ty ganska monge Konglige,
 förstelige och andre förnåme personer hafwa hit
 giordt stora föråringar, och enkannerligen med
 stora testamenten i gods och gåfwor köpt sig här
 antingen lågerstad, eller förböner och siålas-
 mesor. När klostret efter branden, som thv öf-
 wergick år 1388, å nyo herligare upbygd wardt,
 blef år 1390 Wadstena: stad, med klosterfol-
 kets samtycke och them til gagn och betiening,
 anlagd och bygd. Stads: kyrkian tunderades
 år 1464, och stod lenge under byggnad. Thet
 följande år fingo borgarena af Conventet loff
 at förwara staden med en graf, 40 alnar bred
 och 10 alnar diup. Gambla Rådhuset bygga-
 des år 1490, thet lilla 1522. Riksdagar äro
 här hållne åtskillige. År 1552 d. 1 Aug. stod här
 K. GUSTAF Eriksons tredie bröllop med
 Catharina Stenbock Gustafsdotter. Brand-
 skadar har staden ofta ledit; Såsom 1423,
 1480, 1487 d. 10 Septembr. 1567. Ifrå för-
 sta insichtelsen hafwer thetta warit ett dubbel-
 kloster, nemligen både Munketloster och
 Nunnetloster, som fuller hafwa bodt wti sär-
 skildta rum, och hwar för sig affskildt spisat;
 Men dock hafwa the haft en Confessorem Gene-
 ralem, en skaffare, ett skafferi och åtså les-
 wat af Communi casså. Thersföre hafwa the
 warit mistenkte för förstör förtrolighet och om-
 gånge inbördes, så at ock Påwen sielf år 1428

och flere resor, them thesfore allswarligen tilskrefwit hafwer. Finnes och thetta kloster hafwa sådt monga privilegier, indulgentier och confirmationer af Påwarne, såsom af Urbano VI år 1378, d. 4 Jan. och med monga andra thes literis bullatis. Serdeles uti ett d. 3 Dec. 1379, the Påwen utförer alla thetta klosterlofskets reglor, som Urbanus V thy korteligen föreskrefwit d. 5 Aug. 1368. Alla sin Antecessoris bullas confirmerade Bonifacius then IX. d. 9. Jan. 1391. och dråpeligen them förbettrade d. 29. Mart. 1398. Hwaraf han dock något återkallade d. 24 April. 1400. Munkarna i sitt kloster lefde under sina Förmån, och hafwa monge ibland them varit wäl lärde och thesfore af thet anseende, at the blefwit förhögte til Biskops-werdighet, såsom *frater Joannes Haquini* blef uti klostret kallad til Archebiskop i Upsala, år 1421; och en *Ugo* Biskop i Västerås år 1442 och så vidare; emedan en del hade, när the gåfwo sig in i klostret, förrot varit Kaniker, *Præbendater* &c. wid Domkyrkiorna; en del Curati eller Pastores wid församlingarna på landet. Men Nunmorna thesremot i sitt kloster lefde under sina Abbedissor, och, fast monga af them woro af hög och förnämlig slecht, arbetade the med sina händer hwariehanda wackert och dyrebart; dock fingo aldrig församma sina andachts-läse- och bönetimar; ja, och år 1447 åtog the sig at i ordning, then ena efter then andra, twetta munkarnas kläder. Såsom om thetta och alt

annat, hörandes til thetta klosteret, finnes noga anteknadt yti thet så kallada *Diario Wadstenensi*, hwilket Biskopen *Her Doct. Ericus Benzelius*, år 1721, så warandes Bibliothecarius i Upsala, lät med sina noter af trycket utkomma. Thereaf kan man letteligen finna, när och hwilke munnar och nummor i klosteret blefwit intagne och döde; hwilke tit något gifwit och ther nutet begrafning; hwad byggning och tilöfning eller förbättring är skedd på klosterhusen, samt hwad skada the af eld eller elliest tagit. Ibland alt annat, som ther finnes noga anteknadt, tyckes thet i synnerhet förtiena någon anmärkning, huru thetta kloster, som omsider år 1430 d. 16 Febr. blef af Archebiskopen *Joanne Haquini* inwiadt och helgadt *Jesu moder Maria* och *S. Brita*, hafwer ifrå then tiden utwidgat sin Orden, och yngslat af sig monga kloster yti fremmande widt aflagna lännder. Såsom klosteret *Paradis* wid Florence yti Italien, klosteret *Vallis Gratia* seu *Maria* wid Revel i Estland, klosteret *Marienbo* på Laland, klosteret *Munkalif* i Norge, klosteret *Mariecron* wid Stralsund i Pomeran, klosteret *Zufwuds* wid Upslo i Norge, klosteret *Nådendal* i Finland, klosteret *Gnadenberg*, *Mons gratia*, wid Nürenberg i Tyskland, klosteret *Triumphus Maria* i Polen, och äntå flere, såsom ett i England *Ston* kalladt, ett wid Danzig &c. För alla thesa war thetta *Wadstenense* ett *Moder* och *hufwud* kloster, som them inrettade och immerfort wårdade.

Hwaraf

Hwaraf man om thetta klostrets förmögenhet,
 werde och anseende säkert döma kan. Hvilket ock
 bestyrkes theraf, at **R. ERJK** af Pomerens
 hafwer år 1430 d. 15 Febr. här instichtat ett *Col-
 legium Canonicorum*, bestående af elloswa perso-
 ner, som skulle klädas i hvita kläder med ett
 rödt kors teknade &c. Hwarom *Johannes Messenius*
 i sin *Scandix illustrat.* tom. III p. 52 förmåler;
 men han berettar ock annorstädes, at Dana-
 konung **Christiern** then förste hafwer år 1461
 tagit ifrå klostret the 1100 Ringelsta nobler,
 hwarmed thetta Collegium skolat urettas, så
 at thet antingen aldrig bleswit af, eller tå försäl-
 lit. När efter thet Grändernas beslut, som
 gjordes på Riksdagen i Wästerås år 1527, klos-
 stergodsen i riket skulle indragas til Cronon eller
 falla tillbaka til theras arfwingar, som them
 gifwit; gick thet fuller afwen så med thetta klos-
 stret och thes tilhöriga gods och lägenheter, som
 woro fast monga; therföre ock inga munkar se-
 dan intogos, och the, som woro thertil stickel-
 ge, gingo strax ut, emottagandes lägenheter
 wid församlingarna på landet; och någre förs-
 ändes af Konungen til at vnderwisa och om-
 wenda Lapparna. Them öfrigom bestods yppe-
 helle efter nödtorften til dodedaga; Men emot
 Klosterjungfruerna eller Nunorna war Ko-
 nung **GUSTAF** then förste mildare; ty han
 hafwer låtit them behålla sin Abbedissa, och henne
 behålla rentorna eller inkomsterna vnder wanlig
 disposition; men dock at hon ärligen skulle gif-
 wa

wa en summa penningar theraf til Cronon. Ty finner man, at K. **GUSTAF**, som år 1544 d. 6 Octobr. gaf Nunnorna här skriftelig tillstädielse, at the fingo, om the wille gå af klostret til gifte, eller i tienst, eller til frender; lemnade them opåtalad then friheten, at nya Nunnor intogos, Abbedissor och Confessorer i the afsträdandes ställe tillsattes och när, år 1545, åtskilliga kloster och klosterhus i Stenninge och Wadstena nedbrötos til Slotsbyggnaden i then sidst nemnda orten, skonade han Wadstena = kloster för thes makalösa, herliga och starka byggnad skul. Ja, år 1555 d. 10 Maji gaf han Conventet loff at tullfritt mala på Notalaqwarnar. Bodde altså Nunnor här uti tåmeliga godt stånd alt framgent så länge K. **GUSTAF** lefde, ja, och än lengre; ty år 1568 d. 13 Maji fingo the här qwarfsittande Nunnor K. **ERIK** then fiortondes mycket nådiga försvars = bref. Men ännu större nåd åtnöto the tid efter annan af K. **JOHAN** then tredie; ty fast än han för Rikets stora tarf uttog år 1573 til at upmōntas *S. Britas* Silfwerskrin, som wågsde 429 marker, så fingo Nunnorna doch ett icke sämre igen år 1586; Och thes uthan, som han, på sin Drottningis Catharinæ Jagellonica instyrkande och idkeliga pådrift, hade altså war med at införa igen then Påwisla Religionen i riket; så försporde thesa Nunnor af sådant Konungens uppsät wid monga tillfellen en behagelig werkan; ty år 1570 fick Abbedissan

Barin

Karin Bengts : dotter , emot sitt quittene
 42 R. 5. fr. af Cronotionde. Slit ock wäl mer
 både förr och sedan. År 1575 befalte Konun-
 gen , at Herr Bengt Carlsson skulle inrymma til
 Enstrarna i Wadstena kloster : trädgården och
 munkhusen. Hwarefter , emedan Liturgien
 fick öfwer alt ett beflageligt bifall , både Mun-
 ke : och Nunnekamrarna i hast upfyltes med
 allahanda lettferdigt parti , och klosters gam-
 bla inkomster drogos tit åter igen. År 1577 kom
 K. JOHAN sielf hit , och hade med sig i följe
 Påfvens Gregorii XIII legat , *Antonius Possivi-
 nus* , som med glädje finmandes ther än en Ab-
 bedissa med några Nunnor , frågade henne :
 huru the kunnat i så mong år hört Lu-
 theriska präster , och ei blefwit förförda ?
 Swarpå Abbedissan swarade , at hon sielf , och
 befalt Nunnorna , tilstoppat öronen med ull , när
 the skolat gå i kyrkion , och således hafwa the
 aldrig hört någon lättersk predikan. Swilken
 theras ogudeliga ståndachtighet Jesuiten beröm-
 de. År 1578 d. 23. Januar. singo Nunnorna K.
 JOHANS öpna bref på alla kloster : gods i
 Ålsta : härad , som tå woro NB 55 heman , 5
 utjorder och 22 heman i Skogbofierding , med
 all årlig renta. År 1586 d. 14 Aug. afgief K.
 JOHANS befallning , at koppar skulle slås til
 klosters tekning. Si , så och på mong flere sett
 arbetade theme Konungen på at sätta Wad-
 stena : kloster i thes förra stånd , thet ock hans
 Son K. Sigismundus wäl hade fulbordat ; ty
 år

år 1594 d. 12. Julii confirmerade han i embes-
 tet then sidssta Abbedissan, Karin Olufs: dots-
 ter, som d. 22 Maji hade enhelleligen blefwoit
 wald; Men, utom thet, at han, såsom af
 historien bekant är, söga annat, än buller
 och oro utrettade i riket, och omsider blef aldeles
 ifrå thy utsluten; så hafwer Religions- stadgan
 i Upsala år 1593 och Ständernas beslut på
 Riksdagen i Söderköping år 1595 d. 21. Octob.
 tilskyndat alt kloster: wäsende i hela riket, och
 älsfä jemwål här i Wadstena, en total och
 ändtelig undergång. Ty så snart Ständerne
 hade i Söderköping beslötit, at all Påwiff
 Gudstienst skulle i riket ewerdeligen utrotas,
 reste Hertig Carl, sedan K. CARL then mon-
 de, therifrå til Wadstena, at ther låta begrafs-
 wa sin broder Hertig Magnus, som ther d.
 20 Junii näst förrut war död blefwen. Efter
 begrafsningen gick han tillika med the närwas-
 rande Biskopar och andra in uti klostret och förs-
 mante Nunnorna til at emottaga then Evange-
 lista religionen, så skulle the blifwa försörgde;
 men som the thet bestendigt nekade, blefwo the
 tillsagda at packa sig sina ferde. For älsfä Abbes-
 disan, Karin Olufs: dotter, med några gam-
 bla Nunnor öfwer til klostret wid Danzig; the
 andra blefwo qwar och antingen gifte sig, eller
 togo tienst. Hwad, som i klostret sans dugligt,
 togs antingen i förwar, eller stencstes the bort
 af Hertigen. Och så blef Wadstena: kloster
 aldeles uttömdt och öde år 1595 in Novembri,
 sedant

sedan thet varit ett Munk- och Nunnenaste vti 211 år och några wefor. Emedan man kan hafwa en riktig förteckning och ordning på them, som varit Abbedissor i Wadstena Nunne- Klostret, af thet förrot nemnda Diariö Wadstena- nens, wil man then anföra them til något nöge, som samna bok icke äga, eller kunna ej förstå och läsa. Thessa hafwa the varit :

1. Fru Ingegerd Knuts- dotter, wigd d. 18 Maji år 1388, affade sig embetet år 1403. dödde år 1412.
2. Fru Gerdika Hardlef Bolks dotter ifrå Skenninge, wald och wigd år 1403, uppsade tjensten år 1422. dödde år 1438.
3. Fru Bengta Gunnars- dotter wald år 1422, ypgaf embetet år 1447. dödde år 1451.
4. Fru Ingeborg Hertig Gerds dotter ifrå Sleswig, wald år 1448; men på K. Carl Knutssons befallning affatt år 1452, åter wald år 1461. dödde år 1465.
5. Fru Catharina Bengt- dotter wald och wigd år 1452, gick ifrå embetet för skuld om skul år 1456, dödde år 1457.
6. Fru Chatharina Ulfs- dotter wald år 1456, dödde år 1461.
7. Fru Catharina Peders- dotter wald och wigd år 1465, dödde år 1473.
8. Fru Margeta Clausa- dotter wald år 1473, dödde år 1486, d. 10. Decembr.
9. Anna Påwels- dotter wald år 1486, uppsade embetet år 1496, dödde 1500.
10. Fru

10. Fru Märta Thures: dotter wald d. 16 Maji, wigd d. 24 Jul. år 1496, vpgaf tiensten d. 20 Febr. 1501. dödde år 1508.
11. Anna Sikes: dotter Bylou wald 1501, d. 20 Febr. wigd in Jan. år 1502, död 1519.
12. Anna Girmunds: dotter wald år 1519. affade sig tiensten år 1529. dödde år 1538.
13. Catharina Eriks: dotter wald år 1529, vpsade embetet år 1534, dödde samma år.
14. Birgita Botholfs: dotter wald år 1534, affatt år 1539.
15. Catharina Matthes: dotter wald år 1539, dödde år 1551.
16. Catharina Bengts: dotter wald år 1551, dödde år 1593.
17. Catharina Olufs: dotter wald år 1593. vtdrefwen år 1595 och reste til Oliva-kloster wid Danzig, med några Nunnor, såsom förrot sagdt är.

Man finner, at thesa Abbedissor hafwa blef-
wit walda af begge Sellskapen, Munkar och
Nunnor (och thet ofta med mycken split och
mishellighet) och genom offentlig wigsel af nå-
gon Biskop befästada i embetet. Ofwer thesa
och hela klostret woro Confessores Generales,
som sammanledes waldes och wigdes, och woro
myndige, samt merendels lärde män. Så-
dane nemnas uti Diariò Wadstenensi 22 til
antalet. nembligen

1. Magister Petrus, död år 1378. warit S. Bri-
tas Bichtfader, vnder hennes resor.

③

2. Magnus

2. Magnus Petri bestellte år 1391 i Rom om S. Britas Canonization, vpsade embetet 1394, dödde wid Florence i Italien, ther Paradisus anlades, år 1396.
3. Joannes Petri wald år 1394. hade ock warrit i Rom, dödde år 1401.
4. Ericus Joannis Slending wald år 1401. affade sig tiensten år 1423, dödde år 1447.
5. Ulpho Birgeri wald och wigd år 1423, vpsade embetet år 1426, och dödde år 1433.
6. Gervinus wald år 1426. war 1433 stemd til mötet i Basel, vpsade embetet 1443. dödde 1450.
7. Joannes Borquardi wald 1443, affade sig 1444, dödde i Finland 1447.
8. Magnus Unonis wald 1444 affade sig 1452. åter wald affade sig 1465, dödde 1470.
9. Botolphus Sudercopienlis wald 1452, affade sig 1454, dödde 1458.
10. Michäel Kanif i Wästerås, wald och wigd 1454. lärer dödte 1460.
11. Olavus Joannis, tilförne Curatus i Wadstena, wald 1465, affade sig embetet 1468.
12. Johannes Joannis, tilförne Curatus i Wadstena, wald 1468. dödde 1482.
13. Martinus Olavi wald 1482, affade sig 1488.
14. Clemens Petri wald 1488, affade sig 1499, dödde 1500.
15. Joannes Mathiaæ wald 1499, 1512. och 1517, affade sig 1501, 1511, och 1514. dödde 1524.
16. Nicolaus Ragvadi wald 1501 och 1511. affade sig 1506 och 1512, dödde 1514.

17. Svenno Thordonis wald 1506, och 1514
affade sig 1510 och 1517. Dödde 1519.
18. Nicolaus Amundi, tilförne Curatus i
Röt, wald 1517, 1524, 1528, och 1539. affade
sig embetet 1520, 1529, och 1541.
19. Carolus Benedicti wald 1520 och 1525, af-
fade sig 1521 och 1528 och samma år dödde.
20. Petrus Ingemari wald 1521, affade sig
1524 och dödde 1426.
21. Ericus Beronis wald 1529, affade sig
1535. dödde 1542.
22. Petrus Nicolai wald 1535 och 1541; han
följde **K. GUSTAF ERJANSON**
1544 til Stockholm, ther han lærer sådt
någon tienst. Efter honom kom ingen til
Confessoratet; th Munkarna blefwo wid
then tiden skingrade och theras antal så för-
minskadt, at the ej behöfde sådan förman.

Thet föregifwes och är wäl troligt, at Her-
tig Carl ej hade så hastigt utdreswit Nunnor-
na och så strengt förfarit med klostret, om icke han,
wid thet han wentade på sin broders begrafsning
i Wadstena, hade uti klosterträdgården sunnit en
gammal iholig appel, fullstoppad med barnas
hufwud, som the lettferdiga Nunnor i löndom
födt och mördat hade. Thenna grofwa och fa-
seliga sak gaf honom orsak at jaga ut thet ho-
re-följe af kloster, land och rike. Ifrå then ti-
den lærer thetta kloster stadt öde och förfallit,
hwad förfalla kunnat. När Hertig Johan
Koning **JOHANES** Son af Gunnilla Biels
Ke, år 1611 fick Öster-Göthland, hafwer sülle
och han några klosterhus bortbrytit och af then
ther

ther befindteliga malm låtit giuta en timelocko til Slottet, hwarom Johannes Messenius hafwer tom. VIII p. 34 en widrig berättelse; men sielfwa klostren äro dock blesna obrutna allt in til vår tid. **K. GUSTAF ADOLPH** skal hafwa haft i sinnet at vti them vpretta en Academie; och sedan så wida ändrat sig, at han förordnade tit 2000 daler Silf:mt. hemans rentor til ett Hospital för gamla förlammada Krigsmän. Hwilket dock icke bles i hans tid, för thet widlöftiga kriget skul, werksteldt; utan hans dotter **Drottning CHRISTINA** hafwer sin Salig Herrfaders wälbetänkta förordning confirmerat och werksteldt med sitt gäf wobref på wiisa heman d. 12. Novembr. år 1646. Men **K. CHARL** then elloste gjorde bättre och större inrettning för thetta Krigsmanshus; ty år 1677 d. 13 Dec. gaf han, vti Höggwarteret Ljungby, then befalning, at wiß afgift för alla fullmacher och Centonalen af alla penningalöner skulle årligen inslyta til thetta krigsmanshus; samt år 1683 d. 23 Jun. lade han til then förra summan, som **Drottning CHRISTINA** förordnat, en lika stor, nemligen 2000 dal. Silf:mts hemans rentor af Scarborgs-län. Är altså än thenna dag Wadstena-kloster qwar, och theraf nu för tiden så anwendt, at 1) Nunne- eller Systerklostret är thet gamla Krigsmanshuset, i hwilket äro inredde och afdelade beqwemliga rum och wåningar för monga blasserade och el-

liest

tiest fattiga Officerare och frigsmän, som, efter
 giord stat, här hafwa sin försörjning och til-
 håld i thet stellet, at vnder Påwedömet thet
 woro 59 Nuune-cellulæ eller kamrar. 2) **Munketlof-
 stret** är nu bokhållarens eller Inspe-
 ctorens waningshus, thet, efter Konung
CHARL then ellostes befälning, 2 Munk-
 celler äro qwar til wedermåle af the monga,
 som thet vii Påwedömet's tid varit hafwa.
 3) **Numornas Capell-hus**, som hade en tid
 varit Krigsmanshusets Sædesbod, blef om-
 lagadt och år 1677 d. 4 Nov. inwigdt til Krigs-
 manshusets kyrkio. 4) **Klostertrågården** är än
 herlig och fruchtbarande. Är dock thet måst re-
 marquabel S. *Britas* helfsamme **LÖF**, som, så
 han blifwer flytt til andra orter, icke hafwer
 then krafft til läkedomar, hwilket Archiatern
Doct. Urban Zierne skal hafwa försökt och sun-
 nit. 5) **Klosterkyrkian** är än wid macht och,
 thet man kan tro, herligare, än någonsin i the
 gamla tider, sedan *Sal. Riks* : *Enfiedrot-*
ningen högst *Sal. HEDVIG ELEONORA*, som
 ifrå d. 5 Oct. 1656 in til sin död 1715, hade
 Wadstena och thes vnderliggande län sig til Lif-
 gedinge, lät es allenast inman til wäl inreda hen-
 ne, vthan ock tecka henne med nytt koppartal,
 så at hon är ibland the herligasta kyrkior i hela
 riket, aldrasörst bygd emellan år 1414 och 1424.
 Hennes reparation skedde nästan så länge hög-
 bemelta *Drotning* lefde, warandes ock efter
 hennes död någon stat giord til kyrkions wid-
 macht-

machthållande och reparation, när then efterhand omtrenger. År 1673 och the följande blef thenna kyrkian och thes anseeliga torn teckt med koppar, så vti tornknappen, til Posteritetens vnderrettelse, inlades, jemte then tidens gängse mönt, en widlöftig Latinsk skrif på Pergament, hvarpå then Stora Drottningens, samt hennes Stora Söns, K. CARL then ellostes, dräpeliga Kongliga qualiteter, dygder och meriter skyldigast blefwo beskrefna, och thennäst General Gouverneurens och Riks Rådets GUSTAV SOPS, Hauptmannens Runt Törnhielms, samt så warande Bisfops, Doct. JOANNIS ELAVI TERSERI, Probstens M. Erics Simonii, Borgmästarens Swen Pederföns och Slottsfogdens Jöran Olufsföns namn hos efterwerlden til äreminne recommenderade. Men, emedan år 1730, så Landshöfdingen, Baron Erik Erenkröna, lät omlaga koppartaket med tornet, thet befans, at berörda Pergaments - skrif war af wåta redan så förskänd, at hon ej vthan swärhet kunde läsas; ty lät man henne på godt papper omskrifwas, i en afl förvaras och, jemte thet så gängse mönt, vti Koppar - knappen åter inläggas; så dock berörda Skrif blef föröft med thesa rader:

Hoc, quod præcedit, monumentum
Ante annos LVII, ut seræ posteritati ser-
retur,

Mam-

Membranæ fuit in scriptum ,
 Æneoque huic globo inclusum ;
 Illud verò ,
 Fatifcentibus , per incuriam primi cuprifabri ,
 cum totò
 Tectò , turriqùe globòque ,
 Humore & æruginè corruptum
 Anno CIO. DCC. XXX. ,
 Unà cum univèrſa cuprei tecti mole , reno-
 vari fecit ,
 Imperante per Septentrionem pacatè & feli-
 citer

FRIDERICO PRIMO ,

SUIOGOHLÆ REGE , HASSIÆque LAND-
 GRAVIO ,

CAROLI UNDECIMI GENERO ,

Et Reginae ULRICÆ ELEONORÆ
 Maritò ,

Augustiffimò , Sereniffimò , Dilectiffimò ,
 Satrapes totius OsterGothia ,
 Justitiâ , prudentiâ ac ſedulitate eminentiffimus ,
 Dn. ERICUS G. ERENKRONA.

Quò tempore

Lincopienſem Episcopatum adivit
 Doct. JOANNES Matth. STEUCHIUS ,

Terſeri ex filiâ nepos ,
 Wadſtenenſi Eccleſiæ præfuit

M. PETRUS HOERBERG ,

Vicina Nomarchiæ Præpoſitus ;

Et urbis hujus conſulatam tenuit

MATTHIAS SUNDWALL.

Hæc paucula ,
 Ne illa , si qua futura sit , nesciret Posteritas ,
 Adnotata sunt ,
 Cum votò ,
 Ut Sacra hæc & magnifica ædes cum ornamentis
 suis per secula duret ,
 Intereaque Religio , Concordia & Felicitas
 In chorò , forò & torò ,
 Per omnem SvioGothiam persistant
 & floreat !

Vti thenna kyrkion äro , serdeles i Påvedo-
 mets tid , ganska monge , jemväl höge och för-
 näme , af begge könen begrafne. En del theraf
 ypråfnar Salig Archebiskopen , Doct. Haquin.
 Spegel , vti sin Biskops = Chroniko p. 234 seqq.
 Monga Sten = minne och Sten = skrifter finnas
 än öfrige efter them , både i kyrkion och på kyr-
 kiogården , ther the in lengre thes mer förderf-
 was. Efter tvenne ther begrafna Drottningar
 finnas ther än behållna grassienar , som efter
 Salig Gref Erik Dalbergs afritning hafwa
 följande påskrifter med så brukad munkestyl :

Hic sepulta est Serenissima Regina PHIL-
 LIPPA , Erici Sveciæ , Gothiæ , Daniae &
 Norvegiæ quondam Regis Potentissimi , Po-
 meraniæ Ducis , Consortis , & Henrici quarti ,
 Angliæ , Franciæ & Hiberniæ Regis filia , quæ
 vitâ est defuncta anno Christi m. cccc. xxx. v
 die Januarii.

In hoc sepulcro positum est corpus inclytæ
Reginæ CATHARINÆ Caroli Secundi, Sve-
corum, Gothorum & Norvegianorum quon-
dam Regis, conjugis, & magnifici Domi-
ni Caroli Ormonis, Militis Aurati Regni-
que Consiliarii filia.

Ur altså Wadstena = kloster icke förstördt och
ödelagd; utan än wid macht, i bättre stånd
och til större nytto och gagn, än thet nånsin
funnat wara, medan theruti bodde stenheliga
Nunnor och Munkar. Doch lærer thet på then
tiden warit mycket prechtigt och anseentligt.
Johannes Messenius lærer haft thet astagit på
tasso eller papper; och vnder thes. asritning.
skrefwit thesa versar:

Mira quidem pictura tibi, mage mira sed ipse

Suggeret aspectus. Lector Amice, domus.

Par decus eximia non conspecturus in orbe

Structura, multus convena testis erit.

Sive peragrentur, que climata cernit Iberus

Ausoniaré domus, tecta vel ampla Vari.

Gloria Vazstenis tribuetur tanta Colossis,

Cedat ut hæc nulli celsa decore domus.

Cap. III.

Om SKÄRINGS = Klofren.

Skeninge, som af then genomvinnande
äen, Skena kallad, hafwer nemnd blif-
wit, är en ganska gammal stad; nu mycz
fet

Fet liten och af sig kommen; men hafwer, såsom säges och jemväl liknelse är til, fordom varit stor och folkrik; dock neppligen förrän kyrkior och kloster ther blefvit bygde. En måstedelen, om icke alla, af städerna här i Norden hafwa haft sin börjon och upkomst af the Personers sammanboende, som then widsepeliga Påwiske Gudstienst satte sig före at vppes hålla, och af theas tillopp, som sökte at höra mesor och med några gåfwor köpa sig aflat i. e. syndaförlåtelse, lycko och welsignelse. Af sådant tilfelle lærer ock Skeninge först blefvit Stad och thet, såsom troligit är, uti K. SWERKER then äldres tid, som ganska monga kyrkior bygde och bygga lät i Östergötland, som war hans födelse- och fosterland. Uti Skeninge hafwa fordom dags varit flere kyrkior. Såsom Wårfru- eller S. Maria kyrkia, lærer wara äldst och är än i dag Stads- kyrkia; *Omnium Sanctorum*, *Helgona*-kyrkia, nu aldeles longosedan förstörd, at man knappt roet, hwar hon varit belägen; dock är Sochnen, som therunder hördt, än öfrig och betienar sig af S. Mariæ kyrkio. Then tredie hafwer varit S. Mårtens kyrkia, hwilken ock nu både til namn och belägenhet i orten är obekant. Förutan thesa kyrkior hafwa i thenna staden under Påwedömetis tid varit tv Klostren, om hwilka man här något wil förmåla. Nemligen.

I. **MURKELÖSTER**, at Swartbröder eller predikomunkar af S. Dominici-orden

den upbyggt eller, rättare sagdt, anlagdt af R. **SWERRE** wid år 1150 at the nyh inkomna *Cisterciense*-munkar, och med vnderhåld försedt; men at Predikobröderna uprettadt af Konung **ERIK** Eriksson, hin Halte eller Låspe kallad, wid år 1234, efter Archebiskopens i Upsala, Jarleri, och Biskopens i Linköping, *Laurentii*, invådande, som begae woro bröder af then orden. På hwad ort i staden thetta kloster hafwer varit funderadt, kan nu ingen wisa; lårer ock icke varit hwarthen af sten eller synnerliga stort. Antingen för något mistenckt omgerge med kloster-jungfruerna i Nunnesklostret, eller för någon annan orsak hafwer Konung **MAGNUS** Ladulås funnit sig behageligt at flytta thetta Munkkloster utur staden en half mill bort in til Hogstadsö, thet han thet mycket wackert upbyggt och med rundeligit vnderhåld försedt hafwer. Thet kunna än i dag några tekn finnas ej allenast efter Stenshuset, som thet städt, utan ock efter then Stenslagda wägen, som tit varit fordom ifrå staden. Hwad öde thetta kloster i the följande tider haft, hwad föråringar af gods och annat tit blefwit gjorde, och annat mer, som man therom kunde wissia weta, finnes icke anteknadt, vndantagna, at thet blefwit, jemte andra kloster iriket, påtenckt af rika Herrar uti theras testamenten, såsom af Hertigarna Erik och Waldemar i Linköpings torn med 20 mart d. 20 Jan. 1181 Af Upsala Lagmannen Börge Pedersson, med

med 2 marker, efter hans fru d. 24 Febr. 1314. Ja, man finner ock icke hvarken några thes *Abboter* eller *Munkar* någorståds nemnda, vndantagno en broder af *Skeninge* benemnd *Johannes*. Therefter hafwa varit *Joannes Andree* prædicator, prior *Scheningensis* 1461, och *Zabraam Brawidi* Prior i *St. Olofs* kloster. 1466. *Gudmundus Gudmundi* wid år 1492. Hvaraf man tyckes kunna sluta, at thetta kloster varit antå räknadt för ett *Skeninge* kloster, fast thet war flytt ifrå *Skeninge*. Wid *Reformationens* tiden hafwer thet mist alla sina klostergoods och inkomster, och altså strax, såsom alla andra *Munkeloster* (med *Nunnelosten* handlades något lindrigare) blefwit öde, tå *Munkarna* blefwo vtdrefne och moste antaga hwad näringsmedel, som the funnos vara duglige til. År 1545 blef thet redan förfalna klostret aldeles nederrefwit och til *Slottsbyggnaden* vti *Badstena* affördt, alt hwad thertil kunde vara tienligit. Förvt hafwer thetta kloster tagit skada af wädelö, såsom i synnerhet d. 17. Septembr. S., *Lamberti* dag år 1447.

II. *NUNNE*, *KLOSTER* hafwer *R. WALDENAR*, *Börge* *Jarls* *Son*, här i *staden* anlagt år 1272 ej allenast *Nunnorna* til en beqwäm boning på then så kallada *St. Ingridis* trägna anhållan; vthan ock låtit thet giöra en stor *Sal* at hålla *Ständernas* *Sammankomster* vti, hwilket en i *Skeninge*
igens

igenfunnen sten med thesa inhuggna orden
 bewitnar: Anno *CD. CC. LXXII. fecit Rex*
WALDEMARUS hanc domum lapideam aedificare
in usum monasterii S. Ingridis & solemnitatibus
regni nostri. Then här nemda *St. Ingrid*
 war en rik enkia af förnämlig Slecht, och hade
 giordt en widlöftig och widstapelig Pelegrims-
 ferd til Rom, Jerusalem och Compostella,
 hafwandes narrat med sig, jemte några enfals-
 diga flickor, *R. Waldemars Styffmoder,*
Börge Jarls enkia, Mechtildis wid namn,
 som förrot hade varit gift med *R. ABEL*
 Dannemark. När thesa kommo hem, som
 motte skedt, förrän *Johannes Messenius* och andre
 föregifwa, nemligen år 1270 wid påß, hafwer
Ingrid strax kommit i rop för at wara en he-
 lig qwinna, thet ock hon sielf sig inbillade och
 tog emot skencker och gäfwor af thet enfaldiga
 folk, samt fattade resolution at inretta ett
 Nunnekloster. Swarmed hon dock ei kommit
 langt, om icke *R. WALDEMAR* lätit sig
 intala til at giöra befremja then ofwannemnda
 byggnaden. *St. Ingrid*, som wardt then för-
 sta Abbedissa i thetta kloster, och blef omsider
 efter Päwens *ALEXANDRI VI* bifall, såsom
 ett helgon skrinlagd år 1506, winlade sig med
 all macht at förbetra thetta kloster; årnade sig
 åter til Rom år 1281 och erhöill af Päwen *MAR-*
TINO IV, at henne och hennes Nunnor motte
 tillåtas leswa efter *S. Augustini* reglo, *sub cura*
fratrum Dominicanorum. Såsom *Johannes Messe-*

nens frifwæ, hwaraf the kallades Sorores Domi-
 nici ordinis. Men Klostret finnes blefwit nemndt
 S. Augustini Kloster, St. Ingridis Klostet,
 St. Mårtens Klostet och Jungfru Marie
 Klostet eller Mariebo, och thetta firda emes
 dan thet blefwit helgadt och inwigdt Christi mo-
 der Mariæ til äro. Härwid är werdt at påmin-
 na, thet Drottning **MARGARETA** fann
 och hade sådant tycke för thetta Mariebo i Sles-
 ninge, at hon på Laland i Dannemark utsåg
 och förwerfwade en beqwenlig ort, hwarpå hon
 af Sten begynte låta bygga ett Munnekloster
 aldeles af samma namn, som thetta i Stenins-
 ge. Men som thetta i hennes tid ej kom til full-
 bordan, hafwer Archebiskopen i Lund Petrus
 Kruse år 1417 påbudt ett sammanskott af alla,
 som i thesa ten Nordiska rikena woro öfwer 18 år,
 til thetta Marieboets fullbyggande. Therefter
 år 1446 hafwer Påwen EUGENIUS then fierde
 utgifwit d. 15 Jan. ett aflats-bref, vnderskrefwit af
 7 Cardinaler, uti hwilket han tillsade allom them
 100 dagars syndaförlåtelse, som på något sett
 wille befremja til fullbordan Jungfru Mariæ och
 S. Brigittæ Martyris Klostet Mariebo på La-
 land, Ordinis Sancti Augustini, Sancti Salva-
 toris nuncupati, uti Othense Sticht. Och thet-
 ta Häweligä diploma fins verbotim infördt uti
 Joh. Isaci Pontani Histor. Rer. Danic. libr. x.
 p. 627. seqq. Men St. Mårtens är thet wor-
 dit nemndt af följande orsak; ty, så wida man
 funnat utforska, hafwer St. Ingrid haft sitt
 kloster

Floster på något ställe utom staden, fast **K. WILHELM** hade bygt till thes tjänst thet omrörda Stenhuset i staden; Men **K. MAGNUS** Ladulås, som war en makalös frikostig Herre, måst emot Präste:munke: och Nunneståndet, hafwer wid år 1288, 6 år sedan **S. Ingrid** war död, flytt flostret in i staden och bygt thet ther up på nyo wid **St. Mårtens** kyrka så han med egen hand lade första stenen och gaf här till 100 mark Silfwer, och häraf nämndes thet **St. Mårtens** floster. Men hwaraf thes Nunnor äro blefne kallade *Sanctimoniales St. Agnetis Scheningensis*, thet hafwer man ej funnit till. Som ingen nu wet at wist säga, hwar **St. Mårtens** kyrka i Skeninge legat; så kan ock ingen med någon wisshet wisa, hwar thetta Nunnekloster varit belägit. Trowerdis gäst är thet, at thet haft sin plats norr om den på högra handen, när man reser öfwer broen åt **Wadstena**; ther kan man finna nog tecken efter then gamla bebyggnaden, warandes nu platsen med små trähus öfverteckt. Elliest hafwer man funnit, at thetta floster, utom the förr anförda namn, blef kalladt både **St. Britas** floster och **St. Olofs**; kan se emedan **St. Ingrid** är, med stor solennitet, uti **Riks:förståndarens Swante Stures** närvaro, af **Biskoparna** i **Scara** och **Wågs** så på **S. Olofs** dag år 1506, skrinlagd, hwadan ock än i dag **Skeninge** hafwer på **Olofs:meson** sin årliga frimarknad. Af hwar

affcende och förmögenhet thetta kloster, vnder
 Närke-dömet, varit, kan man sluta af nedan-
 skrefna adnotationer. År 1283 blef Herr Eren-
 gifel Platås dotter, Catharina, här Abbe-
 disla och hafwa ibland andra förnåma Her-
 rars Döttrar, Margareta K. WÄDE-
 MANS dotter, Abbedisse - embetet här
 förestådt. Drottning SOPHIA gaf en qwarn
 i Målby til Systerklostret i Skeninge, dat.
 Marby 1284 crastino post Agidii Abbatis.
 År 1288 testamenterade Fru Ragnild Engel
 en del af renton af Wångarn til Predikeor-
 den och St. Mårtens Systrars kloster i Ske-
 ninge. År 1343 bebrefwade Herr Harald Hå-
 konsson, med sin Sons Herr Lindwads sam-
 tucte, sin gård Ry i Järpsnås Sochn til St.
 Mårtens kloster predikeordens i Skeninge, med
 sin dotter Ragnild. År 1347 gaf Magnus
 Algothsson, kanik Skara, til Systrarna i
 St. Mårtens kloster i Skeninge en gård He-
 logö i Mölleby Sochn, vnder sitt och sin mågs
 Laurents Ingessons signete. år 1364. d. 1
 Aug. befalte K. WILHELM, då stadd i
 Skeninge, Drozen Tils Thureson Kristeli-
 gen, at han skulle igenställa Systrarna af
 S. Dominici - orden i Skeninge några gods i
 Bialbo, som Hertiginnan Ingeborg med öret-
 ta hade them ifråntagit. År 1369 gaf Herr
 Lindwad Haraldsson, med sin husfru Ca-
 tharina Måns dotter, testamente til Ske-
 ninge, ther the hade waldt sig lägerstad. År 1370
 gaf

gaf Fru Ingeborg Thordadotter Löfsta-
 äng til Skeninge-kloster, med sin Swägerka
 Christin Hakonadotter, vnder Bisshop Nilses
 i Linköping Sigill. År 1377 gaf samma Fru hit
 Skonaberg i Normlösa Sochn, med Elina
 Holmstens dotter. År 1380 gaf Fru Catha-
 rina Pedersdotter, Bo Bosons enckia, in
 med sig i Skeninge-kloster Tokatorp, Thorås,
 Watarahola och Högmåla i Frånary-Sochn.
 År 1391 gaf Fru Kamborg Staffans dotter
 Glanstad i Wreta-Sochn til Systerklostret
 här. År 1394 gjorde Riddaren Sten Boson
 jordastipte med Abbedissan i Skeninge. År 1399
 gaf Sten Haraldson och hans husfru Cicilia
 Nilsdotter Friggestorpa gård och qvarn
 med en mö Margret Agmundsdotter til
 thetta kloster. År 1336 testamenterade Fru Cici-
 lia Knutsdotter til St. Mårtens-kloster i
 Skeninge sin gård Bosatorp i Torpa-Sochn.
 År 1417 påböd R. Erik Pomeranus, at man
 och qwinna, vnga pigor och enkior i alla try
 Konungariket skulle gifwa penningar til S. Bri-
 gitas kloster i Skeninge, som kallas Mariebo.
 År 1426 gaf Riddaren Nils Magnusson til
 Skeninge-kloster Snyttinge-gård med Börge
 Tyrefsons dotter Måreta. År 1456 gaf Herr
 Arwid Bengtson hit gården Falsberg. År
 1515 gjorde Fru Anna Carlsdotter, Herr Erik
 Eriksons enckia, gårda-byte med thetta kloster.
 År 1536 gaf Joannes Laur. Decanus i Upsala he-
 derligit testamente til Skeninge-kloster, och sin
 Syster

Syster *Mechild*, som ther tå war *Priorissa*. Hwaraf kan ses, at *Nunnorna* ei blefwo, efter *Wästerås* beslut år 1527, strax utdresna; utan *K. GUSTAF* then förste anförtrorde år 1528 thetta kloster at sin trogna man, *Peder Swenske*, emot årlig afgift til *Eronon* och *Nunnornas* frätliga uppehelle. År 1529 gjorde *Konungen* thet slut med *Abbedissan* och *conventet*, at the skulle til klostrets nödtorft, niuta renta och retighet af alla the gods, som, af *Urrilds* tid, therwitder legat; men til *Kongl. Maj:tt* årligen erlegga 100 mark ortugor. År 1531, *Tidsdaggen* för *Böne-söndagen* brann thetta kloster genom wädelid af, och lårer sedan icke blefwoit upretadt, och hwad, som af thes murar och innarrede war brukeligt, affördes til *Slotsbyggnaden* i *Wadstena* år 1545, tå thetta kloster i grund nederbrutit blef, så at nu, som sagdt är, thes rum kan nepligen igenfinnas. Thes förinnan år 1533 fick *Abraham Pederson* förläningsbref på *Skeninge-kloster* och thes *Landboer*, qwitt och fritt med gästning och sakören, och skulle han rida (så liuda orden i *Cancellie-Archivi Registratur*) war nådigsta *Herra* theraf ferdig sielt fierde.

III. *HOSPITAL* eller *HOSPITALS* *ZUS*, *Domus Sp. Sancti* hafwer ock under *På* wedömet warit i *Skeninge*, mycket gammalt, jemåldrigt med, om icke äldre, än klostren. En redan år 1293 finner man testamente blefwoit giordt til thetta fattighus. Til thetta *Hospital* gaswo

gäfwö Hertigarna Erik och Waldemar 20
marken penningar med sitt testamente, thes
the litet för sin död d. 26 Jan. 1318 författade i
Linnöpings-torn, tit theras omilde broder R.
BIRGE them kasta låtit. År 1335 d. 5 April
testamenterade Kaniken i Upsala och Västerås
ås Ulpho Holmgeri hit, såsom til alla andra
Hospital i riket, 1 mark penningar.

Cap. IV.

Om WRETA-Kloster.

Si Öster-Göthland och Guldbergs härad
på en angenäm plats ej langt ifrån staden
Koren och nästan en mill nordväst ifrån
Linnöping belägit, thes förwthän andra qwarles
mningar Wreta-Kyrkia nu ligger. Ett ibland
the äldsta kloster här i riket; ty thet är funde-
radt af R. INGEL then yngre år 1128 och af
hans efterträdare i regementet merkeligen föröft
och begäfwadt, i synnerhet af R. ERIC
Swertesson. I förstonne beboddes thet af
Benedictin-Tunnor, til thes berörde R. ERIC
år 1163 insatte här Kenistwis Jungfrur af Cister-
ciens- eller Bernhardin-orden, hwilka med sina
Gudachtighets öfningar, lefwerne belighet och
händers slödder drogo monga, jemwäl förnä-
ma mäns, dötrar in uti klostret. Hwarigenom the
så til antalet föröftes, at the ätskilliga Tunnes-
sweymar af och ifrån sig gifwa kunnat, såsom til

Gudhem i Väster-Göthland, Risaberg i Nerike, Skog i Uppland och Askaby i Öster-Göthland. Om thetta klostrets monga och stora Stenbyggningar witna skenbarligen the än öfriga skropliga murar ej allenast wid kyrkion på Kyrkiogården, utan ock på och wid Prästegården. Thet hafwer ock varit gansta rikeligen begäfwadt med tomter i skåderna, gårdar, qwarnar och fiskerier på landet. Samt förmögna Herrars och mäns testamenten: Säsom af Herr **Magnus Johanson** med 20 mark 1293; af Hertigarna **Erik** och **Waldemar** afwen med 20 mark d. 20 Jan. 1318, när the i Nyköpings-torn dö skulle af hunger. *Mag. Magnus Boreen* hafwer uti sin disputation om thetta kloster, hållen i Upsala d. 15 Maji, 1724, funnat ypräkna wid namn 68 gårdar, 10 qwarnar och 7 fiskerier, som thetta klostret haft när och fierran. Men thet är icke swårt at föröka thetta antalet af gamla bref, om thet lönte mödon. Och är bewisligt, at hit war donerad all tionden af **Wreta** stora Sochn och andra Sochner. Hwarom uti **Riksens Archivs** Kongliga bref än äro förwarade. Ibland hwilka är Pävens Urbani stes confirmation på alla klostrets Privilegier och egendomar. Dat. Janue d. 2 Nov. 1370. Af hwad förnämhet och anseende thetta Nunnekloster alla tider varit, kan slutas theraf, at thet mycket förnämna Abbedisser haft. Säsom, utom thet at **R. M. G. E.** Enkiedrotning, efter sin Herras död, satte sig här säsom en Abbedissa, war **R. S. W. E. R.**

SWARREN then yngres dotter **Ingegærd**
 hâr Abbedissa i 40 år, en **K. CARL SWER-
 RESONS** dotter, twenne **Swantes**
 polts döttrar, **Ingrid** och **Margareta**,
 hwilken dödde år 1329 och flere andra, såsom **K.
 CARL KNUTSONS** dotter **Chri-
 stina** år 1444; then sidsa af thesa Abbe-
 dissor war **Sigrid** **Botholphsdotter** ifrå
 år 1513 til år 1538. Under thesas inseende och
 styrelse lefde oråfneliga monga Konunga: För-
 sta: och andra förnåma och rika måns döttrar
 yti en stadigwarande och, kan ste, twungen
 Jungfrudom, blifwandes wål hållna och run-
 deligen försörgda vnder then wålnrettada **Oeco-
 nomie** och hushåldning, som af klostrets **Staffa-
 re** och andra embetsmån wardt förwaltad, och
 hade thetta kloster sitt eget **Sigill**, yti hwilket war
 aftryckt **Jesu** **Moder** med **Barnet Jesu**
 på armen, omkring stodo thesa orden: **S. CON-
 VENTUS SANCTÆ MARIE IN VRETIS.**
 Orsaken hwarföre **Maria** hâr wistes och nämns
 des, war thenna, at klostret war helgadt hen-
 ne, och **Kloster: kyrkian** år 1289 **Idibus Junii**
Gudi och **Guds moder** inwigd. **Kyrkian** år än
 i dag i tåneliga godt stånd, och åro yti och wid
 henne at beslåda åtskilliga **Graf: chor** och **grif-
 ter**, såsom **K. INGEL** then fierdes, som klo-
 stret hafwer funderat, död hâr af förgift år 1129;
K. RAGWARD KNAPZÖFDES,
 slagen 1132; **Hertigens** i **Oster: Gøthland** **Su-
 ne Syks**, **K. SWERRES** **Sons**, **Lagman-
 nens**

nens Swantapolks och hans dottrars, samt *Anna Leyonhufwuds*, som war Drottning **GUNZLAS** moder. Salig Archebiskopen Doct. Spegel anförer i sin *Biskops Chroniko* p. 237, uti en gammal igenfunnen *Glechtbol*, mongas theras namn, som i *Breta-klosterkyrko* begrafne blefwit, samt några *Ronungars graf-skrifter*; men helt olika med them, som nu ther finnas. *Hwilla Joh. Messenius* i sin bok *de Tumbis* infört, och Salig *Gref Erik Dalberg* nett aftagit uti *Sveciae Antiq. & Hod.* Tom. III. *Ehurwal these*, fast the äro ristade med *Munkstäfwer*, icke äro äldre, än at *R. JOHN* then tredie lätit them förferdigas i sin tid, och altså icke aldeles pålitelige, hwarken beträffande *Chronologien* eller *Genealogien*; Doct wil man them här, efter bemelta *Grefwes* tafflor, hafwa anført, såsom the än i dag ther äro at läsas.

1. På *R. JAGES* then yngres sten:

Hic. Sepultus. est. JAGO. Svecorum. Gothorumque. Rex. Philippi. Regis. filius. et. Halstani. Regis. nepos. cum. Consorte. sua. HELLA. Regina. hujus. monasterii. fundatores. qui. veneno. impetitus. in. hac. villa. Dretensi. occubuit.

2. *R. RAGWALDS*, som *Knaphöfde* kallades, *Sten* hafwer thenna *Skrift*:

Hic. jacet. Ragwaldus. Svecorum. Gothorumque. Rex. Ingonis Regis. hujus monasterii fundatoris. filius. qui. a. Des
stro

strogothis. in. villa. Carleby. est. occisus.
anno. salutis. 1139. indignissime. cuius.
anima. apud. DEUM. perpetuo. gaudio.
fructur.

3. På R. **MAGNY** Nilssons sten :

Hic. Magnus. filius. Nicolai. Regis.
Danorum. et. Ingomis. Svecorum. Go-
thorumque. Regis. ex. filia. Margareta.
nepos. a. Gothis. in. Regem. contra. Rago-
waldum. avunculum. suum. quem. Sveci.
in. Regem. assumserunt. electus. et.
postea. occisus. hic. sepultus.

Omkring Stenen i kanten står theme-
vers inhuggen :

Nobilium: proles: Magnus: probitate:
probatus.

Quem: regit: hæc: moles: Tibi: sit: Rex:
coelice: gratus.

4. På R. **SWERKERS** graf är öf-
wer hans Conthenna Stenskrift :

Swercheri: natus: Sumo: Sych: jacet:
hic: tumultatus:

Gaudeat: in: coelis: rogat: hoc: qui:
cunque: fidelis.

Ligga ock här begrafna alla Abbedifor och
Nunnor, fast efter them nu äro inga minnes-
merken. Ut nu icke nemma om them, som i
the sednare tider här begrafne äro, såsom Gref

war Oxenstiernor, Duglasser, och flere andre
 Herrar och Fruer. Beträffande klostret, så hade
 thet fuller haft, medan ännu Påvedömet war
 här i gång, hwarjehanda olyckor, i synnerhet af
 wäld. Salig Archebiskopen Doct. Spegel hade
 funnit en gammal skrift, hwarpå ibland annat
 stod anteknadt, at **Wreta-kloster** war tredje
 gången afbrunnet S. Georgii dag, d. 23 April
 år 1432. Men thet blef både af egna medel och
 af förmögna människors tilhielp, samt genom
 (efter then tidens maner) utloffwada och tillsag-
 da aflater, alltid vpretadt igen och hållet wid
 macht och i wälstånd, alt in til religionens re-
 formation, uti **K. GUSTAF** then förstes
 regements tid, tå, efter Stendernas beslut på
 Riksdagen i Wästerås 1527, alla vnderliggan-
 de gods och lågenheter antingen förföllö vnder
 Cronon, eller wederkendes och återtogos af
 theras arfwingar, som them vnder klostret gif-
 wit hade. Thersöre gaf högbermelte Konung år
 1528 **Wreta-kloster** åt en welförtient Ridder-
 man, wid namn **Bengt Knutsson**, vnder the
 wilkor, at han af thes inkomster skulle försörja
 kloster-folket, i synnerhet Abbedisson och Nun-
 norna, och sedan af thet öfriga en wis afgift giöra
 årligen Cronon, behållande öfwerkostet, som
 icke ringa monde wara, för sig, såsom en belö-
 ning eller gratiale för giorda Krigstienster.
 Thet följande år 1529 hafwer samme Konung
 lemnat kloster-inkomsterna uti Abbedissans **Si-
 grid Botholphsdotters** disposition igen; men
 dock

dock med then pålagan, at hon skulle gifwa tres-
 hundrade mark ortuga för thetta och Askas-
 by: Klostet. Hwar af man kan finna, huru
 mild then store Konungen hafwer varit, som
 icke strax förde Nunnorna utu klostert, utan
 lät them the både förblifwa och sin nödtorft
 åtniuta; och thet vthan twiswel dels therföre,
 emedan också then tiden i thetta klostert woro
 igengifna förnåma och hederliga mäns döttrar;
 dels ock emedan hans egen Swärmoder Fru
 Ebba Grip i thetta klostet hade vnder sitt enkio-
 stånd vvaldt sig boning och här lefde, til thes
 hon in Octobri år 1549 af påsten affomnade och
 blef i Linköpings: högchor fram wid altaret vti
 Domkyrkion begrafwen vnder en vphöad grift.
 Ja, ej allenast, så länge K. GUSTAF lef-
 de, försörgdes här i klostret the esterlefswande
 Nunnor; utan thet finnes ock, at hans Son
 Hertig Magnus, som hade, ibland mycket an-
 nat, sådt alt Breta: klostergods til sitt lifes-
 dinge, och ofta höll sitt hoff på Kongsbro,
 hafwer år 1562 lätit gifwa åt Nunnorna i Bre-
 ta Slachteboskap och andra matperjedlar til
 theras försörgning. Och samma år lemnade
 K. ERIC them en del af Cronotionden.
 Inmedlertid, emedan altsingen reparation ther-
 på bestods och skedde, förföll ju längre, ju
 mer the monga och stora klostet: hus; men lif-
 wal woro the år 1568 i thet stånd, at Scholes-
 mästaren i Linköping, Dn. Petrus Ragvaldi, tå
 vti them kunde hålla Schola, thettil han nöd-
 gades,

gades, emedan Staden Linköping året förvrt vnder Danska örligen i grund wardt afbrend. Man kan altså icke förwiso weta, på hwad år samma hus aldeles lemnats öde; om the til slutet afbrunnet, eller genom mongärig wanrycht platt förfallet. Finnes och icke anteknad, på hwad tid en del af them äro lemnade åt åt kyrkioherdarna i Wreta, at bruka them, så som prästegårdens hus. Thet kan man nu se af the qwarstående skröpeliga murar, at thetta Klofrets hus hafwa ej allenast warit så monga och stora, som uti något Runne-kloster i hela riket; utan ock mycket wal och nått bygde; ty, förvtan then så kallada **R. NIGLES** Råd-sal, som gemenligen nemnes Börstuweskålet, och är af grof sten, äro then gambse matsal, Nonne-kamrar &c. alle af tälje- eller huggen sten, hwarpå godt förråd warit uti thet när intil belägna Stenbråtet eller berget, hwilket Dom-Capitlet i Linköping år 1306 die S. Dionysii skrifteligen erkende, klofret tilhöra och icke Domkyrkione, som med Abbedisons och Conuentets tillåtelse fick i samma berg hems-ta sig nödwendig sten.

Cap. V.

Om SÖDERKÖPINGS
Klofren.

SÖDERKÖPINGS nu en liten, af sig
Stammen och förfallen Stapel-Stad, uti
Hamn

Hammarlunds: härads; Men dock mycket gammal och tilförne af stort anseende, och wid löftig handel. The monga stora möten, Riksdagar och andra Solenniteter, som i fordna dagar ther hafwa blefwit hållna, kunna nog witna om thenna Stadens fordna werdighet; hwarom man ock döma kan af the monga kyrkior, kloster och andra publique hus, som ther blefwit bygda och wid macht hållna. 3: bland kyrkior, som här fordom warit, hafwer man på thesa namn: *S. Laurentii*, som än hålles wid macht, och är nu Stads: kyrkia; *S. Zelig: Trefaldighets*, som så lenge warit öde, at thes plats nu icke är bekant; *S. AEgidii* kyrkia, sammaledes; hwilken ock blefwit kallad *S. Aliani* eller *Elians* kyrkia; och *St. Dorotheas* eller *Drothans*, nu lands: eller bondefyrkia. Hwad klostren här i staden, som i Påwedömetz tid warit, betrëffar, så är therom en ganska stor okunnoghet, sedan the ej allenast äro för to hundra år sedan förstörde, utan ock the skrifter och documenter, som therom kunnat gifwa någon underrettelse, förkomne och förstingrade. Dock wil man här som fortaste anföra, hwad man kunnat finna, om the to kloster, som i theenna staden hafwa warit.

Nemligen

I. FRANCISCAN: eller GRÄNDRÄ:
Klostret, hwilket *Johannes Messenius* berättar wara bygdt wid år 1254 af en högadel man, af en Furstelig slecht, benämnd *Suantapolk*, Hertig

tig Knuts Son i Revel, och Hans Fru Bengta
 Sunesdotter Folkunge, som hade sådt Sta-
 den Söderköping til sitt lifgedinge. Klostret
 funderades och bygdes wäl, wardt ock rikeli-
 gen begäfwadt, både wid Foundationen och se-
 dan, så af Konungar, som af andra förnö-
 gna personer, fast man nu icke kan specificera
 eller ypräfna, hwad gods och lägenheter genom
 donationer, testamenten, köp och byten blef-
 wit ther vnder lagda. Ett eller annat wil man
 allenast nämna. Såsom, at Herr Magnus
 Johanson testamenterade thesa Gråbröder 15
 mark d. 1 Aug. 1293. Hertigarna Erik och Wal-
 demar påtencnte thesa bröder med 20 mark pen-
 ningar uti sitt testamente, thet the gjorde d. 20
 Jan. 1318 i Nyköpings torn, thet the af sin es-
 gen bröder, **K. BORGE** ihial swältes. Och
 at Fru Bengta Philpusadotter hafwer år
 1471, vnder sin broders Thord Bondes Si-
 gnete gifwit til S. Francisci kloster i Söders-
 köping en och en half stång jord uti Då i Ting-
 stada Sochn. Och at år 1495 blef uti thetta
 Gråbrödra Klostret begrafwen Fru Magda-
 lena, **K. CARL** Knutsons Dotter, Iwar
 Totts enfia, som på Bosgården härstädes
 dödt hade. Af the monga eldar, som både af
 fiendar och genom wåda gådt öfwer Söderkö-
 ping, hafwer ock thetta Munkeloster ofta ta-
 git skada; dock altid åter kommit sig före igen;
 men, när thet år 1527, uti Reformations-ti-
 den, vnder **K. GUSTAF** then första, mis-
 ste

ste alla sina inkomster, och Munkarna mojsie gå
thervt at taga sig något annat före, så wardt
thet aldeles öde, och förföll så ester hand, til
thes thet blef i grund förstördt, at knapt nå-
gon i Söderköping kan nu weta och wisa,
hwar thetta klostret varit beläget.

II. JOHANNITERS - Kloster, så nämner Jo-
hannes Messenius thet vti sin kloster : förtefning ;
Men ellipt finnes thet gemenligen blefwit kal-
ladt S. Orjans eller S. Georgii - Kloster,
Helg : Andshus : och Hospital, theruti ei al-
lenast fattiga siuka menniskior, utan ock farans-
de och kommande pelegrimer och wändrings-
män blefwit emottagne och herbergerade ; Sål-
som, thet man tror, alla Johanniters Kloster
eller HelgAndshus varit af sådan beskaffen-
het och inretning. Thetta kloster hafwer wa-
rit belägit nordväst ifrå staden, ther nu Dro-
thans prästegård ligger, och äro än til åsyn
någre murar och stenhögar ester the gamla
kloster : husen. När eller af hwem thetta Sät-
tig : Kloster eller Helg : Andshus är först an-
lagdt och funderadt, kan man icke nu weta.
Jefe lära thes wilkor och inkomster varit så
synnerliga store ; thet man tyckes kunna sluta
theraf, at Herr Erik Erikson och Herr
Iwar Axelsson, K. CARL Knutsons
mågar, som å sina Fruers, Christina och Ma-
gdalena, wagnar, samt Herr Knut Estilsson,
som å sina och sin Husfrus, Christina Eriks-
dotters wagnar, ägde til thetta HelgAnds-
huset

huset Jus Patronatus, gjorde på Stegeborg, Dominica Trinitatis år 1477, skriftelig anstalt med Borgmästare och Råd i Söderköping, huru bemelte hus, i hwilket the fattige almosebarn ledo nöd och hunger, fast huset stod upbyggt, skulle thet efter rättas, uppehållas och försörjas; så the ock skenekte thet under tomtyden af Haga: qwarteret i Söderköping ewerdeliga. Äfwen hafwer Fru *Margareta Lagges* dotter, Herr *Niclas Claessons* encka år 1509 S. Dorothea dag, skenekt til Riddarens S. Orjans orden vthan för Söderköping, två gårdar belagna i Jarfstads Sochn, hardt wid Skeninge. Elliest har man funnit, at thetta Domus Sp. Sancti eller Hospitale varit gammalt och blifwit langt tillbaka pårenekt uti testamenten af förmögna Herrar och män. Så som af Herr *Magnus Johanson* d. 1. Aug. år 1293 med 6 mark, af *Börje Pederfon* Bylanda: Lagmannen, i testamente efter hans förra Fru, 1314 d. 24 Febr. med 2 mark; af Hertigarna *Erik* och *Waldemar* med 20 mark penningar uti thetas testamente, giordt i Nyköpings torn näst för thetas död d. 20 Jan. 1318. Under **K. GUSTAF** then förstes tid, när then Påwiste Religionen aflades i riket, hafwer wäl ock thetta *Johannite*-Kloster eller *Helg: Ands: Hospital* försarit reduction af sina tilägor och rentor, och läret ock thet efter Klostert husen blifwit efter hand öde; warandes owist, på hwad tid thet nu warande Hospital i Söder:

Verköping är först upbyggt, thet thet nu ligger på frälse : ågor, som äro tagna ifrå halfwa Bosgården, fordom tilhörig bemeldta Fru Magdalena, Herr Iwar Axelsons Totts enka. Hwilken, när hon år 1595 dödde på samma sin gård, Bosgården, gaf thesa ågor för sig til Siälarncht. Sedan hafwa the Euangeskiste Sweriges Konungar inrettat Hospitalet både af the lägenheter, som til thet gamla ZelgAndshuset hade legat, och af tillagen Cronotionde, uti wiisa kyrkoherbergen. Hwar af thet nu i så godt stånd är, at wäl 80 fattige thet hafwa hus och årligit vnderhåll, hwar om en **Sysloman**, som är präst, föranstaltar och räkning giör; så en annor prästman, som är tillika kyrkoherde i Drothans Sochn, är the Hospitaliskas siälaförgare. Fordoms Dags och så Påwiska läran war i landet, hade thetta kloster eller ZelgAndshus, sina *Gardianer* eller *Förståndare*. Ibland hwilka man thesa efterföljandes namn funnit hafwer:

Dn. *Jugulphus de Hospitali Sudercop.* år 1344.

Dn. *Henricus Johanssonius* förman i ZelgAndshuset år 1380.

Dn. *Ulpho Haralds*, som hade Hospitalin i Söderköping år 1436.

Dn. *Thorstannus Sunassonius* Presbyter & Curatus Hospitalis år 1454.

(Frater *Olavus Gregorii* Guardianus S. Francisci lesde år 1458 och 1467; men hörde til thet andra klostret)

Dn.

Dn. *Joannes* fyrkiopräst i Skinberga och helg-
andshusets föreståndare 1463.

Dn. *Gudmundus Munk* curator Hospitalis
Spiritus S. år 1468 och 1475.

Dn. *Everdus* Kenliswis man och föreståndare
för Cronones Hospital år 1480.

Frater *Bernhardinus Kempe* de Sudercopiå
år 1494.

Frater *Magnus Svercheri* Gardianus Suder-
cop. år 1495.

Frater *Ericus Nicolai* Ordinis Minorum de
Hospitali Leprosorum år 1495.

(Reverendus Pater, Frater *Petrus Birgeri*
Gardianus år 1496.)

Dn. *Joannes Olavi* presbyter & Prior Hof-
pitalis Sanctisp. år 1500 och 1506.

Dn. *Joannes Rolff* föreståndare i St. *Dr-*
jans Hospital år 1504.

Dn. *Jonas Olavi* Prior Hospitalis S. Georgii
år 1509, 10, 13.

Frater *Joannes Olavi* Presbyter & Prior
Hospitalis Sancti Sp. år 1516 (lärer wara sam-
me man, som förrot nemnd är både *Joannes*
och *Jonas*)

Dn. *Magnus* hederlig man Prior i Helg-
And's Hospital, år 1520.

Alf theßas titlar och embetsnamn tyckes thet
kunna slutas, at thetta Catholiska Hospital eller
HelgAndshus hafwer stådt under *Franciscan-*
flöftrén, haft therifrå sina föreståndare och, kan
se, varit af *Francisci*-orden, fast thet af sin Hospit-
aliska inretning blefwit nemndt ett *Johannite-*
flöf-

Kloster. Ehesvotom hafwa i Påwedömetz tid warit i Söderköping åtskilliga wälbegåfwada Cappell: Såsom Trinitatis, HelgAndes, S. Larses, Alla Siälars, S. Hanses &c. Om hwilka, så wäl som om klostren, man wenter utförlig och all mögelig vnderrettelse af Herr **MAGNO SAM. Södersten**, som lenge och flitigt samlat och om hender hafwer alt, hwad wetas wil och kan om thet Gambla Söderköping.

Cap. VI.

Om **ALWASTRA** = Kloster.

Eläget uti Öster = Götthland, Lysingshärads, wäster Tollstad = Sochn, på en öfwers mottom angenäm ort, wid en å Wetterfallad, när in til thet herliga Ömberg, nästan tre mil ifrå Steninge och två ifrå Wadstena. Man menar, at thet fädt sitt namn af **R. SWERRE** then älders Drottning Ulvilda eller *Alvilda*, och altså i början hetat *Alvilstad*; ty thet blifwit med hennes merkelige tilhielp och bekostnad anlagdt wid år 1140, af hennes Morgongåfwö, gammalt frelse, såsom *fundationen* utwisar klarligen. Uro Biskop **Braks** ord uti ett bref til **R. GUSTAF** then första. Joh. Peringskiöld war af then mening, at **R. SWERRE**s broder, *Bis* **Kolsjö** skopen i Upsala, **Swen Carlsson**, hafwer rådt och styrft Konung och Drottning til thetta Klosters

instichtande. I förstonne war thet icke synnerliga stort, och en boning at några Benedictin-munkar; men, när Cisterciens- eller Bernhardsordens bröder woro inkomne i riket och blefwo mycket älskade och berömda, lät K. SWERKER göra klostret något större och satte them, ther in år 1150. Swarom Rim-Chronikan om Ulföpings Biskopar så lüder:

K. SWERKER gaf tå ALVA-
STRÅ-by

Med Biskops rett til Kloster a ny.

Och blef thenne K. SWERKER Julaotta år 1151 vnder Rikswägen til Sochnetyktion Tollstad af sin Stalldreng thialslagen. Hans Son K. ERIC hafwer dock gjort thet, såsom flere kloster i Gøtharike, ännu större och prechtigare år 1162, och the följande. Thetta kloster är af the nemnda Konungar och flere efter them, samt monga andra rika Herrar, Fruer och män, begåfwadt med rikt vnderhåld, stora föråringar och anseentliga testamenten, så at thet är wordet ett ibland the stora och rika kloster i hela norden, och finnes hafwa blefwit nemndt Monasterium både Benedicti och Bernhardi och Mariæ de Alvastra, samt gifwit ifrå sig monga colonier eller Munkeswermar, såsom til Zuleta, Wårnhem &c. Thersföre hafwa ock theras Abboter warit hållne för förnåma män, som hade vnder sig monga kloster-bröder och brede wid sig ett wackerert Bibliothegue. Then förste Abbot war här

en wid namn *Gerhardus*, som war wigd i Franskerike af then H. Bernharde och sedan han in es mot 40 år klostret förestädt, lät föra sig ganska gammal ut til Clarevalla at ther dö och begrafs was. Under honom blef en munk i klostret, benemnd *Stephanus*, för sin dräpeliga lärdom, kloshet och lefwernes helighet, af Konung och Riket wald och antagen til Sweriges första Archebiskop år 1162. Af the Abboter, som här sedan warit, hafwer man allenast thesas namn igenfunnit: *Tidemannus* år 1281. *Abraham* år 1300, *Birgerus* år 1327. *Ragwaldus* war på Riksdagen i Wardberg år 1343. *Tidemannus* lefde 1385, 1390. *Joannes* Abbot vnderstref ett bref år 1420 om Rogslösa kyrko; *Andreas* wid år 1444 *Thorkillus* 1520, then sidste. Alle the andre, ehuru berömlige the i sin tid funnat warit, äro förfallne i ett ewigt glömskones mörker. Dock är werdt ihogkomna, at *Abboterna* här blefwit rådgiorde och tilsporde, när något kloster at Cisterciens-orden i riket skulle byggas. Såsom *Riddaren Inge Johanson af Messeno* berets tas hafwa giort år 1486, när han uti Dalarna och Husby Sochn wille på sin gård *Riddershyttan* bygga ett kloster at berörda munkar. Thet wore för widlöftigt här at anföra alla the gårdar, qwarnar, fiskerier och andra lägenheter, som tid efter annan äro genom donationer, testamenten, köp och byten komna under thetta kloster. Man kan therom döma dels af the monga testamenten, som förmögne Herrar hit hafwa

giort. Såsom Herr Magnus Johansson d. 1 Aug. 1293 gaf 40 mark; Uplanda-logmannen Herr Borge Pedersson d. 24 Febr. 1314, efter sin förra fru, 2 mark; Hertigarna Erik och Waldemar d. 20 Jan. 1318 vti Nyköpings-torn inkastade, 20 mark penningar, och monge flere andre. Dels af the monga inlösingar, jennwel af rika Riddertliga slechter, som sina barn, ja, ock sig sielfwa i thetta kloster ingiswit hafwa, som altid stedt med någon medgift. Ibland hwilka man billigt må nemna Riddaren, Riksrådet och Lagmannen, Ulf Gudmarsson, St. Britas man, som på sin husfrus instyrkande, gjorde en widlöftig Pelegrims-ferd och, när han hemkom, gaf sig in i thetta kloster til dödodaga d. 12 Febr. 1348, liggandes här begrafwen. Om klostrets för- mögenhet kan man ock sluta dels af the monga högas och förnamas begrafningar, som här äro steddde och aldrig vthan stora testamenten och siä- la-gifter. Här äro blesne begrafne the 4 Konun- gar af then Ostgöthiska eller Swerkeriska famil- lien med theas Drottningar och barn. Såsom R. SWERKER then äldre år 1151. R. CARL Swerkersson år 1168, R. SWER- KER then yngre, Carlsson, år 1210 och R. JOHAN Swerkersson år 1222. Och theß vtom Ostgötha-hertigen Borge Jarl then äl- dre, Brose kallad, 1202, med Fru och dotter, Riksdrotzen Johan Christerfson, Magnus Ro år 1365, Eggert Krummedick, förste Ar- kebistopen Stephanus, Håkon Johanson Lemme

Leffe med ganska många andra, som nu alle med
 theras grifvårdar ligga nedergrafne vnder Al-
 wastras sköpeliga lemningar, förfalna murar
 och stenhögar. Dock har, vti sin lilla Latinska tra-
 ctat de Tumbis, Johannes Messenius några Her-
 rars Stenskrifter anfört pag. 33 seqq. Swad
 swåra öden och äfventyr thetta kloster haft vnder
 Påwedömet's tid här i riket, kan man icke serdeles-
 nu weta; vndantagns, at thet genom wädel'd tog-
 en dräpelig stada år 1415; dock blef thet åter vpret-
 tadt igen och war i godt stånd alt in til reforma-
 tions tiden vnder K. GUSTAV then första, då
 thet, i följe af Västerås stadgan år 1527, miste
 sina gods, inkomster och rentor, och Munkarna
 en stor del gingo vt och blefwo på landet präster,
 tagandes hustrur. Högbemeldte Konung lemnas-
 de år 1528 thetta kloster vti Riddarens Börge
 Nilssons händer med thet wiskor, at han the
 qwarblefna Munkar skulle försörja och til
 Cronon något wiskt årligen gifwa, hafwandes
 thet öfriga för sig at behålla til vnderhåld, som ett
 gratiale för sin tregna Krigstienst. Swillet gra-
 tiale med samtta wiskor thet följande år 1529 sin-
 nes hafwa blefwoit transporteradt in på en annan
 förtient man, benemnd Nils Swensson, med
 thet förord, at han årligen til Cronon skulle gifwa
 en half last Smör och 100 mark örtugar. Dock li-
 fewäl efterläts Abboten Thorkil, efter han be-
 fans hafwa wel hushållat i klostret, blifwa thet
 qwar vnder sin ålderdom, och för en wiskt renta at
 Cronon och thesa nämnda gratialister, hafwa in-

Konsterna vnder arrende. År 1533 die Bartho-
 lomaei fick Peder Swenske Allwastra Kloster i
 förlåning på 12 år, och skulle theremot rida ferdig
 med 6 rustningar. I medlertid och alt framdeles
 förföllo klosterhusen immerfort; blefwo ock myc-
 ken sten och andra materialier sådan förde, år 1545
 och the följande, til Badstena, när the Kon-
 geliga stora Slott ther bygdes. Så blef ock gam-
 ble Gref Peder Brahe bestyld 1593 för at hafwa
 brutit tegel wid Allwastra och låtit föra til Wi-
 singborgs Slottsbyggnad. Så at Allwastra
 Kloster, såsom ståendes wårdlost och taklost, på
 en kort tid stupade uti ett oboteligt öde. Konung
 JOHAN then tredie hade fuller, såsom ock
 hans Son Hertig Johan i Östergöthland, i
 sinnet at vpretta Allwastra igen, enkannerligen för
 the Kongagrifter, som ther äro; men jemte medel-
 lösheten (ty ther til fordrades en ganska stor be-
 kostnad) gjorde begges theas död hinder i thetta
 theas berömliga vpsåt. Ligger altså (ehuru thet
 än kunde och borde vprettas) thet fordom herliga
 Allwastra Kloster uti beklagelig skröpelighet til
 ett synnerdigt widunder och bewis både om all-
 tings förgängelighet, om våra förfäders friko-
 stighet, och om sednare tidens medelöshet, wa-
 randes Kloster egorna indeldte på Krigs staten
 til bostelle för Öfwerst Leutnanten af Östgötha
 Infanterie regemente, som bor på Allwastra
 gård och hafwer vnder sig Allwastra Ladu-
 gård. Hvad i synnerhet, utom thet, som här an-
 fördt är, kan wara om Allwastra Kloster werdt at
 weta,

weta, hafwer nu warande Eloquentiæ Professo-
ren i Uptåla, Herr Mag. *PETRUS EKERMAN*,
med stor flit samlat och i god ordning infört uti
en Academist Dissertation de *MONASTRIO*
ALWASTRA år 1722.

Cap. VII.

Om *ASKABY* = Kloster.

S Wilket beläget uti Banckelinds härads, thet
Kyrkian än namnet äwar hafwer, hafwer
warit ett stort och angenämt herberge för
Cisterciens - eller Bernhardin - ordens Nunnor,
som aldrastidst hit kommit ifrån *Wreta* = Kloster,
hvilket förthenstul af thetta *Askaby* och thes
Nunnor blefwit ansedt för ett Moder = Kloster.
Man kan fuller icke förwisso säga, af hwem och på
hwad år thetta kloster är blefwit anlagdt, byggdt
och fullbordadt; Dock är icke otroligt, at thet
skedd vnder, om icke af *R. SWERKER*, eller
hans Son *R. CARL*, wid pass medio seculi
duodecimo. At thet med rikedom och macht blef-
wit anlagdt och byggdt, kan än i dag stönas ej al-
lenast af ruderibus och lemningar, som äro qwar,
wid södre sidon af Kyrkogården, efter sielfwa
Klostrets stennurur; utan ock af kyrkion, til hwil-
ken Påwen Bonifacius ix gaf ett ståtelligt aflats-
bref d. 20 Nov. 1400, som fins i Archivo An-
tiqq. Confirmerandes saunna år och dag med en
bullå klostrets privilegier och gods, hwaribland

nemndes St. Olufs Kyrkia och Prästegård i Norrköping, samt Swinstada - Sochn, som sägas hafwa vnder klosterna lndt fyratio år förrvt. Kyrkian består af 3 delar. Vti then första håller nu Församlingen sin Gudstienst; men denna delen är af tegelsten vpmurad och med pelare omkring bevarad, år 1418 vnder en Abbedissa vid namn Anna, til at vara klosterkyrkia. Vti medlersta delen, som är af grof gråsten och tie-
 nar til Wagn - eller Wagnhus, tyckes Sochnefolket, vnder Påwedömets tid hafwa hållit sin Gudstienst; Men i Västersta delen, som är af samma slags mur, lærer klosterfolket haft wisterhus, skafferier eller andra nödwendiga rum; men nu nyttjar them Kyrkioherden til Sadesbo, och annat. Vnder hwalfrwet i then så kallade klosterkyrkion, nu Sochnekyrkion, finnes themme Inscription med Munkastyl: *Ad honorem DEI, memoriam beatae virginis Mariae, & usum Sacri ordinis Bernhardini, anno Domini MD. CD. XVIII. exstructa est hac domus à religiosa Dominâ Annâ, predicante Dominò Olavò.* Kenlisnis - eller Klosterjungsfruerna hafwa, så här, som i andra sådana kloster, haft alt iemt sina Abbedissor, fast man icke ännu funnit fleras namn igen, än thesa, som följa. *Maria Haraldsdotter*, som år 1383 gjorde jordafliste med Riksdrotsen Bo Jonson. *Fru Anna* lät bygga eller hwalfrwa Klosterkyrkion, år 1418, såsom then ofwan anförde Inscriptionen vittnar. *Boehild Pedersdotter* Abbedissan fick af Biskopen Doct. Hans Brasle

Obbes

Obbetorp i Swinstada Sochn år 1516 S. Lucia dag, med thet wilkor, at Conventet skulle hålla en ewig begångnelse. Thetta kloster hafwer warit hållit i stort anseende och helighet; ty hafwa monge förnåme med dryga föråringar och testamenten köpt sig här både Sielameskor och lågers platsar eller begrafsningar. Såsom Riddaren Niclis Sigrugson, Riksens Råd och Lagman i Warend, hwilken war Riksförståndarens Herr Swante Stures Farfaders faders Faders fader, thet gjorde år 1299, och monge andre sedan. Hertigarna Erik och Waldemar gifwo monialibus i. e. Nunnorna i Aftaby 20 mark penningar, vti sitt testamente, giordt i Nyköpings torn d. 20 Jan. 1316. Förrot, d. 1 Aug. 1293 hade the ock af Herr Magnns Johanson fadt i testamente 20 mark. Härigenom hafwer thetta kloster kommit til nu lengre thes större förmögenhet, så at thet, allena i Öster-Göthland, hafwer ägdt, försthan qwarnar, fiskerier, och vtejordar, öfwer 17 hemman, såsom af gamla jordböcker kan finnas. Men allsamman föll i kraft af Wästerås beslut år 1527, genom religionens reformation, tillbaka til the familier, hwilkas förfäder thet hade donerat, eller til Cronon. En strax blef klostret stättlagdt, såsom R. GUSTAF then förste, hwilken år 1521 die S. Hypoliti, så stadd här i klostret, kallandes sig Herre til Riddboholm och Utwald Hofwesman i Swerie, gifwit klostrena bestermesse bref, pålade år 1529 Abbedison i Wreta Sigrid Botholfs

tholfsdotter, at hon för sitt och Askaby-kloster (som då ej lärer haft någon Abbedissa, utan the så qwarblefna Nunnor lefwat under Fru Sigrids wård och inseende) skulle årligen gifwa 300 mark örtugar. Så snart Nummorna hade antingen aodtwilligt gädt ut til tienst hos godt folk, eller til sin slächt, eller til årliga giften, eller ock dödt bort: Så blef thetta kloster aldeles öde, och förföll efter hand, til thes år 1537 thet aldeles afbrann. Sedan word thes ågor och gods lemnade i förlåning åt förtienta män, them ena efter then andra. En del gårdar blefwo ock therifrå antingen sålde eller donerade. Sålom Herr Swante Sture, Nils Råd, fick af K. **BLISSE** två gårdar i Glådra, en gård i Dgby och en i Sölenne af them, som under Askaby-kloster leaat hade. Dock befalte K. **JOHAN** thet tredie d. 23 Febr. 1576 Herr Johan Bielke, Ståthållaren i Östergötland, thet han icke skulle, låta Askaby-kloster aldeles förfalla, utan thet igen vpretta; men huru wida thet blefwit efterkomit, hafwer man icke igensunnit. Eroligit är, at thet, för frig och annat buller, icke mer är skedt här, än med andra kloster. Kloster-trågården, som har icke warit liten, blef ock efter hand förfallen, så at han nu öfwer hundrade år hafwer warit under Kyrioherde-gården en god åker.

Cap. VIII.

Om **KROKERS**-kloster.

Thetta klostret hafwer warit belåget på then stora skogen **Rålmorden**, som är emellan

Ödder

Södermannaland och Östergöthland. Mitt på skogen wid skidnaden emellan begge the nämnda Landskapen, ther nu Krokets Kirka och krog äro belagne, på högra handen om vägen, så man reser at Nyköping, hafwer klostret siadt sammeliga stort och starkt af grof sten muradt, som man förstå kan af the ännu öfriga och med stor skog öfverwurna ruderibus eller lemnigar, hwilka jag alla noga besedt hafwer. Och finnes thetta kloster bleswit i gamla bref nemndt Wärfen kloster på Rålmorden. Orten hafwer ock fordna tider warit nämnkunnog theraf, at Östgötharna ther med gifel och grud emottogo af Södermanna sin Konung, när han omkring riket Eriksgatu sina rida monde, och then tiden, til thes klostret blef här bygd, kallades thenna orten Swintuna, som han nemnes i Landslagen Konungs. VI Cap. Och här af kallas thet Landstret af Östergöthland, som trenger sig ifrån Rålmorden Södoft ut emellan Södermannaland och Bråwiken, Swintunabygden. På hwad tid thetta kloster är först beghnt at byggas, hafwer jag än ej kunnat igenfinna; Dock är troeligit, at thet skedt uti thet trettonde seculo, wid eller vnder K. MAGNY Ladulåses tid; ty the Munkar af S. Johannis orden, eller Johanniterna kallade, singo näst för K. WADEMAR tid år 1349 privilegier af Päwen Clemens VI at bo i Estilsthuna, hwaräst the twiswels uthan sig sedan så förökt, at the en swärm wigöra künde, som singo bygga thetta Krocket, til sitt näste.

Dh

Och är intet twifwel, at icke thet haft anseeliga ägodelar och inkomster, werfwada genom köp, testamenten och donationer. Såsom Riddaren och Riks-Rådet, Herr Erik Holmstensson Rosenstråle gaf hit år 1470 sin gård Grimstad i Dwillinge-Sochn. Men strax wid reformations tiden blef thet ödelagdt, som thet sedan altid varit. Doct finner man, at K. GUSEN I hafwer, i kraft af Wästerås-recess, gifwit thet ta kloster år 1538 d. 28 Febr. at Måster Måns Sommar, fordom Biskop i Strengnäs, med thet förord, at han hos sig thet skulle hafwa the gamla bröder, som är woro thet och wille thet blifwa. Thenne Bisp Måns lesde på Krokets år 1542, och fick så Cronotionden af hela Jönåkers härad. År 1545 d. 14 Febr. gafs thet öti Herr Philipp Wärtensons hender och wård med sådana ord i Konga-brefwit: Han skal wederkennas och anamma Krokets kloster, som Jöran Österman ifrå sig antwarda skal med åker, ång och andra tilägor, som thetvnder ligga. Samme Philippus fick ock så fullmacht, at wara Konungens fogde öfwer thet Kopperberg, som thet wid Krokets i Swintuna-bygden så brukades och yptagit war. Med thet samma lades Dagsberga-Sochn vnder Krokets gård. Omfider hafwer Drottning Gunnilda, K. JONNA then tredjes sednare Gemål, öti sitt enskjestånd, så hon måst bodde på Bråborgs-Slott, låtit wid år 1594 ombngga Krokets Capell på Kålmorden och thet med nödwendig Kyrkiostrud för-

försedt. Thetta Capell besinnes hafwa dock warit i något stånd, fast mindre och fattigt, redan år 1545.

Cap. IX.

Om BYARUM = Kloster.

Si Östergöthland och Hammarlinds härad, Södos i från Söderköping, wid 2 mill fordom belägit icke langt ifrå then hafswiken Slättbaken kallad. Thes första fundations tid och tilselle kan man icke utspana. Jcke synes thet samningen olift, at thet är i bland the äldsta kloster i landet, helst thet warit bebödt af Nunnor, af the Cisterciensers orden, som, näst Benedictinerne, aldrasörst inkommit i riket. Och kan wäl hända, at R. *SVERCHER* Kol Kornöbbeson, som war Östgöthe och vnder sitt regemente, ifrå år 1129 in til år 1151, then Christna Gudstiensten, genom Fyrkors och Klosters byggande, i Östergöthaland vti synnerliga godt stånd brachte, thet ta klostret antingen sielf funderat eller förmått någon rik Herre thertil. Af hwad orsak thet är ödelagdt, wet man nu icke; men thet hafwer Johannes Messenius berettat, vti sin *Scondiæ illustratæ* III. tom. p. 31, at Sanctimoniales Byarumenses, i. e. Nunnorna i Byarum, hafwa år 1236, sedan theras kloster war förstördt, flytt til Skokloster i Wpland. Thet hatwer dock

doct varit af en angenäm belägenhet, såsom man se kan af then ort, ther spår och tekn än i dag skönjas efter gamla klosterhusen. Nu förtiden kallas orten gemenligen Börrom, fast then hosliggande by finnes i gamla bref varit kallad Byarum; hwarwid i thesa sednare tider är bygd en trädkyrka eller Capell, hörande Mogata-Pastorat til, som kallas Börroms-Capell eller St. Peders kyrka, bygd år 1719 och inwid thet foliande af Probstien i Söder-Föping, Mag. Simone Petri Löfgren.

Cap. X.

Om MUNKABODA-Kloster.

Om man tro skal Munka-legender och traditioner, har thetta varit thet första kloster i Östergöthland, bygd wid år 855. Men ehuru thet är med fundations tiden; så blifwer dock thet sannolikt, at wid Christiendomens första början i Landet hafwer thetta Munkaboda blifwit anlagdt til ett lärohus, thet flostren först woro; i hwilket någre af landets yngdom kunde åtminstone lära at läsa Latin i bok och theraf siunga eller läsa mefor; ty så woro the på then tiden prästlärde. Thetta kloster eller Munkaboda har legat mitt emellan Linköping och Norrköping wid en wil af Siön Noren, ther nu Norsholm är beläget, ett anseentligt Säteri. Huru länge kloster här varit, kan nu ingen

ingen weta; troligit är, at när kloster blef i Linköping wid Biskopsstället byggt, hafwer thetta blefwit öde. Men dock hafwer orten och lagens heren likafult blifwit under Biskopsbolet, så at the Påwiske Biskoparna ther haft på slutet sitt fasta Slott och residence, ther then sidste Catholiske Biskopen, Doct. Johannes Braske residerade; men måste, ehuru helt ogerna, i kraft af Wästerås reformations-recess, lemna thet åt Cronon uti R. GUSTAF Eriksens händer. Efter Slottet eller Biskopeliga fastningen äro wid sion på en holma några skräpeligamurar til efterdöme. Men hwar kloster legat, kan icke igensinnas. The Munkar, som här bodt, hafwa warit af Benedictin-orden. När thet först blefwit kalladt Norsholm kan ej heller någor nu förwisso säga; men thet är wist, at Biskop Braske i sin tid kallade thet Nors, eller Nor, hafwandes jag sedt monga hans bref, them han på Nor daterat hafwer.

Cap. XI.

Om CALMAR = Kloster.

Si Calmar, som är en ibland the äldsta städer och warit fordom en så wäl besäff stad, at han är worden räknad för Sweriges Tyckel, gränts och hufwud-fästning, hafwer i then Catholiska religionens tid, warit mycket kyrkiowäsende. In förwthän By eller Stads-kyrkion (som år 1430 blef af R. ERIK

ENK af Pomern giord likasåsom til en Doms
 Kyrkio, i thy han ther på tilräckelig stat inrettade
 ett *Consistorium* eller *Collegium*, bestående af 13 Ka-
 niker; vti hwilken ock blef witt tid efter annan fun-
 derade och med anseeliga inkomster försedde år-
 ställiga Capell, altare och präbender) hafwa i
 thenna stad på then tiden warit flere Kyrkior, så-
 som *S. Britas*, *St. Gertruds*, *St. Jörans*,
S. Geyses, *Tyska Kyrkian* &c. Item twenne
 anseeliga bröderskap eller Gille, *St. Christof-*
fers och *S. Anna*; jemwäl ock tv kloster. Men efter
 alt thetta är nu knapt någon sten til at finna, en-
 skannerligen thesöde, at then gamle *Calmares*
stad år 1647 aldeles brunnit af genom wädeld,
 och therefter blef witt flytt ifrå sin förra plats in på
 en ö, *Öwarholmen* kallad, ther han nu ligger,
 och hafwer nu, så til sägandes, förgåtit, hwar
 han tilförne hafwer legat. Blef ock år 1677 och
 the följande then stora gamla *Stads-Kyrkian*,
 efter K. CAR then ellostes befallning, vti then
 Danska örigen, i grund nederbruten; så at es-
 ter alt thet förra dagars Kyrkio: wäsende i *Cal-*
mare icke thet ringaste spår eller tekn är nu qwar.
 Och wore ock alt försatt vti ewig förgåtenhet, om
 icke *M. Andreas D. Svebilins Calmariensis*, nu
 Kyrkioherde och Probst i *Ulhem* (ther fordom en
 Präbenda warit vnder *Linköpings Dom* eller
Dom-Kyrkio: Se *Supr. p. 83*) hade år 1717 i *Wp-*
sala utgifwit en *Academisk Disputation om*
Calmaria, theruti han med slit och konst sammans-
 fört i förthet, hward man weta wil om thenna
 stadens

Stadens ålder, belägenhet, öde, flyttning, tillstånd, &c. Han nemmer ock, at här i staden hafwa varit uti Påwedömets tid twenne kloster, om hwilka man ock här wil som kortast anföra, hwad man om them hafwer kunnat här och thet finna, ehuru ringa thet ock är. Och hafwa klostret i Calmare varit these, som nu följa.

1. **BRÖDRA** eller **MURKLOSTER**, nemligen Swart-bröders eller prædikenmunkars, af S. Dominici-orden. Thetta är thet äldre här i staden; thn thet är funderadt och rundeligen begäfwadt år 1232 och the följande af **K. ERIK Erikson**, then Låspe eller halte, och thet efter Biskopens i Linköping, Laurentii, inrådande och pådrift. På hwad plats i gamla staden thetta kloster varit belägit, kan nu ingen wisa; ei heller finner man igen hwad testamente eller gåfwor hit blifwit gjorde; vndantagno at Hertigarna **Erik** och **Waldemar** gåfwo åt thesa Dominicanis eller Swartmunkar 20 mark penningar i thet testamente, som the gjorde i Nyköpings torn d. 20 Jan. 1318. Förroft hade Herr **Magnus Johanson** testamenterat them 9 mark d. 1 Aug. 1293, och **Bplandas Lagmanen, Börge Pedersson**, 20 mark penningsgar efter sin Fru, d. 24 Febr. 1314. En **Calmarbo**, wid namn **Anders Krof**, hafwer år 1441, på **Wårfru-afton**, in för sittande råd, til thetta Brödra-kloster gifwit en fierding af sin gård. Hwaras man åt minstone thet kan

sluta, at thetta kloster på then tiden warit i stånd. Ja, at thet blefwit wid macht hållet alt in til reformations eller K. GUSTAF theis förstas regements tid, är theraf handgripelig, at år 1523, när M. Olavus Petri begynte at predika then Evangeliska läron, satte sig emot honom med all macht en munk i thetta klostret, wid namn *Claudius Zwit*. Men han utrettade ingen ting med sin gensägelse; ty år 1527 moste han och hela Sellskapet ut af klostret, i kraft af thet beslut, som Stenderna tå gjort i Wästerås. Klostrets ägor och rentor kendes under Cronon; men huru thet thes efter gick med klosterhusen, finnes ingen stades anteknad.

II. **SXSTRA** eller **TURRIE-BLOSTRET**, af samma orden, som Munkarna här woro, nemligen S. Dominici. Men finnes doch blefwit, såsom Skeninge-Nunnekloster, nemndt S. Agnetis. På hwad tid och af hwem thetta kloster är först anlagdt och bygd, hafwer man icke kunnat igensinna. Troligit tyckes thet mig wara, at thes iundation är stedd under, om icke af, K. **MAGNUS** Borgefson Ladulås, emedan thet finnes nemndt uti några skrifter, som strax efter hans tid skrefna äro; Såsom at Dplanda-Lagmannen Borge Pederfson testamenterade efter sin Fru d. 24 Febr. år 1314 thesa Nunnor 2 mark; och Hertigarna Erik och Waldemar d. 20 Jan. 1318, tå inkastade i Nyköpings-torn, 20 mark penningar. Doch
bee

befinnes klostret hafwa stådt vnder byggnad vñ
 B. **ALBRECHTS** tid; men hade då dock
 sina Abbedisio, sin Snyloman, stat och inretta
 ning, såsom af efterföljande adnotationer ses
 kan. Hvilke ock visa, at thetta Nunnekloster wa
 rit stort, wålbegafwadt och förmöget på jordas
 gods och andra lägenheter. År 1355 gaf Fru
Måreta Tyresdotter (af Bielle slechten) til
 Snyfvarna i Calmara Allgunda = ås, med sin
 Syster Gunnilla, hwilket theras då warande
 Snyloman, Herr Hemming emottog och wita
 nade. År 1361 gaf Fru Catharina Pedersdot
 ter sitt gods i Ekum til Calmarakloster, med en
 Jungfru, Chirstin Tryggiadotter. År 1368 gaf
 Fru Ingeborg Jonsdotter af Rinde, med sin
 dotter Hamborg Ulfsdotter, några hennes Jä
 dernes gårdar til Systerklostret i Calmara. År
 1375 gaf Herr Amund Jonson ett örtugland
 i Tybøle til Systerklostret i Calmare. År 1376
 gaf ofwannemunda Fru Catharina Petars
 dotter sin egodel i Getungstادم och Keplingas
 Sochn på Nland til Calmarekloster in med en
 Jungfru, Chirstin Holmstensdotter. År 1379 gaf
 Fru Chirstin Ulfsdotter hundrade mark
 Swenska och ett gods i Wischerda til vnder
 pant, til Calmara = klostrets byggnad, och år 1386
 gaf hon åter en stugu (vnder sitt Signete) ifrån
 Kastelösa til Conventet i Calmare. År 1441 gaf
 Borgaren Anders Korf en fierding af sin gård
 til thetta Systerkloster, och thet på Wårfru = a
 ton in för sittande Rådet. År 1474 gaf Fru Bir
 gita

gita Bengtsdotter 4 öres land, nemligen Hölle i Risby, uti testamente til Calmare-kloster. Och så widare och i medlertid äro vthan twiswel langt flere lägenheter, genom donerande, testamenterande, köp och byten, komne vnder thetta kloster, at thet i sanning varit ett rikt och wälbehållet Jungfru-convent, i hwilket, såsom af thet anförda klart är, monga förnåma mäns döttrar blefwit intagna och försörjda; och hållna til Gudachtighets och wackra slögders ideliga öfning vnder sina Abbedisor eller Priorisor, ibland hwilka en hafwer är 1447, såsom säges uti Rim-Chronikon, haft en yppenbarelse therom, at Riksmarschen **CARL Knutson** skulle thet följande år blifwa Swea- och Götha Konung. Wid Religionens reformation, uti **K. GUSTAF** then förstas tid, hafwer fuller thetta kloster, efter Wästerås-Stadga och beslut, mist alla sina ägor och rentor; men dock är troligt, at Konungen giordt med thesa kloster-jungfrur then misfundsamhet, at the, som ej godwilligt gingo ut til tienst eller gifte, fingo i klostret nödorstigt yppehelle i sin öfriga lifstid.

Cap. XII.

Om JONKÖPINGS
Kloster

Wilken Franciscan- eller Gråbrödra-orden.
Om thes ålder eller fundations tid och
fuuda-

fundatore hafwer man intet funnat i gamla Skrifter igenfinna. Vti seculo duodecimo lærer thet dock warit instichtadt och med tilreke- lliga inkomster försedt, hwilka så här, som an- norstådes, genom testamenten och andra dona- tioner ju lengre, thes mer blefwit förökte. Så som man funnit, at Herr Måns Johanson d. 1 Aug. 1293 testamenterade thesa Gråbroder 9 mark. År 1314 d. 24 Febr. gaf Lagmannen, Herr Borge Pederfon, i testamente efter sin förra Fru, them 2 mark. År 1318 d. 20 Jan. tillade them Hertigarna Erik och Waldemar 20 mark penningar med thet testamente, som the li- tet för sin död gjorde i Linköpings torn. På thetta klostrets Gardianer och Munkar haf- wer man knapt funnat finna någras blotta namn igen; En motte the icke warit af sär- deles anseende. Helt obekant är ock, hwad öde thetta Munkakloster hafwer haft vti Påweds- mets tid; men in til religionens reformation hafwer thet blefwit wid macht hållet; och då miste thet, såsom alla andra kloster, sina ägor och förmohner, som antingen hemfölo Kronon, eller återtogos af gifwarenas bewislige arswin- gar. Thet berettar Johan Messenius, at K. GU- STAF then förste hafwer år 1529 om hösten, då warandes i Jönköping, lemnat åt Mats thias Joganson, Gardianen i Franciscan- klostret, klostrets inkomster, och gifwit honom loff at idka thet wanliga Munketiggeriet; men med the wiskor, at han skulle giöra til Komun- gen

gen en wis årlig afgift, sitigt predika then rena Evangeliska lärana i Hospitalet och försörja the få gamla Munkar, som än word i klostret. Hurru lenge thetta warat, och sedan med klostrets hus och ågor gådt, kan man icke egenteligen weta; men at the förre förfallet och the sednare bleswit borttagna, är Solklart theraf, at nu knapt någon i Jönköping, eller thes grannskap, kan wisa, hwar i staden klostret hafwer legat, eller hwad thertil hördt hafwer. Dock stodo klosterhusen en rund tid efter reformationen; ty Herr Sten Eriksson til Loholm, Riksrådet, lät år 1549 uplaga och inreda några rum i Jönköpings-kloster, hwilket K. GUSTAF tyckte godt wara, såsom breswit wisar, hwilket än finnes. Men at efter thetta kloster så aldeles inga Minnesmerken äro nu öfrige, motte merendels komma theraf, at Jönköpings stad är i K. GUSTAF ADOLPHS tid ej allenast, såsom berättas, flytt ifrå then ort, ther han förr legat, tit, ther han nu är belägen; utan werkeligen befast och med ett Slott försedd, som en long tid warit Rikstygghus, och af wådeld afbrann om wåren år 1737. At alltså intet twiswelsmål, at icke klosterhusen, om icke förryt, bleswit nedbrutne och anwende til Slotsbyggnaden eller fastningswerken.

Cap. XIII.

Om EKONOBES
Kloster.

Bland andra, wti Påwedömet's tid, i Jönköpings Sticht, samt under thes Dom och

och inseende hörande kloster, hafwer ock thetta
 Kronobeck varit, belagit vti Stranda: hä- *Obs!*
 rad och nu warande Calmare: län, fem mill *norr*
 nästan i öster ifrå Calmare: stad, icke langt *ifrå*
 ifrå Östersjön, och knappt en fierdings wäg
 ifrå Sätens: kyrkion Mölsta: eller Munster:
 ås. Hwilket sednare namn hon tyckes kunnat
 hafwa fådt af thetta kloster; ty man finner af
 Runchronikon och andra äldre skrifter, at
 wåre förfäder hafwa kallat klostren Munster
 af thet ordet monasteriö. Hwad thetta klostrets
 namn Kronobeck anbelangar, så tistår jag
 mig hafwa varit af then gifning, at thet tillför-
 ne hetat antingen Beck, eller Munckebeck,
 eller Klosterbeck; men sedan thet vti R. GU-
 STAF then förstas tid kommit med alla sina
 ägor vnder Kronon, bleswit kalladt Krono-
 beck. Sålom wid Linköping Biskopsbro är
 wordet nemndt Kongsbro, Biskops: Norr-
 by nu Kongs: Norrby, och wid Strengnäs
 thet gamla klostret Wärfruberga är, efter
 Reformationen och then dermed följande Re-
 ductionen, bleswit nemndt och än i dag all-
 menneligen heter Kongsberga. Men af thet,
 som härefter följer, läres kunna finnas, at min
 gifning föga grund hafwer. Thet må man wäl
 vndra, at Doct. Johannes Messenius, som
 lefde icke fulla hundra år, efter berörda Re-
 formation, varit så okunnog om thetta kloster,
 at han enestådes (Scond. Illustr. tom. V. p.
 100.) tyckts welat gjöra thet til ett och thet

samma med Kronoberg wid Wägslid. Hwar om lengre fram på sitt ställe kommer något at förmalas. Thetta kloster hafwer en longa tid varit och alt in tils thet för tohundra år sedan ödelades, ett Brödra- eller Munka-kloster, å hwilket the Munkar haft sitt tilhåll och vpphelle, som word af Johannite-orden, hwilke kallades fratres Johannis eller Hospitalarii. Och hade these här icke allenast rundeligit vnderhåll och nödtorft genom Christmilda menniskiors föraringar, och årliga inkomster af the monga gårdar och andra lägenheter, som the genom donationer, testamenten, köp och byten word komne til at äga i Småland, Östergöthland och annorstädes; utan ock word boende yti monga och stora hus, hwaribland the hade sin egen Klosterkyrkiö, som icke war liten. Thet icke allenast finnas kan ögonstkenligen af thes ån besindteliga ruderibus eller lemningar; utan ock af en thes grundritning, som ån skal finnas i Munsterås gamla Kyrkiobok. Förmodeligen hade the ock anseeliga inkomster theraf, at monge förmögne ej allenast af them köpte sig Gialamesor och annan Gialaryekt; utan ock hos them lägerstad eller begrafningar. Hwilket, om flere skal ej word, kan bewisas med en listten, som är flytt och förd ifrå Kronobecks Klosterkyrkiö til kyrkiön i Munsterås, och haft thenna påskrift med Munkestyl: Anno Domini M. CCCC. LXXXV infesto X^{III}. Virginum, obiit nobilis virgo Barbara, filia

filia Domini Thuronis Thurason. Orate
 DEUM pro ea. Thenna Jungfru hafwer
 varit af then gamla och högförnåma Bieltes
 flechten, som af ålder och lenge ågt thet icke
 langt ifrå thetta kloster belåagna Säteri. Kräs
 Terum. Förrot, innan berörde Munkar fingo
 här sin boning, hwilken tid är obekant, hade
 här varit ett gammalt wäl begåfwadt Hospi-
 tal eller Sattighus, wid namn Torrobygd,
 hwilket legat icke langt ifrå, thet klostret sedan
 blefwit bygd, Stolandes teki efter Torro-
 bygd, eller Torreby, såsom gemene man thet
 nämner, finnas i en flogspark, som än i dag
 thetetter kallas Spetalehult. Med thetta Hos-
 pital gjorde Ostgötha-Lagmannen och Riks-
 Rådet, Swantepolk Knutson, om hwilken
 ofwanföre något finnes, ett gårdabyte, bebef-
 wandes under Hospitalet try sina heman belå-
 gna i Småland, nemligen: Örnebeck, Torp
 och Algiarum, för ett thes heman Salaby
 i Östergöthland belågit. Hwarom ofwanomrörde
 Probst, M. Andreas Svebilus, sielfwa bytes-
 breswit affkreswit mig uppwist hafwer, dat. An-
 no. Dni. 1242.

At thetta kloster i förstonne blefwit bygd
 och brukadt til ett Hospital; men sedan wor-
 det inrymdt åt Munkar, samt at the in til Re-
 formations tiden thet haft sitt näste; thet göres
 otwifflachtigt af följande berettelse, then mig
 lemnat hafwer uti Publique handlingar Actu-
 axien i Kongl. Cancellie-Archivd, Herr An-
 ders

Obs!
 1292

ders Anton Stiernman, som så af mig, som af mongom androm, för sin synnerliga benägenhet och tienstachtighet mycket tack och pris bör hafwa. Berättelsen är thenne: År 1529 flagade allmogon wid Calmare hos K. GU. **STAF** then första theröfwer, at KronobECKs Kloster icke så blef så hållet wid macht, som tilförne stedt hade. Härpå swarade högberämdte Konung af thetta innehåll: Emedan KronobECK i förstonne icke är funderadt och bygdte til ett kloster för Munkar och Präster at ther vppehållas; utan til ett Hospital, i hwilket fattige, spetålske och andra trancka menniskior skulle hafwa tilflycht och af Guds allmoso försörjas i theras listid: Så tyckes oss, sade Konungen, tilbörlogit wara, at förberörda KronobECK motte komma igen til then instickselse, thet först betenckt war, nemligen icke widare til Munkars, utan fattigt och förlammadt folks vppehelle och nödtörft. Härpå blifwer nu ostridigt, at huset hetat KronobECK för Reformationen i Påweds mets tid, och at thet warit först anlagdt, bygdte och begåfwadt icke til ett kloster, utan til Hospital eller fattighus. Fäderneslandets så trengande nöd lærer fuller warit thertil wällande, at icke heller något Hospital här sedan blefwit hållet, utan Klostrets gods, gårdar och lågheter äro indragna vnder Cronon; ty finnas vti the följande tidens Jordaböcker KronobECKs

nobecks : Klosters landboer och heman här och ther, icke til ett ringa antal, anförda. Vti the sednare tider, vnder K. CARL then elofste, Glorwerdigast i äminnelle, är Kronobeck på Militien indeladt, Swerstan för Calmare : läns Infanterie : regemente til bostelle, såsom thet än är, icke vthan lemningar och tekn efter thet kloster, som ther i fordna tider varit.

Cap. XIV.

Om WISBY Kloster : och them på Gottland.

SEnom the monga frig och herrskapets omstiftelser, som then stora och härliga ö, **Gottland**, varit longa tider tilbaka vnderkastad, äro ej allenast alla gamla hus och herligheter förstörde och ödelemnade, utan alla the skrifter och monimenter, hwaraf man kunde hafwa någon tillförlätelig vnderrettelse om thetta landets antiquiteter, äro dels bortförde, dels elliest förstingrade och förderfwade. Thet listla, som man med stor swårhet funnat tilhopa hemta om **Gottland** och **Wisby** : stad, hafwer *Mag. Johannes Schoumacher* Forteligen infördt vti en Academisk disputation, som han år 1716 vtgaf i Upsala de *Gothlandia*. Vti hwilken han både vpråknar alla Fyrkior på hela landet 94. til antalet, wisandes hwad är vti thet ellofte och tolfte seculis hwar och en af them äro bygda; och omständeligen beskriwer staden **Wisby** til thes namn, belägenhet, ålder

ålder, hwarjehanda öde, fordna rikedom och herlighet, samt nu warande lågerwald och tilstånd. Han hafwer ock noga förtekning på the 13 kyrkior, som fordom varit wid macht innom staden, med tillsatt åretal, när hwar och en af them är bygd uti ofwannennda seculis. Vndteligen nemmer ock berörde *M. Schomacher* the 7 kloster, som fordom på Gothland varit, nemligen 5 i staden och 2 utom staden på landet. Thent man ock här forteligen wil omröra. Icke kunnandes nu weta, om några af thesa, eller andra utom them, hafwa varit the 2 *HelgAndshus*, som finnas hafwa vnder Påwedomes tid varit på Gottland, och bleswit af förmögna Herrar och män i Sverige uti thesas testamenten Christeligen påtenccka med gäfwor.

1. **ETT NUNNE-KLOSTER** in om staden belägit och kalladt *S. Jacobs* kloster, emedan thet legat wid *S. Jacobs* kyrkio, hvars skröpelige murar än i dag äro til wedermåle af thes förra anseende och kosteliga byggnad. Af hwad Orden thesa Nunnor varit, är obekant. The hade en tråta med föreståndaren i *S. Lars* kyrkio i Wisby, then Biskop *Canutus Stensson* wid sin Visitation bilade år 1420.

2. **ETT NUNNE-KLOSTER** ock inom staden, af *S. Benhardi* eller *Cisterciens*-orden. Thesa Nunnor fingo år 1459 af Danakonung **CHRISTJERN** I. herliga privilegier, hwilka hans Son och efterträdare *R. JOHANNES* eller Hans confirmerade år 1487 och thes

Herrotinnan föröfkte, at han sade them fria för alla skatter och vtskylder. Thetta kloster belägit mitt i staden hade och sin enskyldta kyrkio, hwarester murarna än stå qwar. Och lära thesa Nunnor varit the, som Gref Erik Dalberg, mig obekant af hwad orsak, kallar Drotimoniales.

3. S. CATHARINE-KLOSTER, owist af hwad orden, hafwer legat wid S. Catharinæ kyrkio inom staden; hafwer ock varit ett stort och rikt kloster, som kunde emot pantsatt jordegods låna 300 mark lödig Silfwer til Herr Iwar Axelson Tott, när han år 1466 skulle hålla bröllop med K. ERIK Knutsons dotter Magdalena. Wid thetta kloster blef ock år 1443 inrettadt ett Gille för bägge könen, eller ett bröder- och Systerkap, hwilkets reglor beskref förnemnda år Munke-klostrets Prior Herr Johannes Schonesse.

4. GRAMMATA-KLOSTER eller Franciscanorum, seu Fratrum Minorum, inom staden belägit och war af anseeliga inkomster samt blefwit påtenekt af förmögna män med testamenten: såsom af Herr Magnus Johanson med 15 marker d. 1 Aug. 1293. Af Hertigarna Erik och Waldemar med 20 marker penningsar, d. 20. Jan. 1318, när the af sin bröder K. Börge woro inhäftade i Nyköpings-torn. Blef afbrändt år 1361, när the Danste vnder K. WALDEMAR plundrade och brände staden. Sedan kom thet icke aldeles i stånd, förrän Herr Iwar Axelson Tott wid år 1463 thet vpproftade; men thet wardt åter år 1509 af the

Labeckare plundradt och brendt. Om thet sedan nånsin kom sig före, är owist. Thetta kloster hafwer ock blifwit mycket förnöget både genom milda menniskiors gåfwo; ty af en gammal förteckning är funnet, at thet ifrå 1250 och the följande sådt 666 mark silfwer, jemte mycket annat dyrebart; ock genom tiggande eller betlande, hwilket the hade frihet at idla ei allenast här på landet; utan ock öfwer hela Lif- och Estland och på Osel.

5. **PRÆDIXÆ = MUNKARS**, *Dominicanorum* eller Swartebröders = kloster, äfwen inom staden, och altså delachtigt blefwit af alla the förstöringar, som staden öfwergådt. Swarigenom är händt, at ingen nu kan säga, hwar i staden thetta munkkloster legat hafwer. Hwad inkomster thet haft, hurudant thes tillstånd warit och när thet tagit ända, kan nu ingen med någon wisshet säga. Thet må man ej obemåldt lemna, at Päwen Innocentius IV år 1243. d. 21. Sept. til thesa munkar hafwer skrifwit ett bref, som fins hos Vastorium in Vite Aquil. Item at thetta kloster ock sådt i testamente af Herr Magnus Johanson 9 mark 1293, och af Hertigarna 20 mark d. 20 Jan. 1318 Kan ock ingen nu weta, om något af thesa 5 upräknade Wisby = kloster warit thet S. Bengts = kloster, wid hwilket skal hafwa warit ett Bibliothecque af 2000 gamla Codicibus och ända andra böcker, såsom Johannes Messenius wetst at omröra.

6. **SOLBERGA-KLOSTER**, strax ut för Wisby Stadsmur, i södra förstaden ett Nunne-kloster af *Bernhardin*- och *Cisterciens*-orden. Thet såges varit byggdt af Danakonung **WALDEMAR** then herde år 1361 och af honom nemndt *Mons Solis* eller Solberg til en åminnelse theraf, at han på then platsen hafwer tå öfwerwunnit eller nederlagt Wisbyboerna, rett som solen nedergången war. Men thenne sagn hafwer ingen grund eller sanning, widare än at **R. WALDEMAR** kan hafwa låtit reparera thetta kloster, som under hans fiendteliga ströfwande blefwit förderfwadt eller förstördt thet året. Ty man hafwer bewis på, at thet varit i godt stånd langt för thet tiden; emedan **R. MAGNUS** Smet hafwer år 1349 gifwit Solberga-Nunnekloster frihet för alla skatter och flere privilegier. Ja langt förut, nemligen 1246, 28 Kal. Sept. i. e. d. 15 Aug. gaf Biskop Lars i Linköping, tå stadd i Wisby, til Priorissan och Systrarna af Cisterciens-orden wid Wisby, Sancti Olufs altare i Åkergarn med hwad ther på kunde falla. Hwilket bref Legatus Pontificius Wilhelmus Sabinensis, ibidem confirmerade, 18 Calend. Jun. 1248, och år 1287 hafwer Benedictus Borgefson, Episc. Lincop. & Dux Finlandiæ, skrifwit til theka Systrar. Wid thetta kloster hafwer ock varit en wacker kyrkia, efter hwilken några lemningar ther syntes år 1727.

7. **RUMA** Kloster, *Bernhardin*- eller *Cisterciens*-bröders, belägit 2 mill ifrå Wisby, thet

ther then försalna Klosterkyrkions murar än i dag witna om thes belägenhet. Hafwer warit ett stort, wälbygdt och rikeliga begåfwadt kloster, hvars stora skogar, ångar och åkrar än äro Kronon tilhöriga. Ar ock wordet ihogkommit vi förmögna Herrars testamenten. Såsom Hertigarna Erik och Waldemar d. 20 Jan. 1318, så the woro inkastade i Nyköpings torn, testamenterade hit 20 mark penningar. Thet hafwer ock haft hederliga män til Abböter, ibland hwilka Petrus Frater år 1325. Arnoldus vir discretus lesde 1374, samt sedan Johannes Pallas och Martinus Bomsack ett berömligit namn efter sig lemnat hafwa. Thetta kloster finnes i gamla skrifter blefwit kalladt på Latin Ruma, Roma och Guthinallia och på Landspråket Guthinshallarum. Om hwilket namn är någon disput; Men som man finner, at the olärde Munkar, som skulle fara med at skrifwa Latin, kallade Gothland Guthnalia; så nemnde the ock klostret thester Guthinalliam och på Swensto Guthinshallarum; och för nåtthet skul behöllo the allena sidsa stafwelsen Rum, söga wetandes hwad thet war, som the således nemnde. Om thetta kloster blefwit förstördt genom Krigswäld eller genom then reductionen, som fölgde med religionens reformation, kan man icke weta; emedan Gothland war then tiden Danzmark tilhörigt.

Then Fierde Boken

Om

KLOSTREN vti Skara:
Sticht.

Cap. I.

Om SKARA:Klostren.

Såsom i Skara är then äldsta Domkyrka
i hela riket; Så hafwa vti then Catholis-
ka tiden, i thenna nu lizla och förfalna
staden, varit åtskilliga wackra Kyrkior, såsom
(vtom Domkyrkion, som war helgad S. Ma-
riae eller Wårfru) S. Peders, S. Nicolai, S.
Lars, S. Olufs, S. Catharina &c. Helga: Kors
Kyrkia, tillika med Helg: Andshuset, läs-
rer varit ther, hwaräst nu Hospitalet är.
Kloster hafwa här icke flere varit än tvenne;
ty hwad som efter gamla traditioner säges
om flere kloster, hafwer ingen grund, utan bõe
förstås om Capell, Kanikedömen eller Cano-
nier och Præbender, ja, ock om Gillen, hwil-
ke så här, som wid andra Domkyrkior och
Biskopsäten, hafwa giordt ett stort antal och
varit af anseeliga inkomster. Elliest wil man
wål gern tro, at strax efter, sedan dömen eller
Biskops

Biskopsätet blef af Biskop Odgrim wid år 1150 flytt ifrå Husaby til Skara, at här blef wit anlagdt något kloster, eller ock at Munskarna ifrå Husaby flytts hit; men, som man thet ingenstädes funnit berättadt; så wil man blifwa wid thet, som man kan hafwa någon grund til, nemligen at i Skara-stad hafwer warit

I. **DOMINICAN, SWARTBRODER** eller Predikemunkars Kloster, belägit Sudväst ifrå torgit icke langt ifrå *S. Laurentii* Kyrkio. Efter hwilken dock nu alsinga rudera eller lemningar på mong år warit til finmandes. Thet finnes fuller icke anteknad, på hwad tid eller af hwem thetta kloster är här först anlagdt, dock är icke otroligit, at thet skedd wid år 1240 under K. **ERIK** Erikson hin Låspe, efter Archebiskopens Jerleri instyrskande, som war en Dominican-broder, och genom Biskopens *Laurentii* pådrift. Thetta kloster, hwilket är *St. Olufs* Kloster nemndt, såsom liggande mitt i staden, hafwer fuller tagit del i the olycksfor och olägenheter, som staden timat och öfwergådt; Men dock hafwer thet, såsom ganska rikeliga begåfwadt genom testamenten och andra maner och medel, altid kommit sig före igen, samt haft sina myndiga Priorer. Sådan war Frater *Alanus* redan år 1262. och Fr. *Olavus* år 1292. Förwthän andra medel, hwar igenom thetta kloster kommit til förmögenhet, är thet ock af rika män blefwit uti theras testamenten ihogkommit. Såsom 1293 af Herr **Magnus**

Magno Johanson med 9 mark, af Lagmannen Børge Pederfon d. 24 Febr. 1314 med 2 mark, och af Hertigarua Erik och Waldemar d. 20 Jan. 1318 med 20 mark penningar, i thesas testamente, skrefwit i Nyköpings torn, thet the af hunger moste dö. Thet hafwer altså warit i stånd och wid goda willkor alt in til reformationen, tå Konung GUSTAF then förste, i följe af thet beslut, som war beleswadt på Riksdagen i Wåsterås år 1527, reducerade ifrå thetta klostret alla thes gårdar, appertientier och rentor, biudandes Munkarna gå af klostret och taga sig före något annat, hwar med the sig losligen kunde försörja. Måstedes len, som duglige woro och icke enwisades i Papisteriet, fingo efter hand lägenheter wid församlingarna; Men en del, som woro gamble och oduglige, fingo, genom Konungens mildhet, blifwa qwar i klostret på nådas bröd. Men, som these herbergerade och försdolde Thore Munk, hwilken landwist war, blef Konungen thesfore på them wred och besfalte then första Euangelista Biskopen i Scara, M. Sven Jacobi, at han år 1530, så snart han komme hem ifrå Upsala, skulle ödelegga Dominican - klostret, och försenda munkarna, som thet qwar woro, til Sigtuna. Hwilket ock owägerligen skedde. Och så blef thetta stora klostret aldeles tomt ock öde, förfallandes ju längre ju mer, tils öfwer thes skropeliga taf och murar år 1567 gief then starka brand, som

the Danste tå satte staden vti. Doct war förr vt en stor del nederbrutet och dugliga materialier hämtade til Kongshusets byggnad, som bemelte R. GUSTAF i sin tid beghynt hade; och hans Son R. JOHAN then tredie sedermera fullföljde och ändteligen fullbordade; tå hwad qwarleswor af thetta kloster, och thet följande Gråbröders, woro öfriga, blefwo i grund vprutna och til berörda Slottsbyggnad afförda och använda.

II. FRANCISCAN- eller GRÅBRÖDRAKLOSTER i Skara hafwer varit beläget norr ifrå Domkyrkion, på hin sidon åen eller becken, ther nu är en läsemästares Präbende-gård, Brogården kallad; emedan, när Gråmunkaklostret på then plats eller backa stod, hwarefter ej longosedan tämeliga stenbarliga radera woro, therifrå war en bro (nu är ther en liten spång) öfwer åen til staden emot St. Olavi kyrkio, som tå låg emellan thetta kloster och Domkyrkion. Thetta kloster finnes blefuit kalladt St. Catharinas kloster vtigambla donations bref, hwarmed thy monga gårdar och andra egodelar blefuit vnderlagda. Hwarom thes Gardianer sig högsta flit gjorde. Ibland the sidsta gårdar war förmodeliga Malma i Larfs Sochn, som gafs hit år 1516 af Herr Lars Kagge för årlig ewerdelig begångelse med Siälamesor. Konung MAGNUS Ladulås säges fuller af Johanne Messenio, vti hans Scondiâ Illustratâ, hafwa byggt thetta
(sum-

(sumtuosissimum & commodissimum) kloster år 1286; Hwaråst Frater *Alverus* war Rector år 1292; Men doch kan wäl wara, at han thet förmerat och med större tiläggor och inkomster försedt hafwer, än thet tilförne hade; emedan thet troligit wil wara, at these *Franciscaner*, som för något mer än 50 år tilförne hade i riket inkommit, så wid thenna, som the andra Domkyrkior, sig instält och boning fäddt tilförne, innan **R. MAGNUS** Ladu: Iås kom til regementet. Hwilket är bewilligit theraf, at **Börge** Jarl, bemeldte Konungs Fader, hafwer med bref, dat. Frammestad d. 9 April. 1263, bekräftat **Gråbröderna** i Skara then gården **Belleyn**, som framledne **Bengt Sigerugsson** hade them gifwit. Elliest har man sunnit, at thetta kloster blefwit ihogkommit med samma testamenten, som thet förryt nemnda **Swartmunka-kloster**. Om thetta klosters lägenheter, tilstånd, warachtighet och ändteliga udergång är man afwen så okunnog, som om thet näst förryt nemnda, med hwilka thetta haft förmodeligen lika och enahanda öde, så at, sedan thet lenge stådt öde och ju lengre thes skröpeligare blefwit, är thet på sidstonne nederbrutet och hwad stenar eller andra materialier, som sunnets i någon motto tienlige, äro sådan tagne til Kongshusets eller Slottets byggnad i **R. GUSTAF** then förstas eller uti hans Sons **R. JOHAN** then tredies regements tid. The twenne stora för-
§ 3
störin-

störningar, som ifrå then tiden gådt öfwer Skara-stad nemligen år 1611, då the Danske, som härjade landet, satte therpå eld, och år 1719 d. 23 Aug. då en hastig wäld på några timars tid förtärde alt hwad förtäras kunde; hafwa så i sielfwa grunden förderfwat thenna staden och ändrat thes planta eller grund och förra belägenhet, at nu icke thet ringaste teki är qwar at se efter, eller någor kan säga med någon wisshet, hwar belägne warit the Capell- och Präbende hus, som tillika med thetta Gråbrödra = Klostret, mitt in uti eller wid staden warit af sten upmurade. Ibland thetta Klostrets Abboter war, uti R. **MAGNUS** Smekts eller hans Sons R. **ERIK MÅNS** sons tid, en wid namn **Algothus**, om hwilrens dygder och helighet **Johannes Vastorius** uti sin Vite Aquiloniâ på sitt sett sig utlåter, at han motte synas icke utthan skial räknâ honom ibland Swea- och Gótharikets helgon.

III. **HÆLS-ÅRDS** Hus, Domus Sp. Sancti, eller Hospital, hafwer warit i thenna stad och wid thenna Domkyrko, såsom wid nästan alla the andra Biskopssäten i riket. Icke är thet sanningen olift, at thet blefwit anlagdt strax som Biskoparna kommo til at blifwa bosende uti eller wid thenna staden uti tolfte seculo. Om thet ifrå thes början warit belagit wäster utom staden, thet Hospitalet än i dag är, kan man icke wißt säga; icke heller, hwad ågor och inkomster thet fordom årligen haft. Utthan twiswel

twiswel hafwer en del af Tionden warit the: al anslagen, som theraf hade thet namn, at han lenge kallades *Fattige: tionde*, *decimæ pauperum*. Utom någon sådan wis och årlig rento, hafwer thetta fattighus blifwit uti för: mögna Herrars och mäns testamenten påtencft med några gåfwor: Såsom Herr Magnus Johanson gaf d. 1 Aug. 1293 hit 6 mark. Herr Børge Pedersøn, Lagmannen i Upsland, d. 24 Febr. 1314, 2 mark, Hertigarna Erik och Waldemar d. 20 Jan. 1318 uti sitt testamente 20 mark penningar, och så framgent flere efter them, både klerker och lekman.

Utom thetta Hospital finnes ock, at i Skara hafwer uti Påwiska tiden warit ett *HOSPITALE* debilium Sacerdotum, ett fattig: eller sjukhus för swaga, af sig komna och utleswada präster. Hit gaf på förenemnda år Herr Magnus Johanson 6 mark och Hertigarna testamenterade hit 20 mark penningar. Thetta hafwer warit en sådan *INFIRMARIA*, som framdeles kommer, at berättas hafwa warit i Strengnäs.

Ibland the monga rika Præbender, som i Påwedömets tid finnas hafwa warit wid Skara: Domkyrko, må wäl these tre räknas ibland the förnemsta.

1. *PRÆBENDA S. NICOLAI*, gemenligen kallad Hedenbo, hwarunder lågo monge gårdar, skogar, ångar, qwarnar 20. wid Skara, uti Tweta, Lena, Särwara, och annorstädes i Stichtet. In til år 1360 hade henne inne:

haft these följande: Dn. Regnerus, M. Nicolaus, M. Hemfastus, M. Johannes, Dn. Olavus, som så blef Curatus i Lena. Brynolphus Caroli, som blef Dom-Probst 1392, och Biskop 1398, hade ock någon tid haft thenna Præbendam.

2. **PRÆBENDA S. ANNÆ** fick ny rik fundation 1383 af Kaniken Bene Hindriksson Korp, som året förrvt blefwit Biskop i Västerås. År 1385 lade Biskop Nils Birhems Försambling til S. Annæ Capell; doch med thet wilfor, at Præbendaten altid skulle bo i Skara; och 1386 gaf han allom them 40 dagars aflat, som thetta Capell med gåfwor och andacht besöka wille. År 1392 confirmerade Biskop Thorsten alla the monga gods och lägenheter vnder S. Annæ Capell, som ther vnder gifna eller elliest komna woro.

3. **SJÄLA-ALTARET** med en rik Præbendâ funderadt på åtskilliga gårdar och rentor af Archidieln, sedan Biskopen, Sigge Oddefson, wid år 1419. Hwilken fundation hans broder Carl Oddefson Decanus och flere af then förnåma slechten (Winstorps) med anseentliga gåfwor förbettrade. Hafwa ock förvthan Biskop Arnold i Strengnäs och Biskop Nils i Wägnö år 1427, alle Dansmarks Biskopar 1429 hwarthera för sig gifwit 40 dagars aflat åt allom, som wille med heder och gåfwor insinna sig wid thetta alla Sialars altare, Prowentom eller Præbendan til fortöfring. Alla thesa 40 dagars aflater iterrade

rade eller förnyade alle Sveriges, Danne-
marks och Norges Biskopar år 1442, och Ar-
chebiskop Jöns i Upsala för sig sielf specia-
tim. Til Siåla:choret i Skara war bland
mycket annat gifwen Drylleshulta skog i
Arboga:Sochn. Hvilket Pastor i Odh, Herr
Erik Thoreson witnade år 1481.

Cap. II.

Om SKÖFDE.

SKÖFDE en liten, men mycket gammal
och rett wäl belägen stad, på östra sidan
om berget och skogen Billingen. Nam-
net, som är af Skede, campus, ett feldt
eller en slätt, och Wi, thet är wigd och hels
gad, gifwer wid handen, at thet motte af hes
denhös warit någon afgudadyrkan eller tienst.
Vti Påwedömet's tid kom thenne orten i rop af
en qwinno eller rik enckio, wid namn Zelens,
som, vti thet tolfte seculd och R. ERJA then
Heligas regements tid, gjorde en Pelegrims-
reso til Christi graf ic. och, när hon kom hem,
fick namn af at wara Helig, hwilket sedan be-
styrktes med några vpdichtada Mirakel, som
fades skolat ske efter hennes wäldsamma död.
Hwarmed så wida kom, at Påwen Alexan-
der then tredie samtyste, och Stephanus,
then förste Archebiskopen i Upsala, verkstelte
hennes Canonization eller Skrinläggning
år 1164 d. 31 Julii, som skulle blifwa en årlig
hennes fest. Ifrå then tiden skedde mycket wid
Stepelia

Skapeligit besök til Sköfde, thet S. Helenæ
 ben woro i stor wördning uti ett litet hwall el-
 ler Chor, thet hon, som skal hafwa bygd
 Sköfde-Kyrkio, säges hafwa låtit mura sig
 til graf. Then meka, som här blef hållen, och
 the aflater, som här söktes för then St. Helene
 skul, lära warit orsaken eller åtminstone gif-
 wet tilfelle thet til, at här är blefwen stad och
 handelsplats, såsom större delen af våra års
 marknader hafwa sin uprinnelse af the Påwis-
 ka mekor. Elliest hafwer här i Sköfde aldrig
 warit något kloster, såsom någon kunnat sig
 inbilla; utan all then widskäpelse, som här
 fordom skedt, är skedd med bemälda helgons
 reliquier eller torra ben, hwilka äro för alla
 wantrogna upwista och af them ofkiäligen wör-
 dada long tid efter religionens reformation,
 in til thes ändteligen Archebiskopen *M. Abra-
 mus Andrea Angermannus*, under then mycket
 strenga *General-Visitationen*, som han år 1596
 förrettade öfwer hela riket, lät taga them bort,
 benen begrafwa och sielfwa skrinet sönderslå,
 eller til annat anwenda. Och således uphörde
 all St. Helenas helgedom och theraf förorsas-
 kade widskäpelse. Dock behåller Stads-Kyr-
 kian thet namnet, at hon af sin förmenta fun-
 datrice blifwer kallad S. Helenæ-Kyrkia.

Cap. III.

Om GUDHENS-Kloster.

Thet är belägit uti VästerGöthland och
 thet härad, som af klostret namn bär. Och
 är

är then mening en icke utan all grund, at orten hafwer fädt sitt namn af thet ordet **Gud**; emedan här skal i hedna tima warit ett af **Gudabus**, upfyldt med 100 afgudar. Kloster, som här warit, om hwilket then berömlige Professoren wid **Ubo** Academie, M. **Algoth Skarin**, en wäl utarbetad dissertation är 1715 af trycket i Upsala utgifwit hafwer, säges blifwit begynt och anlagdt wid år 1050 af en Drottning **Gunhild**, Sweafongens **AMUND JACOBS** dotter, **R. OLOV Störkonungs** Sone: dotter, som uttan lag och skäl blef stött utu echenskapet med Danakonung, **SWEN Estridsön**, och sedan på thenna gård lefwat sin öfriga tid i enslighet och gudachtighet, hafwandes haft hos sig några förnåma mäns dottrar, them hon i wackra slögder öfwade och til andacht höll. Här af hafwa munkarna, som kallat thenna Drottning (hwilken i sanning hette **Gunhild**, så nemnd efter sin moder) öfwer alt **Guda** eller **Gutha**, tagit sig före at gifwa thet ut för en sanning, at hon här ett kloster funderat och thet under lagt alla thenna sin gårds, **Gudhems**, ågor med andra lägenheter, skolandes hon med sina kloster: Jungfruer antagit **S. Bengts** ordens: reglor at lefwa efter. Thet wore fuller förmycket giordt, at wilja draga en så lenge och öfwer alt wedertagen berättelse i twiswelsmål; men dock, som man icke kan wisa at något Nunnekloster i riket hafwer warit af **S. Bengts** orden, ej heller at något

något Nunnekloster i hela thet ellostte seculd i Swea och Gôtha rike blifwit anlagdt, för vthan flere stial; vtbeder jag mig frihet, at twisfla om Drotningis Gudas eller Gunhilds klostterbyggnad, och mena för wisso, at intet Gudhems kloster warit til, förrän vti R. **WIGEL** then yngres tid wid början af thet tolfte seculd, eller vnder någon ibland hans efterträdare; ty i thet seculd kommo först Munkorden in i riket, och öfvertalte ock gwinnokonet at sig förbinda til en farlig, doch efter theras theke, helig klostterlesnad. R. **CARL Swerkerfson** såges af *Johanne Messenio* hafwa år 1161, med större hus bebyggt Gudhems kloster, och R. **BLUT Erikfson** afwen år 1173 thes byggnad hafwa påskyndat, twistandes ock berörde *Messenius* therepå, at Drotning Guda thetta klostter byggt hafwer. Hafwa ock aldrig vti thetta klostter andra Nunnor warit, än af S. *Bernhardi* eller *Cisterciens*-orden, hwilken icke hafwer inkommit i Sverige, förrän i Konung **SWERBERS** sidsa tid, nemligen år 1150. Ifrå R. **BLUT Erikfsons** tid, som regegerade ifrå år 1163 in til år 1195, så han dödde på Gatagård i Wästergöthland och Erikfsones Soehn, finnes Gudhems klostter (men icke någonsin förr) blefwit nemndt i bref och andra skrifter, så at the hafwa ondt efter grund och stial til sin mening, som wilja giöra thet longt äldre. Ehuru thet är, vthan twiswel, funderadt på anseensliga ägor och inkomster, år

ro dock thesa, under the följande Konungar, ju lengre thes mer föröfkte genom donationer, testamenten, köp och byten, såsom af thet följande förnimmas kan. Särdeles gifmild emot thetta kloster wisade sig K. **ERIK** hin Låspe kallad och hans gemål Drottning **Catharina Sunesdotter Folkvonge**; ty han gaf hit under klostret med bref, skrifvit på Göthala 4 Idus eller d. 10 Nov. år 1245, sin gård **Spanahult**, wid Wättern i Wästergöthland, hwilken nu är Hans Excellences, Riks-Rådets Herr Grefwe **Swen Lagerbergs** Gårteri. Men efter sin Herras död, gaf wälbesmålda Drottning 3 Idus eller d. 11 Junii år 1250 under thetta kloster **Tulshammar**, **Withem** och **Lindö** med alt sitt gods i WästerGöthland. Päwen **Gregorius** then Tionde hafwer, Lugduni die 1 Augusti ann. 1273, confirmerat alla thetta klostrets Privilegier och egenomar. Hwilka dock sedan alt fort blefwo flere och större; ty år 1292 gaf Abbedisan Fru **Catharina Matthesdotter** hit **Singrim**, **Stolaryd** och **Zand**, och så flere andre, nästan hwarje år någon, såsom the donations- eller gifwobref utwisa, som än uti Archivö Antiquitatum finnas förwarade. År 1342 i K. **MAGN** Smeks tid hafwa, såsom **Johannes Messenius** berettar, **Nunnorna** i **Gudhem**, efter Abbotens af Cisterciens-orden tilstånd, flytt ifrån **Gudhem** (ther the ledo stor brist på wedebränd och thes ythan hade alt förmycken gästa

gästning) til Kackeby på Kålland, hwilket Hertigarna Erik och Waldemar til thesas kloster gifwit hade, och R. MAGNUS Smeck them confirmerat år 1334, så han ock gifwit Herr Algot Bengtson fulmacht at inställa them i Kackeby. Såsom the tilförne hade år 1308 med sin Abbedisso flytt til thet gamla Kongaslottet Aranås wid Båneren. Hwaraf thetta kloster finnes hafwa i gamla bref blefwit nemndt både Kackeby och Aranåskloster. Andteligen hafwa the, owist på hwad år, återkommit til Gudhem, ther thesas wilfor blefwit fordelachtigare, sedan the tid efter annan sådt ännu större förökning på sina inkomster, som ju lenare thes större blefwit hafwa. Ty at thetta Nunne-kloster haft monga, och anseeliga gods, här och ther i landet, thet är oförnekligt, af hwad redan är anfördt. Kan ock yttermera slutas af thesa så adnotationer, som följa. The ägde fisket i Ås wid Åskloster i Halland; Surtabysskog i Marks härad; singo år 1320 Tråwatna, 1321 Åketorp af Herr Nils Tuve och hans broder. År 1360 lade Bisp Nils Sochnerna Gudhem, Vglehem och Tunhem under klostret och thes präst ewerdeliga. År 1391 gaf hit Fru Ingeborg Amundadotter Storegården i Gökhem, Swaleryd och Åsa. År 1397 gaf drotn. Margareta hit Odsqvarn med Ålesfisket therwid och mycket annat gods för Sialamefor, lågerställen och ingifning. År 1403, hafwer Abbes

dissan

dissan i Gudhem, för Drottning Margaretas
 tråagna bön skul, vplåtit Herr Erik Erlands-
 son och hans Fru Ingrid Klosters gård,
 Rackeby, i theas lifstid, med thet vilkor,
 at the i 8 år skulle theraf årligen til klostret gif-
 wa 2 tunnor smör i Landskyld, och sedan fram-
 ledes 3 tunnor smör hwarje år, så länge the lef-
 de. År 1409, hwilket renoverades och con-
 firmerades år 1418, gaf Fru Ingeborg Pe-
 dersdotter sin gård Bolletorp til Gudhems-
 kloster, på thet hon sin och sina anförwarters
 själar til goda, motte niuta Synstrarnas för-
 böner och goda gierningar. År 1452 skenckte
 Herr Nils Laurentson i Rackeby til thetta
 kloster sin gård Hunsala i Rackeby Sochn,
 hwilken år 1359 han för 30 mark köpt af Herr
 Ingewald Michelson, en Båt eller Puke.
 År 1487 gjorde Fru Karin Anutsdotter,
 ett godsabYTE med thetta Gudhems kloster, hwil-
 ket Herr Sigge Larsson Sparre med hand
 och Sigill bekräftade. År 1494 gaf Abbedissan
 Karin Andersdotter gården Måks i Blle-
 we Sochn och Willskeharad til HelgAndshu-
 set i Scara för sina och sina förfädrars lågers
 stelle och Själarnett. Ofwer alt thetta finnes
 thetta kloster hafwa fädt **R. WADZ
 MARS** förswarelssebref för Priorissan och
 conventet 1266 vigil. Circumcis. Domini. och
 1271 dat. Etaghi Dommica Palmarum. Item
 hans frihetsbref för alla Kongl. vtskylder dat.
 Lenis 1267 Dominica prox. p. Epiphan. och
 dat.

dat. Gudhem 1276. 7. id. August. Sådana
 förswarelse : och frihets : bref gätwo ock the
 följande Konungar, såsom i synnerhet **R. M.**
BR. EC. ET, dat. ad Ecclesiam Aggethorp
 1368 in ad vincula S. Petri. Utas thetta, och
 mycket annat sådant, är klart, at thetta klo-
 ster motte hafwa warit af stor förmögenhet,
 them ock thes inbyggarrinnor, Nunnorna, un-
 der theras Abbediskors och föreständares eller
 Snyllomans inseende, styrsel och hushåldning,
 i godom frid nytjade all then tid, tills religi-
 onens reformation skedde, i Konung **G. U.**
ST. A. S. then förstas tid, då, såsom
 Stenderna beslutet hade på Riksdagen i Wä-
 sterås, klostergodsens antingen hemföllu til Kro-
 non, eller återtogos af theras arfwingar, som
 them hade gifwit. Då hade ock alla Gudhems
 klostres gods strax fallit therifrå och klostret blef-
 wit öde; men Konungen, som allestädes hand-
 lade mildare emot Nunnorna, än emot Mun-
 karna, tillät Abbediskan här sitta qwar med the
 Nunnor, som ej godwilligt wille utgå; och
 lemnade henne klostrets inkomster med thet
 wittor, at hon theraf skulle gifwa til publicum
 årligen 72 pund smör. Och thetta skedde år
 1527. Men, som Abbediskan, hwilken nu re-
 dan, genom Religionens för sig gående ån-
 dring, mycket förlorat af sin myndighet, icke
 mer war i stånd, at införda och disponera wid-
 löftig upbörd, fann Konungen rådeligit, at
 thet följande året 1528 giöra härwid en annan
 ans

anstalt, nemligen thenna, at han lemnade thetta klofret åt en förtient Riddersman, **Herr Nils Oluffson**, såsom på arrende, at han skulle årligen giöra en wis afgift til Kronon, och thericente låta Abbedifon, med the qwarblefna Nunnor, niuta nödorstigt vnderhåld. Icke langt harefter hände then olyckan, nemligen år 1529 at hela thetta klofret af en häftig wädelid i grund förstördes; hwarföre Abbedifan så ödmjukeligen begiärte få weta, om **K. GUSTAF** wille, at klofret skulle åter opbyggas; men Konungen swarade, at som han ej wetste, hwad råd och medel hon i klofret kunde hafwa til sliß reparation, hade hon at sig rådgjöra här om med Dom-Probsten **M. Swen** i **Skara** och flere af Capitulet. I medlertid nödgades the huswilla Nunnor här och ther i byarna hos allmogen söka sig herberge; men åtnöto doch någorlunda yppehälle, efter Konungens nådiga befalning, af then Officeraren, som så hade på arrende vnder sig kloftergodset, nemligen **Junker Oluf Pederfson**. Therefter, nemligen år 1540 d. 15. Julii fick **Peder Bragde** forlänings- bref af Konungen på **Gudhems**-klofster och häråd med alla vnderliggande landboer. Efter hand dödde Nunnorna ut och klofret blef liggande i sitt öde. Konung **JOHAN** then tredje befalte fuller Gouverneuren öfwer **Wästergöthland**, **Herr Seved Ribbing**, at han skulle thet igen upbygga; men tidernas orolighet och Konungens

Fru Karin Håkonadotter lefde 1399 = 1403
1418, vnder henne war en Fru Christina
na Priorissa.

Fru Ingrid Philipsadotter lefde 1425 =
1430.

Fru Margareta war i embetet 1433 = 1442.

Fru Christina Bengtsdotter lefde 1451 =
1561.

Fru Catharina Pedersdotter lefde 1478.

Fru Ingeborg Jönsdotter lefde 1487.

Fru Karin Andersdotter lefde 1490 = 1497.

Fru Karin Hansfadotter lefde 1500.

Fru Jagerid Jönsdotter lefde 1513. vnder
henne war Fru Anna Gustafsdotter
Priorissa, och Abboten Herr Swen
Carlsson i Warnhem war thetas för-
ståndare.

Cap. IV.

Om WAKKENS Kloster.

Si Wallehäräd, när vnder berget och
stogen Billingen, funderadt af Konung
SVERKER then äldre år 1150 och af
hans Son K. ERIC thet efter förmeradt och
fulbordadt at the slags Munkar af Cisterciens-
orden, som lefde efter St. Bernhards Clareval-
ensis reglo. Sy wardt thet nämndt af honore
Bernhardshem contracte Warnhem. Men uti

nungens infallande död, gjorde thet, såsom flere then Konungens uppsåt, til intet. Vro alt-
 så af Gudhems Klostret, som fordom varit
 stort och anseentligt, nu rett små och ganska
 skröpeliga lemningar brede wid kyrkion, som är
 i församlingen en Sates eller moderkyrka. Af
 klostrets ägor blef i framtiden, vthan twiswel
 vnder Drottning Christina, ett doneradt Säs-
 teri, som sidst ägdes af Crustiska Familien. Is-
 frå hwilko thet vti R. CARL then ellostes
 tid föll genom reductionen och blef indeladt
 på Militien til Majors boställe wid Westgö-
 tha Cavallerie.

Innan man lemnar thetta fordom ansens-
 liga, nu aldeles förstörda, Jungfru her-
 berge, vil man hedra theras Förståndarin-
 nor eller Aldermödrar, them the Abbedissor
 fallade, med någon aminnelse, vti efterföl-
 jande, ehuruwäl icke fullkomliga, förtefning:

Fru Karin Sunesdotter ar then första,
 som man igenfunnit, lesde 1250.

Fru Karin Matthesdotter lesde 1290.

Fru Gyrid Pedersdotter war wid embe-
 tet 1294.

Fru Ingeborg Mattesdotter Oxenskiets-
 na lesde 1311 och 1323.

Fru Chirstin Laurensdotter lesde 1330.

Fru Elina Hindriksdotter lesde 1341.

Wotte någon fattas.

Fru Radrin Eriksdotter lesde år 1379.

Fru Christins Andresdotter lesde 1392.

Fru

R. CARL Knutsons gäfwö bref på Åros i Amne-härad och Bermeland, dat. Arewald år 1456, kallas thet Wärfu- eller S. Mariae Klostet i Wärbem. När Bernhardin-munkarna på R. SWERRENS anmodan först kommo in i landet, uphölls the sig en tid på Interö, thers nästäter på Longanås, innan the flytte til Skarske och fingo ther boning. Hwilket, förvt en stor bonde-by, en förmögen Fru säges thertil hafwa skenkt. Klostret war anseeligt, rift och heligt hållet, hafwandes, för stora testamenten, monge Konungar, Förstar och Herrar ther blifwit begrafne. Såsom kostbara Epitaphier thet än i dag wisa om Kong HUSE, (hwars döda kropp flytt blef ifrå kyrkion hänger tit), R. RUTE Erikson 1192, R. ERJA Knutsson 1216, R. ERJA Erikson hin Låspe, 1250. Här är ock begrafwen Birge Jarl then yngre med begge sina Fruer, Ingeburg och Megald och Sonen Erik, förvtan monga andra förnåma och förmögna; ty är icke at twisla, thet ju thetta kloster warit ganska rikeligen begäfwadt med gårdar, qwarnar och andra lågens heter, som gamla bref utwisa. Såsom R. MAGNUS Smet med bref dat. Stockholm die Mariae Magdal. 1346. bekräftade, thet ock R. ERJA Låspe 1248 gjort hade, vnder thetta kloster fiskeriet vti Amn och Wänern wid Amne-härads och Wisnoms Sochner. Men år 1469 bytte Abboten Arwid thetta fiske med Åros gods och andra gårdar til Biskop Hans

Hans i Skara och fick igen vnder klostret Lundby kyrko, Sochn med allan präste: proventa til ewig tid. Swer sig sielfwa och alla sina ägor och rentor hade thesa Cisterciens eller Bernhardin: munkar ordenteliga Abboter, som woro hedrade och anseentlige män. Hvilkas namn man fuller söft at igenfinna; men hafwer dock icke hunnit dermed widare, än thenna följande förteckning wisar, then man för fullkomlig ej kan utgiffwa. Bti Warnhems: kloster hafwa these varit Abboter:

Dn. Ulfo år 1250, Biskop i Skara år 1263.

Dn. Ambernus år 1290, vir religiosus, död år 1305.

Dn. Werner år 1343 nämnes i Rimchronikon.

Dn. Bero, venerabilis Pater, Abbas lesde år 1377.

Dn. Brodderus Laurentson lesde år 1391.

Dn. Eschillus, vnderskref ett Skofde: bref år 1400.

Dn. Petrus Henrici, Abbot i Warnhem, lesde år 1412.

Fr. Magnus, lesde Abbot år 1416.

Dn. Arvidus lesde år 1444, bytte klostrena til Lundby: Sochn år 1469.

Dn. Jonas Swensson förnyade samma byte 1500.

Dn. Svenco Caroli war Munnornas Förman Wadstena, år 1513; thet ock förmodeligen någre af hans företrädare hafwa varit.

Thetta kloster hafwer ock tagit del uti the swå-
 ra öden, som tid efter annan öfvergådt hela
 Wæstergöthland, såsom uti K. WÄLD-
 MARS tid och vnder the vsländska Konun-
 garna. I synnerhet finnes, at år 1394, uti then
 swåra örligen emillan K. ALBR. ERT och
 Drottning MARGRETA, äro både klo-
 stret och kyrkian aldeles afbrände; åter vpretta-
 de igen inom en kort tid. Men, när i följe af
 Wåsterås-recess med religionens reformation
 skulle följa alla klostergodsens reduction, öfver-
 föll ock thetta klostret thes totala ödeläggande och
 förstöring. Dock war K. GUSTAF then
 förste så mild, at han icke strax förde ut munkar-
 na; utan år 1529 accorderade han med Abboten,
 at han skulle så behålla inkomsterna, vndantagan-
 de laryfisket i Wermeland; men theraf gifwa
 Konungen årligen 100 mark örtugar och 72 pund
 smör; hwilken renta gafs åt Herr Harald
 Knutson. År 1537 fick Oluf Eriksson förlä-
 nings-bref på Warnhems-kloster, med thet för-
 ord, at han skulle rida Kongl. Maj: serdige thes
 af med VI goda rustningar, hästar och glaswien.
 Och år 1544 d. 31 Maji lemnades klostret uti
 Herr Abraham Eriksons Lejonhufwuds
 disposition, med thet wilkor, at han skulle både
 skatta Konungen och försörja the an öfriga munk-
 far. Smedlertid brydde sig ingen om hwarken
 kyrkio eller klosterhusen, utan the förföllo nu län-
 gre ju mer, emedan inga medel blefwo anslags-
 ne och lemnade til theras wid macht hållande och
 repara-

reparation. Omfider vti thet frig, som år 1566 och the följande fördes emellan K. ERIK then fjortonde och KRISTOFER then andra Danakonung, bles thet så skövlina klostret tillika med kyrkion at the Danska aldeles utplundradt och afbrändt. Och bleswo the liggande vti sådant ödesmål vti hela 100 år, til thes Riks: Cancelleren, Gref Magnus Gabriel de la Garde, år 1668 tog sig före, af berömlig nit för Guds äro, at, merendels med egen stora bekostnad, vpretta å nyo Klosterkyrkion ej allenast til murar, tak och torn, segerverk och fenster; utan ock innan til med altare, predikstol, orgel, stolar och kostbara ornamenten. Hvaribland äro the nemnda Konungars grifte: chor, stenar och epitaphier. Hvilka, ehuru the icke äro äldre, än at wälbe-måldte Grefwe them wid år 1670 lätit hugga och ristta med Munkaståfwer; och altså icke äro aldeles påliteliga, hwad Chronologien betrefvar; man här wil anföra aldeles sådana, som the på stenarna finnas; emedan the äro witnebörder och bewis om then hörsäktning och fiärlig, som Sveriges store Konungar fordom haft för thetta kloster.

Vti K. KRISTOFERS Graf: chor finnes en sten teknad med thenna Skrift:

Hic. situs. est. Rex. Ingo. qui. mil. fecit. unquam. contra. leges. Regno. prae-suit. fide. summa. Skaniam. aseruit. patriae. quinquies. superatis. Danis. Cecidit. scelere. percussoris. in. Skania. Anno. Dni. M. LXXV.

På R. **RWT** Eriksons Sten läses:
 Sic. situs. est. Rex. Canutus. Erixi. filius.
 trium. Regum. Caroli. Colli. et. Burislaf.
 iii. Domitor. Pacis. regno. quae sitae.
 custos. summus. et. Rex. optimus. obiit.
 in. Gâsini. Anno. Domini. M. C. XCII.

Vti R. **EXJA** Knutsens Graf: chor lä-
 sas på Stenen thesa ord:

Sic. jacet. Ericus. Canuti. filius. Rex.
 Suecorum. Gothorumque. cum. consor-
 te. sua. Rechisa. qui. ab. exilio. redier. pa-
 ternum. virtute. peperit. regnum. mor-
 rebelles. Sveonie. Danos. per. matrimo-
 nium. cum. Waldemari. filia. tenuit. in.
 pace. regnum. ejus. floruit. omnium. re-
 rum. copia. obiit. in. Wisingrô. anno.
 Domini. M. CC. XVJ.

R. **EXJA** hin Lâspes Graf: sten vti thes-
 chor hafwer thenna tekning:

Sic. situs. est. Ericus. Erixi. f. Rex. Swe-
 cie. et. Gothie. qui. seditiosos. compescuit.
 Soltungos. et. Tavastanos. subegit.
 Christianosque. fieri. compulit. Obiit.
 Anno. Domini. M. CC. L.

Allt vt: och inom Kyrkion blef fullbordadt in-
 om 4 år, så at thenna Klostherkyrkian år 1671 war
 i thet stiel, vti hwilket hon än står, så brydd och
 herlig, at hon i hela riket hafwer ganska så likar.
 I bland

Ibland thes gånsta många ornamenten är sannerligen högvalbemette Grefwes Graf: chor på södra sidon emot hög: choret werdt at bestådas, ther hans, hans Furstinna, Faders och Sons bilder: och minnes skrifter, semte zirater äro at admirera. Han dog på Wengarn i Byland d. 26 April 1686; och hans Grefwinna Maria Euphrosina, Furstinna och Phalts: grefwinna wid Rhem i Bevern, affomnade på Høientorp året therefter 1687. Sidst är til wetandes, at thenna herliga klosterkyrka är nu moderkyrka uti Skärke eller Warnhems: Pastorat, som är Biskoparnas i Skara Præbende: församling alt ifrå år 1714, då Biskopen, nu Salig Dock. Jesp. Swedberg, herne förskaffade emot thet mindre Pastoratet, Synnerby.

Cap. V.

Om HUSABY: Kloster
i Wästergöthland.

A Benedictin: munkarna, hwilke word the förste munkar, som inkommo i Sverige, inrettades, såsom säges, thetta kloster af OLUF SKOTKORNING, wid år 1020, då han lät legga grundwalen til Skara: Domkyrka, och i medlertid hade satt en Dom eller Biskopsäte i Husaby 1 mil ifrå Skara, hafwandes Husaby kyrka varit Domkyrka alt in til thes Skara: Domkyrka, 140 år therefter,

wardt af Biskop Odgrimmer fullbordad och
 invigd. At någre af Västergöthlands vngdom
 motte hafwa lägenhet til at lära läsa i bok och
 theraf läsa eller sunnga mehor, och altså blifwa,
 efter then tidens maner, noa präsilärde, anlade
 hoabemalte Konung, vnder Biskop Thurgoth,
 thetta kloster til ett lærhus, såsom annorstädes
 i riket skedde, ehvar något Biskopsäte anlades.
 Troiligare är dock, at thet sednare blefwit ans
 lagdt, nemligen vti K. Emunds tid wid år 1055.
 Huru lenge thetta kloster varit i stånd, kan man
 icke förwiso säga; mycket sannolikt är, at thet
 blefwit lagdt öde, när domen eller Biskopsäta
 tet flyttes til Scara, och större kloster ther blefwo
 funderade. Men dock blef Husaby med alt
 hwad vnder Biskopsätet och klostret ther legat,
 alt framgent hörande vnder Biskopsbordet i
 Skara, så at the Catholiske Biskoparna hafwa i
 Husaby en anseelig gård altid haft; ther Biskop
 Bryngel then tredje, Gerlaffson, lät bygga ett
 stort Biskopelicit Stenhus, hwilket han, förv
 than andra jirater, lät innan til bepryda med sina
 företrädares beläten eller Contrefait, settandes
 några rim vnder hwar och en af them. Efter thet
 ta stenhus äro en några lemningar at se; men
 altsinga efter klostret. Dock hafwer man at
 wenta vnderrettelse om the minnesmerken, som
 wid thetta Husaby mögeligen kunna vspanas, af
 en lerd och curicus yngling, wid namn Sveno
 Johan. Digelius, W. Gothus, som sådant med
 nyck. n. flit och snille samblar.

Cap. VI.

Om GUDWALLA = Kloster.

Johannes *Vastovius* vti sin förteckning på klostren i Svea = och Gøtha = rike berättar, at thetta kloster innehaft munkar af *Bernhardin* eller *Cisterciens* - orden. Men hwar thetta kloster varit belågit, tyckes hwarken *Vastovius* eller *Johann. Messenius* wettst at säga, thet man vndra må. Af en hög ålder hafwer thetta kloster varit; ty thet finnes af en gammul *Kroniko*, at thet blifwit insatte munkar år 1163. Then *Danske Historie* = *Scribenten Harald Switfeld* skrifwer, at ifrå *Nydala* = kloster i *Småland* äro en swärm munkar til thetta *Gudwalla* = kloster komne. Salig *Archebiskopen Doct. Haquinus Spiegel* hafwer varit af then tancan, at thetta kloster hafwer thet varit belågit, hwaråst nu är, ei lonat ifrå *Skara*, *Säteriet Mariedal*, then *Gresweliga De la Gardiska* familien tilhörigt.

Cap. VII.

Om LÖDSE = Kloster.

Lödese, som af Munkarna, när the på *Latine* strefwo, kallades *Lodofia*, *Ludofia*, *Luthofia*, och vti *Nordiska Konga* = *saorna* nemnes *Lördhus*, hos *Harald Switfeld* *Dansk* kallas thet *Loddehus*, hafwer varit, i *Wästergöthland*, wid *Göthaalfwen*, emot *Norige*, en
 fä

så gammal stad, at någre mena, thet han varit then samme, som af Jornande kallas *Liohida*; samt både wäl besäft och af stor handel. I honom hafwa blefwit, i then Catholiska tiden, bygde mensga kyrkior och ett anseeligt kloster. Om hwilka man nu swåriligen någon kundskap hafwa kan, dels emedan thenne staden är monga gånger, medan Påwist Gudstienst här war, genom fiendteliga eröfringar och öfvergångna wälddar mycket förderfwad; dels och förnämligast, emedan **R. GUSTAF** then förste hafwer (så för andra orsaker, som enkannerligen thesöre, at staden, som låg öfwer 4 mill ifrå Göthaälfwens inlopp i wästerhafwet, kunde, emedan älfwen af sandbackar blef ju längre ju mer tillstoppad, ej så farlkostar vp til sig) år 1528 låtit begynna, men år 1545 i Novembris månad antingen befalt eller tillätelse gifwit borgerskapet at flytta sin stad, som gemenligen kallas *Lösen* och sedan *Gamble Lös* sen, närmare til hafwet in emot Slottet *Elfsborg*, thet orten än i dag *Nylösen* kallas. Genom thenna flyttning blef staden *Lödelse* ödeslagd, thet han ewerdeliga blifwer, dock äro än några ströpeliga rudera eller lemningar at se efter thes fordom stora kyrkior och andra publique hus. Ingen kan dock säga, om något är qwar efter thet kloster, som här varit; emedan ingens kan weta, hwar i thenna staden thet legat hafwer. Thet allenast wet man af *Johannis Vastovii* och *Johannis Messenii* förteckningar, at i staden *Lödese* ett Munkakloster varit; at thes inwånare

warit

varit Swartbröder, Dominicaner eller Prediko = munkar; at the wid reformations - tiden wordo Franciscaner eller Gråbröder och bleswo, såsom andre munkar, af klostret utwiste, och at klostret sedan förfallit, så at, om staden icke bleswit flytt, man äntå kwapt nu kunnat weta, hwar i honom thetta klostrets ort varit hafwer. Men thet wet man ock, at Konungen år 1528 af thetta klostrets ådor och inkomster inrettade ett nyttigt hospital, i hwilket monga siuka och arma menniskior bleswo försörgde. Och år 1531 fick Birge Andersson igen the gods, som lågo vnder S. Kors = altare och S. Nicolai = altare i Gambla Lödise. Item hafwer man funnit, at Hertigar na Erik och Waldemar hafwa uti sitt sengelse i Nyköping, ther theras egen broder K. Borge swälte them ihial, gifwit uti sitt tå wpsatta Testamente Prædicatoribus i. e. Prediko = eller Swartmunkarna Lodhosia eller i Lödese 20 mark penningar, år 1318 die Priscæ virginis, d. 18 Jan. Förrot år 1293 d. 1 Aug. hafwer Herr Magnus Johanson testamenterat them 15 mark, och Bplanda = Lagman Borge Pederfson, efter sin förra fru, 2 mark penningar. Th år ingen twiswel, at ju thetta kloster varit förmögut på gårdar och andra lägenheter. År 1524 Söndagen efter Tiburtii arrenderade broder Simon Jonfson, Prior i gamla Lödese = kloster bort klostrets ström och qwarn, kallad Sywendefors i Flynder = härad. Hwaraf år klart, at thetta kloster än tå war i wällstånd.

Här hafwer ock i Väredömets tid varit ett wäl inrettadt **HOSPITAL**, Domus Sp. Sancti, eller Helg: Andshus. Om hwilkets ålder och belägenhet man för samma orsaker är okunnig. Thet hafwer man funnit, at thet med herliga gäswor blefwit ihogkommit i samma testamenten, som klostret, hwarom nemndt är, at Herr Måns Johanson testamenterat hit 6 mark, Herr Börge Persson 2 och Hertigarna 20 mark penningar. Och berättar Erik Jöransson Tegel, at K. **GUSTAF** then förste lat redan år 1528 fram på Sommaren flytta Hospitalet med thes upbörd ifrå Gambla Lödese til Nyödese.

Cap. VIII.

Om **KONGELIA** Kloster

Belägit vti then gamla staden af samma namn, som ligger när wid Slottet Bohus, hwilken stad, nemnd theraf at Kongarna i Norge fordomdags ther haft sitt **Sal**, thet är, Hoff, är vti thet tolfte Seculo af Norges Konung **SVARD**, then fierde af thet namnet, med stora privilegier begäfwad och med monga herliga byggningar beprydd. Hwaribland ock war ett anseeligt Kongshus, som någon tid efter hans död, hwilken tildrog sig 1127, är giordt til ett Kloster, såsom Joh. Messenius Scand. Illustr. t. 1. p. 94 berättar, funnandes han icke i sin tid igenfunnit, om thet varit Munk: eller Nunt: nekloster

nekloster, ei heller hwad öde thet haft. Men at thet lenge, ja wal in til reformations tiden, warit i stånd, kan man sakert theraf sluta, at *Lucas Jacobi Hispanus*, en munk ifrå Wadstena, som år 1429 Dominica II Adventus dödde på thet härwid liggande slottet *Bogahus* i. e. *Bohus*, blef begrafwen in monasterio *Konungella* prope *Lodoliam*, såsom orden liuda i *Diario Wadstenensi*. Förwisso kan man icke säga, om thetta kloster i Påwedömet's tid, legat til *Skara: Sticht*, eller lydt vnder *Bisshoparna* i *Norige*; tit then så kallada *Wiken*, som nu nämnes *Bohus: län*, i fordna tider merendels hördt hafwer. Doch wil man hafwa thetta kloster här anfördt; emedan then *Province* eller *landsände*, thet thet warit belägit, nu lyder vnder *Sweriges krona*, och *Skara: Bisshopedöme* i Påwedömet's tid, och lenge therefter, hafwer streckt sig in til wästerhafwet och *Norige*.

Cap. IX.

Om Klosteren i W E R M E
L A N D.

Wermeland, antingen thet af hedenhös warit ett fersklidt *Konungarike*, eller en *Province* hörande til *Götharike*, hafwer ofelbarligen warit ybrukadt och beböndt för *K. OLLS Träteljas*, ja, kan se, för *JESU CHRJSTI* födelses tid. *Sti Christendoms*
meus

mens ålder gifwer thet ingen af sina granskap mycket efter, antingen thet fädt honom genom Norge, eller utu Wåstergöthland, med hwilko thet lndt och legat vnder Biskoparna i Skara alt in til år 1580, så Hertig Carl, sedermera K. CARL then monde, af misshag och mistroende til then Liturgiska Biskopen i Skara, M. Jacob Johannis, skilde Wermeland, med Wadsbo och Wallehårad (som äro två härarad i Wåstergöthland) ifrå Skara sticht, och gjorde theraf en Superintendentia, som hade sina Tilsyningsmän först boende i Mariestad nästan i 70 år, och sedan i Carlstad wäl i 90 år. Mycket troligit wil thet synas, at the Catholiske eller Påwiske Skara Biskopar, för ortens aflagenhet skul, ei allenast sellan kommit til at visitera församlingarna i Wermeland; utan ock ofta låtit mycket thet fela af annan sin embets skötsel. Dock hafwa the genom sina Kaniker och Land Probster (hwilkas ordenteliga Säte hafwer warit i Tingwalla, nu Carlstad) gjort hwad, efter the tidens stiel och anstalt, giörligit och brukeligit warit, så at Wermeland uti Påwedömetis tid fädt och haft sina kyrkior, (fast icke så monga som nu thet äro), kyrkiorna sina präster, och prästerna icke försummat then så wanliga Gudstienst och Siälarnect. Wermeländingarna hafwa icke mindre, än andre på then tiden här i nordnen, warit benägne och hielpsamme til at bygga och vnderhålla kyrkior, samt försörja och löna Präster. Ja, man har ock funnit, at hos och af
 them

them blefwit anlagde och med nödtorft försedde några kloster, om hwilka man wil här korteliga anföra thet litla, som kunnat igenfinnas och uppsånas.

I. **LURÖ**, ett Munkelofster, än obekant, af hwad ordens Munkar thet warit bebodt, samt på hwad tid och af hwem thet blifwit anlagdt och byggdt. Bti Näsbyråd i Milleswicks Pastorat och Sochn hafwer thet warit belägit på en angenäm, nu förtiden med ekar och annan skön löffskog öfwerwuren, ö, uti skön Wänern, nästan mitt emellan then så kallada Näsön och WästerGöthland. Rudera eller lemningar efter klostret synas fuller än i dag på ett litet berg hardt wid sjöstranden; men så hopfallne och öfwerwurne, at man om bygnadens eller husens fordna form och stiel thes af ingen vnderrettelse hafwa kan. Om thetta kloster och thes gamla inwånare är hwarken hos fringboende landsfolk någon pålitelig sagn eller tradition, icke heller något annat merkwärdigt wedermåle, vndantagno en än i dag så kallad Munketella, som är på samma ö, thet klostret legat, synwerd; ty hon är i ett berg vthuggen, likasom en bakugn, dock öpen på båda sidor, at man kan krypa therigenom, warandes thes watn, som altid rinner, knappt en twär hand diupt, förtreffeliga klart och wäl smakande. Intet twifwel är, at icke Munskarna i sin tid nyttiat henne til sin fordel, och narrat folket thetmed til widskrepelse.

sedan, såsom gemenligen går, lenge af the enfalliga bleswit bibehållen. Serdeles berettas, at båtsmän och sjöfolk hafwa med hwarjehanda sakers utkastande offrat wid thenna kelson til at dermed skaffa sig lycko och wälgång.

II. **WARNAMO**, ett Munkelöster, af Johanne Vastovio uti hans kloster-förteckning anfördt, såsom liggande uti Bermeland. Hwarvinnan jag lenge ment, at han sig misskrifwit, och at Warnamo-kloster legat i Småland och Wägsjö-Sticht, ther en moder-kyrkia är af samma namn; Men Sochnens Warnoms namn wid Christinehamn gaf mig anledning til at genom correspondence hielpa mig utu min ogrundada gissning, och skaffa Vastovio rätt uti hans mening, nemligen at Warnamo-kloster samferdeligen hafwer legat i Bermeland och Warnoms Sochn på en holma in uti en stor mosk, som theraf än i dag heter Kloster-Mosse, blifwandes ock then therintil gräntsannde skogen allmenneligen kallad Kloster-skogen. Någre af then fringboende allmoga nemna thet Warnamunde-kloster. Hwad grund the ther til hafwa, kan man icke weta. Såsom thet ock är swårt at säga, om klostert bleswit nemndt af Sochnen, eller om Sochnen fädt och behåller namnet af klostret. Om thetta kloster, såsom uti fierde capitlet af thenna bok är gissadt om Warnhems-kloster, bleswit nemndt af S. Bernhardö Clarevallensi eller af hans Ordens-Munkar, Warnamo likasom Bernhards-

hardsmo ; så blifwer sannolikt , at klostret är wordet antingen först byggt åt , eller sedan bebodt af Benhardin - Munkar , och at altså Sochnen behållit sitt namn Warnom af klostret. Vidare berättelse om thetta kloster , ännu anfordr är , och , at thet legat wid en mill söderot ifrå staden Christinehamn , in emot skillnaden af Wisnoms : Sochn , hafwandes efter berättelse , haft vnder sig åtskilliga thet omkring belägna heman , som nu äro Kronons ; wenter man framdeles genom then berömliga Wermeländingens , Assessorens i Kongl. Bergs Collegid , Herr Nils Poraths försorg , som af synnerlig gunst om thetta föregående behagat lemna mig vnderrettelse. Hwilken ock thorde finna medel och utvägar til at uti liuset frambringa Wermelands antiqua Merckwerdigheter. Hwaribland med skäl räknas the Slott och fästen , kloster och Kanikehus , som , både förryt och vnder Påwedömetz tid , thet i landet hafwa varit bygde och lemmat efter sig antingen blotta traditioner , eller några ännu befindteliga lemningar.

Then Femte Boken

Om

KLOSTREN vti Strengnäs Sticht.

FÖRRETA.

Sedan vti thet ellofte Seculo, efter Guds Söns födelse, Christi namn och Euangelium hade, genom then Angländarens och Lärarens Eschilli och några hans medtienares arbete och slit, blefwit predikadt, funnugt och emottaget vti Södermannaland, så at Christina församlingar begynte ther inrettas och hållas, hwilka sina enskyldta lärare behöfde och efter hand fingo: hafwer ock förmodeligen ther i landet begynt göras någon anstalt til kloster, såsom nödwändig lärohus, i hwilka någre qwicke ynglingar af Nationen kunde blifwa wängde wid at åtminstone läsa och skrifwa Latin, på thet the motte kunna med tiden komma sitt fädernesland til någon nytto med ordentelig dienst och upwachtning wid församlingarna ther i Stichter. Th, såsom ofwanföre om Upsala, p. 26, om Linköping, p. 75, och om Skara p. 184 är wordet gifadt, hafwer så här, som wid the andra Domkyrkior, til then andan blefwit, wid början af Christendomen, ett Monasterium eller Cœnobium Scholasticum anlagdt. Hwilket så här, som på the andra

andra ställen, hafwer varit af Benedictin-orden; emedan andra slags munkar icke woro på then tiden inkomne i Norden. Om Läraren **Eschillus** i sin tid någon sådan Lärarstad inrettat eller begynt uti Fors tre mill ifrå Strengnäs, ther han sin boning och tilhåll hade; therom finnes ingen berättelse uti våra gamla handlingar: Dock är thet icke otroligit. Men thetta, såsom nästan allt annat om Christendomens första begynnelse i Södermanland, är i ewig glömsko förfallet. Dock likwäl kan ingen twisla, at ju icke the förste lärare och Biskopar hafwa på all yptenckeligt sett budet til at utwidga och stadfästa then en gång inkomna Christendomen, jemwäl genom åtskilliga Klosters anleggande. Men hwilka the äldste varit, hafwer man swårt för at nu wist säga. Någras namn finnas igen uti våra Swenska Skrifter; om hwilka man ock något i thenna bok wil beretta, så twida thet sig gjöra låter. Och alltså först

Cap. I.

Om STRANGNÄS-Kloster.

Strengnäs-Kloster, stichtadt och ypretadt wid sielfwa Domen eller Biskops-sätet uti Strengnäs-stad. Ingen wet säga af hwem, eller på hward år, thet är begynt och anlagdt. Thet finner man, at thet hafwer varit ett brödra-kloster, i hwilket *Dominicaner*, thet är, Predike- eller Swartmunkar hafwa

wa lefwat; och at thet, om man skal tro Munke-legender i något, hafwer städt just på samma plats, ther St. Eskild hade wid år 1063 blefwit til döds stenad. *Johannes Messenius* uti sin *Scandiae Illustratae* monde tomo, ther han ypråknar alla Swea- och Gótharikes klostier; säger, at här i Strengnås hafwer ock warit ett Nunne- eller Jungfru-kloster, afwen af Dominican-orden; thet man dock thesothan finner ingenstädes blefwit nämndt. Dock finnes en så kallad Gambla-kloster Sochn wid Strengnås, ofta nämnd uti Strengnås-brefwen i Archivö; men then lærer warit belägen på Fodhö eller Fogdö, ther Wårfruberga-kloster låg. Men om Munkelostert finner man, at Herr Magnus Johanson hafwer d. 1 Aug. 1293 thy testamenterat 9 mark; Herr Börge Pederfon d. 24 Febr. 1314, efter sin förra Fru, 2 mark; Och Hertigarna Erik och Walde-mar, staddo i Nyköpings-torn och näst för sin döb d. 20 Jan. 1318, 20 mark penningar, Item at Herr Bengt Philpufon gaf år 1363 ett gods til prediko-ordens convent i Strengnås. Och at år 1414 war ther en Prior wid namn *Laurentius*. Af hwilka anmärkningar man kan döma om thetta Munkelosters ålder, at thet motte blefwit funderadt i R. WALDEMARIS eller R. MAGTI Ladulåses tid, om icke til förne. År 1473 dagen för Helga Trefaldighets dag blef thetta brödra-kloster af wådelb jemmerligen, tillika med hela staden förderfwadt; men wardt dock strax thestefter vprettadt och herliga

ligare giordt, än tilförne. Om then stora brand, som år 1473 öfvergick staden Strengnäs, finnes uti en bok thenna antefning: Anno Dni M. CD. LXXIII. combusta est Ecclesia Strengnesensis, unâ cum campanis & organis & quibusdam ymaginibus; ut & cum claustrô Ordinis Prædicatorum, Capellâ S. Eschilli, magnâ multitudine populi & totâ civitate: xii curiis Prælatorum & Canonicorum exceptis; casuali incendiô, circa meridiem Sabbati Dominicæ Trinitatis. Thetta klostret hafver sedan länge stådt, jemwål en rund tid efter reformationen; Ty uti then stora wådeld, som år 1535 d. 15 Junii gick öfver Domkyrkan och större delen af staden, blef Dominican- eller Swartbrödra-klostret ståendes aldeles ofskadt. Då dock the mycket herliga Sacella eller Capellen, nembligen *St. Georgii* och *St. Eschilli* aldeles förderfwades. Swarom uti berörda Archivô, och i samma bok, thenna antefning finnes: Anno Cl. D. XXXV in crastinô Johannis ante portam Latinam feriâ sextâ infra Octavam Ascensionis Domini, horâ 3 post prandium, combusta est tota civitas Strengnes, casuali incendiô, unâ cum Capella Sanctorum, Eschilli & Georgii, demtis duntaxat Ecclesiâ Cathedrali, Monasteriô Prædicatorum, solâ domô lapideâ Episcopi, non tamen sine grandi damnô & periculô, cum nonnullis curiis ruinosis & paucis domibus in parte occidentali civitatis. Men likewål år troligit, at Munkarna redan förrut, nembligen år 1527

eller the följande, äro, efter reformations stadgan i Wästerås, gångne af klostret och brukade til annat, såsom prästetienster wid församlingarna. Kan dock wäl warit, at någre gamble, oduglige och enwise sådt loff at wid magert vnderhåll sitta ther qwar.

HOSPITALS eller Hospital hafwer fuller warit så wid Strengnäs Domkyrko, som wid the andra i Riket; fast man therom icke något serdeles i gamla Skrifter iägensunnit. Om the fattigas och ysla menniskiors skötsel och försörgning hafwa the Catholiske Biskopar i Sverige haft omsorg och gjort anstalt i alla tider; ty longt tillbaka, åtminstone, sedan then tionde, som war bewiljad och tilldelad them sjukom och fattigom, blef tagen och använd til the Andeligas, enkammerligen Kamrernas vnderhåll wid Domkyrkorna, hafwer öfwer hela Riket warit wedertaget, at af hwart hionelag årligen utgifwets 4 penningar til the Spetelskas, eller thesas, som med smittosamma sjukdomar warit bekajade, skötsel och försörgning uti Hospitaler eller Spetelskhus. Här om skrefwo Archebiskopen i Upsala Nicolaus Ragvaldi och the andre Rikets Herrar die Calixti ånnö 1440 in curiâ Regiâ Swartsiö, ett merkwerdigt bref til Finland, isom i Antiquitets Archivö är förwaradt.

At uti Strengnäs hafwer warit Spetelskhus eller Hospital är i sig sielf otwiflachtigt. Kan thet dock för the äldre tider bewisas med thet, som

som härefter nu följer. År 1389 25 Aug. gaf Drotzen Bo Jonsson vnder Spetelstokhuset i Strengnäs sin gård, wästan wid Strengnäs liggandes, wid namn Spytala-gården (så nemnes han i breswit) som hette förvt Skinnaregården, när Biskop Thord honom ägde. År 1384 die Michäelis Archangeli gaf Biskop Thord 40 dagars aflat på theras syndabicht allom, som på något sett wille ihogkomma thet af sig komna Strengnäs-Spetal.

INFIRMARIA war i Strengnäs ett särdeles Hospital, i hwilket gamble utarbetade präster bleswo intagne och i sin öfriga lifstid nödorstfeliggen stötte och försörgde. Biskopen Doctor Conrad Rogge hafwer thetta inretadt år 1496, tå han thertil lät upbygga i Strengnäs ett i åtskilliga rum afdeladt Stenhus, hwartil han er allenast sielf anordnade årliga rentor och inkomster, föreskrifwandes med monga omstendigheter, hwad skat och ordning themed skulle framgent hållas och i acht tagas; utan ock förmante andra at emot thetta hus med gäfwor och testamenten betyga Christelig gifinildhet. Bles attså thenna infirmaria eller Prästespital räknad ibland the monga Präbender, som woro i Strengnäs, alla rift funderada och rundeligen efter hand begäfwada. Sådana woro (at nu icke nemna the monga Chor och Altare, som i Påwedömet's tid hade Präbender och gårdar vnder sig i Strengnäs Domkyrko) Präbenda Patronorum, Wårfru, S. Johannis, S. Petri & Pauli, S. Andree,

drea, S. Erics, Zelga fem Sårs, S. Botvidi &c. Thenna Præbenda infirmaria blef, efter thes instichtelse och instichtarens vpmuntran, af åtskilliga påtænkt med gästwor. En Fru *Elina Laurentsdotter* skenckte thertil sin gård i Strengnås, som in wid Præbendam war belågen. År 1499 gaf Kaniken Herr *Canutus Link* thevnder sin gård *Nedel* & *Lenna*. Och sammaledes flere therefter.

Ibland *CAPELLEN*, som i Strengnås hafwa varit, hafwer fuller *St. Eskilli*, som tilfôrne år blefwit nemndt, företråde i anseende til ålderen och förmögenheten. Föröthan annat, som therom kunde anföras, må thetta enda wara nog til at theraf se then tidens widskapelighet: År 1501 die Annunciationis Mariæ inretade *Biskopen Doct. Conrad Rogge*, tå wistandes i Stockholm, vti *St. Eskilds* Capell perpetuas horas Canonicas, Wårfrutider fallada, hwilka 6 präster, flädde i skinfläder, skulle siunga *Jungfru Maria* til äro, på alla dagar i wekon, vndantagande Løger och Söndagen, ifrå tå först kommande Påsch til Dömedag. Och föreskref han thesa Präster, som fallades *Jungfru Maria* Psaltarsbröderskap, widlöfteligen både hwad vnderhåll, som the therföre skulle åtniuta, och the monga reglor, som the therwid skulle noga i acht taga. Men Religionens Reformation kom inom 30 år therefter, och altså lonat för Dömedagen, them til at tystna, och alt Påwisst wäsende i Strengnås til at återwenda och taga en ånda.

Cap. II.

Om **ESKILDSTUNA**
Kloster.

S Detta lärer varit thet äldsta kloster här i
 Stichtet; ty ej allenast sielfwa namnet
 medgifwer, at St. Eskild motte vn-
 derstundom här bodt och haft sitt Tuna, hoff
 eller gård (Häraf kallas staden af landsfolket
 än i dag, icke Eskilstuna, utan Eskilds-
 stuga) Utan ock *Johannes Messenius* tyckes wa-
 ra mycket wiß om then saken, at *Cluniacens-*
Munkar sinao här sin boning eller kloster år
 1060 uti St. Eskilds tid och twiswels vthan ge-
 nom hans bearbetande. Men *Munke-*legen-
 dan om St. Eskild, eller hans lefwernes be-
 skrifning, hafwer ibland andra ock thenna dicht,
 at när the trogne, som boro St. Eskilds lif
 ifrå Strengnäs, ther han blefwit stenad, är-
 nandes sig til Forß, ther han sin boning haft,
 kommo til Eskilstuna, blef them liket så tungt,
 at the orkade ej lengre dermed, utan nödgä-
 des setta thet ther nid. Och sedan blef thenne
 orten mycket namnkunnog aenom the monga
 Mirakel eller ierntekn, som skedde, medan St.
 Eskilds lif ther stod qwar; Men huru länge theße
Cluniacenser här sig vppehöllo, är icke gent at sä-
 ga; ty therom finnes ingen aldeles wiß vnder-
 rettelse. Long tid thereafter, när **R. WAL-**
DEMAR Borgeßon styrde Swea: och Gö-
 tharike,

tharife, nembligen år 1255, blef här i **Estils-**
tuna ett nytt kloster bygd, eller thet gamla up-
 rettadt åt the Munkar, som kallades *Johanni-*
ter eller *Ordinis S. Johannis Hospitalis Hierosoly-*
mitani: The finnas ock hafwa blefwit nämnde
 både Hospitals-bröder och *Cruciferi*. Til hwil-
 ket **R. MAGNUS** Ladulås, fer. 2 post
 Adscens. Dn. år 1279, tå stadd på **Alfno**, sålde
 16 örtugaland **Kronojord** i **Zultunabrunna**,
 och 9 örtugaland i **Ekelång** och **Arila Sochn**.
 Och sedan år 1290, i die **Adventus** gjorde
 samme **Konung** med thetta kloster ett gods-
 bytte. **Uti R. MAGNUS** Smekts tid är thet-
 ta kloster, orwist af hwad orsak, inrymdt thesa
Johanniter, som hade fädt på år 1255, af
Påfwen Alexandro IV, wisa privilegier,
 hwilka **Påfwen Clemens VI** år 1349 confir-
 merte. Sedan kommo the sig wäl före, blefwo
 myndige och rike, genom testamenten, dona-
 tioner, köp och bytte. **En** år 1356 gaf **Johan**
Lafridson, **Advocatus Regis** in **Suderman-**
niä, ett örisland åt **Prioren** i **Estilstuna**.
År 1363 testamenterade **Fru Ramborg**, **Herr**
Sigge Magnussons enckia, för sin mans
 siäl, til **Estilstuna-kloster** **hathemorum** i
Mydheta Sochn. **År** 1369 sålde med wisa wils-
 for **Herr Peder Petarson**, til **Harbengio**,
 thenna sin gård med **Årspånga** och **Åkerstad**
 til **Prioren** och bröderna härstädes för 300 mark
 denariorum, som gjorde 50 mark lödiga. **År**
 1385 d. 26 Jan. gjorde **Prior Jönis Hindri-**
ksön

Köfson ett gårdabytte med Biskop Thord i Strengnäs. Och samma år gaf Riddaren Herr Johan Oddefson til Eskilstuna-kloster (efter Munkarna i sitt bröderskap honom intagit hade) ewerdeliga en hop gods belägna i Småland. År 1396 skenckte Riddaren och Riksrådet, Herr Carl Olsson, Thorshargia: qwarn til bröderna i Eskilstuna. År 1403 fer. 2 post Martini, dat. Thorsharghe, gåfwo Drottning **MAR: GARETA** och Konung **ERIK**, til Eskilstuna-kloster, ett gods Runelöth med allt tillbehör, som är Strand, Northolm och Snubbetorp i Jäders Sochn på Refarna. År 1446 sålde Herr Hemming Hatt något gods til Eskilstuna-kloster, och gaf sig med sielf in i samma kloster ett annat gods, thet följande år 1447. Hwarom och mycket annat, som thetta kloster til froma stedt, kan förmodeligen god vnderrettelse hemtas af the flere än 200 bres, som yti Antiquitetz Archivö wäl finnas förwarade och sammanbundne.

Ibland hwilka bres ock finnes thet, som man här wil anföra til at wisa, hwad widstapelig inbillning these Munkar hade, eller sig gjorde och gåfwo androm om sina goda gierningar, them the narrade enfalligt folk at köpa åt sig til förment siälagagn. Breshwit liuder så:

*Omnibus Christi fidelibus, presentes literas inspe-
cturis, Laurentius Presbyter, Prior domus in Eskils-
tunum, frater Ordinis S. Joannis Hospital. Hier-
osolymitani, totusq, Conventus ibidem, salutem*

in Omnium Salvatore ! Noverint universi, nos ostensorem Presentium Stenonem Katilsson & Ragnel Odde-dotter in participationem nostra confraternitatis, cum gratiis, privilegiis & indulgentiis dicto nostro ordini à Sanctâ sede Apostolicâ collatis, tenore presentium collegisse. Statuentes eosdem iam in vitâ, quàm post mortem, participes omnium bonorum, videlicet, missarum, horarum, Psalteriorum, vigiliarum, orationum, elemosynarum, abstinentiarum, hospitalitatum ceterorumq; bonorum operum factorum & faciendorum in ipsissimis nostri ordinis domibus, Ecclesiis, capellis & oratoriis, ultra & citra mare, per universum mundi ambitum situatis, à primâ ipsius nostri ordinis institutione usque ad finem seculi, cooperante clementiâ Salvatoris infra LXXIX annos indulgentiarum & tot Karemas cum septimâ parte primâ specialiter ratione nostra confraternitatis assumptâ, pro ultimò verò Testamento nobis dando XXX annos XXX Karemas, nec non mille & XL dies indulgentiarum, auctoritate ejusdem Sanctæ sedis Apostolicæ eisdem in Domino misericorditer relaxamus. Datum sub Sigillò nostrò. Anno Domini Cl. CD. XLI, Sabbatò tertio post Misericordias Domini.

Var altså thetta kloster af en anseelig försmögenhet alt in til R. GUSTAF Eriksons tid, så at theraf kunde utgifvas år 1523, til then Lübska skuldfordrans afbetaling, 200 mark lödiga, hvilka giorde i wigt och godt Silfwer 1600 Riksdaler.

Öti thetta så wäl begärfwada och wälbelä-
ana kloster hafwa Munkarna lefwat under sira
Priorer. Ibland hwilka man icke flere igen-
funnit, än thessa så, som här följa:

Dn. Nanne, Riks-drotzens, Abiörn Tils-
son Sparres, Son, lefde Prior år 1320.

Dn. Johannes de Calvind lefde här Prior
år 1323.

Dn. Gothfridus Prior war ibland Herrar och
Prælater på mötet i Warberg år 1343.

Dn. Thordo, lefde här Prior år 1369.

Dn. Jónis Hindriksson lefde här Prior
år 1385.

Dn. Laurentius Presbyter, Prior Domus in
Eskilstunum, lefde år 1441.

Dn. Johannes Presbyter war år 1469 Prior
domus in Eskilstuna S. Johannis Hospit.
Hierosolym. Så skref han sig sielf.

Dn. Johannes här Prior fick 1533 Kongl.
Collations-bref på Wingåkers prästegald.

The andre äro så diupt förfallne i glömsko,
at the swärligen stå til at igenfinnas; Säsom
ock mycket annat om thetta kloster och thes til-
stånd. Allenast wet man thet, at i kraft af
Wästerås-recess år 1527 är thetta förmögna klo-
ster ördömdt, Cronon hemfallit och efter hand
öde lämnadt af Munkarna, af hwilka en del
fingo tienster och lägenheter ther på landet. Men
husen lära blefwit til en del nederbrutna, när R.
GUSTAF Eriksson lät år 1537 upbygga
Grips?

Gripsholms Slott, och thertil föra sten ifrå the fringliggande kloster. Thesförinnan hade Herr Sten Erikson fådt förlåningsbref af högbemeldte Konung på thetta kloster och thes Landboer, år 1539 d. 19 Maji.

Cap. III.

Om WÄRFRUBERGA = eller
FOGDO = Kloster

NÅ en ö vti Mälaren och Södermanland, hvilken, kan se ifrå hedenhö, är theraf, at Konungarnas fogdar thepå haft sitt ordenteliga säte eller boning, blefwit nämnd Fogdö, hwarpå ett Pastorat och moderkyrka af samma namn äro än i dag belägna, hafwer fordomdags i Påwedömet's tid warit ett mycket anseeligt och rikt Nunne = kloster. Thes belägenhet hafwer warit angenäm och ganska behagelig på en hög backa eller kulla, utmed Sion Mälaren, ther nu Segel-leden är emellan Stockholm och Bystäderna, en mill ifrå Strengnäs. At öen, thepå Klostert legat, är thet wordet nämndt Fogdö = kloster, hwilket namn Nunarna illa skrefwit, nämades thet både Fotsö och Fötho; men es medan thet warit helgadt JESU moder Maria, hafwer thet blefwit kalladt Mons Mariæ, Mons b. Virginis, Cœnobium Montis - Marianum, Wärfuberga = kloster. Om thes första
anleg

anleggare och fundations tid måste man, såsom om the första gamla saker i vårt R. Gädernesland, stanna i ovisshet. Under R. **ERIK** hin Låspe, om icke tilförne, är the ofelbarligen anlagdt och byggdt; emedan Riks- förståndaren **Börge** Jarl hafwer, i sin Söns R. **Baldemars** namn, skrifteligen i Stockholm d. Julii år 1252 förklarar **Numorna**, Dominas in Fotö, fria för all Kongl. rento och skatt. Hvilket R. **MAGNUS** Ladulås på Dalswö stadd d. 11 Junii år 1279 och hans Son R. **BÖRGE** d. 10 Aug. år 1296 finnas hafwa bebreffwat eller confirmerat. At hwad för klosterfolk thet först är anlagdt, kan man icke wist säga; men thet är wist, at then nemnde berömmwerde Konungen **MAGNUS** Ladulås hafwer, år 1279 och the följande, giort thet större och rikeligen begåfwat åt Jungfrur af Cisterciens-orden. Utom the ågor och förmohner, som thetta kloster blefwit funderadt på, hafwer thet ju lengre, thes större och flere gårdar och lägenheter fädt under sig; merens dels genom testamenton och föråringar. Såsom på thet sidstnemnda år, utom hwad högberömdte Konung thertil förårade, gaf Herr **Birger** Philpsson, til at blidka **GUD** för thet han, utom the andeligas loff, och förrot stedd trolloffning, ingådt echtenskap med sin hustru **Olwilda**, för sin och samma sin husfrus synders förlåtelse, sin gård **Tybbele**, til ewerdelig ägo, under Fogds-**Munnekloster**: thet the b.ö. de wille

hafwa sin lågerstad. Datum Zyds andra Söndagen för Påsch år 1279. År 1301 gaf Herr Tuktas Ingemundason och hans hustru Kamfrid, för Tufhonis siäl, en gård benemnd *Flustata* til Wårfruberga = kloster. År 1309 gjorde Herr Christiérnus de Oelandia, R. BIRGES Embetsman i Stockholm, sitt testamente, gifwandes til Wårfruberga kloster, ther han sig lågerstad waldt hade, 50 marker penningar. År 1312 gjorde Herr *Nicolaus Jonson* ett jordabyte med Abbedison i Wårfruberga = kloster. År 1319 gjorde *Christina*, berörda *Nils Jonsons* enckiesfru, ett godsbyte med Fru *Birmundi Sanctimonialium* Abbedissa in Monte b. Virginis. År 1320, hwilket confirmerades år 1325, gaf Fru *Christin Philpusadotter* något gods, som i breswet nemnes, til Wårfruberga = kloster, ther hon sig hade tingat och köpt lågerstad. År 1328 utwalde Herr *Estild Anderfon* sig lågerstad, hos sin hustru *Margareta*, uti Wårfruberga = kloster, och gjorde förthenstul tit ett hederligt Testamente. Hwilket blef confirmerat i Stockholm år 1340 af hans Son, Herr *Anders Estildson*, med R. *MAGNUS* Smeks och flere Herrars namn och Sigill. År 1329 gaf Fru *Birgita Jonsdotter* en qwarn wid *Thorsharga* (som sedan år wordet kalladt *Thorshella* eller *Torsilla*) til Wårfruberga = kloster. År 1335 d. 5 April, när Kaniken *Bysala* och *Wåsterås*, Herr *Olf Holmgerfon*, gjorde

gjorde sitt Testamente, skenckte han til thetta kloster sin qwarn i Thorharge, then han af sin moster Birgita köpt hade. År 1334 gjorde Herr Sigge Magnusson med Nunnorna i Wårfruberga ett jordabyte, hwilket Biskopen i Strengnäs Seyerbiörn bekräftade. År 1343 gjorde Herr Amund Finwedson, R. MA GNY Marschall, jordabyte med Wårfrubergas kloster, och gaf, tillika med sin Fru, Sunnilla Hemmings dotter, tit åtskilliga gods. These alla, med flere Testamenten och gåfwo, samt ock alla af Konungar och elliest erhållna Privilegier, confirmerade Påwen Clemens VI d. 5 Junii år 1343. Therefter gjorde Drotzen Bo Jonsson, år 1383 i Thorsharge, ett jordastifte med Fru Keymod, Klosterjungfruernas Abbedisa i Wårfruberga. Något förwrt 1362 hade Hakon Stråddare, borgare i Strengnäs, stadfastat vnder Wårfrubergas kloster Edmåla och Lagnö, hwilka hans frencka Ingrid Thord Pederfons enckia, tit gifwit hade. År 1393 gaf Ingeborg Olfsson dotter, Harald Rasens enckia, Rymfö i öfre Sela Sochn til Wårfrubergas kloster på Fogdö. Hwilken gåfwo Biskopen Thord i Strengnäs med flere Herremän bekräftade. År 1524 d. 25 Februarii förnyade Syster Måreta, Abbedisan för Rentisfnis Systrarna i Wårfruberga, med Mag. Måns, Electö i Strengnäs, thet accord, som hon förwrt gjort med hans företrädare, Biskopen M. Matthia, om någon egendom. Och

finnas öfwer 150 bref, merendels Kongliga och förnåma Herrars, om thetta kloster, uti Antiquitets Archivö förwarade. Hwilkå, såsom the här anförda, öfwerbewisa, at thetta Jungfru-kloster warit af stor förmögenhet, så at the kunnat lesiwa wäl och bygga sig stora hus til at bo uti. Af the lemningar, eller ruderibus, som nu äro med Enebuskar til större delen öfwerwur-na, hafwer nu warande Kyrkoherde, Herr Carl A. Widberg, efter min skrifteliga anmodan, kunnat aftaga, at sielfwa klosterhuset af sten upmuradt, hafwer warit 148 alnar langt och 32 alnar bredt, haft en stor källare å land-sidon, men warit omgifwet med en stark mur, som strekt sig neder til sidon. Uti thetta stora och förmögna Hoff eller Palais lesde Kloster-Jungfruerna under sina Abbedissor, ibland hwilka man icke flere sådt namn på, än thesa, som förrot bleswit här nemnda: nembligen

Fru Kirmundi, hwilken lesde år 1319 och vidare.

Fru Keymod Laurentsdotter, lesde år 1380.

Fru Måreta Hindriksdotter, lesde år 1524.

Then, som flere finner, kan them tillskriwa. Och är til wetandes, at ej allenast Abbedissor-na, utan ock Jungfrurna, hafwa warit så i thetta, som i andra Nunnekloster, merendels af Adelige och förmögna familier.

Sedan thetta kloster hade wid tryhundrade år warit en Jungfrubur, kom thy öfwer

wer executionen af 1527 års Wästerås-Recess. I kraft af hwilken thet med alla thes gårdar och andra lägenheter på thet settet reducera- des, at en del af jordagodslen kommo tillbaka til the familier, som bewisligen them tit gifwit hade; men the öfriga föllo til Kronon, tillika med sielfwa klostret, som wardt och än är en krono- eller Kongsgård, hwilken sedan hetat icke Wårfruberg utan Kongsberg. En sägn är ibland Landsfolket på orten, at Nunnorna blef- wit wid Reformationens-tiden af then orsaken, ythan alt skonsmål, ytdresna at klostret; emes- dan i Siöstranden blefwit funne en hop hufwuds- stallar efter barn, som Nunnorna ther skolat fördrängt; therfore the ock strax, hafwande hwar sin kapp i handen, moste gå sina ferde. Dock kan wal thetta, såsom mycket annat, blef- wit på then tiden diktadt til at giöra kloster- les- wernet mishageligt och förminsta menighetens theke och ofkiälige medhåll för klosterfolket. Håls- dre kan jag tro, at then milde Konungen, **GU- STAF Erikson**, så här, som annorstädes, lemmat Nunnorna frihet, at antingen blifwa qwar på en behagelig tid, och niuta sin nödtorf i klostret til dödedaga (åt minstone them, som icke kunde blifwa gifte) eller komma yt på andra lägenheter til sin slecht eller annorstädes.

I medlertid wardt klostert med sina tilågor af Konungen lemmadt åt förtienta män på förlä- ning emot en wis afgift til Kronon årligen, samt med wilkor (thet mig wil troligit spuas)

at försörja the qwarfsittande Nunnor. Så sief Herr Söfren Arwidson Wärfruberga = Klostet på förlåning år 1529. Och hafwa andre efter honom vthan twiswel fädt och innehaft thenna anseentliga kronolågenhet. Herr Zans Garstenberg, Konungens Hoffmarschalk, sief år 1544 d. 8 Aprilis i förlåning Wår (så liuda orden i Konga = breswit) och Kronones gård Wärfrweberg, liggandes på fogdön i Åkershårad, med åker, ång, skog, fiskewatn och all annan lågenhet, som vnder förenämnda Wärfrweberg = Klosters Sätessgård allenast nu tilligger eller af ålder tillegit hafwer. År 1545 d. 25 Jan. sief samma Herr Garstenberg vnder Wärfrweberga = gård Edmada = Rettearedöme i Wansjö = Sochn, med thet förord, at han ej allenast på egen lön, kost och besollning skulle tienna Konungen med dugliga Hoffmän til häst, med goda hästar och rustningar icke, utan ock theröfwer bygga och förbettra Wärfrweberga = gård. Om R. JOHAN then tredie haft i sinnet och gjort någon anstalt til at åter vpretta thetta Nunne = Kloster, har man ån icke kunnat igenfinna. Bti R. GUSTAF ADOLPHS tid, år 1627, hade Herr Didrik von Falkenberg thet på förlåning. Vnder Drottning CHRISTINA hafwer Riks = Cancelleren, Gref Axel Oxenstierna, haft Kongesbergs = gård; om han thet haft på förlåning eller donation vnder

Norrköpings beslut, kan jag icke säga. Men, sedan thet genom reductionen är återkommit til Kronon, hafwer thet varit, såsom thet är, stående vnder arrende. Hafwandes i alla tider åker och ång med andra tilägor vnder Ladugården blefwit wäl brukade och nytjade; men thet gamla klostrets Stenhus och murar äro af tiden, som alt förtärer, och genom 200 års wanslötsel, ju sedan Konung **GUSTAF** then första, år 1537 och the följande, lät utbryta och tadan til Gripsholms Slottsbyggnad mycken sten bortföra, så nedfallne och förminskade, at man icke mer theraf finna kan, än ofwansföre omrörd är.

Så kan tiden alt förtära;
 Slott och murar slå omkull.
 Swad som hålls för pracht och ära,
 Kan hon giömma mid i mull.
GUD allena ewigt blifwer,
 Och ett ewigt lif oss gifwer.

Cap. IV.

Om **JULETA** Kloster.

Si Södermanland och Öppunda : härads
 wid stranden af en stö Gljaren kallad, som
 skiljer Juleta : och Österåkers Sochner
 och är wid en mill long; men ej mer, än en fier-
 dedels

Dedels mill bred, hafwer ett gammalt, stort och förmoget Munkeloster warit belagit på en liten backa eller högd. Til thes ålder eller foundation hafwer man nu swårt wid, at nemna nås got wist år. Thet hafwer man af Johanne Messenio och andra Scribenter, at **R. CARL Swerkerfson** i första året af sitt regemente bygde icke langt ifrå Sigtuna i Uppland på en ort, som hette Wiby eller Wigby ett kloster åt Munkar af Cisterciens-orden. Hwilken ort än i dag theraf blifwer kallad Munkholmen. Thetta kloster, obekant af hwad orsak, flytte bemäldta Konungs efterträdare, **R. KRIST**, Erik then heligas Son, ifrå Uppland til Södermanland och anlade thet wid år 1186 på berörda ort, som då hette Saby, hwaraf Munkarna (thet ock annorstädes stedd) gjorde af Saby ett Bibliskt och Latinsktt mann, kallandes thet Saba. Men när, af hwem och af orsak eller tilfelle thet är kommet til at kallas Juleta eller Julita, hafwer man icke kunnat med någon säkerhet förnimma. Salig Archebiskopen Doct. Haquinus Spiegel hafwer warit af then gifningen, at thet är så nämndt wordet af ett Påwiskt helgon, som hetat Juleta. Hwilket man lensnar i sitt wärde, finnandes, at klostret bleswit promiscue och ömserwis kalladt både Saby eller Saba och Juleta yti gamla bref och skrifter. Wälbemäldte **R. KRIST** donerade thet wid första foundationen anseensigen, hwilken gifmildhet

monge förmögne Herrar och män strax togo sig
 til efterdömmelse, så at thetta kloster hade redan
 år 1198 åtskilliga donations- och Testaments-
 bref, som tå af K. SWERKER och Ar-
 chebiskopen Olavo Lambatunga blefwo con-
 firmerade; Jemwål sedan af then Påwiska
 Legaten, Wilhelmo Sabinensi d. 1 Februarii,
 år 1247. Thetta kloster motte hafwa warit håll-
 let för synnerliga heligt och wärdigt; emedan
 så ganska monge förnåme Herrar och Fruer
 med dyra gåfwo och föråringar köpt sig hos
 thesa Munkar förböner, siälamesfor, öf-
 werlopps- gierningar, bröderskap, och lå-
 gerstäder. Enfannerligen uti thet fiortonde
 Seculo, tå Påwedömet, som aldrumast war i
 gång och swang här i wårt K. Fädernesland,
 och på hwariebanda sett vnder sig drog, hwad
 dragas kunde. Man wil allenast några exem-
 pel här om här anföra, af the mong hundrade,
 som äro til hands. År 1339 gjorde Herr Abra-
 ham Magnusson ett anseeligt Testamente
 til Saba-kloster, dermed han betingade och
 förwerfwade sig ther lågerstad. År 1347 d. 13
 Novembr. befalte Påwen Clemens VI, at
 Odgislus, Biskopen i Wästerås, skulle, vn-
 der bands plicht, återwinna och förswara til
 Zuleta-kloster the fiskerier och andra ägor, som
 thet hade fädt på Galte-skogen. År 1359
 gaf Fru Kamfrid Bengts dotter til thetta
 kloster, för sin lågerstad, Jädersqvarn wid

Arboga. Hvilket af hennes Systerbarn confirmerades år 1366. År 1361 förärade Herr Peder Bonde Thordson, gods til Juleta-kloster; emedan han och hans hustru Ingeborg ther hade anannat bröderskap. År 1369 hafwer Ingewald Petarson, fordom Herr Sigge Magnussons Riddarens fidelis & dilectus famulus, gifwit sig och med sig in i Juleta-kloster, tå han ther fick bröderskap, en half mark jord i Wabbenås och Biörkewiks Sochn. Hvilket gods war honom af hans Herra, Herr Sigge, pantsatt för 200 mark penningar. År 1377 pantsatte Herr Ulf Jons-son sin gård Jäder i Arboga-Sochn til Juleta-kloster för the 50 mark, som han tit gifwit för sin hustrus Margareta Peders dotters Siåla-skötsel och lågerstad. År 1380 tilbytte af Biskop Thord i Strengnås Abboten i Saby Ingewald sig Biskopsstiket i Jälmarisund emot Winögård uti Medellsåsa i Närke. År 1392 gaf Herr Oluf Odbiörnsson sin, af Herr Sigge Månsson honom pantsatta gård, Remminge, til Juleta-kloster för sin och sin hustrus kost til dödedaga. Hvilket blef confirmeradt på Konungens Råffstating år 1397. År 1415 pantsatte Herr Sten Haraldsson och hans Fru Cecilia til Abboten broder Jöns i Saby vnder klostret Juleta ett torp på Tynnerstads ågor; och år breswet dateradt i Saba-kloster. År 1465 gaf Fru Barbara

Lydic

Lydikadotter, Borge Johansons hustru, 8 öresland, i Söderby och Danmarks Sochn wid Upsala, vti Siälagift til Zuleta-kloster, ther hon sig lägerstad waldt hade. År 1475 anammade Abboten Oluf i Säby och hans Convents-bröder Fru Gertrud och Herr Måns Gren med theras barn, lefwande och döda, i theras bröderskap, och gjorde them lottagande af alt thet goda, som gjordes i theras Orden, och serdeles i the- ras kloster: Som war i aslat, i Mes- som och allom tidegårdom, som höllos natt och dag, i allmoso, fasto, waku, och allom androm godom gierningom, andeligom och lekamligom, them til hielp, tröst och til ewinnerligit lif. Såsom bres- wit liuder. Flere sådana bebreftwada donatio- ner wil man nu förbigå. Jemwål the monga Testamenten i peningar, som hit bleswit gior- de. Såsom at Herr Magnus Johanson testamenterade hit d. 1 Aug. år 1293 tio marck penningar; Och Hertigarna Erik och Walde- mar, inhåftade af sin broder R. BERGE til döds i Nyköpings-torn, år 1318 d. 20 Jan. 20 marck penningar. Och så widare flere, som ock kunde anföras. Men af thet anförda är tilfyllest bewisligt, at thetta kloster motte hafwa bles- wit förtreffeliga rift på hwariehanda ågor och jordagods, så at thes inwånare af stora årliga inkomster kunnat lefwa wäl vnder sina Abboter.

Hwil

Hvilka the hast uti the nästan 350 år, medan theas kloster war i wälstånd, både monga och hederliga. Man borde och wille gerna Abboterna, som i thetta Säby- eller Juleta-kloster varit, och wid sina bref brukat thet rygg-Sigill, hwars aftryck, utskurit i träd här hos följer; i richtig ordning anföra; men kan icke hinna themed lengre, än följande förteckning utwisar:

- x Henricus*
quis Abbot
was hirsta
des i Warburg
 1345
- Frat. Robertus Alemannus år 1210, Bisshop
 i Wästerås år 1224.
 Frat. Ingewaldus lesde här Abbot år 1380,
 tilförne nämnd.
 Dn. Johannes Svenonis lesde år 1415, och
 förrot här nämnd.
 Dn. Rudolphus war Abbot år 1445 och
 the följande.
 Frat. Olavus war i embetet år 1475.
 Dn. Haquinus Petri, lesde och war på en af-
 handling i Köping, 1486: 1496.
 Frat. Nicolaus bles år 1522 Dominica infra
 Oct. b. Birgitæ i Wadstena wigd til Ab-
 bot af Bisshopen Doct. Johan Brask i
 Linköping. Och

Och hade han förryt varit munk i Alwastrazkloster. Thenne lærer varit then sidste ibland thesa Abboter, så at vnder honom hafwer, i kraft af Ständernas beslut på Riksdagen i Västerås år 1527, thetta kloster, såsom alla andra i Svea- och Góthariken, vndergådt reduction af alla sina gårdar och ågor, som thet genom donationer, Testamenten, byten och köp kommit til at besitta. Då the Adelige familier fins go thet igen, som the kunde bewisa, at theras förfäder til klostret gifwit eller testamenterat hade. Thet öfriga med sielswa klostret widkende Kronan eller Konungen, som förlånte thet, åt hwem honom behagade af förtienta män, emot årlig afgift, och vnder thet wilkor, at the qwarblifwande Munkar skulle med nödtorft blifwa försörjde. Vnder sådana wilkor benådade K. **GUSTAF Erikson** strax år 1528 Herr **Oluf Arwidson** med Juleta-kloster och thes vnderliggande ågor, som woro anseentliga. Och med åtwen sli förlåning år klostret, såsom en Krono- eller Kongsgård, kommit vnder åtskilligas possession och disposition then enas efter then andra alt framdeles. I medlertid är ej allenast, hwad i klostret dyrt och dugligt fans, bortgifwit och förskingradt: Såsom högbemåldte Konung år 1535 stencfte alla thetta klostrets meßokläder til Herr **Nils Krumme**; utan ock klosterhusen, som woro stora, monga och starkt murada, förföllo genom warrheft ju lengre thes mer. Doct fins
ner

ner man, at något theras varit i stånd vti
 Konung JOHANS tid, så at K. CHARL
 IX, då warande Hertig i Södermanland, haf-
 wer, för ortens angenämhet, ofta uphållit sig
 på Juleta-gård. Och år 1622 d. 13 Maji gaf
 K. GUSTAF ADOLPH Juleta-gård,
 med flere herligheter i Södermanland, til sin
 Fru-moder, Drottning CHARSTINA.
 Vti Drottning CHARSTINAS tid haf-
 wer Generalen, Herr Paul Kewenhüller,
 som i Tyska kriget för Religionens skul gick
 ifrå Keiserliga Armeen och tog tjenst vnder
 Swenska Kronon, med förstreckningar och til-
 slutna penningar köpt åt sig til frelse the vnder
 Juleta liggande heman, och sådt donation
 på Juleta-gård; thy skref han sig, sedan han
 år 1647 d. 15 Mart. blefwit Baronizerad i
 Sverige, Herre til Antalbätt, Landscron,
 Wänberg och Juleta. Sammalunda skref
 sig til Juleta Præsidenten wid Pomeriska Sta-
 ten, Herr Matthias Palbitzky, som år 1675
 d. 28 Aug. Baronizerades. Och ändock Ju-
 leta-gård är sedermera til Kronon reducerad,
 äro likwål hemanen genom arf, och sielfwa-
 gården genom köpt Skatte- och besittningsrett
 nu i dag sidnämnda Herres descendentes,
 Herrar Baroner Palbitzky's possession och egen-
 dom. Men af thet gamla stora klostret är, så-
 som nu warande Pastor i Juleta (af Lands-
 folket gemenliga nemndt Julta), Herr M. Jo-
 hannes Jhering, mig behagat skrifteligen be-
 retta,

retta, icke mer öfrigit, än en liten gråstens mur
wid 6 alnar long och 3 alnar hög. Klosters
fordom inbillada helighet har icke kunnat för-
vara the af förnåma. Man så dyrt köpta läger-
platsar ifrå hwarken förgätenhet eller ordan-
de. Dock skal en gång om theas stoft och ben
sannas Herrans Ord: Thetta säger Her-
ren: Si, jag skal låta komma anda uti
eder, at i skolen lefwande warda. Ezech. 37: 5.

Cap. V.

Om NÅKÖPINGS = Kloster.

NÅköpings stad hafwer fuller namn af
my; men är dock af en övtforskkelig ålder,
och emedan han lenge tillbaka varit ej alle-
nast en anseentlig Handels- och Stapelstad,
utan ock en både Förstelig och Kongelig stad,
ther Konungar, Förstar och Hertigar reside-
rat eller Hoff hållit; blefwit ansedd och achtad
för Södermanlands Huswud- stad. Utithen-
na stad hafwer, under Påwedömetis öfwerhand
här i nordnen, ej allenast kyrkio- wäsendet varit
mycket stort, så at uti Nya- eller Stadskyr-
kion, som varit, såsom Stora kyrkian i Stock-
holm, nemnd S. Nicolai, och nu gemenligen
kallas Wästra- kyrkian, hafwa varit åtskilliga
Altare med rika Præbender: Såsom St.
Eskilds, S. Nicolai, S. Barbaræ, S. Catharinæ,
S. Annæ &c; utan ock ett anseentligt och rikelis-
gen begåfwadt kloster. Om hwilket man wen-
ter

ter utförlig berättelse af Stadens inföding, Mag. Johannes Sundler, som redan hafwer wid Academien i Upsala utgifwet tre Disputationer om Nyköping, och hafwer flere wäl utarbetada i beredskap, at äfwen i dagsliuset komma låta. I medlertid wil man om Nyköpings-kloster anföra här thet, som man kunnat igenfinna och uppspana, ehuru ringa thet kan wara. Om thetta klostres fundatore och fundations tid kan man fuller icke något wist sluta; men mycket sannolikt är, at thet blefwit anlagdt, uti K. WALDEMARS Børges-Jons eller hans broder K. MAGNUS Ladulåses tid, om icke förrot, under theras Moderbroders, K. ERIK hin Låses regemente. Franciscaner eller Gråmunkar, som ock sig kallade Minores, hafwa ifrå början til undergången bebodt thetta kloster, som warit af synnerlig både förmögenhet och anseende; ty, at man flere ej må nemna, hafwer Riddaren, Herr Magnus Johanson redan år 1293 d. 1 Augusti testamenterat Gråbröderna i Nyköping 15 mark. Hertigarna Erik och Waldemar hafwa i Nyköpings torn, thet the af sin broder, K. BIRGER, ihjäl hungrades, på sitt yttersta ihogkommit thetta så wäl, som andra kloster i Swea och Gøthariken, med 20 marker penningars testamente. Och är ingen twifwel, at icke monge andre, både förrot och therefter, sammaledes gjort hafwa. Härigenom är thetta kloster kommit til anseelig förmögenhet. Hwarwid thet

fig conferverat hafwer alt in til Religionens reformation, vti R. GUSELF Eriksons tid; ty kunde thes inbyggare, Gråbröderna, år 1523, förskjuta, til Låbsta Skuldfordrans afbetalning, 200 mark lödiga, thet är, 800 eller, såsom någert wilsja, 1600 Riksdaler. Ibland andra kostbara meubler, som högbenådte Konung år 1527, när, i följe af Wästerås = beslut, Munkarna moste gå af klostret, sådan hämtade, war ett S. Annæ beläte af Silfwer, som wägde 27 lödiga marker och 6 lod, eller 870 Rdaler. Och lærer twiswels vthan S. Annas bild warit här så anseelig; emedan thetta Brödra-kloster är wordet helgadt och inwigdt S. Annæ, som hålles före hafwa warit S. Mariæ eller Wårfru moder. Ut ock en gwarn wid Nyköping, som än i dag kallas S. Annas gwarn. War jemwål, såsom ofwansföre nemndt är, ibland Præbenderna i Nyköping en S. Annæ, hwilken Konung GUSELF år 1532 lernade åt Albrecht Perlesnickare, emot en wis årlig afgift. Elliest hwad thesa Gråmunkar betrefwar, så lesde the vnder sina Gardianer eller Custodes, hwilke, fast thesas namn äro redan så i afomsko försatte, at allena en Olavus, Gardianus fratrum Monasterii Nycop. är til namnet igenfunnen i ett bref af år 1454, hafwa i sin tid warit myndige och hedrade män, och är icke otroligt, at thet Consistorium civitatis eller Capitulum Provinciale, som fordom warit i Nyköping, hafwer warit thesas Franciscanorum

rum fratrum, sådant som theras ordens bröder haft i Stockholms kloster, såsom ofwänföre omrördt är pag. 39. The hastwa ock haft sina enskylda Sigill af åtskillig form. Nemligen ett större ovalt, som hade inuti Gardianen med Gotlands wapnet på armen, och omkring thesa orden: S. DOM. FRM. MINORUM NY-COP. Thet mindre tyckes repræsenterat Jungfru Maria och hennes Moder S. Anna, samt therunder Gardianen på knä stående, med thenna skrift omkring: S. GARDIANI FRM. MINORUM NICOP. Begge äro än behållna wid gamla bref. Thet förra hafwer warit domus, husets, klostrets eller Conventets; thet sednare Gardianens. Thet förras astryck, i träd utskurit, wil man här hos bitoga.

Om thetta och mycket annat iwentar man berättelse af berörda M. Sundler, som torde funnat nogare utforska, hwaräst thetta kloster på östra

östra sidon om åen varit belägit, samt hwad ruderer eller lemningar therefter äro påliteliga i Staden Nyköping, sedan han i äldre och sednare tider af wädelid och fienda-brand åtskilliga gånger bleswit i grund förderfwad. Thet må man ock här icke obemäldt lemna, at, i Påwedömetis tid, hafwer i Nyköping ock varit ett St. Barbros-gille, hwars Stuga hafwer stådt på then tomt, som R. GUSTAF Erikson d. 22 Martii år 1546 gaf bref på åt huff. Birgita Lasse Anderssons enckio. Ibland the Gillen, som här och ther både i Städer och på landet varit i Strengnäs Sticht, war St. Olofs Regis & Martyris Gille i Wikingåker myset anseeligt, hafwandes sin Seniore, adlessores och flere bröder. Til hwilka Biskop Urndt eller Arnoldus i Strengnäs år 1422 die Apostolorum Simonis & Judæ skrefwit ett merkeligit bref.

Cap. VI.

Om MARGARETAS
Kloster.

Her Sten Sture then äldre hafwer i sin äldsta regerings-år funderat thetta kloster wid Gripsholm, som af Fru Margareta Dufwa, Cal. Bo Jonssons enckio, år 1404 d. 3 Maji bleswit såldt til Drottning MARGARETA. Kloster, som år 1490
P 2 grun?

grundades, ärnades at Munkar af *Carthusianorden*, och blef at them inwigt af Archebiskopen *Jacob Ulphonis* d. 16 Februarii år 1504, tå dagen therefter i thetta kloster thes fundator, Riksförståndaren *Sten Sture*, blef med stor heder begrafwen. Och, at thet skulle hafwa thes mer sken af helighet, blef thet wid inwigningen helgadt Jungfru *Mariæ*, Christi Moder, och fick thet namn *Mariefrid*, hwar af Munkarna gjorde strax Latin och kallade thet *Cenobium Pacis-Marianum*. Munkarna i thetta kloster lefde vnder sin Abbot, och hafwer man fögo annat om them funnit, än at en wid namn *Frater Jacobus* totaque congregatio fratrum ord. *Carthus.* in *Mariæfred* diocesis. *Strengn.* hafwer år 1511 ex singulari affectu, i ett til them skrefwit bref, giordt *Nunnorna* i *Stogkloster* delachtiga af sina *Spiritualibus* pariter ac *temporalibus bonis*, såsom mesfor tidegerder, böner, psalmer, almosor ic. Förrot och medan thetta kloster än stod vnder byggnad, testamenterade härvnder år 1497 d. 27 April. Archebiskopen *Jacob Ulphonis* sin gård *Zakastad*, then han löste af sina arfwingar med 200 marcker i löst, såsom testamentsbrefwit liuder. Samme Archebiskop *Jacob* utwalde thetta kloster til sin boning och gick förthenskul hit in, när han år 1514 affade sig embetet. Han lefde ock här i stillhet och andacht, til thes han år 1522 affomnade. Hwarefter han stod här lif in på fierde året, blifwandes omsi-

omsider begrafsven i Upsala Domkyrko fram för högchoret wid Segerverket d. 4 Febr. 1526. Samma år uti Januarii månad hade **R. GU. STAS** then förste på Riksdagen i Wadstena in för Ständerna bewisat, at **Mariefrids-kloster** war af **Sten Sture**, utom Konungens faders samtyske, på theras arfwe gods byggt; och erhöill förthenstul at godset skulle falla honom til och klostret förstöras. Hwilket ock strax thereafter gick för sig; ty Munkarna gingo ut 6 dag Påsch, och, som the icke wille emottaga thet tilbod Konungen gjorde them, at blifwa inrymde hos **Cisterciensbröderna** i **Juleta**, togo sig herberge i grannskapet hos sina bekanta och wänner. Och således blef thetta bröderkloster om intet. Men Konungen lät nederbryta klosterhusen och hwad materialer theraf kunde duga, förde han in på närliggande holma, ther han ett anseentligt **Slott**, **Gripsholm** kalladt, upbyggde, tagandes til hielp thertil sten och annat ifrå fyra andra kloster, som ej langt therifrå woro belagna och the följande åren blefwo nederbrutna, såsom **Johannes Messenius** förmåler, dock icke, nämmandes, hwilka the klostren hafwa warit. Om något eller hwad nu förtiden wid **Gripsholm** är öfrigit eller bewisligt efter och af **Mariefrids-kloster**, kan jag icke weta, som på orten aldrig warit; hafwer ock icke kunnat öfwertala någon til at gifwa mig therom någon underrettelse, som thet letteligen kunnat giöra.

Om SWARTSJO = Kloster.

På Zäringsön, som nu i sednare tiden kallas Swartsiölandet, bygde Rikets Förståndare, Sten Sture then äldre, år 1491 ett Munkeloster, hwilket han uplät några i riket inkomma Carthusian-Munkar, efter Rådets och Ständernas samtycke, på Riks-dagen i Tälge. Och then tiden låg thenna ö til Strengnäs = Sticht. *Johannes Messenius* war af then mening, at bemäldte Herr Sten Sture hafwer förryt åt the tå i riket inkomna Carthusian-Munkar beredt thenna boningen, innan han bygde åt them Mariefrid wid Gripsholm. Hwilket dock så wida är troligt, at berörde Munkar icke alle hafwa öfwergiftwit Swartsiö och flytt til Mariefrid; utan behållit begge orterna; therföre tilägnat och *Johannes Vastovius* uti sin Klostertafel thenna både Mariefrid och Swartsiö. Hwilket sednare hafwer längre, än Mariefrid, warit ett Munka-näste; ty thet säges, at K. **GU**STAF then förste hafwer efter år 1545 förwandladt Swartsiö-Kloster (som tå än stod, fast Munkarna langt förryt blefwit utdresne) til ett Kongligt slott, thet han lät förbygga och anseentligt göra, låtandes thertil hämta mycken både huggen och tälgesten ifrå *Sigtuna*, såsom på sitt ställe förryt förmäldt finnes. På thetta slott uphöll sig ofta K. **ERIK** then

then fiortonde; och K. JOHAN then tres-
 die gjorde thet antå större, byggandes ther en
 fngel med try torn, som blefwo behåldna, när
 thetta Slott uti Enkiedrotningens HEDEVIG
 ELEONORÆ närward år 1687 om Sommaren
 brann af genom en olyckelig wåld. Elliest må
 ock thet här icke förtigas, at Swartsiö, hwar-
 ifrå icke langt varit beläget thet i gamla Hi-
 storier omtallda Slottet Ringanäs, hafwer
 i the äldre tider varit en Kongsgård, ja, ock
 uti Rimchronikon kallas thet ett fäste. K. CARL
 Knutson höll här år 1446, och altså innan
 han wardt Konung, bröllop at sin dotter
 Christina, som wardt en Stam-moder för
 then Gyllenstierniska Slächten, och thetta sleds-
 de d. 29 Sept. bemäldte år. Sedan han wardt
 Konung, höll han här ofta Hoff; thesfore lät ock
 then orolige Archebistopen, Jöns Bengtson,
 afbränna thetta slott; men thet wardt doch åter
 upbyggdt och hafwer in til vår tid varit en
 Cronones eller Konungarnas hus, liiggandes uti
 Mälaren icke mer än 2 mill ifrå Stockholm.

VIII.

Om ÖREBRO-Kloster i Nerike

ÖREBRO, som är en offgammal stad i
 Nerike, uti historier och gamla hand-
 lingar mycket ieskant och ofta nämnd,
 både af the belägringar, som slottet ther uti
 stad,

städt, och af the monga möten och Ständernas sammankomster, som ther blefuit hållna; hafwer i Påwedömets tid warit ett kloster, om hwilket man icke mer, än thet forta, som nu följer, hafwer kunnat öfverkomma.

År 1410 hafwer **R. ERJK** af Pomerens Prestwit *Carmelit - Munkar*, hwilka han först satte i *Landstrona*, såsom på sitt ställe omrördt blifwer. Här föröfkte the sig så på en kort tid, at the kunde i samma Konungs tid ifrå sig gifwa twenne swärmar: then ena til *Schålsör* år 1418, och then andra til *Helsingör* år 1430. Om the på flere orter i thesa Nordiska riken i then och then följande Konungens, **CHRISTOPHER**, tid, singo kloster, hafwer man icke iaenfunnit. Men år 1462 skaffade **R. ERJSTERN**, then förste thesa Nordiskers Konung af thet namnet, hos Påswen, Pius then andra, at *Carmelit - Munkarna* här i norden skulle hafwa sin egen Præpositum och icke, såsom hærtills skedt, ej vthan stor bekostnad, dependera af Prioren vti klostret de Saxia i Rom. På samma tid såges bemälda Konungs Gemål, Drottning **DOROTHEA**, hafwa at *Carmeliterna* med stor bekostnad byggt ett kloster i *Drebro*, som war hennes Moraongåstros stad. Hwad öde thetta klostret haft ifrå then tiden, och när thet gådt vnder, hafwer man icke kunnat än förnimma. Thet hade haft dock sina Präores, sådan war en Thorkillus Haquini wid år 1499. Salig
Secre-

Secretairen **Elias Palmstiöld** hafwer enestådes (owist hwadan han thet tagit) antefnat, at i **Drebro** fordomdags skal hafwa warit ett **St. Olufs Kloster**, af hwilkets stenar och murar thet nu warande **Slottet** skal bleswit vbyggt, som icke är fulbordadt bleswit, s^m ån vti **R. CARL** then mondes tid, nemlig, tå han öfwer thet landet war Hertig. Doct lärer thetta så hänga tilsamman, at thet kloster, som Drotning **DOROTHEA** åt **Carmelit-Munkarna** byggde år 1462, är wordet inwiadt och helgadt **R. OLUF** then Heliga och **Wårfru** eller **S. Maria**. Hafwer ock bleswit, såsom alla andra kloster i riket, wid religionens reformation, ödelagdt vti **R. GUSTAF** then förstas tid. Hvilken af klosters ruderibus eller qvarlämnada murar hafwer beynnt thet **Slott**, som ther ån i dag är och bleswit i the följande år fullkomnad vnder hans Söner, enkannerligen hans Son **R. CARL**, som hade **Södermanland**, **Närke** och **Bermeland** med två härader af **Wästergöthland** vnder sig til Hertigedöme. At thetta kloster warit i stånd alt in til reformations tiden är theraf klart, at **Matthias Birgeri** war år 1521 **Carmelit-Munkarnas** i **Drebro** Confessor Generalis och disputerade tå häftigt med **Olavo** och **M. Laurentii Petri Nericiis**, som woro ther och låto begrafwa sin Fader. Hvilket af thetas lefwernes historia kan inhemtas. **Tmedlertid** är thetta kloster och hwad ther vnder

hört, samt hwad man therom nu wille weta, så aldeles fallit i förgåtenhet, at knapt någor finnes på orten, som thet ringaste kan therom med någon wisshet beretta. Dock wil thet sägas, at klostret warit belågit nor ut i staden ^{en} ort, nu kallad Tingstugu-backan. Hwar st, jemte några rudera eller lemningar, en kella än i dag behåller namn af klostertello.

Cap. IX.

Om **KJUBERGA** Kloster.

Detta kloster skal efter en gammal sägn hafwa sådt namn af en stor Byggemästare Risa wid namn, som skal hafwa bodd uti Lekebergslag wid Garphyttan och haft sin stora skatt förwarad i then namnkunniga Garphytteklint; och hafwer thet warit belågit uti Nerike, Edsbergs härad och Soehn wid en ottondels mill nordost ifrå kyrkion på en anseelig hög backa. **K. SWERKER** then yngre hafwer funderat och med stor bekostnad bygga låtit thetta kloster år 1200 at Kenleswis Jungfrur eller Nunnor ifrå Wreta, af Cisterciens-orden eller S. Benedicti-orden, såsom **K. ALBRECE** them nämmer uti thet bestydds-bref, som Abbediskan och Nunnorna af honom fingo i Skeninge 1365 d. 18 Novembr. Thessa Nunnor hafwa här sedan, alt in til reformations-tiden, under sina Abbedisor lefwat i godan

dan ro och stora förmoner; ty emedan monge förnåme och rike män både satte hit sina dottrar, och köpte sig thesa Nunnors förböner eller ock lågerstad hos them; Så är thetta kloster ju länger, thes mer blefwit richtadt af Konungar och Herrar genom testamenten och andra gåfwor, ja, ock genom fördelachtiga godsafköp och byten. Säsom klarligen inhämtas kan af thesa efterföljande adnotationer. År 1212. III Non. Jun. gaf R. **ERIK Knutson** til thetta kloster alla Konungens sakören, som thes af och af thes gods kunde böra falla. Påwen Innocentius III confirmerade d. 7 Maji 1216 Abbedifson och Nunnorna alla theras privilegier och ägor, säsom Fråfwai, Hindewad, Skelste, Borshagen, Åkerby, Rollestad, Såby &c. Thet ock Legatus Pontificius, Wilhelm Sabinensis d. 2 Febr. 1247. Samt Martinus IV d. 3 Febr. 1284. Johannes XXII d. 12 Nov. 1334. giort hafwa. År 1219 gaf R. **JOHANNES Swertkerfson** wid sin Kröning til Risaberga Nunnekloster åtskilliga gårdar och lågenheter, och theribland Konungsgården **Swensborg**; Item år 1220, på Archebistopens Wallerü inrådande, sin gård **Sweaboda**, för sina och sina föräldrars fynda försöring, säsom orden liuda. The följande Konungar, enfannerligen R. **MAGNUS Ladulås**, hafwa ock icke förgätit at wiså någon gismildhet emot thetta klostret; fast sådant icke nu kan finnas wara anteknad. Dock må man här

här nämna, at han 1282 d. 24 Jun. stadsfäste
 Wighlog Tulfons testamente til thetta klo-
 ster på gården Aalstad och flere, gjordt 1279.
 År 1304, Dominicâ Septuag. skref R. BÖR-
 GÆ til Sochnefolket i Edsberga, at the
 skulle så framgent, som thet lenge förvt skedt,
 låta thetta Nunnekloster vndså årliga inkom-
 ster; emedan theras församling af ålder war
 vnder klostres ordination. Och thetta besalte
 Konungen med Ysari, Bislopens i Strengnås,
 samtycke. År 1304 gaf ock Herr Borge Håkons-
 sons enkefru hit Floby-gård, efter sina Sö-
 ner Gustaf och Sigge. År 1307 ser. 2 prox.
 post Dnic. Trin. gafswo Hertigarna Erik och
 Waldemar donation på theras Præbenda
 Ekeby, dat. Helgö; hwilket the confirmera-
 de, förbiudande alt hinder. dat. Hoff år 1310 ser.
 6 ante festum b. Ambrosii. The gafswo ock Klo-
 strens bestermelse-bref på thes personer och
 gods 1306 die Kalixti Papæ. Thet samma gior-
 de ock R. MARCUS Smet, dat. curia
 suâ Wally 1344 die b. Theodori Martyris. År
 1314 gjorde Herr Petter Johanson jordabyte
 med Abbedisön, Ragnfrid i Risaberga-kloster.
 År 1315, idibus Octobr. lånte Herr Knut
 Arnbiörnason af ådel Fru Ragnfrid, Ab-
 bedisa i Risaberga och conventet, 20 mark
 penningar, och pantsatte thesöre två parter i
 Mo til nästa Pingst. År 1318 d. 20 Jan. till-
 de Hertigarna Erik och Waldemar, uti sitt
 testamente, thet the så gjorde i Nyköpings torn,
 Enstrar

Systrarna i Nisaberga til theras kloster = bygg-
 nad, 100 mark penningar. Sålom förret d.
 1 Aug. 1293 Herr Magnus Johanson them 20
 mark testamenterat hade. År 1319 confir-
 merte Herr Knut Jonsson (som sedan blef
 Drotz och sidst Östergöthlands Lagman) och
 hans hustru Catharina Bengtsdotter, thet
 testamente, som Fru Kamborg Bengtsdot-
 ter giordt hade med sin gård Swanshals til
 Nisaberga = kloster. År 1325 gaf Olfrid Rag-
 waldsdotter, som war Riddarens Sigge
 Månsons faster, sin gård Dänegstorp med
 sig in til thetta kloster. År 1336 stadfäste Fru
 Brita Knutsdotter, med sina barns och
 fränders samthete och ligneten, til Nisaberga-
 kloster Thuna gods på Färingön, hwilket hen-
 nes man, Herr Måns Bengtsson hade i sin
 lifstid tit gifwit. År 1384 d. 15 Febr. tilbytte
 sig och sino Convent Abbedissan Margareta Bis-
 stops = tionden af Hakenås af Bistop Thord i
 Strengnäs, emot sin klostergård Haraldstad,
 belägen i Thorsharga = Sochn. År 1430 gaf
 Herr Knut Oddefson på Wångarn sin gård
 Wida åt Nisaberga = kloster til winöp, såsom
 iteratum ock liuder af år 1431. År 1437 gaf
 Herr Gregert Bengtsson Riddare sin gård
 Ekeby i Almby Sochn til thetta kloster för sin
 siäl. År 1508 gjorde Abbedissan, Christina
 Pedersdotter, godsafyte med Strengnäs =
 Domkyrko. Och hafwa sammaledes wäl hund-
 drade flere hit giordt stora föråringar, i Testa-
 imente

menten och elliest. Hwarom ock documenter finnas uti publique böcker. Därföre är intet att vandra på, thet thetta kloster hafwer länge varit i godt stånd; och fast än thet, såsom andra kloster i riket, genom reformationen i K. **GULSTEN** then Förstas tid, miste sina gods och rentor på thet settet, at år 1529 gjordes med Albedison thet contract, thet hon årligen skulle gifwa til Konungen 100 mark örtugar för klostrets rento och upbörd. Men år 1531 medlades lå med henne, at hon ej mer skulle gifwa än 60 mark. Och fick år 1536 Nils Jespersen Risberga kloster i förlänning. Blef dock sielfwa klostret, genom en hymlig Konungens nåd och mildhet emot the Nunnor, som wille blifwa qwar, ståndandes, in til thes år 1546 en wådseld förderfwade thet i grund och dermed satte thet i then förstöring, hwarvtu thet aldrig mer funnat eller kan resa sig. The än öfriga murar och stenhögar äro ett ofelbart bewis om thes förra storlek, herlighet och structur af täljesten. Dock är nu ej mer qwar än en pelare och ett stycke af then ena wäggmuren, sedan ganska mycken sten blefwit nedbruten och bortförd antingen til Edsbergs kyrkios utwidgande, eller til at brenna kalk af, eller ock tidst at theraf giöra Stengårdesgårdar wid Risberga Herregård, som består af 4 hela hemman och nu possideras af then Friherreliga Horniska familjens telning, Cammarherran, Herr Baron Gustav Jacob Horn.

Cap. X.

Om **KAMUNDA BODA**,
 elliest kalladt
LASSANA = Kloster
 på **Tiweden**.

Såsom Kålmorden stiler Södermanland och Östergöthland; Så stiler then store skogen **Tiweden** Västragöthaland och Närke emellan. Hvilke begge skogar, med hwad stora skogs = tracter, som themellan liggå, hafwa varit grentse = skilnad emellan **Swea** och **Götha**, eller **Nordansskog** och **Summanskog**, hwarom nämnes i början af vår gamla lagbok. Mitt in på then i sednare rumet nämnda skogen **Tiweden**, af gemena man **Tiwågen** kallad, hafwer, just ther **Västergöthland** och **Närke** stöta tillsammans, fordom i **Påwedömet**s tid varit belägit ett **Munk = eller Brödra = kloster**, om hwilket, thet man rett yr dra må, **Johannes Vastovius** och **Johannes Messenius**, twänne yti **Swenska** historien wäl förfarne män, som icke öfwer 60 å 70 år lefwat efter reformationen och kloster = wäsendets utdömande här i Norden, hafwa varit så okunnige och owise, at then förre kallat thet i sin kloster = förteckning **Cumblaboda** och then sednare **Romblaboda**. Men hwad sielfwa namnet betrefar, så lærer **Messenius** treffat sanningen något närmere; ty **Romblaboda** lærer bleswit sammandragit af **Kamunda =**

Daboda, hwilket ifrå hedna tima förmodeligen hafwer behållit sitt namn af en i våra gamla Sagor och wisor mycket gåten Jätta eller resa, Ramunder kallad, som ther in på skogen lärer haft sin boning, röfware-näste och tilhåll, Nu nämnes orten gemenligen Boderna, hwar-äst ett wårds-hus ligger och en Moder-kyrka af träd bygd wid samma namn. Icke longe therifrå wid en half mill ligger en Herregård, med ett bruk Lasåna kalladt; och som thetta kloster finnes ock i gamla Skrifter bleswit nämndt Lasåna-kloster; hwilket ock i sin Kyrkio-historia Salig Archebiskopen Doct. Haquin. Spiegel widgår, skulle man tycka sig hafwa theraf någon grund til at tro, thet klostret i förstonne någon tid hafwer legat wid Lasåna eller ther bruket nu är; men i följande tider bleswit flyttadt til Boderna, ther thet varit byggdt och hafwer stådt, ther kyrkion nu står, hafwandes Kyrkogårds muren, som är förtrefseliga jemm och fast af gråsten ymmrad, varit ringmur omkring klostret. Men af klostret, som förmodeligen ock varit både stort och fast, är nu intet öfrigt synwerdigt, vndantagande två murade källare, som med siva hwallf ännu äro behållne, öfwer hwilka städt trädhus, tåmeligen stora och fasta, kan ske redan i Munketiden bygde til theras wisthus eller något annat; Men i sednare tider hafwer församlingen betient sig af thema byggnad at theruti hålla sin Gudstienst, in til thes then nu warande

rande kyrkian år 1688 upbyggdes. Såsom om thetta, med något mera, Kyrkioherden i Hammar, Herr Daniel Tiselius, mig benågen vnderrettelse, af Kyrkioherdan i Boderna, Herr Emund Campanius, skaffat hafwer. En gammal tradition eller sägn är ibland folket therpå orten, at thetta kloster skal blefuit funderadt och byggdt, om icke af St. Brigita sielf, af hennes efterkommande, ju genom the- ras försorg och bekostnad, af en byggemästare wid namn Kamund, och at thetta klosters Munkar hafwa lydt vnder Wadstena-kloster, hwaraf wågen öfwer Tiweden til Olshammar i Hammar-Söchn, therpå St. Brita med sin man, Lagmannen i Närke, Olf Gudmarson, i echteskap sammanbodt, än i dag heter Munkstigen. Men thetta lærer wara så sant, som thet, at St. Brita gådt torrskodd på blotta watnet öfwer Wetterna 4 mill ifrå Olshammar til Wadstena. Ty förvthan thet, at emellan Munkar af åtskilli- ga order, såsom the i Kamundaboda och Wadstena warit, icke troligit är at någon dependence eller wänskap hafwer kunnat wa- ra, så wil thet synas sannolikt, at thetta klos- ter på Tiweden motte warit mycket gammalt och blefuit byggdt af Landets öfwerhet, nå- gon Konung, them ytu Swea-til Gótharike resandom til nödwendig hwilo, hugnad och wedergwickelse vnder reson öfwer then longa Rogen, som warit 6 å 7 mill öfwer,

Mosås i Närke, til Hofwa i Wästergöthland; och at thenna anstalt eller inrettning motte warit giord longt för K. WILHELMUS tid; ty så war Romlaboda så bebyggdt, at högbemäldte Konung hafwer år 1275 wid missonmarstiden, så han med en stor Krigsmacht ryckte emot sin broder Hertig Magnus, sedan Ladulås kallad, ther kunnat med sitt Hofffolk och Herrar, jemte större delen af hären, lefwa i nöge, spel, lek och säkerhet, til thes han med en plötslig flycht måste draga sig uti wägen. Men, ehuru man intet wist kan weta om thetta klostres hwarcken fundatore eller foundations tid, eller at hwad ordens Munkar thet aldrast först blefwit byggdt och uplätet, är thet dock wist, at i the sednare tider, hundrade år eller något mer för Reformationen, hafwa ther haft sin boning Munkar af S. Antonii orden; ty kallar Johannes Messenius thet Cœnobium Antonitarum, och hafwer thet warit thet enda kloster af then orden här i thesa Nordiska Riken, warandes aldeles öwist, när och af hwilken the blefwit inkallade och på thenna orten bosaste. Ortens aflägenhet och thes affides boende mitt in på then diupa och så öwprögda skogen hafwer gifwit både kloster och Munkar namn af Eremiter, så at the äro wordne kallade Eremit - Munkar, einsidler, waldbroder, Anachoriter, och klostret Eremit - kloster. The hafwa dock warit för

förmögne både inom klostret, ägande kostelig egendom och dyra saker, och uti landsorterna på gårdar och andra lägenheter, them the både genom donationer eller skencker och köp kommit til at få vnder sig. Hvilket af thet forta, som här följer, letteltigen slutas kan. År 1500, wid Hindriksmekon i Drebro, hafwer Kenliswesmannen, Herr Hans Clementis, Prior och förståndare uti S. Antonii kloster på Eividen, köpt vnder sitt kloster en gård Solberga, belägen i Edsbergs-häråd, af wälbördiga Swen, Herr Peder Oluffson i Gemingechem. Nitton år therefter, Anno Domini MD. XIX, Octavò die S. Stephani Protomartiris (så liuda orden i breswit) hafwer frater Jacobus Jönson, Prior och förståndare i S. Antonii kloster och gård på Eividen, med breskrefwit i Rommana-boda (Si, så kallade han sitt kloster) gifwit til Biskop Hans Braske i Linköping, en bemäldta klostiers gård, liggande i Arboga sunnan wid åna. Här af är ju klart, at thetta kloster icke varit fattigt, utan, såsom andra, rikt och förmögigt; emedan thes Priores eller förståndare kunnat både köpa och skencka bort gårdar. Hvad kostelig husgeråd och dyra saker the haft i sielfwa klostret, kan thet af slutas, at, när these Antoniter, i följe af 1527 års, af Stenderna i Wästerås gjorda, beslut, bleswo år 1529 utdrefne af thet

ta sitt Skogsnäste eller kloster, hafwer
 R. GUSTAF Erikson, ibland mycken
 annan theras egendom och dyra Glenodier,
 tagit til Rikets tarrf. och gälds betalning, vtu
 klostret en Monstrantiam af fint Silfwer,
 som wog 279 lod och något theröfwer.
 Swart Munkarna tagit tå wägen, eller hward
 af them bleswit; åt hwem klostrets hus och
 ägor äro af högbemälda Konung lemnade til
 boning och förlåning; och huru i annan motto
 med sielfwa klostret thereafter gädt hafwer;
 thet är redan så förgätet, at man icke förmo-
 da kan therom vidare någon vnderrettelse.
 Thet kan wara nog, at man wet, at,
 hward och hurudant kloster alt in til Re-
 formations-tiden i Romlaboda eller Bo-
 derna hafwer warit. Gudi loff, at man
 om orten nu kan rimma:

Ther Munkar fordom hafte sitt kloster
 Och yrkat all widsteplighet,
 Wid radband mumlat *Pater Noster*,
 Och lefwat fräckt, thet hwar man wet;
 Ther drifs nu Euangelii lära;
 Ther siungs: Allena Gudi ära!

Then

Then Siette Hofen.

Om

R L O S T R E N vti Wä-
sterås - Sticht.

SÖRRETAL.

Sisterås - Sticht, som vti älder och
widd eller widlöftighet icke gifwer
Strengnäs efter; ty på samma tid,
som St. Eskild med slitig tjenst och predikan-
de införde Christendomen vti Södermanland,
gjorde thet St. Dawid vti Wästmanland;
hafwer begrepit vti sig, såsom thet än i dag
gör, vtom fidsnemnda land, Wästman-
land, the widasträckande och folkrika Dalar-
na, med thet emellan them begge liggande och
fordom så kallada Jernbåraland, nu nemndt
Jernbergslagen. Men mindre kloster til an-
talet hafwa dock, i Påwedömet's tid, blef-
wit byggde och vnderhållne i thetta stora
Sticht, än i the förvt anförda Upsala, Lin-
köping, Skara och Strengnäs; Ty i hela
Dalarna är intet sådant hus blefwit byggdt,
mer än allena Husaby i Dalom, och thet fö-
ga öfwer 40 år, förrän Religionens Refor-
mation, vnder K. GUSTAF then första,
bröt i Swea och Gøtharike halsen af alt På-
wist

wistt klosterwäsende. Wid Biskops Stolen i Wästerås hafwer Påwedömet blefwit ju lengre thes mer stadfastadt och herligt giordt både genom the andeliga förnamare embetens (som herligheter kallades) såsom Domprobsteriets, Archebisköpedömet, Decanats och Cantoriets funderande, och genom monga, mer eller mindre begåfwada, Präbenders, Altars, Capellers, Vicariers &c, inrettande uti och wid Domkyrkion. Hwilka innehades och nyttjades af the wid Domen residerande Kaniker, samt andra, efter then tidens skick, Gudstienstens, Domcapitlets och Scholewäsendets betienter. Om thetta Stichtets kloster hafwer man haft stor swårhet wid at kunna lemna sådan underrettelse, som man bordt och gerna welat; wil doch, under hopp om gunstig uttydning, meddela them wetterigom the litzla, som man här och ther kunnat sambla, ehuru magert the warder mongom förekommandes. Följer alltså

Cap. I.

Om WÄSTERÅS : Kloster.

Så snart Biskops Sätet blef satt i Wästerås stad, någon tid efter St. Dawids död, är troligt, at ock the blefwit anlagdt något kloster, såsom Monasterium Scho-

Scholasticum eller lärohus, i hwilket någre
 qwickte af landets yngdom äro hållne til stu-
 dier, at the motte kunna efter hand blifwa
 nyttige lärare wid Församlingarna i Stichtet.
 Om Munkar hit bleswit i förstonne flytte ifrå
 Munketorp, som beskrifwes i följande Ca-
 pitel, kan man icke med någon wisshet säga.
 Men thet är wist, at här, wid slutet af thet
 tolfte eller wid börjon af thet trettonde Se-
 culo, aldradst vnder eller af K. SWEN-
 KER then andra, som regerade öfwer Swe-
 rige ifrå år 1138 til år 1157, bleswit funderadt
 ett stort kloster, i hwilket *Dominican*- eller *Pre-*
dikemunkar, som ock kallas *fratres Majores*,
 fingo sin boning med tilräckeligit vnderhåll,
 hwilket sedermera är merkelige föröft genom
 testamenten, donationer, ingifter och Siäl-
 gifter, efter the tidens maner. Thy lesde the
 här i goda dagar och rolighet, hafwande sina
 Priores, ibland hwilka en wid namn *Hem-*
mingus vnderskref Herr *Johannis Angeli* an-
 dra testamente d. 10 Jan. 1314, och en annor
Haquinus år 1323 Dnicå LXX qwitterade *Ar-*
chebisp Olaf Hertigarnas Erik och Walde-
mars Testamente, 20 mark denariorum.
 År 1440 gaf tå warande Riksmarsken *Carl*
Knutson hit gods i *Hiortsberga* och *Sam-*
marby för sin, sina Fruers och barns ewiga
 Siälars rækt. Hwartil sig skrifveligen re-
 verferade ordens Provincialis och Lector *Olaf*
Petri, samt Prior *Nicolaus*. År 1464 gaf

Wåsterås = borgaren Peder Erikson hit try
 Breteland för sin lägerstad och 10 årliga Siä-
 lamekor i 20 år efter hans död. År 1482
 gaf en rik qwinna Ingeborg Matthisdot-
 ter hit åttskilliga jordågor, med samma wilkor,
 såsom borgaren, men med flere betingningar.
 Utaf thesa anmerkningar och flere, som kun-
 de giöras, är lett at döma om thetta klosters
 både ålder och anseende eller werdighet, at the-
 yti, ytom ordenteliga Priorer, af hwilka nå-
 gre warit Ordens Provinciales, hafwa ock
 här warit bestendige Lectores, som twiswels
 ythan idkat studier och arbetat med yngdo-
 mens vnderwisande. At these Wåsterås-
 Swartmunkar warit anseelige och wårdat sig
 om sina Ordens = bröder på andra ställen i
 riket, kan man theraf sluta, at the på ett möte
 i Wåsterås d. 22 Aug. år 1291, bådo Rikens
 Råd, at Prediko = munkarna i Skeninge mot-
 te få behålla decimas pauperum så therefter,
 som tilförne, så wäl för then brand, hwilken
 the lidit, som för then dyra tiden, hwilken så
 war. Yti R. GUSEN then förstas tid
 hade ibland thesa Munkar någre warit utlän-
 dingar och serdeles Norrbaagar, hwilka Prio-
 ren Broder Nils hade, såsom Konungen, yti
 Erik Jöransons Tegels historia, förwitte,
 ytskickat til at giöra yppor i Dalarna. Af the
 tekn, och spår, som än kunna synas yti Slotts
 eller Kongstrågården efter thetta klosters be-
 lägenhet, kan man letteligen finna, at thet
 warit

marit ett anseeligt hus, ja, så stort at Rik-
sens Ständer hade år 1527 sin sammankomst
och såsom Rikssäl vti thetta klostrets Con-
vents - stugu. Men efter thet beslut, som då
giordes om kyrko- och klostergodsens reduce-
rande, fingo these Munkar affsed och frihet
at taga något annat löstigt för sig. Thersfore
skedde thet, såsom Erik Jöranson Tegel
skrifwer vti R. GUSTAF then förstas hi-
storiä: År 1528 något efter Påsch gingo
alle Munkarna af klostret i Västerås
och the, som dugelige woro, förläntes
godt vnderhåll; nemligen the blewo, eme-
dan the woro wane wid at predika, satte til
Kyrkoherdar både i städer och på landet. I-
bland hwilka es wid namn Andreas Laur.
Crasus blef Pastor i Mora; ja, theras Prior
benämnd broder Nils Anderson bekom De-
canatet i Västerås Domkyrko. En af thesa
Munkar wid namn Dn. *Henricus Johannis
Noruegus* wardt, sedan han thes emillan någon
annan prästetienst berömligen och rettsinnigt
förestädt, af Konungen satt til Biskop i Vä-
sterås år 1535, hwilket embete han til allas
nöge förwaltade alt intil döden år 1556. Imed-
lertid förföll klostret och en del nederbröts til
Slottets upbyggande eller ock förbettrande,
så at ei mycket war öfrigt år 1544, när Stän-
derna på klostergården hyllade högberämdte
Konungs äldsta Son, Hertig Erik, sedan
R. ERIK then fjortonde kallad, til at blif-

wa Konung efter faderens död, när the då hade samthett och underskrefwit Arfföreringen och giordt Sverige til ett ewerdeligt arfrike; för Gustavianiska familia och Posteritè. Innan man lemna thetta fordom anseeliga Munkarnäste, må man, fast thet smakar af Påwisst widstepelse och Munkalij, beretta thet, som Johannes Messenius Scand. Illustr. tom. VIII p. 71 hafwer om en Västerås-munk, benämnd fr. Stephanus, huru han, någon tid för reformationen, skal hafwa propheterat om ett grusweliga blodigt feltslag, som wid Västerås skulle komma til at hållas; men icke förrän en stor gran bleswit upvuxen utu thet Capell, i hwilket han predikade, och en hwit skata kommit til at i samma gran hafwa bo och ungar. Hwilket berörde Messenius säger, då han thetta skref (något efter 1616) vara fullbordadt om granen och skatan; men, thes bättre, är om fältslaget än en osanning. Messenii verfar om thenna Propheten läsas tom. IX. p. 47, så liudande:

Entheus hoc quidem conventu vixerat, albâ
Multum de picâ vaticinatus erat.

Nempe, suburbani quod pullos abiete prati
Exclusura foret candida pica suos.

Regeque tunc peregrè quodam redeunte,
cruentos

Tunc fore conflictus, hos secus urbis agros,
Civibus ut lignum, cæsum hastilia bellò

Annis sufficiens exhibitura tribus.

Jbland

Ibland thesa Swartbrödrars Priorer eller Förståndare hafwer man icke flere sådt namn på, än these efterföljande, nemligen:

Fr. Hemmingus, som lefde år 1314 seqq.

Fr. Haquinus war i embetet år 1323

Fr. Henricus Erics war på jordastifte 1390.

Fr. Nicolaus Petri lefde år 1440 och the följande

Fr. Petrus Ingevaldi lefde Prior år 1473.

Fr. Laurentius Andreae lefde år 1487.

Fr. Carolus Gudmundi vnderskref ett bref år 1506.

Fr. Robertus Norvegus blef, för upvekt upror i Dalarna aenom utsända Munkar, affatt af K. GUSELJ then första år 1524.

Fr. Nicolaus Andreae sattes i stället til embetet 1524. War then sidske, och blef, när klostret utdömdes af hoabemäldte Konung förordnad til Decanus wid Domkyrkion, fast och han blefwit mistenkt och tiltald för Munkarnas oroliga upptog i Dalarna, såsom förrovt blefwit omrördt.

Ett Helgandshus hafwer ock i Wästerås, såsom wid andra Biskopsäten i riket, warit vnder Påwedömet, af wackra inkomster och lägenheter, som genom köp, samt testamenten och andra påswor af Christmilda menniskior blefwit förörkte tid efter annan. Såsom en Frater eller Munk Olavus Beronis hafwer år 1479 såldt vnder Spetalen i Wästerås sin åker.

Förrovt

Förrest är 1393 hafwer en Rådman Rasmus Petarson, vnder Biskop Hemmings bewitnande och insegl, gifwit the fattiga i Helgands-huset i Västerås then åker, som han köpt hade af hederligan man Hindrik Krage, liggandes Nordan staden. Och är intet twifwel, at icke thetta hus på sådana och flere sett kommit til at åga monga lägenheter. Af hwilka R. GUSAF Erikson inrettade ett Hospital, som alt sedan och jemwål ännu är i godt stånd.

Cap. II.

Om MUNKATORPA-Kloster.

Si Wästmanland och Strömholms län emillan Västerås och Köping hafwer fordojn ett kloster warit belägit, thet nu Munkatorpa = prästgårdens ladugård är liggandes, och thetta hafwer warit thet aldraäldsta i Västerås = Sticht; ty St. Dawid, en Engelsk lärare, som wid år 1060 kom up i Sverige, säges hafwa funderat i Munketorp kyrkion och jemwål beghnt Monasterium Scholasticum, Scholan eller flostret för några Cluniacens - munkar, som han hade med sig eller skaffade in här i riket, at the skulle lära några infödda ynglingar läsa i bok, på thet the med tiden motte kunna sjunga meßon af bok. Om bemeldte Dawid blifwer berättadt, at när han, ankommen utu England til Wäg-sjö

sig wid år 1022 och vpsänd af St. Sigfrid,
 som honom wigt hade, kom til then landsän-
 dan, som kallades Swewinge, Swanwinge
 eller Snåfringe, hafwer han först anländt
 til en liten ö i Mälaren gent emot Torpa kyr-
 kio, som än therat heter Biskopshamn, och
 ther hade han någon tid ett litet trä-capell;
 sedan hade han en fierdendels mill ifrå ön sitt
 tilhåll på then ort, som nu är ett wacker
 Säteri och heter Däwö, thet är, Dawidsö.
 Therifrå hafwer han flytt nästan en half mill
 norrut til then by, som kallas Santestad,
 thet är, Sancti - Dawidsstad. Och medan
 han här uphöll sig, hafwer han bygd thet de-
 len af Munketorps kyrkio, på wästra sidon om
 tornet, som än kallas St. Dawids kyrkia,
 hwilken kan hafwa varit wid 14 alnar bred och
 26 och en half alm long, och låtit på förnäm-
 da ställe anlegga Scholan eller klostret.
 Hwilket efter hans död af Christmilda mennis-
 skor är fulbordadt, större giordt, och be-
 gåfwadt, hafwandes hast med tiden vnder
 sig monga gårdar och andra lägenheter:
 Såsom Däwö, Santestad, Helgaby &c.
 Sedan St. Dawid, som säges hafwa varit
 i sitt fädernesland en Abbot, hade med stor
 flit och vnder mycken förfölielse, predikat och
 döpt här i landet, och giort således en god
 början til Wästerås Sticht, blef han död
 i Swanwinge eller Munketorp wid år 1090 d.
 25 Junii, och omsider instrefwen vti Helgo-
 nens

nens tal. Hvad stånd och öde thetta kloster sedan hast, kan ingen med någon wisshet säga; men skulle lätteligen tro, at thet blefwit flott til Wästerås, när Biskopsfåtet kommit ther i stånd, hwarefter Swanwinge, som af St. David och hans gjorda inrettning blefwit kalladt Munkatorp, är wordet ett Canonicat eller Kanikedöme, såsom thet nu är ett anseentligt Probstasäte i Wästmanland och Wästerås = Sticht.

Cap. III

Om ARBOGA = Kloster.

Si sin förteckning på klostren i Swea = och Góthariken hafwer *Johannes Vastorius* upfördt twenne, som skolat warit i Arboga, then tiden Påwiska läran war här i riket uti gång, nemligen ett Franciscan - eller Gråbrödra och thet andra Dominican - eller Swartmunka - kloster. Therföre, fast Johannes Messenius ingenstädes i sina Skrifter nämndt thet sednare, wil man dock här them begge anföra, kunnandes förmodeligen framdeles finna något, som kan tiena til dervis, at ock thet sednare här i staden warit hafwer.

I. *FRANCISCANORUM*, Gråbröders eller Franciscan - munkars kloster, hwilket then Gudfruchtige och gifmilde Konungaen *MAGNUS Ladulås* wid år 1285 instichtade och med anseentligt

seenligt vnderhåld begäfvade. Man har omsider fådt weta, hwaråst thet i staden legat hafwer, nemligen theråst nu rådhuset är. Hwarvnder än äro i behåll och til borgerskapet vthyras 5 å 6 kellare, som Munkarna nytjat. Hwad ågor och inkomster thetta kloster haft, samt hwad ändringar eller öde thet vti äldre tider vndergådt, är ock igenfunnit: ty klostrets grund hafwer streckt sig ifrå Stortorget til Scholediket; Thet ågde all sedan kallad Herråker, och på klostrets trågårdss-plats äro ifrå 1634 bygde 10 stora gårdar; Thet hade ock thes vthan här och ther i riket monga gårdar, qvarnar, fiskerier och andra lägenheter; Samt blefwit af rika Herrar och män påtenkt med penningar i testamenten: Såsom af Herr Magnus Johanson d. 1 Aug. år 1293 med 6 mark; af Borge Pederfon Bplanda-Lagmannen vti hans förre Frus testamente d. 24 Febr. år 1314 med 2 mark; af Hertigarna Erik och Waldemar med 20 mark penningar i theras testamente, thet the emot sin död gjorde d. 20 Jan. 1318 i Nyköpings-storn. Thet hafwer altså warit af then förmögenhet, at thet år 1523 til then Lübska skuldens, i hwilken Sverige war fördiupadt, afbördande, förskutet 200 mark lödiga, hwilka räknas til 1600 Riksdaler; och äntå allan tid rundeligen kunnat försörja sina inwånare, til thes the år 1529 moste, för religionens reformation och klostergodsens reduction skul, som året förvvt blefwit af Rikens Ständer

Ständer i Wästerås bewiljad, öfvergifwa Munkedragt och lefwerne, och taga antingen emot någon prästtjänst, eller annat löfligt näringsmedel för sig; thet ock alle gladeligen gjorde, in Martio år 1529, några få vndantagande, som för ålderdom skul icke härtill dugde. Hwilka then milda Konungen försåg med nöd- torftigt vnderhåll til dödedaga. Och då anam- made, såsom Erik Jöranson Tegel beret- tar, borgerskapet klosteret til thetas Sochne- kyrkio; såtandes ther hålla tidegård och predi- kan. Men ågorna och wåningsrumen, som varit klosterets, blefwo efter then dagen Kongs- gårdens, hwilken Kongsfogdarna innehade och bebodde in til år 1551 eller 1561, då Urboga- gård wardt anslagen til Kongl. Arfwingarna, som ther sedan stundom bodde. Af thetta klo- strets Gardianer, som ock kallades Gardie- knar eller Custodes, hafwer man ej fleras namn igenfunnit än thesas: Fr. Simon Gardianus the- sagades Minoriterna, wid år 1472.

Broder MichaEl år 1466.

Fr. Johannes eller Jöns år 1472.

Broder Erlandus wid år 1476.

Broder Johannes Karuli år 1493.

Laurentius Olavi år 1494 seqq.

Fr. Johannes Stubb war then sidste, tilträdde år 1527.

II. DOMINICANORUM, Swart: bröders eller Predikomunkars kloster, räknar ock Jo- hannes Vastovius up, såsom thet i Urboga varit hade. Thet föregifwes hafwa blefuit byggt

bygdte vti R. **MAGTJ** Smelts tid, eller med någon hans tilhielp och befohnd på södra sidon om åen, dock östervt. Af hwad wilkor och inkomster thet varit, hafwer man icke ännu funnit någorstades anteknad. Om thet icke förrot genom något tilfelle blefwit ödelagd, så hafwer thet wiserligen vti Konung **GUSTAF** then förstas tid, i följe af Wästeråsbeslut, mist sitt vnderhåld och altså most stadna i lägerwall och ändteligen vti ödesmål. Man stulle tro, at thetta kloster varit kalladt **St. Nicolai**; emedan then kyrkia, som nu är Lands- eller Bondekyrkia i Arboga, och i Drottning **CHRISTINE** tid, år 1651, af thetta klosters öfwerlefwor vpbhuges, säges fäddt och behållit thet namnet, at hon kallas **St. Nicolai kyrkia**, hwilken är 37 alnar bred och 57 alnar wid pass long, af grästen vpmurad, hwaraf man döma kan om thes ålder och bruk i Påwedömetis tid.

III. **TUNNELKLOSTER**, öwist af hwad orden, hålles före och hafwa varit här i staden någon tid, och at then nu så kallade neder- eller Stadskyrkian, som nu nämnes Zelga Trefaldighets, skall hafwa i förstörne blefwit bygd til ett Tunnelkloster, hwarifrån the hafwa haft en vnderjordisk watngång (thertil ännu något teken skal synas) neder til åen. Men elden skal hafwa förstört theas boning och twungit them at flytta til en annan ort i riket. Hwarefter, samma Stenhus, thet

K. BORG Magni Son skal funderat at Nunnorna år 1208, är blewit reparerat Franciscan. eller Gråbröder Munkarna, som när in til hade sitt kloster, til ett Capell, som haft namn af St. Andrea. Hvilket **K. GUSTAF** then förste gaf år 1529 borgerskapet til at ther af giöra en särskild Stadskyrkie. Hvilket all sant är och wist; men thet öfriga om Nunnoklostret stöder sig på idel gisningar.

Utom the kloster, som nämnda äro, tyckes man kunna theraf sluta, at i Arboga fördom ock warit ett Zelgands hus; emedan uti ett Registratur i Kongliga Cantzelie - Archiv så finnes antecknad, thet **K. GUSTAF** then förste år 1531 gifwit Zelgands kyrkion at Staden til at theraf giöra sig en rådstugu. Hvilken elliest wil om Arboga stads Antiquiteter och andra merkwerdigheter blifwa grundeligen vnderrettrad, han hafwer at läsa then med mycken slit af Herr Jac. Benjamin Lohman samblada och år 1738 af Trycket utgifna Tractaten, vnder namn af Arboga Minne.

Cap. IV.

Om RÖPINGA Kloster.

SEE gammalt och med tilreckeliga inkomster försedt Munkeloster hafwer uti Röpingsstad warit beläget, wäster om åen, på then plats, thet nyligen Rådman Thoresons gård är

är, hwilket af the i jorden befindteliga tomte-
ningar och stengrundar säkert slutas kan. Af
hwad orden thesse Köpings = klosterbröder haf-
wa varit, hafwer Doct. *Johannes Messenius*
icke wetst at säga; icke heller, på hwad tid
klostret blefwit anlagdt och bygd. Hwilket
är ett bewis til thes vrminnes ålder. År 1448
hade Curatus eller Sochneprästen i Köping
Dn. *Nicolaus* tillika med Herr Jvar Jönson
til Strö, samt Konungsfogdar på Köpinga-
hus och trenne förmögna män i staden låtit
upbygga en ny klosterkyrka emellan klostret och
äen, såsom ock til klostrets vnderhåll förårat
ett åkerland, kalladt Västra = eller Ugårdet.
Hwarföre Biskopen i Västerås *Acaius* thetta
bekräftade, och bewiljade them förenämndom
ewiga Sielamesor på Odensdagen i hwarje
weku, och så war *Nicolaus Skanensis* ther i klos-
tret Abbot. År 1496 hafwer *Haquinus Petri*
Prior, tillika med trenne Seniorer *Sveno*,
Matthias och *Nicolaus Torpensis* af Munkarna i
Guleta, emot sitt fiske i Väster No. Sochn,
tilbytt sig then gård, som nu är prästegård i
Köping. År 1500 war här i thetta klostret en
Gudormus Confessor. Hwaraf wil följa, at
thetta bröderskapet icke varit litet til antalet;
emedan här varit både Abbot och Confessor.
Och som theras förman haft namn af Abbot,
så motte the hafwa varit af Cisterciens = eller
Bernhardin = Munkar; ty såsom en gång är
nämnndt, kallades Dominicanernas förman
Prior

Priores och Franciscanernas eller Bråbroder-
nas Gardianer eller Custodes; Men Cister-
ciensernas eller Bernhardinernas prunkade med
Abbotens namnet. När religionens reforma-
tion gick för sig här i riket, under K. G. U.
ERIKS Eriks sons regemente, är thetta Mun-
kanaste efter hand blefwit öde. Men förrest
år 1523 moste Munkarna, til utländska Solda-
ters aflönande och Rikets gäldbetalninga, gif-
wa til bemälda Konung 100 lödiga mark Silf-
wer, som gör en summa af 1600 Riksdaler
Specie. Hwaraf man döma kan om thetta
klostrets förmögenhet.

Cap. V.

Om HUSABY-Kloster i Das-
larna.

Si Näsbygårds-lån och Husaby-för-
samling blef thetta klostret funderadt och
bygd år 1486 af Riddaren Inge Jo-
hanson af gamla Blfwe-slechten, förord-
nad Underlagman i Wästmanland och Das-
larna. Hwilken förrest år 1465 die Simonis
& Judæ til Wästerås-Domkyrko och Bis-
kopsbord en hop gårdar testamenterat hade.
Klostret anlade han på sin egen gård, som hette
Riddarhyttan, åt Munkarna af Cisterciens-
eller Bernhardin-orden. Och är merkwör-
digt, hwad Johan Messenius berättar, at be-
mäld

måldte Riddare hafwer, när han hade i sinnet at bygga thetta kloster, rådgiordt sig här om med Abboten i Alwastra, och erhållit thet til hans samtveke och upmuntring, samt thet rådet, at klostret skulle heta *Mons Domini*, *Herrens* eller *Gudsberg*. Och finnes thet bleswit någonstädes nämndt med thet namnet både *Gudberga*, och *Gudsberga* i *Dalsom*. Doch berettas, at thet är wordet inwigdt *Wårfru Maria*, *S. Bernhard* och *alson* helgon. The än befindteliga lämningar eller rudera gifwa nog wid handen, at thet varit ett stort och wälbygdt kloster; på en backa eller så hög klippo, at hon i klart wäder kan synas til kyrkion, hwarifrån dock klostret wid en mill öfsöder legat på en icke mindre säker, än behagelig ort, emellan dalar och backar, ångar och skogslundar. At thet varit med mycken bekostnad bygdt, wita ögonstkenligen än i dag både murarnas tveckhet och husets widlöftighet; ty af lämningarna kan man se, at klostret varit i lengden åtminstone 72 alnar och i bredden 32 dito, utom ett förhus, afwen af sten, hwilket gemene man gifar hafwa varit *Sakerstian*; men hwad egor thet haft, huru maustarkt thet varit på invånare, och hwad inretning för them varit, hafwer man icke igenfunnit. Vidantagns, at Herr *Jogan Jönsson* i *Gladö* wåpnare hafwer år 1508 d. 20 Julii med sin husfrus, *Anna Olufsdotters* samtveke gifwit för dageliga *Gialamesor* til

thetta St. Bernhards-kloster sin Sätessgård
 Dormsö med the gårdar, torp, hyttor, qwar-
 nar, hytteströmar och skogar, som therunder
 lågo. Item these gårdar: Råttilsboda,
 Glene, Kolareboda, Ploxboda, Swens-
 boda, Skomareboda, Röriga och Herres-
 hyttan på Garpenberg. Sålom breswit bres-
 dare utwisar, dat. Dormsö anno & die ut
 supra. Item, at Fru Kadrin Swensdotter
 i Surdatomtom, Herr Knut Stenssons,
 Riddares, Enkiesfru gaf wid samma tid, un-
 der Archebiskopens Jacob Ulffsons och Riks-
 förståndarens Sten Stures besegling, tilthet-
 ta kloster sitt moraongåfwogods: Forska,
 Forsboqwarn, Silberga och Bodatorp.
 Item at Fru Elisabet Jönsdotter gaf vnder
 thetta kloster ewerdeliga sitt arfwæads Me-
 delby och Norrestads godset i Henemora,
 ibid, dat. år 1504, die III Pascat. Thet är ofel-
 bart, at thes ålder blef icke mongårig; ty
 vthan twiswel hafwer ock thetta kloster förfal-
 lit och bleswit ödelaadt uti Konung GU-
 STAF Erikfons första regements tid, när
 religionen reformerades och klostergods-
 sen öf-
 wer alt i riket reducerades; så ock hustru
 Elin eller Elisabet Jönsdotters gåfwa lä-
 rer af slächten återtagits, nealigen hennes
 moderne, Medelby i Norrestad-godset och
 Henemora-Sochn, thet hon såsom förrvt är
 omrördt, uti witnens närwordo tredie dag På-
 scha år 1504 för sine siele åmimmelse och sine
 föråls

föräldre, gaf til Zwifaby-kloster, at thet schal vpphallas. Gudstienste til domem. Then sidste donation, som hit gierdes, lærer then varit, at Ingeborg i Domerearswitt, å sin bondes Engelbrechts wågnar, vnte til Zwifaby kloster ett bodeland, lilla Karaboden kalladt, för sig och sinom arfwom, för the- ras föräldrom siälagagn til ewig tid. Hwil- ket Håradssdomhafwande i Dalen Ingemar Johanson i Grundeboda domde klostrena til ewerdeliga ågo, när han år 1528 laga-tinghølt med almooen i Solkierna Sochn uti Fors, när- warande Riddaren Arwid Wästgöthe, Ro- mungens befallningsman i Daler och Abboten i klostret, såsom breswen liuda. Af hwilka år flart, både at thetta kloster blefwit af milda menniskior begåfwadt, och at thet haft sina egna Abboter, som ock blefwit kallade Conuen- tuales Priores. Ibland hwilka man hafwer fådt namn på thesa efterföljande, nembligen

Broder Stephanus, lærer varit then förste; ty han gaf år 1487 broderskapets bresf åt Fru Birgita Eriksdotter och 6 hennes barn. Broder Michael Pederfson lesde i em- betit år 1497.

Broder Jonas eller Jogan Jönfson, förståndare i Gudsberga-kloster, gaf ett merkeligit broderskaps bresf år 1504, och lesde jennwal år 1508.

Broder Gustaf Hindrikson war Abbot och förståndare år 1522. Han begiärte och fick affled af K. GUSTAF Erikson år 1530.

Broder Matthias blef af högbenådha Konung förordnad til Abbot i broder Gustafs ställe år 1530. Han lärer warit then sidste; th år 1538 d. 30 Augusti gaf samme Konung åt Nils Larsson förläning på Husaby-kloster och Landboar.

IBland the Munkar, som här lefwat, finnes ingen blefwit nämnd, utan allenast en wid namn Stephanus, (kan ske then samme, som warit Abbot) som blefwit kallad Helge bror Staffan; emedan han gifwit sig ut för at kunna på om tillkommande hendelser; Skal ock hafwa förut sagt, at en rik Silfwergrufwa skulle framdeles finnas och yptagas på Lofsåsen. hwilket ock wunnit sin fulbordn. Och skal jemte thenna profheten hafwa måst warit i rop, år 1510, en annar Munk, afwen wid namn Stephanus, uti Wästerås Dominican-kloster, som jämwäl utgifwit sig för at kunna prophetera; men spådt icke silfwerberg, såsom thenne, utan frig och grufwelig blodsotgiutelse. Såsom ofwanföre blefwit förmåldt pag. 24. på föregående arf. Om begge thesa hafwer Messenius uti Scand. Illustr. tom. IX. p. 47 skrefwit ett Carmen, hwaruti om Helga bror Staffan i Husaby verlarna så liuda:

Non

Non procul hinc (Arosiâ) alius florebat tem-
pore eodem

Vates, Bernardi porro statuta sequens.

Nomine qui *Stephanus*, mirus fuit incola claustri

Husbygii, Svecis multa futura loquens.

Præcipuè argenti prædixerat ille, fodina

Quod quandoque ferax invenienda foret.

Lætosid flueret, ceu stiria crebra, metallum;

Esset at omnigenâ Svecia panis inops.

Ut pluris panem, quàm venderet illa metallum

Argenti; crimen sic lueretque suum.

Cap. VI.

Om NORRBERGS = Klo- ster.

Si Norbegs bergslag, thet nu en moderkyrkiâ är af samma namn, hafwer, medan Påvedömet war här i landet, varit ett kloster, Mons Mariæ, Marienberg eller Wärfruberg kalladt, hwilket man af gamla trowerdiga bref funnit hafwer. Och är vndran werdt, at *Johannes Messenius*, som alla Swenska handlingar så noga och flitigt genomfarit, icke wetit at en gång nämna thetta kloster. Biskop Magnus then andre i Västerås hafwer år 1358 feriâ tertiâ proximâ post Do-

minicam Trinitatis skrefwit vnder ett bref
 in monasterio Montis beatae Virginis, ho-
 die Noraberg dicto. Vti thetta Marie-
 berg eller Wårfrubergs, sedan Norabergs-
 kloster, hafwa Munkar af Cisterciens- eller
 Bernhardin-orden haft sitt tilhåll och vppe-
 hålle. Här motte ock warit en Kongsgård,
 på hwiilen **R. MAGNUS** Ladulås
 år 1354 och the följande, samt någre Konun-
 gar efter honom, ofta sig vppehållit och åts-
 killiga bref utgifwit, som finnas förwara-
 de; Men om thetta klostrets ålder, funda-
 tion, Munkar, Abboter, lägenheter, öde
 och vndergång hafwer man intet kunnat igen-
 finna, vtom thet litla, som blefuit nämndt.

Then Siunde Boken

Om

KLOSTREN vti Wäggsjö- Sticht.

S Ö R T A L.

Shurwål Wäggsjö: Sticht täflar om
Åldren med Skara: Sticht och påstår,
at therstinnan hafwa företråde för alla
the andra Biskopsdömen i Svea: och Götha-
riken; emedan våra Historier komma theruti
öfwerens, at thetta Sticht är begynt af St.
Sigfrid, som, jemte några andra Engelska
lärare, efter K. **OLUF** Stötkonungs begiä-
ran, af **WARDA KNU** Danakonuna, som
ock så rådde öfwer England, infom i Götha-
rike, år 1020, började anlegga något Christen-
döms skick i then del af Småland, som kalla-
des Wärende och på then ort, ther Wäggsjö
är sedermera bygd och bleswit Biskops: säte;
Dock hafwer thetta Sticht kommit til at blif-
wa, ibland the andra i riket, både til thes
arentsfor minst, och på kloster måst fattigt. Or-
saken härtil skal af thet, som följer, förmo-
deligen kunna inhentas. Sedan St. Siga-
frid, hwilken hålles före hafwa lagt grunden
til Domkyrkan, som i Wäggsjö nu är, war med
döden afgången d. 15 Febr. år 1068, hafwer fuller
en

en eller annan, i synnerhet en wid namn Johanneſ, ſåſom Biſkop, wårdat församlingen i Småland eller Wägſiö-Sticht; Men theſter är all Chriſten församling i Småland kommen förſt vnder några Stara-Biſkopars wård och ſynſel, och theſtefter vnder några Linköpings-Biſkopar, Herberti eller Herbrichts, then förſta Biſkopens i Linköping, eſterträdare, wid paſſ hela 60 år. Såſom ſerdeles vnder theſa tre: Gisle, Stenar och Colo. Vnder then ſiſtſnemnda haſwa Wärendſboerna eller Smälendingarna, år 1166, af K. ERIC Swerkerſon, med trägna böner erhållit, thet the motte få ſin enſtylda Biſkop, och bliſwa ſiſſide ifrå Linköpings-Sticht. Blef alſå Stenar, ſom af miſnöge theſofwer, at han ej wardt Archebiſkop, hade aſſagt ſig Biſkopſembetet i Linköping år 1163 och gifwit ſig in i Alwaſtra-Kloſter, gifwen them til Biſkop år 1166. Nu emedan Biſkop Col i Linköping icke wille något gerni miſta af thet han hade, bleſwo i förſtonne icke flere, än theſa 5 härader: Albo, Binnewald, Kongahärad, Upwiding och Norwiding lemnade til Stenar at theſofwer warda Biſkop. Hwartil ſedan äro lagde 5 andra, nemligen Sunnerbo, Öſtra- och Wäſtrahärad, ſamt Öſtbo- och Wäſtbohärad. Och här af kallades in ſecularibus Wägſiö-Sticht Tiöhäraders Lagsaga. Alt thet öfriga af Småland blef ewerdeligen ſub Papiſmö liggandes til Linköpings-Sticht. Mycket kom

Fom och thetta therat, at Konungarna af Swer:
 Feriska familien, som woro Ostgiöthar, gynna:
 de Linköpings = Biskopar och icke tillstodde at för:
 mycket ifrå theras Sticht leggas skulle til Wäg:
 fiö. Här af at thetta Sticht wardt så litet, och
 at theruti icke war på tiden mer, än then ende
 staden Wägfiö, som war, innan Biskopsätet
 ther anlades, en bondebyn wid namn Strabo,
 är thet stedt, at uti Wägfiö = Sticht, under
 Påwedömet, så ganska få kloster äro byggde.
 Domkyrkian hafwer varit och än är ett her:
 ligt hus, long 82 och en half aln, bred 45 och
 en half, hög til murarna 19 och en half aln,
 men tornet berettas wara högt 117 och en half
 aln. Om the monga Chor och Altare, som
 theruti varit, samt om the Kanikedömen,
 Prabender och Capell, som therwid til Påwiff
 Gudstienst blefwit sunderade, begäfwade och
 riftade, hafwer man här ingen ting med wis:
 het at säga; emedan Domkyrkian med Staz:
 den ofta blefwit både plundrad och afbrend
 både genom wäld och af the Danska: såsom
 uti R. **J. O. M.** then tredjes tid, år 1570
 d. 7. Martii, efter Johannis Messenii berettelse,
 så the henne beröfwade och i grund afbrende,
 så at hon så förlorade jemte alla skrifter och
 documenter, alt inrede och inmandöme, som
 war både mycket och dyrbart, blifwandes hen:
 nes murar qwarstående i stor skröpelighet.
 Samma beklageliga öde påförde henne åter
 the Danske d. 25 Jan. eller Påsmebodagen år

1611. Men efter begge thesa förstöringar är hon herligen åter vprettad. Man wil altså härmed lemna Domkyrkan, och se til, om man kan finna igen några Klostre i thetta Sticht, och korteligen anföra, hwad om them man kan hafwa at beretta med någon sanning och sannolikhet.

Cap. I.

Om WÄSSJÖ-Kloster.

Thet är fuller alsingen twiswel, at icke Sijwar wid början af Biskoparnas residence-
rande i Wäassjö, the ju bredewid sig in-
rettat något Monasterium Scholasticum, eller
Kloster til lärohus för Landets yngdom, at så-
ledes få efter hand insödingar, som kunde tie-
na församlingen i Stichtet; Men kan dock
ingen med någon wisshet säga, om thet första
Munkenäste här å orten hafwer varit i staden
eller på Gelbo:berg, hwarom i följande Ca-
pitel, något kommer at nämnas. At ett Fran-
ciscan- eller Gråmunkakloster i Wäassjö stad
hafwer varit, är otwisflachtigt af Vastovii och
Messenii Kloster-förteckningar; men när och af
hwilkom thet är wordet bygd, samt huru med
thi gängit är, lærer knapt någon nu kunna ut-
forska. Om thes belägenhet tyckes thet med
någon sannolikhet kunna sägas, at thet legat
wäster ut i staden neder emot Tullporten, hwar-
åst

äst några rudera eller lemningar finnas 'efter
 klosters fellare. Och gården, som på samma plats
 nu är belägen, heter theraf än i dag Kloster-
 gården. Vti R. GUSTAF then förstas
 tid är thet fuller wid religionens reformation,
 blefwit uttömdt af sina wanliga inbyggare.
 Dy år 1531 fick af högbenälte Konung Herr
 Gudmund Speil alla böker, som woro i
 Wågsiö-kloster, Item all klosters bostap, then
 han skulle vrflysta ibland the fattiga. Item,
 the meßekläder, som ther woro, skulle han gif-
 wa til the fattiga kyrkior theromkring. Item,
 the hus, som ther woro i byen, hwilka hafwa
 hört klostrena til, skulle han sälja och giöra
 ther Konungenom redo och räkning före. Så-
 som Registraturet vti Kongl. Cancellie-Archi-
 vð liuder. Ar altså thetta stora och rika klo-
 ster efter hand förfallet; men hwad, som fun-
 nat af klosterbyggnaden wara öfrigt, thet gick
 åt altsamman, then 7 Martii år 1570, när
 FRIDERIC II. Danakonung, vnder sitt ströf-
 wande vp i Småland, afbrende Wågsiö-
 Stad, Kyrkio och alt. Elliest skulle män tro,
 at mycket af thetta förfallande klosters lemning-
 ar är förrst affördt til Cronobergs- Slotts-
 byggnad i R. GUSTAF then förstas tid.

Helgandshus, Domus Sp. Sancti,
 eller Hospital, hafwer ock warit så här i
 Wågsiö, som wid andra Domkyrkior och Bis-
 stops-säten i riket. Af eller vnder hwilken
 Biskop thet är först anlagdt, samt hwad årlig-

ga wisfa inkomster thet så sädt och sedan mutit, wet nu ingen at säga. At Dock i sanning ett slikt Hospital i Wägslö warit under Påwedömet, thet görs otwifslachtigt theraf, at thet finnes blefwit af förnåma Herrar och män med aäfwor ihogkommit vi theras testamenten. Säsom, at allena ett nämna, at Hertigarna Erik och Waldemar tillade Hospitalet i Wägslö 20 mark penningar i sitt testamente, som the gjorde d. 20 Jan. 1318 i Nyköpings torn, thet theras obarmhertige broder R. BIRGE them ihäl swälte. Förmodeligen är en del af the jordägor, som hade legat både under klostret och til thetta Helgandshus af R. OLUF then första lemnade både til Scholabetienternas underhåll och under thet Hospital, som alt sedan warit, och än är i Wägslö til monga fattigas Christmilda stötsel och försörjning.

Cap. II.

Om GLEBOA-Kloster.

Si Wägslö Sticht war thetta thet aldras första kloster, som säges blifwit bygd, efter S. Sigfridi pådrift och anstaltande, wid sielfwa början och anläggningen af Stichtet eller biskopsätet. Thetta har warit beläget vi then delen af Småland, som fordom kallades Warend, på Strabo:egor och verget

get **Selbo**; thes fundations tid sättes gemensligen på år 1020 vnder K. **OLUF** Skötkonung, när St. Sigfrid war Gótharitetes Apostel, och hålles för at hafwa anlagt Biskopsäte och Domen i **Wägsjö**. *Johan Messenius* och andre med honom gifwa wäl ut förwisso, at **Munkar** af Cluniacens - orden hafwa ifrå thes fundation bodt i thetta klostret; men jag skulle snarare tro, at så här wid **Wägsjö**, som wid andra Biskopsäten i Sverige, hafwa **Benedictinerne** warit the förste **Munkar**, i hwilkas ställen sedan med tiden andre kunnat komma. Huru länge **Selbo**: Klostet behållit sitt första stånd och namn, är aldeles obekant. *Joh. Messenius* Scand, Illustr. tom. VI. p. 100, thes Res här om haft then meningen, at the **Catholiska** Biskopars stolt i **Wägsjö**, **Biskopsberg**, **Kalladt**, som K. **GUSTAF** then förste, sedan thet warit asbrunnit, lät ombygga fast och prächtigigt vnder namn af **Cronoberg**, är bleswit anlagdt ther, som **Selbo**: Klostet hade förrwä städt. Men thetta är pur gisning, som ingent grund hafwer. Sanningen wil thet synas wara likare, at **Selbo**: Klostet legat ther, som nu **Wägsjö**: stad är, ej langt österwot ifrå **Doms kyrkion**, emellan henne och then så kallade **Ostragård**; dels emedan orten, thet thetta klostet bleswit byadt, hetat **Ostrabo**, och thet wist är, at **Wägsjö** hafwer, innan thet bleswit stad, haft thet namnet **Ostrabo**; dels och, emedan icke longosedan äro neder i jorden

på berörda ort funne sådana tomtningar, murar och stenar, som wisia öfwertyga, at thet ett kloster fordom warit belagit. Är thetta sant, så styrkes häraf then mening, at Gelboas Kloster warit ett näste eller herberge för Benedictin - munkar, och sedan efter Domkyrkions byggning och annat klostres anläggning antingen aldeles gådt vnder, eller blefwit uplåtit åt Cluniacenserna, som dock knapt thet innehafft in til Reformations-tiden.

Cap. III.

Om NYDALA - Kloster.

I Småland, Västrahärad och Brigsstada - Pastorat, hafwer, på en mycket angenäm ort, bredewid en liten siö, thetta kloster warit belagit, thet nu för tiden en liten adnex - kyrkia och en Herregård ligga, som conservera klostrets namn, at thet icke aldeles faller i förgätenhet. Ibland the gamla kloster i Riket kan man med stål räknna thetta; ty thet är på R. **SWERBÆR** Kolsöns, eller then äldres, befallning, och twiswels vthan med hans bekostnad eller tilhielp, anlagdt år 1144 af Gisle, Biskopen i Linköping, som ock hade vnder sin styrelse hela Småland. Och är merkwerdigt thet, som i gamla Skrifter finnes anteknadt, nemligen at på samma dag, som R. **SWERBÆR**.

SWERKER lät för middagen legga grunden til **Alwastra: Kloster** i **Nstergöthland**, gjorde thet **Biskop Gislo**, efter högbemålde **Konungs** befallning, efter middagen med **Nydala: Kloster**, tå han thertil gaf några gårdar med all rento och tionde, belägna uti **Nylinge** och **Fineda**. Här af lærer thet kommit, at **Abboten** och **Munkarna** i thetta kloster, thet the nämnde **St. Mariæ de Novavalle**, hade alt framgent, fast thet war liggande in uti **Wägsjö: Sticht**, dependence af och wördnad för **Biskoparna** och **Capitlet** i **Linföping**. Sålom man finner, at the med bres dat. **Linföping d. 5 Junii** år 1275 tillsade **Biskop Hindrik** och alla hans **Kaniker**, samt theras efterkommande, årligen på d. 11 **Julii** ett anniverlarium, eller delachtighet af alla theras goda gierningar i theras kloster, åfwen som sådant blefwit **Biskop Gislo** tillsagde, som först sin **Biskopstionde** them gaf, när theras kloster funderadt blef. Ja, **Biskop Carl** i **Linföping**, som lefde wid början af fiortonde **Seculö**, utlät sig om **Nydalas Kloster** uti en förordning i thesa orden: **Cujus domus (Novevallis) nos fundatores esse fatemur.** Thet föregifwes fuller, at någre **Benedictin - Munkar** aldräförst infattes i thetta kloster; Men **R. CARL Swerker** som satte hit in **Cisterciens - eller Bernhardin - bröder** år 1257, som sig så förökte, at the kunde gifwa ifrå sig åtskilliga **Munkeswermar** til at

uppfylla andra kloster med, ej allenast inom
 Svea och Gøtharike; utan ock fierran på hin
 sidon hafwet, såsom at nemna ett i Liffland,
 kallad Vallis DEI, eller Gottes-walde. Vti
 förmögenhet hafwer thetta Nydala swära til-
 tagit genom Testamenten, gåfwor, köp, by-
 ten och på andra sett; synnerligen vti fiortonde
 och femtonde Seculis; men thes förinnan lära
 the varit nögde och behållne med sina Funda-
 tions gods och inkomster, hwilka varit anseens-
 liga nog, såsom af thet föregående inhemtas
 kan. Man wil några donationer, som på
 förenämnda tid hit bleswit giorda, allenast up-
 räknna. År 1309 gaf Herr Carl Ragnfrids-
 son, och år 1310 hans Son Herr Nicolas
 Carlsson åtskilliga gårdar til Nydala-kloster;
 emedan the sig thet hade utwaldt lågerstad. År
 1307 hafwer Abboten i Nydala giort gårdas-
 byte med Herr Swen Gunnarsson, hwilket
 Riddaren Herr Magnus Carlsson bewitnat.
 År 1312 gaf Herr Hollinger Månsson, när
 han årnade sig at giöra en Pelegrimsferd til
 Christi graf, en qwarn til brödra-conventet
 i Nydala; emedan han thet hade korat sig lå-
 gerstad. År 1314 gaf Fru Ingeborg, Herr
 Börge Stentares dotter, Gråshylta-gård
 til Nydala-kloster. År 1325 fick samma kloster
 Hiertenäs-gård af wålbördiga Fru Iliana,
 Herr Lars Botholffssons enkia. År 1326 för-
 årade åter Herr Hollinger Månsson sin ego-
 del i Skog til Nydala för sin och sin afledna
 hus-

husfrus, Fru Ingeborgs, siälur. År 1334 gjorde Herr Sigge Månson jordabyte med Abboten och bröderskapet i Nydala, vnder Styrabiörns, Biskopens i Strengnäs, namn och Sigaret. År 1339 sålde Herr Knut Bose sin gård Fiskewi i Swidnarom Sochn til Nydala = kloster. År 1344 gaf Fru Margareta Abiörnsdotter Sparre hit ett sitt gods med anseentliga tilägor. År 1349 gaf Riddaren Herr Carl Näsönungson fyra gårdar, som nämnas i brefwet, til thetta kloster med thet betingande, at Munkarna skulle hålla tre mesor i hwarje weko för hans, hans husfrus, Helga Pedersdotters, och santeliga theras barns siälur. År 1356 gåfwo Inge Wasteson och hans hustru Christina Pedersdotter en gård i Allsheda til thetta kloster, vnder Probstens i Allsheda Dn. Johannis och flere Herremåns insigel. År 1359 gaf Fru Helena Andbiörnsdotter, hennes Son Johan Oddefson och hans hustru Gunnild tre gårdar i Wästborga til Nydala = kloster (ther the sig lågerstad utkorat hade) för theras egna, Dn. Magni Decani och Herr Måns Thorsstensons Siälur. År 1369 gaf Herr Brudde Bengtson sin gård Stensery här vnder för sin egen, sin husfrus, Ingeborg Gudmundadotters och theras barns Siälurs rucht och tröst. År 1376 gaf Fru Ingeborg Ormsdotter sin egendom i Skastanås och Brigstada = Sochn til the helga bröder i Nydala.

År 1384 confirmerade Herr Carl Kettilson
 thet godsabYTE, som hans förälldrar, Herr
 Kettil Carlsson och Fru Christina Bontas
 dotter med Abboten i Nydala gjort hade. År
 1389 gaf Herr Carl Olsson för sin Sons
 Knuts och sin Systers Chirstins Siälur ett
 hederligt testamentē til Nydala. År 1413 gaf
 Herr Lars Haraldsson til Nydala-kloster
 Komstada-qvarn för sin hustrus, barns
 och förälldrars Siälur-rycht. År 1419 gaf
 Riddaren Herr Jon Hierne i bot för sin Sy-
 sterkon Knut Jonsson och sin måg Arwid
 Stubbe, som ihjällslagit Riddaren Erik Er-
 landsson, til Nydala-kloster sina gårdar i
 Niudunga-härad; nemligen Sidawik, Sun-
 nawik och Bodhyla, hwilka hans fader
 Herr Jöns Hierne år 1372 til klostret pantsatt
 hade. År 1426 sålde Herr Gudmund Si-
 monsson til thetta kloster sin gård Plagom i
 Hwetlanda-sochn för 32 mark penningar,
 och gaf thesöthan hit några gårdar thesöre,
 at Munkarna hade honom til sig intagit, samt
 yndt honom bröd och öl til dödedaga. År 1492
 gaf Fru Chirstin, Konung CARL Knutsons
 dotter, vnder klostret i Nydala sin gård Nor-
 nås, at för hennes och hennes förälldrars och
 slechts Siälur ewiga förböner giöras skulle.
 Och så widare alt in til Reformationen hafwa
 ju lengre thes flere gårdar och fastigheter kom-
 mit vnder thetta kloster. Afwenledes är thet
 ock blefwit richtadt med penningar genom tes-
 tamentens

stamenten: Säsom Herr Magnus Johans-
 son gaf hit år 1293 d. 1 Augusti 40 mark pen-
 ningar; Lagmannen öfwer Bpland Herr
 Borge Pederfön til Finstad gaf år 1314 i
 Testamente efter sin förra Fru, 2 mark; Her-
 tigarna Erik och Waldemar, vti Nyköpings-
 torn til döds inhäftade, testamenterade d. 18
 Jan. år 1318 hit 20 marker, Och år 1371 Herr
 Ragwald Erengislaßon i testamente efter
 sin Fru 100 mark penningar. Om thetta och
 mycket annat, merendels dylift, äro vti Kongl.
 Antiquitets Archivd förvarade och i knippor
 sammanlagde öfver 450 bref, ibland hvilka
 större delen bewisa thet, som af thet här an-
 förda är nog handgriveligit, nemligen at Nyda-
 la kloster hafwer varit ett ibland the förmögna-
 sta klostren här i riket. Thes inseende, styr-
 sel och hushällning hafwer ifrå första funda-
 tionen varit hos Abboterna, hvilka, säsom
 anseelige män, finnas i gamla Skrifter och
 handlingar mycket nämnde; Men dock hafwer
 man ej kunnat igenfinna namn på flere, än the
 få, som nu här följa: nemligen

Fr. Regnerus lærer varit förste Abbot för
 Cisterciens-munkarna; ty han lefde år 1160.

Fr. Ericus Carlsson war på en syn år 1215.

Fr. Laurentius war med några bröder i Lin-
 köping år 1240.

Fr. Birgerus Evardi vnderstref och bewitnade
 ett köpebref år 1263.

Fr. Georgius war på ett möte i Linköping
år 1275.

Fr. Germundus lefde Abbot år 1297-1300.

Fr. Boëtius Brandt bewitnade ett Testa-
mente i Wägfiö år 1303.

Fr. Johannes Henrici war Abbot år 1314
och widare, lefde 1321.

Fr. Laurentius Erici gjorde jordaböte med
Herr Sigge Månson år 1334.

Fr. Folke lefde i Abbotedommet år 1343, och
kan se, lenge therefter.

Fr. Sveno Erlandi lefde i embetet år 1372
och 1384. Här motte 3 à 4, om icke flere, fattas.

Fr. Henricus Engelberti intog Herr Guds-
mund Simonson i bröderskap år 1492

Fr. Arvidus blef på Ryndelmehodagen år
1521, efter K. Christiern Tyrannens be-
fallning, tillika med ellofwa bröder eller
Munkar, drenckt i then när in til klostret
liggande Munkesjön.

Fr. Johannes blef, omfider d. 24 Febr. år
1524, wiqd til Abbot af Biskopen i Linköping
Doct. Hans Braske. Och lærer thenne wa-
rit then sidste ibland thetta klostrets Abboter;
emedan, i kraft af klostergodfens reduction,
som blefwiq af Stenderna bewiliad i Wåster-
ås år 1527, K. GUSELJ then förste lemnas
de Nydala-kloster med thes inkomster, un-
der wiqa willkor, åt sin trogna tienare och
fogda i Småland, Gorfrid Sure år 1528,
och året therefter 1529 åt Gudmund Peders-
son,

son, emot Smör-renta, 2 lästers årlig afgift, hwilket år 1533 så wida förmedlades, at han allenast skulle gifwa årligen 30 Bngersta Gyllen; Och någon tid therefter blef af högs bemålde Konung Truls Skrifware benådad med thenna förlåning, som altjemt hade med sig thet wilkor, at the Munkar, son: woro qwar wti eller wid klostret, skulle blifwa efter nödorstken försörjde, så länge någor af them wore ofria. År 1549 d. 20 Maji lemnas de Konungen thenna anseemliga lågenheten åt sin Swåger, Riksrådet Herr Sten Eriksson Lejonhufwud til Loholm eller Gråfnäs. Hwad omstiften eller ändringar sedan i the söljande tider sig tildragit med klostrets gods och ågor alt in til thenna dag, thet är mig så oberant, som thet theremot wist är, at klostret alt ifrå berörda reduction hafwer, om icke af eld blefwit afbrendt, af wanrycht och af then alt förtårande tiden så förfallet, at af thes monga och stora Stenhus knapt så mycket är qwar, som kan witna, at therpå orten fordoms dags ett af sten wålmuradt kloster legat hafwer. Något kan wål af klostrets stora murar blefwit användt til then nu warande kyrkions bygnad eller reparation, och, kan ske, til nödwändig murning i Herregården; Men mig kommer thet troligst före, at ganska mycken sten och annat wirke eller materialier äro ifrå Nydala afförde til Cronobergs Slottsbyggnad 1545 och the söljande år. Därigenom at

stedt, at ett så stort och anseeligt kloster hafver efter sig så snöpliga gwarleswor eller lemmingar, under hwilka så mong hundrade adlingar af begge könen bordt niuta för sina ben then hwilo, som the för så diara testamenten sig fordom köpt hafwa; Men ingen kan dock nu wisa, hwar någons theras stoft i hwilo ligger.

Tiden nöter, jorden gömer
 Swad som fordom varit stort;
 Efterwerlden snart förglömer
 Thet förfäder hafwa gjort:
 Bäst är jordist pracht förachta,
 Och Guds Rike eftertrachta.

Cap. IV.

Om KRONOBERS
 Kloster.

Thetta hålles före at hafwa varit beläget
 i en tonat ifrå Wägsjö på samma ort ther
 K. GUSTAF Eriksson, eller then förste,
 lät anlegga Slottet Cronoberg, hwar
 af then delen af Småland än idag kallas Cronobergslän. Slottet anlades år 1545 wid
 then så kallada Zelgesjö, och mena någre,
 at stenar och hwad elliest varit til sådant gagnes
 liget, är då taget ifrå thetta flostret samt flostret i
 Wägsjö,

Wägsjö, och användt til berörda Slotts-
 byggnad. Och kan thet varit orsaken, hwar-
 före thetta klosters minne är så hastigt faller i
 glömsko, at Johannes Messenius, som icke lef-
 de öfwer 70 å 80 år efter reformations tiden,
 ingen ting med någon wiffhet hafwer therom
 wetst at beretta. Gör ock thet uti thenna hi-
 storiå någon irring och owiffhet, at ett klo-
 ster af nästan samma namn hafwer varit uti
 Calmar = län wid Munsterås, om hwilket til-
 förne ibland Linköpings = Stichts kloster hand-
 ladt är pag. 148 leqq. För sanning utgifwes
 thet både af *Vastovio* och *Messenio*, thet the
 Swea = och Gótharikes kloster vpräfna, at
 thetta Cronobecks = kloster hafwer varit en
 boning för *Johannit-nunkarna*, eller them af
 ordine hospitalitatis. På hwad tid och af
 hwem thet är funderadt, samt af hwad wilkor
 och tillstånd thet varit, finnes ingenstads beret-
 tadt; ej heller när och af hwad tilfelle thet är
 ödelagdt. Troligit är, at thet haft samma
 öde, som alla andra kloster och altså genom
 then reduction, som wid religions reforma-
 tionen, uti K. GUSTAF then förstas tid,
 gick öfwer klostergodsen i riket, mist sina in-
 komster och förmoner, och therigenom stan-
 nadt i ödesmål. Doct är alt thetta idel giss-
 ningar; ty kunde man med samma sannolikhet
 gissa, at thet Cronobergs slotts lemningar stå
 qwar, icke varit något kloster i Påfwedömets
 tid, utan at thet sidste Catholiske Biskopar i
 Wägsjö

Wägö thet haft sitt Biskopeliga Slott, såsom andre Biskopar på then tiden hade hwar sitt, sig til befästelse och säkerhet; och at K. **GUSTAF** hafwer thet samma Slott, sedan thet blefwit hemfallit til Kronon, gjort större och anseeligare til ett Kongeligt Slott, tagandes thertil materialier af Wägö- och Gålbo-kloster och andra the Catholikas i någden förfällande hus. Hwilket Erik Jöranson Tegel för sanning tyckes hafwa hållit; ty han säger, at K. **GUSTAF** hafwer år 1545 låtit förbättra och befästa Cronoberg til ett slott, som tilförne ett Biskopsäte warit hade. Och hafwer altså thet i gamla förteckningar nämnda Klostret Cronobek icke warit wid Wägö; utan wid Munsterås, som af samma Monasterid är så blefwit nämndt, uti Calmar-län och Stranda-härad. Sal. Gref Erik Dalberg, och kan ske flere med honom på then tiden, war af then meningen, at St. Sigfrid hafwer, wid Christendomens första införsel thet i landet, byggt eller låtit bygga thetta slott, sig och them Christnom til befästmelse och säkerhet för hedningarnas anfall och öfwerwäld; therfore hafwer han, uti sin Sveciæ Antiq. & hodiernæ tom. III, låtit vnder lenningarna af Slottet Cronoberg, i koppar sticka thesa Salig Hoff-cancellariens Johan Bergenhielms versar, så ljudande:

*Tempore , quò Borcam Numen venerandaq; cœli
 Gratia respexit , dogmata sacra ferens :
 Gentilis rabies , Stygiôq; dicata tyranno
 Turba studet teneram mox abolere fidem.
 Iras exacuit , spargit per rura cohortes ,
 Infantes animas sic dare certa neci.
 Christicolis arx prima fui , tutumq; receptum
 Exhibui afflictis , subsidiumq; tuli.
 Sancti Sigfridi tonat hic facundia lingua
 Et populis veram pandit ad astra viam.
 Concidit impietas verbis percussa severis ;
 Vana superstitio fulmina sacra timet.
 Spiritus arctois Domini requievit in oris ;
 Fatidicâ ut monuit voce Propheta prius.
 Zach. VI : 8.*

Thetta är thet litzla , som jag dels med
 sanning funnat skrifwa , dels med någon
 sannolikhet wågat mig at gifa om Wägside
 Stichts fordna kloster. Och må jag til-
 stå , at jag varit af then mening , at i thet-
 ta Sticht ock varit ett kloster , Warnas
 mo : kloster kalladt , beläget thet Moder-
 kyrkian af samma namn i Ostbo : häråd
 är. Men utom thet , at altsinga bewis
 härtill hwarken af monimenter eller tradi-
 tioner funnat påfinnas , är jag worden
 öfvertygad , at Warnamo : kloster haf-
 wer legat i Wermeland och lydte fordom
 til Skara : Sticht , såsom förret finnes
 berete

berettadt pag. 192 Förthenstul wore wäl och mödon werdt, om någon af så munga lärda män och ynglingar uti och ifrå thesta berömliga Wägsjö: Sticht wille utu mörkret framleta och i liuset framgifwa sitt Fäderneslands gamla handlingar och saker, så thorde ej allenast munga mina gifningar antingen blifwa fullkastade eller befästade; utan ock Stichtet komma til at blifwa namnkunnogt af flere kloster, än jag förmått thy tilägna.

Then Otttonde Boken

Om

KLOSTREN vti Åbo: Sticht.

SÖRÆTAL.

Si Finland och the andra på hin sidon
 hafwet belägna länder, som i gamla ti-
 der kallades af the Swenska Österlan-
 den, theras Finnar och Carcler med andra
 tit åt boende hedningar blefwo gemensligen
 nämnde Österlänningar eller Ester, och
 landet Estland; hafwer Hedendomen en lön-
 gan tid warit i gång, swang och stånd, sedan
 Swea: och Góthariske Christendomen anammat
 hade; warandes icke bewisligit, at någon
 Christelig lära är i Finland införd, predikad och
 wedertagen, förrän vnder K. ERJK Jed-
 wardson Bonde, then Helige kallad, wid
 år 150 eller the följande, och alltså öfwer 100
 år sedan åtskillige Biskopsäten och Sticht i
 Sverige, och serdeles i Góthariske, blefuit
 anlagde och påbegannte. Högbermålde Konung
 for med en stark krigsmacht öfwer til Finland
 at the med twinga thes inbyggare til Christelig
 tro och läro; hade ock med sig i följe Biskopen
 i Upsala, Hindrik, som war til Nationen
 en Ungländare, och stulle döpa the til Chri-
 stendomen skrämda och twungna Finnar, utan
 all

all föregången vnderwiining. Therföre fick ock, såsom ganska troligt är, Christendomen ther hwarken grund eller stöd; ty sedan Konungen war hemfaren til Swerige, blef Biskop Hindrik ihjalslagen. Och hafwa fuller Biskoparna i Upsala sendt sedan några lärare öfwer til Finland at ther vpretta eller inretta Christendomen, såsom en Rodolphum och en annan efter honom wid namn Folke, som warit Kanik i Upsala. These begge vpräknas fuller ibland Ubo-Biskopar; Men the lära dock icke haft ordenteligit hwarken Biskopsembete eller Biskopsäte, förrän Thomas Anglus erhööll Påwens Gregorii then niondes bullam eller bref af d. 23 Jan. år 1226, och theryti tilstånd, at anlegga Biskopsdom och Säte i Ubo; dock blef han och 4 hans efterträdare qwar sittande i Råndamecke in tils Biskop Magnus then förste, som fulbordade Ubo-Domkyrko och wardt i henne begrafwen år 1308, sedan han fådt vnder sitt Sticht Carelen (såsom ock Lawastland och Österbotn för 50 år förrvt blefuit ther vnder lagda), så at thet vti widd och storlek gaf andra Sticht icke efter. Sedan Domen blef satt i Ubo och Domkyrkian thes sammastades blefuit inwigd, blefwo icke alenast tid efter annan vprettrade vti henne åtskilliga Chor, såsom St. Hindriks, St. Eriks, Klerke-choret ic. och monga altare, alla med rika Præbender och rentor; utan ock Biskopsembetet til stöd, styrko och anseende, åtskilliga

åtskilliga wålbegåfrwada Kathedömen, samt the större Embeten, som blefwo ansedda för Prælaturer och herligheter: Såsom Doms Probsteriet, Archedietnedömet, Decanetet, och Cantoria. Men innan församling, Sticht och Biskopsembete kunde komma ther i landet i sådant stånd, war dyngängeliga nöde wendigt, at någon anstalt most blefwit giord til nationens, och serdeles lands-ungdomens, uderwising uti studier, på the någre, icke til ringa antal, infödde och Finsta Språket mechtige, motte så wida uderwisas, at the kunde läsa mekon i bok och tienst giöra wid församlingarna ther i landet. Förthenskul wil thet mycket troligit synas, at redan i Rändas mecki, medan Biskoparna ther hade sitt tilhåll och säte öfwer hundrade år, och sedan i Åbo, så snart Domen och Biskopssätet tit flyttes, ett Monasterium Scholasticum, Schole: eller lærhus är blefwit inrettadt och hållet, såsom thet skedt wid the andra Biskopssäten eller Domkyrkior, hwarom tilförne är berättadt. Dock likewäl, dels emedan Finland immerfort och nästan ärligen, blefwit oroadt af Ryssarnas och andra sina östert boende grannars infall och förhärjande; dels ock, emedan thes Biskopar, alt in til Biskop Magnum, then första af thet namnet, som lefde wid slutet af trettonde Seculö, warit utlendinaar, som hwarfen sielfwe funnat eller stort wårdat thet Finsta Språket; läret lengre i Finland, än i någor

E

annat

annat Sticht, drögt innan något kloster thet kommit til at anleggias och inrettas. Men li-
 fewäl finner man, at Biskoparna i Finland
 hafwa, alt ifrå Biskop Ragwald Wäst-
 göthes tid, som thertil år 1264 skaffade På-
 wens Urbani then fiortondes tilstånd, haft wid
 sitt Säte ett Collegium Canonicorum, hwil-
 ket twiswels vthan någon omsorg och sysslo haft
 med theras vnderwisande, som skulle blifwa
 präster och lärare i landet för Finnarna, hwil-
 ke icke mer förstodo thet Svenska, än thet La-
 tinska Språket. Vti the följande tider, såsom
 vti fiortonde och femtonde Seculis, äro vti
 thetta widtblägna Åbo-Sticht, som i Påwes
 dömets tid haft vnder sig alla the lender, hwilka
 sedan blefuit delade vti tv Biskopsdömen,
 Åbo och Wiborg eller nu Borgo, at-
 skilliga kloster för begge könen sunderade
 och rikeligen begåfwade både af Konungar
 och förmögna män i landet. Om hwilka
 kloster man wil i thenna bok forteligen
 anföra thet litla, som man kunnat vpspa-
 na och sambla, förmodandes, at någon
 ibland så monga lärda och curieuse män,
 som i thet landet finnas, lärer vpsylla,
 hwad häruti brister, och retta thet, som
 kan wara feladt, på så mycket mildare sett,
 som jag hwarcken i landet varit, eller thes
 ifrå kunnat erhålla någon then ringasta vn-
 derrettelse.

Cap. I.

Om ÅBO = Kloster.

Å Si Åbo = Stad, som hafwer fädt sitt namn af then therwid i hafwet syntande åen, Aurajocki, och räknar sin ålder ifrån år 1154 eller Christna lærnes första införsel ther i landet, hafwandes warit, thet han ån i dag år, Biskopsåte öfwer 440 år eller ifrån år 1290 wid påß; hafwa i Påwedömet's tid warit tv klostet. Nemligen

I. *DOMINICANORUM*, Swart = bröders eller Prediko = munkars. Hwar thet i Stadens belågit warit, kan nu knapt någon weta och wisa, sedan han så ganska ofta år både af fienda = wåde = och åste = eld förderfwoad, och elstieft flere gånger illa medtaren. Troligit år, at thet warit icke longt ifrån Domkyrkion, med hwilko thet hafwer warit jemåldrigt; och kan ske förr inwigdt, ån hon; emedan man funnit, at thet blefwoit med gåfwoor och testamenten påtencft uti thet trettonde Seculö, och hetat St. Olufs kloster. Munkarna lesde här lenge och wål, blifwande ju lenger thes mer förmögne på gårdar och andra lagenheter, som the dels genom gåfwoor och testamenten, dels genom köp och byten kommo til at blifwa ågare af; tv finnes så ganska monga kloster = hemman införde uti gamla landets jordeböcker. Åfwoen hafwa the blefwoit

wit uti testamenten ihogkomne med penningar. Sålom år 1293 d. 1 Augusti hafwer Riddaren Herr Magnus Johanson testamenterat til Prediko-bröderna i Ubo 9 mark penningar. År 1318, die Priscæ Virginis d. 18 Jan. hafwa Hertigarna Erik och Waldemar Månssöner, i Nyköpings torn, ther thesas broder, R. BRÖDE, them ochristeligen til döds swälte, ibland alla andra kloster-nåsten i Swea- och Gótharike, påtencft Prædicatores i Ubo med 20 mark penningar. Och sammaledes flere es- ter them. Ibland thesa Munkars Priores haf- wer man icke sådt namn på flere, än thesa två. Namligen Frater Johannes Laurentii, Predi- ko-munkars Prior i Ubo, wtnade tillika med andra Herrar och män år 1331, at Biskopar- na i Ubo hade af ålder haft hwart fierde skinn af Tawasternas wild-werk och borde thet lika- ledes framgent åtniuta. År 1450 d. 2 Julii sålde broder Oluf Gregorii, Prior i St. Dominici kloster uti Ubo, en ågolott til Nådendals Bröder- och Systerkap, och thetta bewitnade ibland andra en Olavus, Studens i Ubo, så- som han sig sielf kallade.

Omsider hafwa, i kraft af Stendernas be- slut på Riksdagen i Wåsterås år 1527, Munk- farna most öfwergifwa thetta gamla, stora och rika kloster, tå en stor del af them, såsom wane wid predikande, benådades med prästa- tienster wid församlingarna både i Ståderna och på landet. The öfrige, såsom gamle och

til sådana tienster ofskickelige, fingo niuta nöd-
torftigt yppehelle i klostret; men, om icke dö-
den förrot hade skilt them ifrån werlden, gjorde
elden them huswilla, die Crucis invent. d. 3
Maji år 1537, tå en häftig wådelb ödelade
thetta kloster. Hwarefter thet aldrig blef up-
rettadt igen; åtmunstone icke til Munkars
tienst och boning.

II. **UURWE** eller Syfter: kloster, af
samma orden med Munkarna, nemligen St.
Dominici. Thetta berettas, i gamla handlin-
gar, Biskopen Johannes Petri Arosiensis haf-
wer på sitt sidsta lesnads år 1370 anlagt, och
thervunder gifwit anseensliga rentor til klostrets
behof och Nunnornas underhåll. Hwartil,
vthan all twiswel, sedan i följiande tiden af
Christumilba menniskior anseensliga donationer
äro gjorde, bestående i gårdar och andra min-
dre och större lägenheter. Så läses i gamla
bref, som än äro förwarade, Herr Matthias
Olavi, Ryrkioprafter i Jumala, hafwa år 1414
testamenterat til thetta Jungfru: kloster sin gård
Kokoböle i Mustasari Sochn; Och Fru
Cecilia Philpusadotter, Herr Tils Kurko
enckia, gifwit hit tre gårdar i Lööpö och Töf-
sala: Sochn. Thet hafwer man ock funnit,
at thetta kloster warit nämndt *St. Anna-Klos-
ster*; Men om thes belägenhet är mycken owis-
het och twiswelsmål, om thet legat vti eller wid
Staden. Af en gammul skrift har man fun-
nit, at thet först blefwit anlagdt och bygd i

Kefa: Sochn. Är ock thet annorstädes berets-
tadt, at thetta *St. Anna* Kloster hafwer blef-
wit anlagt wid Åbo; Men efter någon tid är
thet, nemligen år 1445, wordit sammanlagdt
med *Wårfru*: eller *St. Birgitas*: Kloster i
Nådendal. Andteligen är ock thet enestädes
förmåldt, at thet hafwer tillika med *Domkyr-
kion* (men tå motte thet hafwa warit belägit in-
uti Staden) år 1529 af en häftig wädelb blef-
wit aförändt; Och af *Bislophen Märten*
Stytte åter vpretadt igen. Men thetta sed-
nare förekommer mig så otroligit i anseende thet
af *Stenderna* ty är förrot i *Wåsterås* beles-
wada *Klosterwåsendets* utdömande, som thet
förrovnåmnda är hos mig owist; ty wil jag
hafwa lämnat til någon lärð och curieux *Fin-
ne*, at utforska och framgifwa sanningen och
wissheten om thetta *Jungfru*: *Klosters* retta
belägenhet, flyttning, bestaffenhet och öde.

Cap. II.

Om NÅDENDALS Nunne- och Munkkloster.

Detta mycket gätta och förmögna Kloster
hafwer warit belägit i **Nådendal** och
Norra Finland wid en och en half mill
ifrån Åbo, är på *Latin* kalladt *Vallis gratiæ* och
bygd *S. Maria* eller *Wårfru*, *S. Johanni*, *S.*
Anna

Anna och S. Birgita Riksens Patroner til heder. Om thes foundation hafwer man följande berättelse, at Biskopen Biörn Balk hafwer år 1400 först anlagt thetta kloster wid Karabyle i Maske: Sochn. Härifrå hafwer hans efterträdare, Biskopen Magnus Olufsson Tawast år 1413 låtit flytta thet först til en gård benämnd Swenberg och sedan til Helgä i Berna: Sochn, såsom til en belägnare och sundare ort. Ett merkwerdigt Sweriges Rådsbref, dat. Tälje, år 1438, berättar, at the andelige och werldslige Stender i Finland hade lenge högeligen önskat, at ett Dominican- eller Predike: ordens kloster thet i landet motte blifwa inrettadt; Men nu mer betenekt sig at, til almogens större tröst af then predikan, Skriftermål och aflat, som sker af S. Birgita orden, ett kloster af samma orden för bröder och Systrar skulle byggas, hwartil gården Stenberg i Maske: Sochn med alla thes tilhörigheter, å kronones wägnar blef anordnad, vnder thet willkor, at K. ERJB (Pomeranus) worde thet samtyckandes. År 1440 die Calixti gåfwo åter Riksens Råd med bref vnder thetta kloster Åsunda: häråd, med all Kongl. renta theraf i tretton år. Theña anordning hafwer K. CHRJSTOF. SER år 1441 confirmerat med thet willkor, at han skulle hafwa namm af at hafwa warit thetta klostrets fundator eller Stichtas

te, samt Klostret få äga Stadsrett. För-
 thenskul blef ock strax wid klostret anlagd en
 Stad och then så skyndsamt bygd, at ther
 såto. redan år 1443 två borgemästare med til-
 ständiga Rådman. Men tv år, efter berörda
 Kongliga confirmation, hafwa åter Nunnor-
 na, med samma Konungs erhållna samtycke
 och tillstånd, gifwit Köpenhamn die Bartholo-
 mæi år 1443, flytt med pick och pack til Nylos,
 hwilken gård med ynderliggande gods Ridda-
 ren Herr Hindrik Clauson och hans Fru
 Lucia Olufsdotter, hade året förrut gifwit i
 Gialagift åt klostret; dock med thet wilkor, at
 klostret skulle tit flyttas. Blef altså, genom
 sidsnemnda Biskops, Magni Oluffson Ta-
 wasts, försorg, pådrift, tilhielp och bekost-
 nad, klostret omsider här bygd med stora och
 anseeliga hus år 1443, Han lät ock komma hit
 Nunnor ifrå Wadstena af S. Birgitæ eller Sal-
 vatoris orden. Här af är skedt, thet man fin-
 ner klarligen af Diariö Wadstenensi, at Ab-
 bedissor och kloster-jungfruerna i Wadstena an-
 sågo och nämnde Nådendals-kloster sitt, så-
 som ett filial- eller Dotter-kloster, om hwil-
 kets wälstånd the sig immerfort troligen wårda-
 de. Nu emedan thetta kloster icke allenast blef,
 såsom sadet, mycket stort bygd och i början
 wäl begåfwadt; utan ock sedermera med mon-
 ga föråringar af landgods och andra förmoh-
 ner förmeradt och riktadt: Såsom Herr Erik
 Puke å waspn gaf år 1443, medan klostret

ännu stod vnder bygnad, hit sitt gods Mykla-
 by: kyrkioby på Åland, för sin och sina an-
 hörigas Siälarnett. År 1448 gaf R. CARL
 Knutson af synnerlig nåd åt klostret vtlän-
 dist handelsfrihet och förskoning för al-
 lahanda beskattning på alla thes gårdar,
 som redan woro rett monge. Doct föröfkte R.
 CHRJSTJERN 1. Dana: och tå jemwål
 Swea: och Gøtha: Konung, thesas antal år
 1457 med monga Kronogårdars donerande.
 Hwilket exempel andre Herrar och Fruer efter-
 följde alt framgent med gårdars, qwarnars,
 fiskeriers, ångars och andra lågenheters för-
 rande; Thersfore hafwer Biskopen Conrad
 Hindrikson Birze, på thet thetta Nådendals
 kloster skulle liknas sitt Moderkloster
 Wadstena, år 1462 också insatt här en hop
 Munkar eller klosterbröder af samma S. Birgi-
 tas eller Salvatoris orden; Doct at the til wä-
 ning och uppehälle skulle ewerdeliga ifrå Nun-
 norna eller kloster: systrarna wara och lefwa åts-
 skilde. På thetta sett blefwo i Nådendal li-
 ka såsom tv kloster; men är doct til wetandes,
 at these begae renlewis Sellskap tigde, så-
 som man plagar säga, i en poka, hade ett hus-
 håll, vnder en och samma Oeconomd eller för-
 skändare, som war en af Munkarna och me-
 rendels af synnerlig myndighet och förnämlig
 slecht, thet man af thesas namn kan sluta,
 som här och ther förekomma i gamla Skrifter.
 Af hwilka ock wore lätt, om thet wore mödon
 werdt.

werdt, at vpsätta en long förteckning på alla the gods, gårdar och andra lägenheter, som inom ett Seculi förlopp, på 86 år, vnder thetta Nunne- och Munke-kloster blefvoit gifne, testamenterade, köpte, bytte, och på andra sett bragte, ei allenast inom Finland, utan ock jemwål här i Swea-och Góthariken.

Men som intet vnder Solen är så wål anlagdt och förwaradt, thet icke är förwandling och ända vnderkastadt; Så moste ock Nådendals-kloster samma öde vndergå i följe af Stendernas beslut på Riksdagen i Wästerås år 1527 om klostergodsens reducerande. Först gall thetta Munkarna an, som, när the knapt 70 år then ene efter then andra nytjat sina roliga dagar i thetta kloster, moste gå ut och taga sig något losligt närings-medel före. Då kom them thet wål til pass, at större delen af them woro någorlunda studerade, hwilke efter hand fingo prästelägenheter wid församlingarna, thet the togo sig hustrur och vpsylte jordena. Någre utlewade gubbar fingo nådabröd i Åbo-hospital.

Men emot Kloster-jungfruerna eller Nunnorna wiste K. GUSEN then förste, så här, som på andra ställen, mycken mildhet, både i anseende thertil, at the merendels woro af Adelige familier, och thertil at thetas kloster war icke gammalt, lát han ei allenast them oförminskadt, in til thetas död, behålla alt thet gods, som til Kronon eller Konungen hade bordt hemfalla; utan ock år 1533 gaf han Abbedisken och

och Nunnorna i thetta Nådendals - Klostet
 sitt förswarelse - bref på theras gods, at ingen
 skulle, wid Konungens onåd tilgioran-
 des, vnderstå sig at them rycka eller kupa
 (så liuda orden), med mindre Konungen
 gifwe ther loff til. Bleswo altså the gwar-
 sittande i klostret vnder sina Abbedisor alt me-
 dan högbemålde Konung och efter honom hans
 Son, K. ERJK then fiortonde, regera-
 de; dock vnder stundelig fruchtan at blifwa ut-
 wista. Så snart K. JOHAN then tredie
 kom til regementet, tycktes Solen gå vp för
 them til en ny dag; ty hans Gemål Drottning
 CATHARINA Jagellonica, som war af then
 Romersk : Catholiska Religionen, lät straxt,
 år 1569, them både skrifteligen och werfeligen
 förmerka, at hon för them nåd hade. År 1575
 fingo Nunnorna af samma Drottning sådant
 svar på ett sitt bref, som tydeligen lät förstå,
 thet Kongliga Hoffwet så hade i sinnet at
 efterhand låta åter vpbygga alla Klostet i
 riket. Ja, K. JOHAN hiel skref d. 6 Febr.
 år 1576 til then så i Nådendal warande Abbe-
 dison, med befallning, at hon ej allenast ef-
 ter all mögelighet skulle hålla Klostret wid
 macht; utan ock skaffa ther flere personer
 in, så framt inkomsterna wille wara til-
 reckeliga til fleras vnderhåll. Men som
 thet icke gick an för K. JOHAN at, efter sin
 Gemåls, berörda Drottning, inrådande, åter
 införa Påwedömet i riket; Så bles icke heller
 något

något flosser hwarfen i Nådendal eller annorstädes uprettadt eller reparerad; utan efter Ständernas strenge beslut i Söderköping år 1595, blef allt Papisteri och Munkewäsende aldeles och ewerdeligen öfwer hela Sweawälde utdömdt, aflöft och nederlaadt. Och härmed tog ock Nunneleswernet i Nådendal en ända, I medlertid at Nunnorna, allt ifrå reformationen i K. GUSTAF then förstas tid, til sidstnämnda år, ther lefwat emellan hoppet och ångslan; hade the, ibland andra slögder och slyflor, tagit sig före at siicka trådstrumpor, och lärdt flickor therpå orten at gjöra thet samma med stor ferdighet. Hwad an är kommit, at uti Nådendal, som nu, sedan thes kosteliga kyrkia, för 100 år sedan wid pass, afbrann, är en förfallen ort, samma handwerk, Strumpstickeri, idkas med then slit och snille, at therifrå til Stockholm och andra orter utföres årligen en otrolig myckenhet af trådstrumpor. Nog om Nådendal. Följer

Cap. III.

Om RAUMO = Kloster.

Raumo, eller Rame, å en orgammal stad och handelsplats, wid en hafswik belägen, uti Norrafinland och nedre Satagundens eller Mäsko-härads, hafwandes sådt sitt namn antingen af thet Finska ordet Rauma som

som betyder ett sund, eller af en ibland the äldsta Nordens Konungar benämnd Raumo eller Ramur. Vti thenna stad, som år 1442 fick af Herr Carl Knutson, så warande Ridare och Riksmarsk, samma privilegier med them, som Abo: stad redan ägde, hafwer i Påwedömetis tid varit anlagdt och lenge wid macht hållet ett kloster, åt Munkar af S. Franciscanorden eller Franciscaner, elliest Gråbröder eller Minoriter gemenligen nämnda, så at Johannes Vastovius motte wiserligen felat, när han vti sin Kloster: förteckning skrifer, at thet varit Fratrum ord. Prædicat. eller Swartmunkars. Och är vndran werdt, at Johannes Messenius thet icke en gång nämnt hafwer. Thet wil fuller icke vara mögeligit, at vti Landets Tånkeböcker eller handlingar kunna igenfinna, på hwad tid och af hwem thet är anlagdt, bygd och bekostadt; Så är dock thet icke förगत, at thes inbyggare Munkarna hafwa vtom thet, at the med predikande, bichtande och tiggande omkring landet skaffat sig ynnest och gåfwor, hafwa ock hema i klostret haft en nyttig Schola, i hwilken the vti bokeliga Konstler vnderwisat them, som arnat sig til Lärostandet eller elliest welat werfwa sig några studier. Här af är thetta bröderskap blefwit hedradt med thet namnet, at thet i gamla Skrifter är wordet nämndt Collegium Raumense, hwarwid twifwels vthan varit ett, efter the tidens stiel, wackert Bibliotek. Hwad klostrets beligens

belågenhet beträffar eller then ort, på hwilken thet varit belåget; Så är ofelbart, at thet thet legat, hwaräst Stads-fyrkian nu ligger; ty hon nämnes icke allenast Kors-fyrkia, utan ock Gråbrödra-kloster, thet hon antingen fordom varit, eller är upbygd af klostrets materialier och lemningar. I sin tid hafwer klostret haft wackra inkomster icke allenast af thes fundations-gods, hwarpå thet blefwit först funderadt; utan ock genom testamenten, och andra gåfwor, hwarmed monge förmögne thy påtenckt hafwa. Såsom år 1451, S. Urbani dag, d. 25 Maji, testamenterade Fru Cecilia Olufsdotter hit en half last råg. Hennes exempel efterföljde hennes Herre, Riddaren och Lagmannen Herr Hindrik Clauson, som gjorde ock hit ett wacker testamente år 1457. Hwilket flere både förryt och therefter förmodeligen gjort hafwa. Ut i R. GUSTAF Eriksons första regements tid är fuller, i kraft af Wästerås-recess de anno 1527, thetta kloster, såsom alla andra Munka-nåsten i Riket, blefwit til sina inkomster förringadt, och ändteligen lämnadt tomt och öde; Men förrän berörde recess blef beleswad, disponerade ock högbemålde Konung efter egit behag med klostren i Finland. Såsom ses kan af följande extract uti Registraturet, thet Auctuarien Cantzelie - Archivö Herr Andr. Anton Stiernman behagat mig meddela. Så siuda Konungens egna ord:

Tisdagen nesth esther *Sancthe Birgittæ*
vidues dag år 1526.

Item. Biskop *Vicentius* fick ett machte:
 breff att wij honom tilskickat haffue att
 haffua i sinn werjo och befallningh dhe
 III Gråbrödera-closter, som i Åbo-Bis-
 stopsdöme ligga, som äre Tlokarna, Vi-
 borgh och Rama, strengeliga biudandes
 bröderna i samma closter att dhe honom
 och icke *ministero* swara esther dhemme dagh
 wijdh wåre ogunst och wredhe.

Hwad Tlokarna varit för ett kloster,
 motte en klost *Finne* säga. (*) Här nä-
 mnes ock Rama ibland the try i Åbo-Bis-
 stopsdöme belägna Gråbrödra-closter, och är
 thet samma, som här nu omtalas, och blef satt
 vnder then interimis-Biskopen *Vicentius*, som
 efter en *M. Ericus*, förestod Åbo-Sticht på
 the 6 år, som förlupo emellan Biskopens *Ar-*
wid Kurks drunknande år 1522, och Biskopens
Martini Skyttes ordenteliga tilsettande år 1528.
 Här af är klart at i *Raumo*-kloster woro
 munkar alt in til reformationens-tiden, tå the
 twifwels vthan blefwit utwiste, så at klostret
 är fuller tå öde lämnadt eller til en kyrkio för-
 wandladt; Men af Collegiö *Raumenis*, som
 nyss är nämndt, at thet varit här i Påwedö-
 mets tid, är efter Reformationen worden
 Schola

(*) Motte wara misstreswit, så at I är satt i stället för
 i, och altså klostret wara thet kloster *Ridlar* eller *Tid-*
Larna, som i följande femte Capitel omröres.

Schola Raumenſis, ſom varit förnämligſt anſedd ibland alla Städernas Scholar i hela Finland, alt in til thes **K. GUSTAF ADOLPH** år 1628, vprettade ett Gymnasium i Åbo; ty år 1578 gaf **K. JOHAN** fullmacht åt Herr Andreas Erici, at bliſwa Rector Scholæ i Raumeda efter Herr Henricus Marci, ſom tå ther blefwoit Pastor. År 1590 lade ſamme Konung ifrå Åbo = Scholeſtuga två Sochner til Scholeſtugan i Raumeda. I thenna Schola hade then förſte Euangeliske Biſkop, Martinus Skytte, lagt grund til ſina ſtudier och andre lärde män, ſom tå woro monge i Finland. Afwen ſå i the ſednare tider, then här i ſtaden födde och berömlige Doct. Theol. Johannes Svenon. Raumannus, ſom war ſidſt, ifrån år 1610 d. 6 Nov. in til ſin död, Academiae Uſpaliſis Cellarius och Rector perpetuus.

Cap. IV.

Om **ÅBOJS** = Kloſter.

Si Åbo = Biſkopsdöme hafwer ock i Påwedömets tid varit ett kloſter af thetta namn, om hwars bemärkelse och vprinſſe jag är okunnog; Kunde dock inbilla mig, at thet motte betyda på Finſka Kors, crucem, ſå at thet varit ſå mycket, ſom Kors = Kloſter, Monasterium S. Crucis. Om thes belägenhet kunde man therigenom råka i någon omwiſhet,

het, at Johannes Vastovius vti sin Notitiâ monasteriorum eller Kloster: förteckning, ther han kallat thet Corlense, säger at thet warit beläget på Åland; ther dock, så när in til Örbo: stad, på Biskopens nu warande Präbendae ägor, finnas rudera, spår och lemningar efter ett kloster, at the år therefter öfrige Stenhögar kunna synas in til Staden. Johannes Messenius nämmer thet icke vti sitt Kloster: register Tom. IX. C. 29; allenast säger han vti femtonde Tomen, wid år 1400, at Corlense (så kallade han thet) monasterium byggdes tå i Finland, nämmandes icke, hvarken af hwem, eller hwar, eller at hwilka thet blefwit anlagdt och byggdt. Historien om thetta kloster blifwer alltså themna, at Biskopen Bero Gregersson Balk, som war wid embetet ifrå år 1385 in til år 1412, och i medlertid insichtade wid sin Domkyrko Archidiechezdömet år 1389, vpybyggde Auroræ Capell år 1403 och något för sin död gjorde anstalt til klostret Nådendals första anläggning wid Karakyle, han hafwer, år 1400, när in til Örbo, såsom sagdt är och bewisligt finnes, anlagdt och byggdt thetta kloster, tå han förmodeligen, såsom nödigt och tå brukeligt war, både sielf thertil gifwit och af andra förmögna skaffat thet, som kunde tilrecketligt wara til klostrets wid machthållande. Hwartil v:han twiswel genom testamenten och andra gifwor i följande tider anseentligt blefwit lagdt.

rit icke litet, utan wälbelägit och stort byggdt, thet kan af sielfwa orten dömas och af the thet efter än befindliga grus- och stenhögar. Emedan Johannes Vastovius på börda sielle fallar thet Virginum, ett Tunne- eller Jungfru-kloster, wil man ock thet antaga för en pålitelig samning. Warandes ock mycket sannolikt, at Biskop Biörn hafwer insatt i thetta af honom byggda kloster Nunnor af S. Domini orden, them han låtit konna uti Åbo-kloster. Men hwad tilwärt, til ökning och andra öden thetta kloster sedan haft alt in til Reformationen, under honom och thet efter, thet nödgas man bekenna sin okunnighet om. Troligit är, at thet, såsom andra dylika hus, mist sina ägor och inkomster, uti K. GUSTAF then förstas tid, genom then i Wästerås år 1527 beleswada reductionen af klostergodsen, som då följde med förwandlingen af Religionen. Förthenskul hafwa wäl kloster-Jungfruerna most taga för sig något annat, än hålla Vigilijs och Horas Canonicas, och läsa på radband några tiog eller 100 Pater noster och ave Maria. Om då några högtbedagada och orkelösa fädt then nåden at blifwa i klostret qwar til dödodaga, at thet ära sitt bröd i ängslig enslighet; så lærer dock klostret i medlertid icke nitit någon wård til förbättring; utan efter hand och med tiden genom wanryckt stredit til fall och ändtligt ödeliggande. Hwartil thet therigenom ock blifwit påstyndat,

at mycken sten och annat dugeligt är utbrutet och affordt til Åbo: Slotts ombyggande och förbättrande i the sednare åren af K. GU: STAS then förstas regemente.

Cap. V.

Om KORS = eller KÖ:
KARS: Kloster på eller
wid Åland.

Å Åland, som är en icke liten hafsbö
emellan Finland och Rodslagen i Öp-
land, ligga å alla sidor monga små öar
eller holmar. Ibland them ligger, lengst ut
südost, wäl 3 mill ifrå stora öen och Sättes-
kyrkion Föglö eller Fögel, en liten, som nu
gemenligen kallas Samnö, hwarpå ett litet
träds Capell i sednare tider är byggdt och än
wid macht hålles, lydandes til Fögel: Pa-
storat. Capellet blifwer ock kalladt Kōkar
eller Kōkars: Capell af öen, som fordom
hette Kōkarö. På thenna Ö, som ligger
mitt i willa hafwet, är fordomdags, när
then Påwifla läran gick här i swang, ett klo-
ster byggdt, som af belägenheten blefwit kal-
ladt Kōkars: Kloster; men och tillika eller
understundom Kors: Kloster, Cœnabium
S. Crucis. Och thetta lærer hafwa gifwit Jo-
hanni Vastovio anledning at skrifwa, thet

Corois - Nunnekloster legat på Åland. Hvilken thetta Kötars - Kloster hafwer byggdt: Biskop Biörn eller någor af hans efterträdare, thet kan ingen med någon wisshet säga. At Vastovius mistagit sig på thetta, så han sagt, at thet varit ett Cœnobium Virginum eller Nunne-kloster; är thes af handgripeligit, at Kötars - Kloster icke varit Nunne- utan brödra - eller Munka-kloster, och thetta giöres ock otwifslachtigt thes med, at ibland thet kringboende Foleket är en tradition eller sägn än gängse om en Munk i thetta kloster, som the kallat Zelig Påder diekne, hwilken skal hafwa tagit sig för at spä, och ibland annat spädt om sin lifsten, vnder hwilken han tenkte sig skola blifwa begrafwen, at när stenen blifwer med jord öfwerhölgd, skulle werldenes ände icke wara langt borto. Så wist thet här af tyckes kunna slutas, at thetta kloster hafwer varit ett Munkenašte; Så wist kan ock thet warda, at thetta kloster hafwer varit både förmöget och til bygnaden stort och anseensligit. Om thes fordna förmögenhet kan man thesfordna döma, at större delen af hemmanen i Föglö - församling, som äro til antalet 65 eller 66, hafwa alt in til vår tid blefwit i Cronones - Jordböcker upförde för Kloster-gods eller Kloster-hemman. Thesa hemman hafwa kommit vnder klostret ei allenast wid thes fundations - tid, utan ock sedan genom

genom gäfwor och Testamenten. Säsom man funnit ett behållet testaments = bref, skrefwit år 1485, med hwilket Herr Conrad Hartwikson i Rådholstad för siäl sina och sin hustrus hafwer gifwit til klofret på Rökars en gård och andra jord = ägor. At thetta kloster warit af sten byggdt, starkt och stort, therom witna ögenfkenliga thes synwerda rudera, eller än warande murar och stenhögar, som synas langt uti sijn och tiena the siöfarande til god rettelse. Af hwad Orden thetta klosters munkar warit, dristar jag icke förwisso at säga; wil allenast hafwa androm til estersinnande lemnat, hwad mig tyckes likt wara; nemligen, at thetta Rökars kloster motte hafwa warit thet samma, som uti Kongl. rescriptet, Cap. III. anfördt, nemnes Tjolarna Gråbrödra = kloster; ty thet kunnat letteligen och i hast bleswit skrefwit i för i, och altså Tjolarna i stället Tjolarna. At gifningen richtig, så wet man med thet samma, hwad Ordens munkar bodt i Kors = eller Rökars = kloster. Och om thetta icke warit ett Gråbrödra = kloster, kan man icke få igen thet tredje ibland the try, som Konningen länna de i Biskopens Vincentii wärn och werjo. Thet första hafwe wi redan haft och sedt i Raumo; thet andra så wi rett nu se i Wisborg; hwilket skal blifwa thet tredje, om icke thetta Rökars = kloster? Hwilket, säsom the andre, lemnades öde genom Reformationen, och hafwer alt sedan försarit och stånat i ströpligt ödesmål.

Cap. VI.

Om WIBORGS = Kloster

Wiborg, som nu, sedan sidsta friden år
 1721, är under Rysska wäldet, haf-
 wer varit then ende Staden uti thet
 fordom så kallada Swenska Carelen, wid en
 hafswil aldrasförst anlagd år 1293 af K.
BORG Månsons förmyndare och Nil-
 sens förståndare Thorkil Knutson. Hwar-
 efter han både dråpeliga tiltagit i handel och
 andra förmohner, och af thes monga belä-
 gringar, och jemwål eröfringar, blefwit myc-
 ket bekant uti Historierna. Emedan Åbo =
 biskopsdöme war swåra widlöftigt och be-
 swårligit för en bislop at wårda och sköta;
 så hafwer redan uti K. **ALBRECHTS**
 tid wid år 1304 varit i förslag at uti then-
 na Staden Wiborg inretta ett Biskopsäte,
 hwarunder Carelen med Sawolax och Ny-
 land skulle leggas, såsom af gamla bref kan
 finnas. Thetta blef fuller icke af, förrän
 efter Religionens reformation, då K. **GU-**
STAF then förste delade Åbo = Biskops-
 döme uti twenne Sticht, settandes M. Pau-
 lus Justen år 1554 til at wara then förste
 bislop i Wiborg. Hafwer dock langt förryt,
 medan Påwisse Religionen war i gång här i
 Nor-

Norden, uti denna stad varit anseeligit kyrkiowäsende, så at här woro, utom wakra kyrkior, några Capell, Schole: och Helg: Andshus, liksåsom i någon bisshopelig stad funnat wara på then tiden. Här hafwa ock varit byggda och wälförsedda twenne anseeliga Munk: Kloster. Om hwilka man föga ting hafwer at beretta med någon wisshet; man wil dock åtminstone them til namnen anföra, såsom kloster inom Sweawälde både byggde, florerande, uttömde och ödeblifwande. Ibland thesa hafwer varit

I. *DOMINICANORUM* Swartbröders eller Predikomunkars: Kloster. Thetta hafwer varit nästan jemnåldrigt med Staden, åt minstone byggdt uti K. *BORGES* tid; hwilket är solklart och oförnekeligit theras, at Hertigarna Erik och Waldemar hafwa, år 1318 S. Pritæ dag eller d. 18 Jan. uti Nyköpings torn, tit thesas egen körlige broder K. *BORGE* them låtit inkastas til at thes swälta ihjäl, uti sitt testamente gifwit til Predikomunkarna i Wiborg 20 mark penningar. Och må ingen twisla, at ju the varit och blewit ju lengre, thes mer förmögne, genom testamenten, gäfwor, köp och byten, hwarigenom thesas Priorer, som altid warit anseelige och stundom lärde män, gansta wäl wetste och kunde söka sin och samtliga

Conventets båtнад och froma. Men ehuru the sig i wålmågo och förmohner befastat hade, moste the dock af klostret, när, efter thet i Wåsterås af Ständerna år 1527 giorda beslut, kloster-godsens reduction öfwer hela riket gick för sig. Theras lycka war tå, at större delen af them hade någorlunda studier och tillika öfning i predikande; ty kunde the blifwa satte til prästälagenheter wid församlingarna på landet. Hwilket ock skedde med them, som woro sällfelige och thertil wille begwåna sig. The andre foro öfwer til Lifland eller hwarth them lägst syntes; ty klostert moste the uthan frus rymma. Och hafwer man funnit, at R. GUSTAF hafwer år 1541 d. 13 Julii gifwit Borgerskapet i Wiborg tilstånd at taga teget af thetta Dominican-kloster, som stod tå öde, til theras Stads-torns och murars förbättring.

II. FRANCISCANORUM, Munkars af S. Francisci orden eller Gråbröders, war thet andra kloster i Wiborg, mycket yngre, än thet förryt nämnda Swartbröders; ty thet lärer bleswit anlagdt och bygd, uti Sten Sture then äldres tid, år 1481, hwilket otwifslachtigt giöra wil then inscription eller versus eteostichus, hwilken en olård Munk gjort, och icke för mong år sedan war behållen i en sten uti muren, och kunde läsas, så liudandes.

M. C. D. semel L. ter & X superaddito
unum

Artiticum manibusque opus inceptum æ-
viternum.

Böfstafröerna M. C. D. L. X. X. X. I.
giöra i thet Latinska eller Romerska Språket
thet nämnda åretalet, så at man om klosters
fundations - tid kan vara förvisad. Icke
lärer bragnaden lenge stådt, innan klostret
blefwit fullbordadt och i godt tilstånd bragdt;
ty af then Historiâ Cœnobiorum in Regno
Sviogothicâ Franciscanorum, som Kongl. Se-
cretären, Salig Claudius Arrhenius Örn-
hielm, hade i werket at skrifwa (hwaraf
sielfwa Original eller egenhendiga Conceptet
eller utkastet finnes hos Biskopen i Linköping,
Herr Doct. Eric Benzelius) hafwer man
funnit, at uti thetta Wiborgiska Swartz-
brödra - kloster, hafwer på femte året efter
thes fundacion, nembligen år 1486, thes då
warande Minister Provincialis, Reveren-
dus Doctor Magister Stephanus, Minister
dignissimus (så blifwer han nämnd) hållit
Capitulum Provinciale. Af hwad förmod-
genhet, medel, inkomster och tilstånd thet-
ta kloster kunnat vara, är såfengt at wilja
bemöda sig nu om at få weta. Thet kan
man förwisso säga, at Munken, som skref-
wit then ofwan anförda wersen, hafwer
örichtigt prognosticerat och swårligen mis-
rånat

råfnat sig, när han kallade thetta Klostret
opus æviternum, ett ewigtwarande
werk; ty Munkarna singo icke fyllest sem-
tio är thet besitta och gagna. Efter Wäs-
sterås-recess eller beslut de anno 1527,
moste the gå af Klostret, hwart them be-
hagade och låaligit falla kunde. **K. GU-
STAF** then förste, som å Kronones wä-
gnar widkendes både Klostret och hwad thy til-
legat hade, lämnade sielfwa Klostret åt the
Careler, som i Staden bodde eller elliest
wistades, til Kyrkio, at theruti på sitt språk
hålla ordentelig Gudstienst. The andra klo-
sterhusen eller hwad til berörda kyrkio icke be-
höfdes, gaf han Stadens borgerkap frihet
år 1541 at nederbryta och anwenda then Sten,
som ther kunde finnas, til at dermed förbet-
tra Stadens torn och murar. Si, så siel
Klosterwäsendet i Wiborg en plötslig ånda.

Then Nionde Boken

Om

KLOSTREN vti Lunda:
Sticht,

Thet år,

Vti Skåne, Halland och Ble-
kinge.

SÖKETA.

Lunda: Sticht, som, medan thet låg och hörde til Danmarks rike, öfvergiel alla andra thes Sticht vti widd och folkrifhet, och war ett så kalladt Arche:Sticht, ju så lenge Påwedömet ther hölls och warade. Som thet ock vti ålder icke gifwer Swea: och Gøtharikes Sticht efter; Så kan thet wäl sägas öfvergå them alla vti folkrifhet, fast, sedan thet kom vnder Swea: wälde icke strecter sig widare, än öfwer Skåne och Blekingen; ty theruti innesfattas nu förtiden tohundra tiugotry Pastorater, bestående af fyra: hundra trejio Sochner. Men tilförne och i Påwedömet's tid, tå thet ock hade vnder sin Archebiskopeliga Jurisdiction, vtom the två nämnda Provincier, jemwål Halland och den
Born

Bornholm, woro vnder Lunda: Archebisko-
par flere, än tiugo städer. Ibland thesa
war, om man skal setta tro til the Danskas
sågn och skrifter, Lunda: Stad äldst, ät-
minstone obegripeliga gammal, at han, tillifa
med Skandör, stod i betsta gröda, then
tid Christus låt sig föda. Ifrå Christens-
domens första inkomst i landet hafwer han wa-
rit först en Biskopelig och sedan wid 400 år en
Archebiskopelig Stad, både wäl befäst med
grafwar, wallar och portar, hwarefter nog
spår och bewis än i dag äro för ögonen; och
dräpeliga folkrif, så wida thet hafwer
grund och sanning med sig, at ther warit 22
Kyrkior, större och mindre, och fem, om icke
flere, Klostter. Efter en del både kyrkior och
klostter kunna än igenfinnas spår och efterdöme
uti then nu, i anseende til förra tider, ganska
mycket af sig komna Lunda: Stad. Uti
hvilken att ifrå then tid, då Dom och Bi-
skops: säte ther först sattes, hwilket stedde nå-
stan mitt uti thet ellofte Seculö wid år 1065,
altid lärde Mån hafwa lefwat; Men dock är
ganska litet, som man af och efter them haf-
wer skrifteligit om Kyrkiornas och Klostrens
ther i Staden fundation, tillstånd, öde och
vndergång. Om Lunds makalöst stora Dom-
kyrkio, om alla ther fordom warande Præben-
der, Capell, Chör och Altare, samt om
Archebiskops: sätets, Prælaturernas och Ka-
piteldomens mycket stora ägor, förmohner
och

och inkomster i Påwedömets tid, funde fuller här göras någon beskrifning, efter thet, som framledna Biskopen, M. Magnus Matthiæ, i sin tid therom opteknat, hwilket ock sedermera är af trycket utgifwet. Men man wil och bör wenta sådant mycket fullkomligare ifrå Lund, ther så många lärde och curieuse män underhållas, och borde kunna gifwa i gjordligasta motto tilförlätelig underrettelse, så i gemen om hela landet, som serdeles om thes merkwerdiga Antiquiteter, hwaribland, icke uthan goda skäl och orsaker, böra räknas the monga Klostet, som i thenna Archebiskopeliga Stad, och amorstades i thetta widtbelagna Sticht, både i Städer och på landet här och ther, fordomdags varit hafwa. Emedan ingen, så wida mig än bekant bleswit, hwarken utgifwit af trycket, eller under händer hafwer at förfärdiga någon riehtig förteckning och beskrifning om alla thet fordom widlöftiga Lunda: Stichts Klostet, som gjort ett tämeliga stort antal; emedan ock the länder, som legat och än ligga til samma Sticht, äro (hwartil sielfwe naturen tyckes hafwa ämnat them) för flere än 80 år tillbaka räknada, återkomne til Gøtharike eller under Swea: wälde; Så wil och wägar jag, androm, som i orten thet wiseligen bättre och fullkomligen kunna göra, til anledning och upmuntran, framgifwa thet liggla, som, om Klostren i Lunda: Sticht, jag dels sielf kunnat sambla och uppsana både
 vtu

uti Böcker, Skrifter och Handlingar, och medelst efterfrågande hos landsfolket then tiden, så jag, för några och 20 år sedan, nemligen år 1716 och the följande, gjorde tjenst och upwachning wid then Stora glorwerdigsta Konungens, K. CARL then Tolstes, höggwarter i Skåne, serdeles i Staden Lund; dels genom Correspondence förmått andra at benäget något dela med mig. Ibland hwilka jag med heder bör theföre nämna nu warande Domprobsten och Primar. Theol. Professo- ren i Lund, Herr Doct. Henricus Benzelius, och then om sitt säderneslands historiska kund- skap berömligen sorgfelliga och wäl förfarna Kyrkioberdan wid wästra Carleby och Sax- torps församlingar, Herr M. Johannes Flo- ræus. Så liten och ofullkomlig min Kloster- förteckning och beskrifning för Lunda- skrift antå wara monde, dristar jag dock uti efter- följande Capitel henne them wetgerigom för ögonen legga, med then tillsörsicht och dienst- wenliga betingning, at the, som kunna giöra thetta bättre, icke wille döma mig omildt thef- före, at jag icke bättre gjort, än jag, efter all mögelig anwend flit, funnat giöra.

Cap. I.

Om LUNDA = Kloster.

Si Lunda = Stad, hwadan alt then Påwiska Gudstienstens stiel, anstalt och ordning, omkring hela Stichtet, kom- mit

mit hafver, samt styrko och stadga fädt,
hafwa i forðna tider warit efterföljande kloster:

I. BENEDICTINORUM, eller Munkars
af St. Bengts: orden. Thetta war thet
äldsta kloster i hela thetta Sticht, anlagdt och
bygdt, medan Domkyrkian ännu stod vnder
byggnad; therföre nämnes thet vti gamla ad-
notationer eller förteckningar både Monaste-
rium vetus, thet gamla klostret, och
coævum Episcopatu, jämnåldrigt med
Biskops: embete och säte på then orten.
Swad thes belägenhet i staden betrefvar; så
är intet twiswelsmål therom, at thet närwid
domkyrkion hafver warit beläget; therföre,
såsom berörda Kyrkia war helgadt S. Lars
och af honom nämnd Templum Laurentii;
Så finnes ock thetta klostret gemenligen bles-
wit kalladt af samma helgon S. Larks: Klo-
ster. I förstonne och ifrå thes fundations-
tid hafver thetta, såsom Benedictin - kloster
wid andra domkyrkior här i Norden, warit
ett Cœnobium Scholasticum eller ett in-
formations - och Lärhus, i hwilket, såsom
förvrt bleswit ofta sagdt, qwicka ynglingar
bleswo så wida vnderwiste i läsand och skrifs-
wande, at the kunde läsa och hålla meson, och
sälunda warda nog sticfelige til at emottaga
och försvarligen förestå läro: och Prästa: tien-
ster wid församlingarna i Stichtet. Men ses-
dan Benedictinerna wid hundrade år hade
innehaft thetta kloster; är thet wordet vplåtet
åt

åt munkar af Cisterciens- eller Bernhardin-
 orden. The Benedictiner blefwo här efter
 hand ju lengre thes mer förmögne, man-
 starke och anseelige, vnder sina Abboters
 inseende och styrrel, så at the, wid år 1200,
 när Archebiskopen Absalon, eller Axel, hwil-
 ket war hans retta namn, gjorde sitt testa-
 mente, hade sin egen Præpositum, som hette
 Acho, och woro rå ibland munkarna eller
 fratres tvenne Presbyteri: Mag. Johannes
 och M. Waltherus; ja, Saxo, bemålde
 Archebiskops Clericus war ock ibland them
 en frater eller munk, såsom finnas kan af
 samma testamente, hwilket är i Köpenhamn
 tryckt och med Professoren Otto Spærlings
 lärda anmärkingar illustrerad. Thetta gam-
 bla Benedictin- eller Bernhardin- kloster haf-
 wer gifwit af sig monga munkesvermar; i
 synnerhet monga lärda män. Hafwer ock
 alltid warit i tåmeliga godt tilstånd, alt in til
 thes, wid Religionens ändring i Danmark, i
 K. CHRISSTJERN then tredjs tid,
 munkarna mozte vt af thetta sitt näste; dock
 blefwo klosterhusen stående, såsom the och in
 til thenna tid äro nytiade til Scholehus
 hwilket mig mycket troligit wil förefomma.
 Thetta är hwad jag funnit om S. Bengts
 Kloster i Lund; men huru thet skal förstås,
 at i ett gammalt Calendario, nämnes Mo-
 nasterium S. Laurentii tam novum, quam
 vetus, är swårt at säga, om icke samma klo-
 ster

Spartian

fer kallades vetus eller thet gamla, så
 lenge Benedictin-Munkar theruti bodde och lär-
 de; men sedan thet, kan ske, efter någon brand
 uplagades, eller ock gjordes större och anse-
 ligare, åt Cisterciens-munkar, är thet wordet
 nämndt Novum eller thet nya S. Bengts-
 Kloster. Om thet til plats och grund was
 rit ett och thet samma, eller flytt til ett an-
 nat ställe i staden; thet torde någon lård man
 i orten kunna utforska och lemna vnderrettelse om.

II. DOMINICANORUM, Swartbröders
 eller Munkars kloster af S. Dominici orden,
 är först anlagdt år 1221 af Archebiskopen Doct.
 Andrea Sunonis, med Dana-Konungs, Wal-
 demar then Andras, bekostnad. Uret ther-
 efter blef thet uplåtet åt berörda Munkar,
 som så nyss woro inkomne här i Norden, och
 någon tid uti Skogkloster i Upsland sitt til-
 håll haft hade. Ibland them blef en wid
 namn Simon, theras förste Prior. Efter hvil-
 ken andre altframgent följde; ty the här ej
 allenast inomen kort tid sig swära föröfke,
 at the sig utsprida kunde til monga kloster uti
 Swea-Götha- och Danariken; utan ock för-
 köfrade sig uti jordagods, inkomster och för-
 mögenheter. Thetta kloster är wordet nämndt
 St. Mårtens-kloster, hwarefter gatan, wid
 hwilken thet varit belägit södost ifrån Domkyr-
 kion, än i dag blifwer kallad St. Mårtens-
 gata; och wil man tro, at then sköne hage
 eller trädgård med karp-dammar, som emel-
 lan

Ian Domkyrkion och berörda gata än i dag är i godt stånd, hafwer warit thetta klostret tilhörig. **K. ERZTJERN** then tredie gaf år 1533 thesa Prediko- eller Swartmun- far lof eller befallning at gå af klostret. Thet ock somblige gjorde icke ogerna; thy the fingo icke allenast gista sig; utan ock kommo efter hand til goda prästälagenheter på landet; emedan the wid predikande woro wane och wäl öf- wade. Thet hafwer man funnit, at thetta kloster ofta hafwer blefwit afbrändt af wädeld, såsom i synnerhet år 1234 och åter år 1287. Dock är thet altid blefwit uprettadt igen här- sigare, än thet förråt warit hade.

III. FRANCISCANORUM, eller Mun- fars kloster af St. Francisci orden, hwilke elliest gemenligen kallades Gråmunkar och Gråbrö- der, eller Minores och Minoritæ. At thesa, som ifrå Lübeck til Skåne öfwer hafwet så my- ankomne woro, lät Archebiskopen Uffe, Offe eller Ove (någre welat kalla honom Christof- fer) anlegga eller bygga ett kloster år 1231 wä- sternorråt ifrå Domkyrkion. Hwillet blef in- wigt åt och nämndt af Apostelen St. Petro, såsom thet än i dag kallas St. Peders- klos- ter. Ther nu är en Sättes- eller Moderkyrka, wid hwilken en Pastor boende är, som ock un- der sig hafwer annexan Råbbelöf. Thet är ingen twifwel, at icke thetta Gråbrödra- klos- ter hafwer warit både stort och förmöget; fast thet efter litet är öftrigt, samt om thes Munkar

och theras ågor intet nu kan igenfinnas. Thet tyckes med sanning kunna sägas, at, som theta kloster varit Gråmunkarnas första näste eller herberge här i Norden; Så är thet ock wordet ett Moder-kloster för alla samma ordens Munkars kloster i thesa Nordiska rikena. Ur ock thet theras otwiflachtigt, at thetta kloster hafwer varit i godt stånd alt in til Religionens Reformation vnder K. CHR. 3. STJERN then tredje; emedan, när then Catholiske Archebiskopen, Åke Sparre år 1532 affade sig embetet, hatte han sig, eller förbehöll sig, at vara i sin öfriga lifstid Föreståndare för thetta Franciscan-klostret i Lund och för thet Tunne-kloster, som härnäst kommer at anföras; Item för Bosio-kloster, hwilket lenz gre fram blifwer beskrefwit vti thet ottonde Cap.

IV. MUMME-kloster, af St. Dominici orden, hafwer ock varit inom Lunda: Stad. Knappt lårer någor kunna med wisshet säga eller nu utwisa, hwarken af hwem eller på hwad tid thet är först funderadt, ja, ock icke heller hwar thet i Staden varit beläget. Någor lård man är af then mening, at thet legat ther, hwaräst St. Peders Byrkiogård är wid Bredgaton. Men, som hans skial äro mig obekanta, kommer mig troligit före, at thetta kloster legat wid någon nu kallad Wårfrugård; ty förmodeligen hafwer thet varit helgadt Jungfru Maria, Christi Moder eller Wårfru, och therföre hetat Wårfru-kloster.

ster. At thet varit gammalt och wäl försedt med goda inkomster af jordagods och andra tilägor, kan man therafsluta, at thes Priorissa hafwer år 1378 til Archebiflophen Nicolatus Johannis försäldt klostrets egendom, liggandes i Lyddeköping. Under sina Priorissor hafwa Klosterjungfruerna eller Nunnorna lefwat i godan ro, och idkat sina Gudachtighets öfningar alt in til then Påwiske religionens afläffande under K. CHRISTERN then tredje och, kan se, någon tid therefter, til thes the efter hand dödt bort, eller elliest blefwit försedda; ty åtog sig then Påwiske Archebiflophen, Rike Sparre, efter sin affägning eller afsettnings ifrå embetet, at jemwäl wara förståndare i thesa Nunnors kloster, såsom näst förvt nämndt är.

V. **HÄLSÖNA**: Kloster, Monasterium omnium Sanctorum, af thet närboende Stads- och Landsfolk nu gemenligen kalladt **Hälna**: Kloster eller ock **Hälna**: kyrkia; ty thet i Påwedömet's tid haft under sig en församling eller Sochn, som tit sig hållit. Thetta hafwer legat när in til staden norrvt, strax utom **St. Olofs** eller, såsom han nu kallas **Bredgatuport**, ther thes monge och store ströpelige lemnningar eller murar och stenhögar än i dag äro ögonstenligt bewis om thetta klostres belägenhet och fordom warande storlek och widlöfthet. At thetta varit ett Munk- kloster och at thetyti bodt Munkar af någon orden, som haft
sin

sitt ursprung och institution af St. Bengtsorden, tyckes kunna slutas thereaf, at thetta klostrets föreståndare eller thes Munkars förman bleswit nämnde Abboter. Ibland hwilka en fr. Johannes, Abböt i Helgona-kloster, vnder skref med monga andra i Wardberg 1343 d. 19 Nov. föreningen om Skånes förblifwande vnder Sverige. En annar war fer. 3 post Dominicam Inuocavit år 1376 med andra Herremän tillstådes at wälja **K. HÄRONS** i Norrige och Drottning **MARGARETE** Son Oluf til Dannemarcks Konung. En annar ibland thesa Munkars Abboter wid namn frat. Acho Nicolai sinnes hafwa lefwat år 1445. Flere af them hafwer man icke än kunnat igenfinna; Dock är wißt, at thetta kloster hafwer warit i stånd och hållits wid macht ej allenast in til Religionens reformation, som gjorde slut på alt kloster = och Munkewäsende, vnder **K. CHRISSTERN** then tredie, öfwer hela Danmarks rike och altså jemwäl i Lunda Sticht; utan ock = lenge therefter hafwer thetta kloster til thes hus och byggnad bleswit wid macht hållit, så at, sedan Skåne år 1658 kom vnder Sveriges Krona, hafwa the Swenske Landsdomare på **Hälna-kloster** haft en tid sin boning. Hwilket mig berettas des i Lund år 1716 af en wid 80-år gammal man, benämnd **Kråka**, som så war ther Posts måstare, och sade sig hafwa i sin unga år warit Skrifware hos en Landsdomare på **Hälna-**

Floster, som vnder och efter Danska friget, år 1676 och the följande, hafwer ju lenger thes mer skyndat til thet skröpeliga öde, i hwilket thet nu för allas ögon ligger.

VI. HELGANDS: hus, Domus Spiritus Sancti, lårer i Lunda: Stad warit thet samma, som hetat Hospitale Divi Georgii, beläget wid södra: eller Malms: port, som än i dag blifwer kalladt Zeilig Geistes: port, hwarwid nu för tiden ett wäl inrettadt och wäl försedt Hospital hålles wid macht. Man hafwer funnit, såsom tilförne är wordet påmint, at hwaräst, i Påwedömet's tid, uti någon stad, han motte warit Biskopelig eller icke, flere floster hafwa warit, ther hafwer merendels ock något Helgands: hus warit, som haft namn af Hospital. Dock icke, at the siuke och spetsaste ther intogos och slöttes; utan kommande och farande Munkar eller Ordens: bröder hade ther fritt herberge och nödtorftigt vnderhåll. Förthenskul hade ock sådana Helgands: hus, lika såsom andra floster, wackra ägor vnder sig och årliga inkomster; ägde sin egen Byrkio, Präst, Föreståndare &c. Och sådant Hospital eller Werdshus eller Munkherberge hafwer ock thetta Lundiska Helgandshuset warit. Men Domus Leprosorum, eller Hospital för the siuka och med smittosamma fränckheter belajada menniskior, hafwer på then tiden warit östervt ifrån Staden Lund på then ort, som theraf ut til thenna dag behåller thet namn at han kallas Spetelöf.

Cap. II.

Om MALMÖ = Kloster.

Malmö en gammal Stad i Skåne half-
annan mill ifrå Lund sudväst, belä-
gen wid hafvet. Förrot såges han
hafwa legat lenger vp åt landet, innan R.
ERIK Menwed år 1319 lät flytta honom til
then ort; ther han nu inom sina wallar och
fästnings = werk ligger, hwilken ort tilförne
skolat heta Squalprup och varit ett fiskelä-
ge, hwarwid dock thet gamla Malmöhus
legat, hwilket med thes vnderliggande län R.
MARGARETS Drottning SOPHIA
fick til hemgift år 1263. Medan Påwisk lära
war i landet, woro här i staden flere andeliga
hus, än nu förtiden äro; ty Malmöboerna,
som woro framför andra här i landet mycket
snare och ifrige at utkasta Papisteriet och emot-
taga then Euangeliska läron, förwende i hast ej
alienast klostren, som här hade varit twenne,
utan ock en del af kyrkiorna til andra nyttighe-
ter; så hwad gods och andra lägenheter, som
therwnder legat hade, bleswo anslagne dels
til the fattigas och siukas skötsel och försörwing
uti ett vprettadt Hospital; dels til yngdomens
grundeligare vnderwising uti en Theologisk
Schola eller så kalladt Gymnasid, i hwilket
fyra lärde män af the utu klostren dresna Mun-
kar, som thertil hade lust och nödwendiga stu-

dier, sattes til Lectores eller Läsenaästare, nemligen Doctör Olavus Chrysoctomus, Dn. Claudius Victor, Dn. Andreas och Franciscus Vormundus, en Carmelit: Munk ifrå Landstrena: kloster, hwilken år 1527 blef then förste Euangeliske Biskop i Lund. Thetta alt såg K. **FRJDERIK** icke ogerna, som önskat, at sådan Religionens reformation gådt för sig öfwer hela riket, såsom på nu nämnda sett skedde i Malmö år 1527. The tv klostren, som in til then tiden hade warit i Malmö, woro thesa, som nu följa:

I. BERNHARDINORUM eller CISTERCIENSIIUM. Om thetta klostres ålder och uphöfsman eller *fundatore* hafwer man nu swårt, om icke omögeligt, at få någon tilförlätelig vnderrettelse. Gammalt motte thet wiserligen hafwa warit och försedt med anseensliga rentor och inkomster, samt thes inwånare, Munkarna, icke alle warit ödygdige och säfenge; utan någre af them wäl studerade och lärde män. Hwilket theraf ock är klart, at ibland them funnos the, som pröfwades skickelige at blifwa Præceptores publici eller Läsenaästare uti thet nämnda nya Gymnasid. Om thetta kloster warit thet samma, som Johannes Messenius kallat Coenobium Spiritus Sancti; Så blef, uti then förre omtallda Malmöiska Religionens Reformation år 1527, theraf giordt ett Prætorium, ett Rådhus, eller ock Gouverneurs eller Kongl. Befalningshafwandes residen

residence eller boning. Man skulle också letteligen tro, at then ypprettade Scholen eller Gymnasium hafwer och fäddt sitt tillstånd rum uti thetta klosters hus, som word af sien stora och grundmurade.

II. FRANCISCANORUM, Gråbrödra Kloster, hwilket hwarfen war eller blef gammalt i Malmö; th Konung HANS, eller, såsom han hos oss kallades, JOHAN then Andre, lät thet ansega, bekosta och bygga at berörda Kenliswis mån år 1512; men efter 15 års förlopp moste the ofwergifwa både Kloster och låtiedagar, och taga sig något annat för, hwartil the kunde finnas hugade och tienlige. Th år 1527, när Malmöboerna, såsom näst ofwansföre förmåldt är, gjorde i hast sig qwitt ifrå Påwis läro, och anammade i thes ställe then Euangeliska eller Luthersta; th förwandlade the thetta Gråmunka Kloster til ett Hospital, hwilket på följande år blef inrettadt. Tri thetta fingo förmodeligen the gamble eller elliest oduglige Munkar utu begge klostern, jemte andra fattiga och ysla menniskior, af barmhertighet sitt bröd efter nödtorsten til dödodaga. Och är vthan twiswel thetta klostrets gods och rentor, som thet Hospital vnderhålles med, hwilket än thenna tid är wid macht uti stånd och skick i Malmö. Elliest kan Johannes Messenius icke thet förtiga, at ifrå thesa Malmö Kloster utgingo, wid Reformationen af Religionen, monge Munkar,

som blefwo i Lunda: Sticht then Euangeliska Lärnes predikanter här och ther, ej allenast i Städerna; utan ock på landet wid församlingarna, ther the sattes til Ryrkioherdar.

S. **KRUTS = GYLLE**, som i Malmö än i dag hålles wid macht och niuter then högga heder, at Konungar, Förstar och andre förnämme, jemte monga nedriga, äro ther icke mindre nu, än i framledna tider, inskrefne för **Kruts = bröder**; finnes blefwit inrettadt vti elloste Seculd mellan år 1081 och 1086, och hafwa af **R. ERJA Menwed**, **R. ERJA Pomerano** och flere Konungar blefwit confirmeradt och med Privilegier begåfwadt. Om thetta gamla och anseensliga Gillets inrettning, ordningar, privilegier, sedwänjor och annat til hörande, wenter man innan fort få se en utförlig berättelse utgifwas af trycket.

Cap. III.

Om **YSTADS = Kloster**.

Ystad är fuller en liten; men mycket wäl belägen Stad, vti Härestads = häråd, wid Östersjön, ther post = och öfwerfarten är öfwer åt Land = Rügen och Stralsund, eller til Döfland. Beträffande hans namn, så tyckes Professoren wid Caroliniska Academiën, Herr Andreas Stobæus, haft sannolikhet för sin mening, at thenne staden etc

retteligen heter **Ojestad**, quasi urbs insulana, hwaraf sedan med tiden blefwit **Astedt**, förmodeligen på then tiden, när, uti fiortonde Seculd, **Holstenerna** rådde öfwer **Skåne**. Tefn äro än i dag stenbarliga, at thenne staden hafwer fordomdags varit wäl befast; ty **Portarna** äro af tegelsten starkt upmurade, och äro wallar och grafwar, fast rundt omkring igenfallna och öfwerwurna, icke ännu aldeles ofäändbara. Under then **Romer-Catholiska Religionens** öfwerhand här i nordén, hafwer här i staden blefwit anlagdt och bygd ett stort och anseeligt **Kloster** åt **Munkar** af **S. Francisci** orden, som elliest kallades **Minores**, eller **Gråmunkar**. Man kan fuller nu icke weta, ej heller tiltro sig kunna upspana, hwarfen på hwad tid, eller genom hvars försorg och bekostnad thetta kloster är wordet funderadt och fullbordadt. Men dock at thetta kloster hafwer varit ett stort, hederligt, wälbegäfwadt och förmöget **Munka-näste**, thet är handgripeligt af then wackra **Kloster-Kyrko** och the wid henne än behållna **Stenhus**, i hwilka en **Kyrkoherde** bor, som hafwer at bewaka **Kloster-Kyrkon** och **Annex-Kyrkon Bieresid** med the under them hörande **Land-sofnar**. Gemenligen kallas **Kloster-sochnen St. Paders**, hwaraf man tyckes kunna sluta, at kloster hafwer i sin tid varit helgadt och inwigt **Apostelen Petro** til äro, och efter honom blefwit nämndt **St. Paders-Kloster**. Wid then

Euan

Euangeliska lärons fringspridelse i Skåne under K. KRJDERJES then förstas regemente, förlupo Gråbröderna här sitt kloster; ty gaf Konungen, såsom Harald Switzfeld berättar, år 1332 Njådsboerne bref på berörda kloster til Sochne Tyrkio, och Klosterhusen til Hospital; Dock at någre rum skulle hållas åt Konungenom, til herberge och boning, när han komme til Staden, at ther wistas.

Cap. IV.

Om LANDSKONA
Kloster.

AR 1407 hafwer thesa Norderikers Konung, K. ERJA af Pomeran, först begynt at på en ort i Skåne wid Hstierfion eller Drefund, nästan gent emot ön Swen, bygga ett kloster åt Carmelitordens Munkar, som på hans tilstådelse, eller ock efter hans anmodan, aldräförst inkommo ifrå Tyskland hit in i Norden. När bemäldte Konung år 1410 hade med mycken flit och stor omkostnad klosterbyggnaden fullbordad, och Munkarna til orten ankommit, berättas han, tillika med sina Herrar, hafwa til fot uti en long process och med stor wördning gådt emot thesa bedrägeliga matlugare, och ledsagat them in uti thet åt them i alla motto wäl til-

pyntada klostret, som blef belgadt Jesu moder Maria, och kallades sedan Wårfru-kloster, eller blott Fru-kloster. Si, så starkt war mörkret och ensalligheten then tiden! År 1413 lät samme Konung til thetta kloster flytta then lilla Staden, som tit in til hade legat något stycke ifrå hafwet wid Södra Säby. Då han ock fick thet namnet Landskrona, samt goda Privilegier, daterade Stockholm seria secundâ prox. ante Festum Annunciât. Mariæ, år 1413. Hwad klostret betrëffar, så blef thet ej allenast funderadt på god grund til årliga rentor och inkomster; utan these blefwo ock sedermera och efter hand ju lenger thes mer förökte genom testamenten och andra gåfwo, så at Munkarna här mädde wäl och blefwo så manstärke, at the kunde utsprida sig til andra kloster både i Dannemarf och Sverige, så som ofwan före finnes omrördt, pag. 230. I bland andra gåfwo och föråringar til thetta kloster, war then kostbara tafsa, utjirad med St. Eriks bild och två andra små belåten af silfwo, hwilken Herr Anders Pincerna af Twistkosta til thetta kloster skenckt hade. Om thenna tafsa berättar Harald Zwitfeld, at hon, omiukt på hwad sett, är kommen til Danzig, och sedd af Herr Jöns Andersson til Ottese och Doct. Anders Christensson under theras Legation til Ryssland. At ock these Munkar, ju en del af them, idkat studier och blefwo lärde män, therom må man

så mycket mindre twisla, som thet enda exempel kan thet tilfyllest bewisa, at, när Religionens ändring gick med hast för sig i Malmö år 1527, fans ibland thesa Carmelit-munkar en broder, benämnd Franciscus Vormundus, af the studier, at han så strax blef kallad och satt til Lector uti Malmös Theologiska Schola eller Gymnasio; ther han så excellerade och namnkunnog blef för sin wåltalighet, grundeliga lärdom och alfwarsamhet, at han profwadades werdig til at blifwa then förste Euangeliske Biskop eller Superintendent (såsom Biskoparna så blefwo kallade) i Lunda Sticht. Och thetta skedde år 1537, så K. CHRJSTJAN then tredje i Danmark på en gång förjagade alt Papisteri utu sitt rike, och altså jemwåltrensade klostren ifrå alt Munkewäsende, blifwande klostren antingen nederbrutne och förstörde, eller ock til annat använde och nytiade. Afwen så gick med thetta Landskrona Kloster; ty K. FRJDERIK hade redan år 1530 uplåt tit Kloster-kyrkion åt Borgerstapet och Rönung CHRJSTJERN III lät klostret nederbrytas, och theraf på samma plats år 1549 anlegga ett Slott, som alt in til thenna dag är en considerabel och anseelig fästning; dock sedan mongaledes ändrad, och förbettrad.

HELGANDS-HUS, Domus Sp. Sancti, hafwer ock under then Påwiska Religionen warit i Landskrona. Thetta inrettade och begåfwade år 1440 Herr Åke och Herr

Herr Pärvel Larmänner, med theras broders, Archebiskopens Hans Larmans samtycke. Thet war så fierran, at thetta hus, wid Religionens Reformation, förstördes och ödelades, så at Konungarna både CHRJSTJERN then tredje och KRJDRJK then andre thet med gods och rentor förbetrat hafwa; theraf är än i dag uti Landskrona ett wäl inrettadt och wäl försedt Hospital, wid hwilket ock en ordentelig lärare är.

Cap. V.

Om TRELLEBORGS
Kloster.

Trelleborg tilförne en stad i Skåne, wid hafwet, emellan Falsterbo och Väststad, uti Skyttshärad, icke onämnd i gamla Historier; ty år 1263 fick R. WALTER DENNEN i Sverige Borgefön, the två Städer i Skåne, Malmö och Trelleborg med underliggande län til Moraogåfwo med sin Drottning SOPHIA, K. ERIKS dotter i Danmark. Om ortens namn giöres åtskilliga gisningar. Somlige wilja, at thenna Staden skal rettelligen heta Trolleborg, andre Trulleborg, någre åter Trelejonborg. Sielfwe terminationen eller ändelsen af namnet: Borg, wil thet giswa wid handen, at ther i the äldsta tider varit en Borg eller fästning.

Hwarz

Hwarefter nu altsintet tekn är; ty nu är Trelleborg en liten oanseelig och förfallen by, som i våra tider fådt något namn theraf, at then Glorwerdigste Konungen, K. CARL then Tolfte, kom öfwer ifrå Stralsund i Pomeran, här i land med ett litet medfölje d. 13 Dec. år 1715. Imedlertid är otwiflachtet, at Trelleborg fordomdags hafwer warit en stad, som haft både handel och fästning, och jennwål ett kloster uti sig. Fast man nu icke i någon Skrift kan igenfinna, på hwad tid thetta kloster blifwit byggdt, ei heller hwilken thet anlagdt och bekostadt hafwer; får man dock icke therföre twifla, mindre neka, at i Trelleborg hafwer warit kloster. Til ögonstänligt bewis och wedermåle theraf, äro en del Munkestolar än i dag qwar uti choret i kyrkion. Och at thetta warit ett Franciscan-kloster, som Minoriter eller Gråmunkar haft sitt tilhåll uti, thet gör Johannes Messenius otwiflachtet thermed, at han ibland Cœnobia Franciscanorum i Danmark (hwarunder Skåne then tiden låg) ock nämmer Cœnobium Trelleborgense. Hwad klostrets lägenhet widkommer eller then ort i byen, thet thet fordom legat, kan fuller icke heller therom något sägas med full wisshet; dock är mycket likt och troligt, at thet legat wåsterut ifrå kyrkion, theräst ett gammalt Stenhus ännu qwar är. År 1532, emedan för Luthersta lärans öfwerhandtagande de Munkarna hade gådt af klostret til at taga sig

sig något löfligt och gagneligt före; blef klosteret af R. **FRIDRIK** I. lämnadt åt borgerskapet til en kyrkio; men Klostergården, såsom Harald Hvitfeldt berettar, blef förwandlade til ett Hospital, i hwilket, jemte andra suka och elendiga Meniskior, the gamle och orklöse Munkar singo in til döden sitt nådabrod. Mer harwer man icke at beretta om Trelleborgs Gråbrödra Kloster. Swad, som wil sägas om ett ~~Nunn~~ Kloster, som och här skal hafwa warit, therom wiilia inga bewis på något sett eller ställe igensinnas; ty motte thet anses för en blott gissning. Dock förtienar thet estertäncka, at wid haffstranden finnes än en Font eller Döpsellar af sten, samt synas efter begrafsningar tefz wid then än så kallada Munkkyrkion, hwaräst år 1739 en stor och hel Stenlista är neder i jorden funnen, therpti warit menniskio-ben otroligen longa. Thet kan wal vara mögeligt, at Johannes Messenius misräknat sig, så at i Trelleborg i äldsta tider warit ett Nunnkloster och icke ett Franciscaniskt Munkkloster. Oedipò conjectore opus est. Mig kommer dock thet sannolikast före, at icke Nunnor, utan Franciscaner eller Gråmunkar i Trelleborg haft sitt kloster, til thes the år 1532 thet sielfwilligt förlupit och öfswergåfwit.

Cap. VI.

Om **DALBY** = Kloster.

Dalby, en millstån Lunda = Stad uti Tornehärad, är nu en Annex = kyrkia til **Häl**

Hällestads Pastorat ; men fordom, dock på en kort tid, ett Biskops-säte ; Ty Dana-Ronung, **SWEN** Edsfridson, hafwer år 1065 satt två Biskopar i Skåne. Then ene boendes i Lund, skulle hafwa under sig norra delen af Skåne med Halland ; Then andra åter, under hwilkens uppsicht och styrrel skulle wara södra delen af Skåne med Blekingen, satte bemålde Ronung i Dalby, ther han ock med stor befohndat lät bygga Kyrko och Biskopsgård, med mera. Men som then Dn. Henricus, hwilken blef satt i Lund til Biskop, slog sig på fylleri och annan liderlighet ; ty blef han ei allenast affsatt ifrå embetet, och Egi-no, som war satt i Dalby, flytt til Lund i hans ställe ; utan ock Dalby-Biskopsdöme tog themed en ända, blifwandes under Egi-no, och Lunda-Sticht sammanlagdt alt thet, som til ett särskildt Sticht under Dalby warit ämnadt och anordnadt. Dock oachtad thenna hastiga ändring, blef jemte then anseeliga Kyrkion, thet Augustin-kloster, som bemålde **K. SWEN** bredewid Domen och Biskopsätet år 1065 hade anlagdt, i Dalby alt framgent wid macht hållet, så lenge han lefde och lenge therefter, så at Dalby, alt medan Påwedömet hölls i landet, war en gäten och anseeliga ort. Hwaräst ofwan omtalda Ronung **SWENS** Son, **K. HARALD** then siunde, år 1080 hade blefwit begrafwen. Och år 1183 hade ther dödt och blefwit begrafwen, v
 than

than serdeles heder, R. HWARD Strång
 Knutson, hwilken Skåningarna året tilför-
 ne, genom uppresning emot R. KAIT Wal-
 demarsson, hade uti Sverige kallat sig til
 Konung. Hwad Klofret enkannerligen betref-
 far, så hafwer thet fuller warit thet enda, som
 gjort Dalby: orten remarquabel och anseentlig;
 och motte thet hafwa warit rikeligen funderadt
 at thet blefwoit så försedt med wackra rentor och
 inkomster, som sedan genom donationer och
 testamenten blefwoit förökte och förbettrade. Här
 igenom hafwer thet warit i godt stånd och thes
 Munkar ibland andra Ordens bröder wäl an-
 sedde. År 1187, när Archebiskopen Absalon,
 eller Axel, höll i Lund ett National-möte,
 woro tilstädes ifrå Dalby-kloster två Presby-
 teri, nemligen Dn. Johannes och Dn. Bene-
 dictus. Thetta kloster är ofwansföre nämndt
 ett Augustin-kloster, och ibland then Ordens
 kloster anförer ock thet uti sitt Kloster-register
 Johannes Messenius; Men i sednare tider haf-
 wa thes Munkar antingen antagit S. Domi-
 nici-orden, eller hafwa the förre flytt vndan,
 och Dominicaner eller Prediko-munkar, som
 ock kallades Swartbröder, kommit efter i the
 förras ställe. Thesse lefde här vnder sina Pri-
 orer, som woro merendels lärde och anseentli-
 ge män, ibland hwilka en wid namn Dn. Pe-
 trus Holgeri lefde år 1343 och the följande. En
 annar, Dn. Johannes Jacobi Bing, war här
 Prior, blef Domprobst i Lund d. 13 Jun. år

1473, och wardt therifrå Bistop i Roskill år 1490, ther han dödde år 1512. **VII. C. H. J. S. J. R. A.** then tredies tid blef thetta, så som alla andra kloster i Danmark, til hus och alla tilhörigheter reduceradt vnder Kronan. Munkarna moste altså vt, at se sig om annat näringsmedel, så så munge, som hade hog och slickelighet, kommo, såsom wane wid at predika, til prästatienster eller kyrkioherdalagens heter här och ther, hwar tilfelle kunde gifwes. Huru Konungen eller Kronan therefter gagnade klostret, kan man icke weta. Af the gamla starkt murada klosterhusen äro ännu några qwar, som tillika med the af ålder och ännu therunder liggande anseentliga jordågor, höra vnder en ther inrettad Kongl. Stallgård, för hwilken Sweriges Krona hafwer årligit Arrende. Äro altså än ögonstänliga bewis öfriga om Dalby Swartbrödra Klosters fordna herlighet och förmögenhet. Ja, then ther warande Sochnekyrkian witnar thet samma stänbarligen med sin skröpeliga stora både form eller byggnad och innandome, hwaribland wäl må räknas the skänck och benekar, af hwilka Munkarna i sin tid vnder offentelig Guds-tienst sig betient hafwa.

VII.

Om BECKASKOGS Kloster.

Beckaskogs Kloster hafwer varit beläget, ther thet och än ligger, i Willands härad

häråd, Jwö = Pastorat och Riaby = Sochn, emellan Jwö = och Riaby = Sidar. Först anlagdt och funderadt af Archebiskopen Eskil wid år 1167; och skal thetta hafwa varit ett ibland the fem kloster, som han, under sin resa i Frankerike, skal hafwa lofwat Bernharde, at han efter hemkomsten skulle bygga åt Munkar af Cisterciens- eller Bernhardin-orden, bevröda Bernharde til äro och äminnelse, med hwilken han war uti en synnerlig wänskap förknippad. Hermannus Chitræus Wejanus hafwer uti sina Monumentis Scanicis (them jag äger i MSCT) then berättelsen, at thetta kloster skal aldrasörst, twiswels vthan af bevröda Archebiskop, bleswit anlagdt och bygd in i staden Wå (som varit en gammal och icke liten stad alt in til R. CHRJSTJAN then sjerde år 1614 funderade och lät bygga Christianstad); Men Munkarna sedan flytt klostret uti bevröda stad til then ort, ther the kunde hafwa Skog och watn uti en Beck, hwaraf the ock nämnde klostret Beckastog, behållande dock under klostret sina tomter uti och ägor wid Staden Wå, i hwilken bemålde Herman Chitræus war född år 1554. Men Johannes Messenius kallr thet i sin Kloster-förtefning Byrkeskogense och räknar thet up ibland Benedictin-klostern, hwaruti han icke mycket sclar; ty Cisterciens- eller Bernhardinerne woro icke annat, än reformerade Benedictiner; Hwilket senger fram i följande Bok wisas skal.

Såsom thetta kloster war stort, wällbygdt, wällbeläget samt rikeligen sunderadt och sedan doneradt; hafwandes haft wackra inkomster årligen, såsom Kyrkioherden i Opmanna gaf tit 4 mark lödiga årligen, och Kyrkioherden i Staden Wå 10 mark Danska, alt in til thes K. CHRISTERN III them therifrå frikallade d. 9 Maji år 1555; Så kunde ock Munkarna leswa här med beqwämlichkeit och uti förnögelighet vnder sina Abboter, ibland hwilka man allena en endas namn igenfunnit, som hette Michäel och lefde år 1343. Men the moste utu kloster och ifrå sina goda dagar år 1537 efter K. CHRISTERNS then tredjes befallning och påyrkande. Ifrå hwilken tid thetta kloster med alla thes vnderliggande ågor och härligheter warit Kronontillhörigt. Såsom thet nu förtiden är ett anseeligt bostelle för Öfwersten wid Södra Skånska Cavallerie - regemente. Hwilken bebor nu the hus, som åt Munkar blefuit bygde; dock äro ythan twifwel the gamla klosterhusen merendels borttagne, eller ock langt för thetta så förändrade, at både Borggården, uti hwilken är en wacker kyrkia, och ett stycke therifrå Ladugården äro nästan i fyrkant grundmurade, blifwandes, til mycket stor beqwämlichkeit, genom the begge nämnda gårdarna och jemwål ännom trågårdent, flytande watern fördt, medelst en muradt canal eller

eller renna, uti Riaby = Siön. Si, så kan man af thet nu warande Swerste = bosställe finna och döma, huru lägligit och härsligit Beckastogs Munkanaste varit hafwer.

Cap. VIII.

Om BOSJÖ = Kloster.

Bosjö = Kloster hafwer legat, och ligger än i dag, med sina starka, stora och wäl murada Stenhus, uti Frostabäck rad på en ganska angenäm ort och en ö eller holma in uti en sjö, som heter Ringsjö. Thetta motte varit ibland the aldraldsta kloster i Skåne, så framt Doct. Olavus Wormius hafwer haft grund til thet, som han enestades här om skrefwit, nemligen at thetta kloster är bngdt, uti Konung Oluf Knutsons Jungers regements-tid år 1088, af en Riddersman benämnd Tott. Och tyckes then gissning icke vara orimelig, at samme Herre hestat Borne eller Bo, så at klostret af honom, och af sin belägenhet in uti Siön, blefwit nämnt Bosjö. Uti hwilket Nunnor af St. Bengts orden hafwa haft sin roliga och förnödeliga boning under sina Abbedisfors insensde och styrsel. Hwilket giöres oförnekligit med ett Påwens INNOCENTII then siettes bref, dat. Avignon d. 1 Octobr. år 1355, themed han gaf Abbedisön i thetta kloster, som i breswit

wit fallas Boso, confirmation på alla thes förört erhållna Privilegier. Thetta Bostö hafwer warit ett förnöget och rikeliga begåtwadt kloster; th, at nämna en ibland monga, hafwer Herr Niklas Eskullson af wapn, som förde til Sköldemerte tre Strömar (hwilket och Strömfeldte och Appelbomsta Familier gjöra) år 1413 hit testementerat sin Gåtesgård Broneslöf med gårdarna Otensfrö, Rödmarlöf och Borunda. Om gåfwor eller testamenten til thetta kloster hafwer och witnat efterföljande inscription, hwilken, såsom D. Olay Wormius berettar i sina Monumentis Danicis, fordom funnits här i Klostret så lyubandes:

Kielby = mölle och Dalby = Waang,
Böve = our og Ringslö = Saang:

Ded giver iag dig Bøse = Kloster ny,
og selv hwiiler i denne høy.

Icke kommer mig olift före, at Klostres fundator, Herr Bo Tott, hafwer welat med thema inscription uti någon sten i Klostres mur ren ewerdelig gjöra Klostres fundation, eller hwad lägenheter han therunder lå gifwit och lagt hafwer. Swartil mycket, såsom och af thet förört anförda klart är, i the följande tider kommit hafwer, så at intet twiswel kan therom wara, at icke Bostö = Kloster warit mycket förnöget. Sth såg then sidste Catholiske Archebifskopen i Lund, Thorbiörn Bilde,
sig

sig icke illa före, när han, år 1536 affatt
 ifrå sitt embete, begiärade och fick af R. CHR.
 SEJN then tredje, jemte Decanats em-
 betets inkomster i Lund, Bosjö = Kloster med
 thes reuener, rentor och afgjalden af mylja til
 sin död; Hwarefter han ock lefde i stillhet på
 thetta kloster och här dödde d. 27 Dec. år 1551.
 Efter Religionens Reformation och klosterwä-
 sendets affkaffande vnder sidstnämnda Konung,
 år thetta kloster af Konungarna i Danmark en
 longan tid disponeradt genom förlånande til
 then ena efter then andra. Therefter är thet
 obekant på hwad sett, blefwit adeligit gods;
 Och sedan Skåne kommit vnder Sverige, haf-
 wer thet en tid varit caduceradt eller förfallett
 vnder Kronon; Men år sedermera återwunnit
 af then Beckiska Familien, så at Majoren
 Herr Corfits Beck thet nu, såsom sitt allo-
 dial-gods, äger och besitter.

Cap. IX.

Om BYRINGS = Kloster.

Byringe = eller Böringe = Kloster hafwer
 varit beläget vti Wemmenhöggs härad
 och Låmeströfs Pastorat, thet thes An-
 nex-fyrkia än i dag behåller namnet efter klo-
 stret. Man må vndra och nästan förtryta, at
 Johannes Messenius thetta kloster förbigådt vti
 sin Scandia Illustrata Nionde Tom. c. XXIX,
 X 5 thet

ther han alla the kloster, som i thesa Nordiska rikens hafwa varit, upräknar, och at man thesutom altsingen vnderrettelse hvarken vti Harald Hvitfelds Chroniko eller annorstädes funnat öfverkomma om thetta kloster; ther dock man ögonstenliga bewis af thes än öfriga murar och Stenhus kan therom hafwa, at i Byrtinge vti Påwedömers tid ett kloster varit hafwer. Man har här dock velat anföra thetta klostrens namn, på thet någon, som antingen hafwer eller kan få om händer gamla Skrifter i Skåne, eller ock skaffa några isfrå Köpenhamn, må hafwa anledning, at antekna, om något skulle finnas; tienande til bewis och vnderrettelse om thetta kloster. Om hvars förmögenhet och fordom goda tillstånd man säkert döma kan af the anseeliga ägor och lägenheter, som nu ligga vnder Byrtinge gård, hvilken nu förtiden är Brono-Rusthåll och innehafwes af Öfverkrigs-Commisarien Herr Erasmus Clewe, warandes än några rum nyttiga vti the gamla klosterhusen.

Cap. X.

Om HÄRDSWÄDS-
Kloster.

Si Norra Asobohärad och Risabergas Församling hafwer Archebiskopen i Lund Estill lätit år 1144 på sitt arfwegods, såsom Hvitfeld säger, anlegga thet kloster, hwarefter så stora lemningar och Stenhus än öfriga äro. Och hafwer ock thetta varit ett ibland

ibland the fem kloster, om hwilla blefwit nämndt uti thet föregående siunde Capitel. E: medan Archebiskopen thet bygga låtit S. Bernhard til äro och åminnelse, kan intet twiswels: mål therom wara, at han ju thet icke årnat åt Munkar af Bernhardin- eller Cisterciens-orden; och äro samma Ordens Munkar i thetta kloster, när thet war blefwit ferdigt, ordenteligen införde år 1150 och satte vnder sina Abboter, som man efter man hafwa warit hederlige, och män af wördnad och anseende. En af them wid namn Sveno war, såsom fullmechtig, tillstades i Warberg, och med monga andra medelst sin vunderskrift d. 18 Nov. år 1343 bekräftade, at Skåne med Halland, Blekinge, Lister och Zwen, ewerdeliga skulle höra til Sverige. Ibland the ohyckor, som thetta kloster öfswergådt all then tid, medan Munkar thevuti bodde, war then wädelb, som år 1292 thy grufweligen förderfwade; men, som thet hade stora inkomster årligen, blef thet ej allenast strax ypretadt, utan ock i alla the följande tider wid macht hållet, ja, så at thet år ju lenger thes mer herligit och stort wordet, in til thes, efter Köpenhamns beslut af år 1536, Klosterwäsendet blef vrdömdt af hela Danmark och thes vnderliggande Provincier. Måste altså Munkarna på thet följande år öfswergifwa thenna sin fiära och förnögliga boning; så klostret med alt, hwad thevunder låg och luddes, låndes vnder then Danska Kronon. Hwille all thenna

thenna herlighet i förlåning eller besittning in-
nehast ifrå then tiden, til thes Skåne kom igen
ynder Swea-wälde, thet kan ingen giöra be-
sked före, utan af the Danska adter och hand-
lingar. Men sedan Konungen i Swea- och
Göthariske hafwer i Skåne gjort indelning för
stendiga Cavallerie - regemente, hafwer thet
annu så nämnda Håridswads - kloster warit
Bostelle åt Öfwersten för Norra Skåniska
Cavallerie - regemente. Härmed är dock icke
longosedan then ändring, efter höga Öfwer-
hetens tillstädjelse, giord, at Öfwerst - Lieute-
nanten wid samma Regemente thet til Bostelle
nu och framdeles nyttjar. Af thet än öfriga
Stenhuset, som i fyrkant är grundmuradt, och
af the stora therunder liggande lägenheter, i
gårdar, åkrar, ångar, Fogar &c. kan man
med säkerhet döma om Klostrets förra förmö-
genhet och herlighet, samt förtreffeliga wackra
belägenhet wid en ström, thet Håradsofvet
fordom öfwer honom haft sin wäg genom ett
Wad, hwaraf Klostret sådt sitt namn; ty he-
ter thet icke Herres - utan Hårids - eller Hå-
radswads - kloster. Mer wore wäl öfrigit
af och efter thetta kloster, om icke Glorwer-
digst i äminnelse R. CML' then ellfte ha-
de, när Tyska kyrkian byades i Malmo, tillå-
tit, at til berörda Kyrkiobynad ifrå thetta
kloster afhemta en myckenhet af huggen sten,
samt hwad andra tienliga ornamenten eller zi-
rater, så thet sunnos vara öfriga.

Cap. XI.

Om WJDSKÖSLE = Kloster.

Sidstösle = eller Witsköfde = Kloster hafver varit beläget uti Gerdsåhrad, thet ej allenast kyrkian, utan ock en anseelig Herregård hafver namnat och efter klostret. Hwilket WALDENAR Danmarks Konung, then förste af thet namnet, hafver anlaagt och byggt år 1158, til en äminnelse och tackfågelse, såsom Johannes Messenius berättar, at Gud honom wid lif och helsö hulptit ifrå thet förrådiska gästgäbod, som R. SWEN, R. ERJK E-munds Son, hade uti Roskill med förgift tilreds låtit. Hwad Klosters namn widkommer, så kallade Munkarna thet Viteschola; såsom Johannes Messenius uti sin Kloster-förteckning nämmer thet Cœnobium Wittescholensē. Men hwadan thetta namnet är taget, är nu swårt at säga. Thorde henda, at R. WALDENAR, som med härsmacht underkufwade sig LandRüngen, hafver welat til en äminnelse theraf, gifwa thetta nya Kloster namn af S. Vitus, som varit the Rügiers synnerliga Helgon. Munkar af Cisterciens - eller Bernhardinorden hafwa, såsom både Harald Hwitfeldt och Johannes Messenius wetst at beretta, bodt

och

och hushållat uti thetta kloster, in til thes the år 1537, efter thet beslut, som året förrut war giordt i Köpenhamn, måste gå therifrå och taga sig något annat näringsmedel före. Klosterhus och ågor kommo: så vnder kronan eller Konungen; Men huru och när af them är blefwit en Herregård, thet är swårt at säga. Är dock mycket troliget, at thet alt hafwer fordom legat vnder Zwitsköfle-kloster, som nu i grannskapet theromkring lyder vnder Witsköfle Herrehus eller Gåteri, hwaraf nu ägarinna är framledna Dsweerskans, Salig Herr *~~~~~* Barnetous Enke Grefwinna, Fru ---- Aschenberg.

Cap. XII.

Om DWIDS = Kloster.

Dwids = kloster, på Latin kalladt af Munkarna Monasterium OEsvidense, uti Färshärads och Skaroffska Pastorat, thet thes annex - kyrkia, tillika med thet i klostrets ställe nu stådande Leuenhauptiska Slot eller Herrehus, klostrets namn behåller. År 1201, som war thet Lundiska Archebiskopens Abfalons döds-år, är thetta kloster funderadt; men ingen kan säga, af hwem. Thet kunde icke heller Johannes Mesenius, som uti sin Scandix illustratæ andra tom skrefwit härom thesa orden: An-
no

no Cl. CC. I. in Scania quidam Optimatum
 OElvidense fabricavit Præmonstratibus
 monasterium. Om Præmonstrant - munkar-
 na, åt hvilka thet blefwit byggt, alt intil
 Reformations- tiden, hafwa innehaft thetta
 kloster, samt hward egendom, förmohner och
 öden thet i medlertid haft, therom är såfångt
 at nu så langt efteråt wilja hafwa någon ef-
 terrettelse, när then i gamla Skrifter icke
 finnes. Efter Kloster- och Munkewäsendets
 uphörande hafwer Odwids varit en then
 Danska Cronons gård och egendom til thes
 K. CHRISSTIAN then fierde gaf thet,
 med underliggande lägenheter, åt en Dansk
 Ridderman, Lindenau wid namn, thes-
 före, at han åt Konungen lemnade then
 plats, på hwilken Christianstad fundera-
 des år 1614. Therefter är thet kommit til
 Krabbe - Familien, hafwandes Herr Tils
 Krabbe, Konungens befallningsman, som
 äade Fru Sophia Frise, af the gamla Klo-
 sterhusen upbyggdt thet i syrakant starkt - mu-
 rada Slott, som thet nu står, hwarom en
 inscription med rena bokstäfwer wittnar, i
 hwilken klostret kallas Ors - kloster. Här-
 af hafwer tils nu ägorinna varit Grefwinman
 von Köningsmark, framledna Gref Carl
 Gustaf Leuenhaupts, Cariska Geheim-
 Rådets Enke - Fru, General Majorens och
 Öfverstens Herr Grefse Carl Emil Le-
 uenhaupts nu Sal. Frumoder.

Cap. XIII.

Om GLADSAZA-Kloster.

Gladsaxa-Kloster hafwer legat i Gäres
 stads häråd, ther Sätens-Kyrkian
 af samma namn liggandes är. Ut
 Nunnor af S. Bengts eller ock Cisterciens-
 orden är thet byggdt och funderadt år 1396
 af then rika Fru Ida Falk Boesdotter,
 Enckiefru efter Herr Johan Snackenbergh,
 hwilken Harald Hwitsfeld säger hafwa wa-
 rit Riddare af Lunda-Stricht. Bemål-
 da Fru gaf til fundation vnder klostret wa-
 kert gods, och theribland Rasterum och
 Rasterums fång med thes qwarn. Hwil-
 ket alt Påwen i Rom, Bonifacius then
 nionde med bref til Archebiskopen i Lund,
 Jacob Gerhardi, confirmerade år 1398; men
 tv år therefter, år 1400, hafwer Drottning
 Margareta, med Fru Idas goda minne,
 emot wederkäftigt wederlag, bytt sig til
 Gladsax och flytt kloster. Jungfruerna ther-
 ifrå til Gabnø, ther hon byggd S. Agnetæ-
 kloster. Och hade bemåldte Påwe Boni-
 facius, anno Pontificatus sui IX, gifwit
 thertil sitt samtveke, at af begge klostren skul-
 le blifwa ett, så at Gladsax med hwad tit
 war gifwit och therunder hörde, skulle leg-
 gas til berörda S. Agnetæ-Kloster i Gabnø,
 såsom

såsom Harald Zwitfeldt om thetta berättar
 uti Drot. MARGARETAS Historia. Hwar
 Gabnō legat, om thetta byte och flyttning gådt
 för sig, samt om, på then händelsen, kloster-
 Jungfruerna therefter åter flyttat til Gladsax,
 thet finner man icke hos bemälda Zwitfeld.
 Icke heller är bekant, huru med Gladsax-
 Kloster hafwer gådt efter Munke- och kloster-
 wäsendets afläffande ther i landet. Någor,
 som i landet är hema och om orten kunnog,
 motte här lägga til, om efter klostert wid Glad-
 sax några rudera eller lemningar än äro öfris-
 ga, til bewis om thes belägenhet och annat. Thet
 är förwisso berättadt, at för mong år sedan
 skal wid Gladsax warit funnit malmsstrek til
 en Silfwergrufwa, som sig dock snart förlora-
 de, och förwandlades til blystrek och grufwa,
 hwilken än i dag skal drifwas, och löna wäl
 arbetet och omgålderna.

Cap. XIV.

Om TOMARPS-Kloster.

Tomarps- eller Tomterups Kloster är 1162
 först anlagdt och begynt at byggas af
 Archebiskopen Eskill i Lund, och haf-
 wer jämwal warit ett ibland them, som han
 loffwat sin goda wän, S. Bernhard, at han
 i sitt Sticht til hans äminnelse ypretta skulle.
 Thet hafwer legat ther, hwaräst thet än i
 dag

Dag ligger, fast i annan form och til annat gagn, nemligen antingen vti södra. Asbohärad och Öwrdinge: Sochn. Eller ock i Färestadshärad; ther Pastoratets Gladfäres annex, Tomarop, nu ligger, och än wisar rudera eller spår och lemningar efter klostret. Eder ock then stad af samma namn legat, hwilken Harald Hwitfeldt upräknar ibland gamla städer i Lunda: Sticht. När klostret war serdigt, blef thet lemnadt til boning och herberge åt Munkarna af Bernhardin- eller Cisterciens-orden, hwilke förmodeligen med goda wilkor och vnder ju lenger thes större förökning på förmohner och förmögenhet, ther hafwa bodt, til thes Religionens ändring och alt Klosterwäsendes ogillande jagade them ut på andra wägar och til andra syflor, vti R. **FRJDRJK** then förstas, eller R. **CHRISTIAN** then tredjes tid år 1537. En gammul sägn är, at i Tomerup skolat warit en stad wid namn Gulleby, som af then orsaken skal mist sin Stadsrett och blefuit sedan nämnd Tomterup, at Konungen wid genomreson sumit honom så tom på folk och höflighet, at han ther icke fädt låna hus. Men thenna sägn henger icke tilhopa, eller hafwer en gång sannolikhet. En går man tillbaka til klostret, och finner, at ej allenast Johannes Messenius fallar thet Cœnobium Tumelrupense; utan ock vti R. **ERJK** . Menweds Historia nämnes thet

thet Gläse Kloster, sammandragit af thet Latinsta ordet Clarevallis, eller ock Clareval-
 lense claustrum seu cœnobium. Thet för-
 tienar eftersinande, om thetta kloster warit thet,
 hvars Abbot Conradus uti Archebiskops
 Absalons testamente nämnes; och hwilket
 kallas Tunstorp uti then förening, som
 i Wardberg giordes om Skånes förblif-
 wande vnder Swerige, år 1343 d. 19 Nov.
 Then sidste Abboten i thetta kloster hette
 Mag. Martinus Krabbe, hwilken, emedan
 han hade i Wittenberg hört Doct. Martin
 Lutherum i try år läsa, fattade sådan sinak
 och tycke för then Euangeliska läron, at
 han, hörandes, huru hon ej allenast öfwer
 alt blef emottagen up i Swea; och Götha-
 riken, utan ock, at monge uti Danmark, både
 i Malmö och annorstädes, föllo henne til,
 sielfwiliandes affade sig Abbotedömet och
 dermed then Påwisla religionen år 1532.
 Thetta mishagade icke K. **FRJDRJC**,
 som hade i sinnet at giöra thet, som hans
 efterträdare K. **CHRISTIAN** med På-
 wedöme och klosterwäsende sedan gjorde. Han
 gaf altså thetta Tomarps-Kloster, med
 thes i underliggande ägor och gårdar, på
 förlåning åt borgmästaren i Malmö, Jöran
 Mynter. Och lära så alt framgent andre,
 then ene efter then andra, haft af Konnun-
 garna i Danmark thetta reducerade kloster,
 antingen såsom ett Kongeligt gratiale, eller

och på arrende emot årlig rento och afgift. Under then Swenska Regeringen är thet, så framt thet legat i södra Åsbohärad och Quidinge = Sochn, indeltd til Officersbostelle, hwartil Öfwerst = Lieutnanten wid Norra = Skåniska Cavalleriet the lenge hafwer nytjat; Men nu är thet ett anseentligit bostelle för Öfwersten af samma Regemente; warande Stenhusen af klostret än qwar och så uplagade, at the tiena til beqwämliga wåningsrum.

Cap. XV.

Om HÄLNSTADS = Kloster.

Salland (som i the äldre tider ömsom legat nu til Sverige eller Gøthariske, nu til Norge, nu åter vnder Danmark, men är vti Brömsbroiska Friden år 1645 åt Sveriges = Krono til försäkring på 30 års tid lämnadt, och sedan år 1658 vti Rostilliska friden öfvergifwit åt Sweirige erwerdeliga) hafwer så lenge Påwist religion i Norden war, legat vnder the Lundiska Archebiskopars andeligg Jurisdiction, och tadt hwad werldslig Öfverhet theröfwer haft at råda. Fast nu thetta land, som är wäl 17 mill longt, och begriper vti sig mer än 90 Sochner, hörer, alt ifrå d. 14 Jan. år 1646, til Gøtheborgs = Sticht; dock likes wäl,

wäl, emedan thet all then tid, som thet wördade
 Påwen, och tyckte wäl om Klostet, lydde un-
 der Lunda = Sticht; wil man här anföra
 the Klostet, som then tid hafwa warit inom
 Halland; och altså i thetta Capitel beretta
 thet litzla, som man funnit om klostret i
 Halmstad. Vti thenna Stad, som år 1227
 är af Grefwe Runt Porse, K. **MAGTJ**
SMERS Styffader hederligen, privilegera-
 der och giord til Landetshufwustad, blef af K.
HANS i Danmark år 1512 anlagdt och
 med mycken bekostnad byggdt ett Klostet,
 thet han ämnade och lämnade åt Munkar af
 S. Francisci Orden, elliest Gråbröder eller
 Barfote = Munkar kallada. These för-
 summade icke, at på hwad sett the kunde,
 befästa sig på orten och draga vnder sig egen-
 dom. Men thetas boning blef icke synnerli-
 ga warachtig, och hwad the åt sitt Klostet
 samblat, föll them ifrå och kom androm til
 godo; ty K. **CHRISTJERN** then
 tredje skilide them wid Klostet och alt hwad
 the i Klostret hade, år 1537, tå han i kraft af thet
 beslut, som året förryt war beleswad i
 Köpenhamn, indrog til Kronon alt Klostet-
 gods i hela sitt rike. Dock, som han efter
 Doct. Lutheri skrifteliga råd, lämnade til
 Scholar och Hospitaller, hwad nödtorftigt
 och skialigt pröfwades; Så inrettade han
 ock här i Halmstad af the inkomster, som Klo-
 stret hade vnder sig haft, ett Hospital, vti
 hwilket the Munkar, som för ålderdom och

siukdom icke dugde til prästationer eller andra
syflor, singo wid nådabrod lefwa, til thes
döden skilde them om dödligheten; Men
dock blefwo jemte thesa andre siuke och elliest
elendige menniskior i thetta Hospital intagne,
skötte och försörjde. Med themna anstalt
hade bemålde Konungs förträdare och Fader,
R. **SKJÖRJA** then förste, gjort en bör-
jan, i ty han, såsom Harald Hvitfeld
förmålar, hade redan år 1532; emedan mun-
Parna öfvergifwit Klostret, gifwit Halmstads-
boerna bref på samma Koster, at få nytta
ther til ett Hospital.

Cap. XVII.

Om **IS** = Koster.

In i Norra Halland och Wiskehärad,
ther Wiskeå löper in i Saltön eller
wästerhafwet, en och en half mill norr-
^{Warberg} vt ifrå ~~Warberg~~, sunderade Eskill,
Archebiskopen i Lund, år 1165 ett kloster, hwilket
war thet fierde af the fem, som han, efter
löfte, byggde sin goda wän S. Bernhard
til heder och äminnesse (thet femte war
Eftermys-kloster på Seland). Thetta klos-
tret kallade han **Is** af thes belägenhet på en
högd eller backa; Men Munkarna gjorde thes
af sedan ett Latinsk namn, och nämnde thet
Aylum. Så snart bemålde Archebiskop ha-
de sådt Klostret vnder taf, hemtade han Bern-
ardin-

hardin-munkar vru Sorö-kloster på Seland och infatte them här, hwilkas antal sedan föröfctes med en swärm af samma Ordens broder, som vru samma kloster til Ås kommo vnder Archebiskopen Absalon eller Axel år 1195. Hwarefter the sig stärkte och föröfcte vnder sina Abboter, som woro mündige män. Säsom en frat. Andreas Abbot de Aylö vnder skref föreningen om Skåne, i Wardberg d. 19 Nov. år 1343. Thetta Ås-kloster war ifrå thes fundation och blef efter hand ju lenz gre thes mer rikt och förnöget, hafwandes vnder sig monga gårdar och andra lägenheter, som blefwo tit testamenterade eller elliest gifna. En Biskop i Sleswif, benämnd Waldemar, hafwer gjort hit en anseelig donation. Archebiskopen i Lund Absalon testamenterade hit en gård wid namn Watby. Hertigarna Erik och Waldemar hafwa d. 20 Januarii år 1318, så inneslutne i Nyköpings-torn af sin fötfliga broder, K. BORG, at ther hungras til döds, testamenterat til thetta, säsom til alla kloster i Swea- och Götta-rike, 20 mark pensningar. Vti K. ERIK hin Läspestid hafwa thetta klosters Munkar legat i trätta med kloster-jungfruerna i Gudhem em ett fiske wid Åsbro, hwilket Herr Ormar Grridson witrnade år 1313. År 1363 witrades K. MA-GNUS Eriksson Smet på thetta kloster och gaf åt Lunda-Capitel och Domkyrkio goda Privilegier. Hwad för öfrigit sig tildragit vt

och med thetta kloster alt in til thes thet, genom Religionens förändring och klostrens utdömande, förföll i Kronones hender, samt huruledes alt ifrå then tiden med thy handladt och gådt är, kan man nu icke med någon wisshet säga. Thet allenast wet man, at **Lis-Kloster** är nu, och hafwer en rund tid warit, en **Kongs-Ladugård**, som til Kronon årligen anseensligit rentar; warandes mycket litet öfrigit af the starkt murada klosterhus, som thet fördom warit.

Thetta är thet litzla, som man med mycken mödo och all giörlig slit kunnat uppspana och sambla om the kloster, som uti **Lunda-Sticht**, medan then Påwiske Religion thet blef hållen, äro stichtade, byggde och wid macht hållne. Härwid wil jag til ett slut af thenna Bok hafwa påmint och erhindrat, 1) At ehuruwäl ibland folket thet i landet kan wara här och thet någon sagn eller tradition om kloster, och, kan ske, kunna wisas någor gammal mur eller Stenhög, som sådt then inbillning om sig, at thet äro lemningar efter kloster; motte thet dock icke så wara i sanning; utan allenast en ögrundad gisning. Thet i **Lunda-Sticht** hafwa utthan twiswel, som här wyte i **Swea** och **Götharike**, uti the tider warit på monga orter åtskilliga, icke små, utan tåmeliga anseensliga, **Capell** och **Gillehus**, som haft wisia inföster, stat, betiening och ordning. Och sedan thesa wid Religionens Reformation, under

R. KRISTIAN then första och R. CHRISSTIAN then tredie, blefwo ödelemnade, hafwa the letteligen af thet ensfalliga folket sådt, någon tid therefter, tancka och namn om sig at hafwa warit kloster. Så motte man förstå thet som säges om Wästtra: Karleby: kloster i Mariagers: härad; om Fulltofta: kloster i Frostahärad; om Åhus: kloster i Wälandshärad, och om andra dylika annorstädes. Wåhe: kloster motte icke warit något annat, än thet samma, som Beckeskog, såsom af föregående funde Capitel slutas kan. Med ett Ord: Swärligen kan man inbilla sig, at flere ordenteliga kloster fordom warit inom thet gamla Lunda: Sticht, än i thenna bok finnes upräknade. Doct skulle icke vara misshäeligit at höra, thet någor med skäl kunde nannaiswa något, som här är förbigångit. Ju skulle vara kiärt, at så bewis om något kloster warit fordom i Blekinge. Swilket är ett icke litet land, wid siuton mill i längden, och hafwer i gamla dagar haft åtskilliga Städer: Såsom Rotneby, Lyckeby, Sölvvisborg och Elleholm; men warit doct, så wida man än wet, aldeles kloster: löst.

2) At under R. CHRISSTIAN then tredje är fuller, såsom förvt blefwit nemndt, efter thet beslut, som Danmarks Råd, Herrar och Stender gjorde i Köpenhamn år 1536, all Påwisk Gudstienst utdömd af Dan-

mark och thes underliggande Provincier, och
altså jemwäl alt klostter-wäsende thesams-
maftades förkastadt och utiägadt; men
likewäl blefwo för then Euangeliska läröns
bifall, framgång och öfwerhandtagande,
under hans Fader och företrädare, **B. SKJ**
DKJA then första, munkarna så för-
hatelige och illa strandsatte, at the sielfswilligt
sina klostter til en stor del öfwergåfwo, så at
högbemälde Konung klostren i Skåne, år
1621 och the följande, förwandlade antingen
til Euangeliska Kyrkior eller nödtorftiga Ho-
spitaler. Hwilket flere gånger häröfwan före
blefwit sagdt.

Sedan man genomfarit the otta Sticht
eller Biskopsdömen, som Swea- och
Götharrike (Skåne, Halland och Blekinge
thertil räknada) bestadt af, eller uti sig be-
gripit, all then tid, som Christenheten här i
Norden wördade Påwan i Rom för sitt huf-
wud och Styreman; och anført, samt efter
giörligheten bestrefwit, the Munkte och
Nunneklostter, som uti samma Sticht i med-
lertid blefwit anlagda, byggda och wid mackt
hållna; wil man til ett slut i wälment enfällig-
het rima på följande sätt:

Si, så har uti Nordens Riken,
Som öfwanföre blefwit sagdt,
Inkommit och most hadan wila
Påw' = Stolens funder, knep och macht,
Som

Som trachtat efter högsta Säten,
 Och blef på slutet alt förmåten.

Så had' här Påwen pläcktat slegen,
 Att ganska litet öfrigt war;
 Då Kongawäldet war på kneken,
 Att landets styrka litet qwar,
 När Kloster = soletet innehade
 Thet mästa och ther mer tillade.

Swårt war at röra wid the husen,
 Som höllos för en helgedom;
 Hållt med bannlysning store Rusen
 Them hägnade, som bor i Rom;
 Emot then vdden ingen gerna,
 Då thorde höta, mindre spierna.

Men Konung GUSTAF blef ifkladder
 Med hielta iswer, kraft och mod,
 Att han för Påwen helt oradder,
 I Herrans namn sig vnderstod,
 Att rensa ut all Påwisk läro.
 Utaf sitt fosterland thet liära.

Fast Påwen snös och Bispar hota,
 Och allmogen stod nog emot;
 När Gud dock wille Swer'ge bota
 För en förförisk lärosot,
 Då gick thet fram, som Kongen wille,
 Och genomdref med Konga = smille.

Strax Munkar ut sin nästen moste,
 Fast än thet gick med suck och prut.

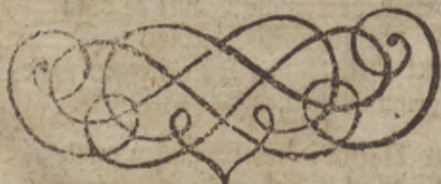
Och

Och Tunmorna af sina flostier
 The nödgades ock ändtlig vt.
 Af Munk-^{er}hus och Tunne-salar,
 Bles kyrkior eller Hospitaler.

Så Munk-^{er}legender åkvoände
 Och theras snåla tiggeri.
 Kett Gudstienst fring om Swea-länder
 Fick man med hiertans glädje si.
 Men oljaing radband, lius och mera,
 Som Påwistt war, fick man cassera.

Gud hafwe tack, som thet werck gjorde,
 Att Påwa-^{er} ock här brutet bles!
 Att Konung GUSTAF ock vr Norden
 Allt Munk-^{er}wäsende vtdref;
 Thet bör så mindre nånsin glömas,
 Som thet kan aldrig nog berömas.

Kong GUSTAF och hans Att then heder
 Förtient och har af Manhems-land,
 Att Namnen stå i ewig Ceder
 Och Spiran blir i theras hand,
 Så lenge Belt om Manhem stänger
 Och Biörn sin wagn theröfwer swänger.

Then

Then Tionde Boken

Om

The Munke-Order,

Som i Swea-och Gótharike haft
Kloster.

SÖRKTAL.

The Munke-order, som fördom wa-
rit, och än äro, i Romersk = Catholis-
ka Församlingen, hinner man hwar-
ken med, eller tiltro sig, här kunna ypräkna,
mindre them til nöge beskrifwa; ty the äro ei
allenast dräpeliga monge, utan hafwa ock
en stor del af them artingen langt för thetta
gådt ut och uphört, eller ock uti och under
andra blefuit instuckne, förblandade och för-
andrade. Allenast wil man them här anföra
och i korthet beskrifwa, som här i Swea-
och Góthariken, then tid Påwedömet här i
swang gick, haft några Kloster; på thet the,
som komma til at läsa thenna Kloster = för-
teckning, må kunna hafwa någon förmodes-
ligen nögachtig vnderrettelse om the Munke-
Order, som här och ther förekomma at
blifwa nämnde. Säsom til exempel: när
thet blifwer berettadt, at uti thet eller thet
Klosteret

kloster hafwa varit munkar eller Nunnor
 af Cisterciens - Dominican - eller någon an-
 nan Orden; Läsaren rå må, vthan mödo at
 therom söka vndervisning vti andra böcker,
 som therom på fremmande språk kunna vara
 skrefna, här strax och lätteligen kunna
 finna, af hwad ålder, ursprång, inrichelse,
 regler &c. then eller then Orden varit hafwer
 eller monde vara. Man hade väl kunnat
 anföra wid hwar och en af the här omtalda
 Munkte: order thes regler, constitutioner
 eller statuter, ändringar och annat; men
 emedan thet ej allenast skulle fordra mycken
 widlöfthet, vthan ock föga tiens, hwarken
 til serdeles nöge, eller än mindre til någon
 nytto och vppbyggelse; Så hafwer man welat
 låta thet blifwa wid thet litzla och enfalliga,
 som vti the följande korta Capitel förmåles,
 om the tolf Munkte: order, hvilkas klostter
 fordomdags i Swea: och Götharike haf-
 wa varit, och vti föregående Böcker mer el-
 ler mindre finnas omrörda och beskrefna.

Cap. I.

Om BENEDICTIN - Munkars Orden

S. Benedictus eller **S.** Bengt är född vti
 Nursia en stad i Italien, år 480. Se-
 dan han studerat i Rom til sitt sutonde

är, gaf han sig til at blifwa en Eremit uti
 thet öfnen Subjaco, ther han sierran ifrå andras
 omgengne lefde tre år, lifasåsom innesluten i
 en jordkulo. Imedlertid, och sedan ther efter,
 såges han hafwa under ett mycket strängt
 lefwerne med Gudeliga betrachtelser och bestens
 dig dygda = öfning iftegit til en så hög heliga
 hets grad, at han ej allenast therföre wardt
 med mycken wördnad af menniskiom, höga
 och låga, hållen för ett Helgon; utan
 ock sielfwe drefwulen, mörtens förste,
 som alt tit in til blefwit dyrkad uti ett gam-
 malt Apollinis tempel på berget Cassinum
 i Umbrien uti Italien, skal hafwa most
 wilka för S. Bengt, och lemna at honom
 berörda tempel år 529, ther han ock strax
 sichtetade ett kloster, thet aldrasörsta, som
 in Occidente, eller i Wästerlanden, blef-
 wit anlagdt. Uti thetta kloster insatte han
 monga så kallade bröder, hwilkom han åts-
 stilliga sirenga reglor förestref, them the i
 sin andacht och lefwerne icke singo öfwerträ-
 da. Hans reglor bestod af 73 Capitel,
 och uti ett af them war förestrefwit, at
 the skulle lefwa wid ringa bröd och ett
 litet mott watr. På samma reglor blef-
 wo ock sedan flere kloster både i Italien och
 jämnwäl i Frankrike, Spanien Tyfl: och
 England anlagde och inrettade både af ho-
 nom sielfwan och af androm efter hans råd
 och tillstyrkande. Ty han lefde til d. 21 Martii
 år

år 543, så han dödde i klostret Cassino. Hvilket såges bleswit så rikt, at thet hade årligen 40000 gullends inkomster. Men hans kropp skal hafwa bleswit förd, någon tid therefter, til Abbatiën Fleury i Frankrike, thet han än i dag med widspelsse wördas, hafwandes namn af Saint Benoit sur Loir, eller S. Bengt wid Ligerströmen. Efter hans död beaynte fuller hans Ordens : bröder, Munkarna, ju lengre thes mer afwika ifrå the af honom förestrefna reglor, och låta efter hand letja, letja och letja så rum och gång ibland sig; thes före är ock tid efter annan S. Bengts Orden af åtskilliga buden til at reformeras och renoveras, eller til thes förra stånd och strenghet bringas och åter igen regelbindas. Såsom kan inhentas af the här följande Capitel. Men doct likwål är S. Bengt ej allenast af sin Orden, utan ock af alla the Munke : bröder, som sådan sig utgrenat (hvilke äro fast monge, såsom Cistercienser, Cluniacenser, Camaldulenser, Humiliati, Carthusiani och flere) worden ansedd och hållen för en Munke : Patriarch. Ja, S. Bengts : orden är icke allenast vnder Påwedomet then äldste, utan ock wil sig erhålla, at wara then förnämste; emedan theraf skola (för mer än 100 år tillbaka) hafwa bleswit 40 Påwar, 200 Cardinaler, 50 Patriarcher, 600 Archebiskopar, 4600 biskopar,

4 Kejsare , 12 Kejsarinnor , 46 Konungar ,
41 Drottningar och 3600 Helgon. Men Ba-
ronius och flere med honom , jemwål af
then Påwisla religionen , hålla thenna
räkning mycket mistenckt för at hafwa uti
sig mer skryt , än sanning. Hwilket ock så
motte wara , så framt man icke wil hålla als-
la them för Benedictin - munkar , som äro
af the Order , hwilke ifrå S. Bengts = ordern
i äldre och sednare tider äro utsläktade ,
eller hafwa therifrå sin ursprung.

Så wida man härtils kunnat finna , haf-
wa Benedictin - munkar warit the aldrasfrä-
ste , som , wid Christendomens stadgande här
i Norden , inkommit i vårt K. Fädernesland.
Och hafwer iag förrot utrat min mening el-
ler gifning , then iag än blifwer wid , at
ehwar något biskops = säte här blefwit an-
lagdt , thet motte ock blefwit inrettadt , ex-
hurudant thet efter then tidens tilstånd kunnat
wara , något Benedictin - Munkars kloster
på thet någre af landets yngdom motte lä-
ra läsa i bok och , kan ske , skrifwa , och
således warda någorlunda sticketil lär-ems-
bete i landet. Andre Munkar woro icke på then
tiden , än Benedictiner , utan allenast
Cluniacenser , och kommit thet mig troligit
före , at ock the lenge kallades Benedictiner ,
af hwilka the woro härkomne och med them
uti mong stycken öfwerens stammade. Men
när efter hand andra Ordens munkar , med
3 flere

flere studier och konster förseddde, antingen blefwit inkallade eller sielfmante inkommit, äro Benedictin- munkarnas kloster eller lärohus, såsom tå mindre nödwendiga, antingen ödelämnade eller åt androm vplåtna, och altså stannada i then förgätenhet, at Johannes Messenius med alt sitt snille och esterspanande icke kunnat igenfinna namn på flere S. Bengts- munkars kloster i Swea: och Gótharike, än allenast 5, nemligen i Biörkö, Munkaboda, Zusaby Gudhem och Sigtuna. Dock woro the Cluniacenser och Cistercienser eller Bernhardiner föga annat, än reformerade eller, at man så må säga, förbettrade Benedictiner, såsom sagdt är och framdeles wisas skal.

Cap. II.

Om CLUNIACENS - Munkars Orden.

CLuny, Clunia eller Clunium & Cluniacum på Latin, är ett mycket namnkunnigt kloster och för Zusvudkloster hållet, beläget vti Máconnois i Burgundien, funderadt, anlagdt och inrettadt efter S. Bengts: ordens reglor år 910 af en Abbot i Gigniac, Bernon wid namn, genom Hertigens i Aquitanien, Wilhelmi then förstas befostrnad. Andre äro af then meningem, at Marius eller Guerin, en Grefve af Chalon och

och Mâcon, hafwer låtit bygga thetta kloster wid år 826, och at bemålde Abbot Bernon hafwer vtu thet lågerwall, i hwilket thet war råfat, thet åter vprettat på berörda år 910. Thetta kloster har lenge och langt tillbaka varit ibland the rikasta och största kloster i Frankerike. Och berättas, at Påwen Innocentius IV hafwer år 1245, med sin suite, besående af 12 Cardinaler, 2 Patriarcher, 3 Archebiskopar, 5 Biskopar och en stor hop Abboter; Samt Keisaren Balduin af Constanrinopel, Konungen S. Ludvic af Frankerike och Hertigen af Burgundien, hwarthera med stort folke af Furstar, Herrar, Fruer, betienter 2c. bleswit i thetta kloster tilsamman herbergerade, vthan at Abbotten och hans Munkar äro wordne i någon motto trengde eller rubbade i sina wanliga rum och lågheter. Hwaraf är lett at döma om thetta klosters ofanteliga storlek och theremot swarande inkomster och förmögenhet. Hwarvti thet alt framgent hafwer sig så hållit, at thet immerfort sig förkofrat. År 1562 är thet af the Protestantiska, eller the så kallada Hugonoter, intagit, plundradt och afbrändt; men åter strax vprettadt, at thet kommit til sina förra herligheter, them thet än i dag besitter. Then andre i ordningen af thetta klosters Abboter, S. Odon wid namn, en Fransos, af sådan inbillad helighet och vplust förstånd, at ock Konungar vti vigtigastafaker

saker sig med honom rådsförde, tog med synnerlig ifver, slit och allwar sig före at renovera och förbettra S. Bengts : ordens Munke : reglor ; emedan han fann them för sig mycket eftersatta och nedlagda. Härmed kom han så langt, innan han dödde år 944, at monga kloster blefwo, och langt flere ther efter blefwoit, anlagde och inrettade efter hans författada Kloster : reglor. Ibland hwilka war förwthan mycket annat, at Munkarna skulle klåda sig uti gemena kläder, icke bry sig med arbete, gerna herbergera, och at then, som hos them wille blifwa intagen til broder, han skulle förrot ett helt år wänta utom Kloster : porten. Thenna Ordens Munkar nämnde sig icke, ei heller blefwo af androm nämnde, af S. Odon, utan af klostret, i hwilket han lefde och dödde, Cluniacenser. Hwilke welat sedan i monga tider hafwa företråde för andra Ordens Munkar uti ålder, anseende och werdighet.

In i wårt R. Fädernesland äro någre af thesa Munkar, wid then Christina lårones fortplantande, inkomne och hafwa, om man skal tro Munka : legender, sådt af S. Sigfrid sin första boning wid Wägfiö i Småland. Hwarifrå the sedan sig widare uti spridt hafwa, så at the warit the förste munkar i Strengnås och Wåsterås Sticht: nemligen uti Eskilstuna, och, thet mig troligit förekommer, uti Munketorp, efter S. Davids anstaltande.

Cap. III.

Om CISTERCIENS-Munkars
Orden.

Denne Munke-orden är ock, såsom then näst förryt omtalde, ett utskott, telning eller gren af S. Bengts, och wid slutet af thet ellofte Seculö, år 1098, insichtad af en wid namn Robert, som war Abbot i klostret de Moleme uti thet Langreska Sticht. Swilken af misshag til thet odygliga och ofstickeliga lefwerne, som han merkte ibland Munkarna i berörda kloster, begaf sig tädan i följe med 21 Munkar eller S. Bengts-ordens bröder, och genom Hertigens i Burgundien, Ottonis then förstas, bekostnad, anlade ett nytt kloster uti biskopsdömet Chalon, på en ort, som war full inmed Cisternis, dammar eller groper och grafwar, hwaraf klostret blef nämndt Cistertium, på Fransöskan Citeaux eller Citeaux. Och thetta skal hafwa sig tildragit på thet förryt nämnda år 1098, hwilket Munkarna welat hafwa utmerkt med thenna vers:

Anno millenö centenö, bis minus unö,
Sub Patre Robertö cœpit Cistertius ordo.

Sedan Abboten Robert hade bragt klostrets byggnad til fullbordan, och thyskiäligen

gen goda, men mycket strenga, regler föreskrefwit, lemnade han klostret åt en Abbot, wid namn Alberic, och förfogade sig tillbaka til sitt förra kloster de Molesme, ther han ock gjorde reformation efter samma regler. Efter Alberic kom en Abbot, som hette Etienne, hwilken med then strenghet höll the af Robert förskrefna Ordens:reglor, at fara war, thet klostret skulle öfwergefwas och, när inge wågade sig tit at warda Munkar, stanna i ödesmål. Hwilket ock wäl hade skedd, om icke S. Bernhard, som war född år 1091, och genom studier, qwickhet och ett makalöst Gudfruchtigt och ärebart lefwerne, redan blefwit wida berömd, hade på sitt tiugonde tredje ålders år (thet war år 113) med flere än tretio sina adhärenter eller lärjungar, gifwit sig in i thetta kloster Cistercium, i hwilket han ännu mer och bättre regulerade then anstalt och ordning, som Robert gjort och efter sig lemnat hade. Sedan Bernhard wid 20 år hade i Cisterciid hushållat, blef han år 115 kallad til at blifwa föreståndare eller Abbot i thet stora klostret Clarewall, som Grestwen i Champagne, Tibald eller Theowald then fierde, så nyss låtit bygga. Vti thetta lefde Bernhardus in til sin död d. 20 Aug. år 1153, vti dråpeliga stort anseende och namn af helighet och underwerks:gidrande, lemnandes efter sig i klostret 700 Munkar, och 160 andra kloster, som han skal antingen sielf

sielf byggt, eller inrettat och med Professions- eller Ordens- munkar besatt och upfyllt. Han förmåfode altså med sin namnkunnighet then första fundatorens eller instichtarens Roberti namn och åminnelse, at thenne, som dödde år 1110, söga blefwit nämnd; utan Munkeorden, som Robertus först hade instichtat, är i följande tider worden kallad icke Robertiner, utan promiscuè eller ömsom, antingen Bernhardiner eller af klostret och thes belägenhet, Cistercienser, fast the dock i sanning woro, såsom om Cluniacenserna sagdt är, reformerade Benedictiner. Likewäl skal på några orter uti klädernas färg ämbas och achtas någon skilnad emellan Cistercienser och Bernhardiner.

The Cisterciens- eller Bernhardin- munkar äro först uti vårt R. Fädernesland inkomne, efter B. SWERBERS anmodan, redan år 1150, medan S. Bernhardus ännu lefde, och fingo the sina första boningar eller herbergen uti Nydala, Alwastra och Warnhem. Hwarifrån the sedan spridde sig nästan til alla länder öfwer hela riket, så at knappt någon Munke: orden hafwer blefwit mächtigare och förmögnare här i nordens; ty efter Johannis Messenii förteckning, hafwa the i Swea: och Gótharike haft tretton, och i Lunda: Sticht allena sin wälförsedda kloster. Och hafwa någre af Cisterciens ordens: kloster varit Munne: eller Jungfru:

Floster, hvilka varit rett anseeliga, såsom Wreta, Åstaby, Byarum, Gudhem, Stogkloster, Sögdö, och Riseberga. Och emot thesa hafwa alla Nunne = kloster i hela Riket varit både så til antalet och ringa och tada, vndantagande S. Clara Nunne = kloster på Norra = Malm wid Stockholm.

Cap. IV.

Om FRANCISCAN - Munkears
Orden.

Si början af thet trettonde Seculd hafwer en Italiener ifrå then Biskopeliga Staden Assis i Umbrien, wid namn Franciscus, som en tid varit Köpman, och sedan thefter Krigsman, tagit sig före at skilja och affåga sig ifrå all werdlig egen- dom, och vnder helighets sken bekenna sig til en andelig och Euangelisk fattigdom, at therotinnan liknas Frelsharen och hans lärjungar. Med hwilken sagra stenhelighet när han ett stort tillopp, af hwajehanda folk, til sig dragit hade, instichtade han en Munke = orden vnder åtskilliga reglor; men serdeles vnder fattigdoms löffte och förpligtelse. Och blifwer om thenna Franciscus berettadt, at han på föliande sett kommit til at få fattigdoms = Professionen, nemligen at han

han ingådt vti Bårfru- eller S. Mariæ kyr-
 kio i Staden, och til at få en wiß lefnads-
 regel af Guds H. Ord, vpslagit Bibelen,
 så han först råkat på Christi ord, Matt. 19:
 22. wilt tu vara fullkommen, så gack
 och sälj thet tu hafwer. Andra gången
 hafwa fallit vp för honom åter Christi ord Luc.
 9: 3. Tager intet med eder til wägs, icke
 ke Kåpp ellet skreppo, icke bröd, icke
 penningar. Och när han tredierefson vplåtit
 Bibelen, hafwa för honom vpsallit Jersfarens
 Ord, Marc. 8: 34. Then mig wil följa,
 han försake sig sielf, och tage sitt kors
 vppå sig och följ mig. Så skal han strax
 hafwa kastat ifrå sig skor, kåpp och hwad han
 elliest hade, tagit på sig en gammul tröja,
 then han ombundit med rep och i then habiten
 gådt til Påwen at begiära confirmation på
 sina vpsatta 12 professions- eller lefnads-
 reglor. Så skal Påwen Honorius III wisat
 honom ifrå sig bort til swinen. Franciscus
 lydde orden, gick åstad och, sedan han wältrat
 sig i träcken, skal han hafwa kommit igen
 med samma ansökning, så Påwen, behagan-
 des hans blinda lydachtighet, meddelte honom
 then åstundada confirmationen d. 29 Nov. år
 1223. Af sin fattigdoms- profession kal-
 lade Franciscanerne sig Minores och Mi-
 noritas eller Mindre-Bröderskap; men el-
 liest äro the öfwer alt blesne af sin klådedragt
 nämnde Gråbröder eller Gråmunkar,
 35 och

och på Latin discalceati, nudipedes, Chordigeri, funiferi, Barfote = munkar, mendicantes, Tiggemunkar, hafwandes haft för sed at wandra omkring ombundne med rep. Här om hafwer Pöeten Buchananus skämtat med thenna vers:

Tu tunicam fluxam nodosâ conate cingis;

At melius fauces stringeret illa tuas.

Men en annan Pöet hafwer något swårare sig om them utlåtit på thetta sett:

Chordula nodosa, pes nudus, cappa dolosa:

Hæc tria nudipedes ducunt ad tartara fratres.

Vå thet general - mötet, som blef hållit i Rom uti Lateranô år 1215, hafwer Påwen Innocentius III förvt gillat thenna Ordens inrichtelse, hwilken ock Påwen Honorius III confirmerat, och sedan åtskillige Påwar i the söliande tider begåfwat med monga Privilegier. Härigenom hafwer thenne Munke = orden dråpeliga sig förökt och til alla länder sig fringspridt, bekommandes otroligen monga kloster på en kort tid, så at så Franciscus, som dödde d. 4 Octobr. år 1226, hade 7 år förvt nemligen år 1219, när han höll ett general - Capitel eller möte med sina Ordens = bröder, tilhopa på ett ställe öfwer 5000, utan them, som som woro hema i klostren. Af Påwen Gregorio IX år Franciscus blefwen Canonizerad, och uti en bok de Conformitatibus Franciscanis uphöges han uti helighet och

och werdighet öfwer Johannem Döparen och alla Christi Apostlar. Beträffande thenna Munke-ordens utwidgelse och manstarkhet, så må man ock thet nämna, at en theras Gardianus hafwer redan år 1456, uti ett bref, hwilket nämnes öfwanför pag. 78, wettit at beropa sig på 2186 kloster af Francisci-orden, och berättar Sabellicus, som lefde uti femtende Seculö wid en 40 år för Retormationen, at Franciscan-munkars Magister Generalis skal en gång hafwa lossnat Påwen, af sin Orden 30000 man til at strida emot Turckarna, ther thet skulle omtränga. Gråmunkarna äro fördelade sins emellan uti åtskilliga familier eller sorter, ibland hwilka nåare äro och kallas Conventuales, andre Collectanei, Penninge-samblare och så vidare. Af them äro ock uti Seculö Reformationis utsläctade the Munkar, som kallas Capucini. För öfrigit hafwa Gråmunkarna eller Franciscani i sina kloster ock idkat studier, och til then ändan haft inrettade, thet the ock ännu hafwa, anseentliga Bibliotek; Wilia ock ändteligen räknat sig thet til beröm och heder, at nåare Wäwar, flere Cardinaler, och nästan monge Biskopar och andre Prælater hafwa blewit utaf theras bröderskap eller Orden walde och tagne.

Man finner, at thetta slags Munkar, Franciscaner, äro hiti nordnen komne, redan uti K. ERIKS hin Låspes tid, wid år 1232. Hwar-
 efter

efter the singo at sig byggda och rikeligen be-
 gäfrwada kloster, dock icke annorstädes, än i
 Städerna; ty på Landsbygden har man icke
 funnit them hafwa haft något kloster. Vti
 Swea: och Gótharike, LundaSticht thertil
 räknadt, hafwa theras kloster warit 19 stycken.
 Och menar Johannes Messenius, at theras
 första herberge hafwer warit i Enelöping. El-
 lief, som thenne Munke: orden warit här i
 norden synnerligen förmögen och anseelig,
 så hafwer han altid haft sina Ministros Pro-
 vinciales, som oftast (sundom flere inom
 ett år) hållit nu här, nu ther i klostren sina Ca-
 pitula Provincialia, eller möten och samman-
 komster. Men nästan i hwart kloster hafwa
 the haft Gardianos, Custodes, Lectores,
 Sacerdotes, Diaconos, Professos, Focarios
 och andra betienter; och merendels, efter the
 tidens lägenhet, wackra Biblioteker, såsom sadet.

Cap. V.

Om DOMINICAN-Munkars
Orden.

Dominicus de Guzman, en Spansk U-
 delsmän, född år 1170 vti Arragonien
 och en stad benämnd Calahora. Se-
 dan han någon tid warit Kanik och thetsefter
 Archediakn i Ohma, tog han sig före at modigt
 och

och ifrigt predika emot the så kallade Kettare, Albigenes och Waldenses. Därigenom kom han snart i stort rop, tycke och gunst, jemwäl hos Påwen Innocentius III, som betrodde honom at wara Inquisitor yti Langvedoc. Swaräst han begynte inretta en ny Munke-orden efter S. Augustini reglor och några egna, som han efter egit hufwud thertil flickade. Thenna inrettning gillade bemålde Påwe på thet möte, som han höll in Laterand i Rom år 1215, hwarpå hans efterträdare Påwen Honorius then tredje på följande år gaf sin confirmation. Thetta war början til then ganska berömda och af lärda män mycket namnkunoga Dominican-orden, hwilens Bröder eller Munkar äro af sin Profession worden nämnde Prædicantes eller Predike-mun-
kar, och af sin klädebonad Swartmun-
kar, som yti sina monga och anseentliga kloster studera och andra sina reglor efterlestwa under sina Priorer. Insichtaren här af Dominicus dödde yti Bologne d. 4 Aug. år 1221, och blef d. 3 Julii år 1235 af Påwen Gregoriö IX Canonizerad eller yti Helgonens tal yptagen och inskrefwen. Orden, som han insichtat hade, hafwer altiemt warit ansedd och synnerligen achtad för thes flit och hog til studier och serdeles til then H. Skrifts utleg-
gning och then så kallada Philosophiæ Scho-
lasticæ bewis och förfechtande; therigenom är skedt, at han kan rett så wäl, som någon
annat

annar Munke = orden, theras skryta, at icke allenast Pāwar och Cardinaler, Archebiskopar och Biskopar och andre Prælater, utan ock Helgon til ett stort antal af honom äro komne. Men enlannerligen äro Dominicanerne eller Swartbröder i Pāvedomet therföre ansedde, at the lätit påstina en merkelig iswer emot Rettare, at emot them predika och at ymnuntra andra til theras förföljelse; therföre hafwa the haft i monga tider, och än hafwa, både namn och gagn af at wara inquisitores haereticæ pravitatis, thet är, at efter söka, angifwa, döma och exsequera grusweliga blods = eller åtminstone plågo = domar öfwer them, som lära något, thet icke är enligt med Pāviska Stolens lärosatser och affichter. Hafwer ock thenne Dominican = orden continuerligen haft emulation, disputer och twädracht om mong stycken med Franciscan = munkarna, hwarvinnan the ömsom vunnit eller förlorat. The hafwa jennväl icke gifwit them efter yti tillwärt och utwidgelse; ty hafwer Sabellicus, som tilförne namnd är, och lefde wid fyratio år för Religionens Reformation genom Lutherum, kunnat skrifa, at Predike = bröderna då redan hade 4000 Collegia eller kloster i Christenheten.

Som nu Dominican = ordens ursprång warit utom lands jennåldrig med Franciscan = eller Brämunkars; Så äro the ock nästan på

på samma tid begge i vårt K. Fädernesland inkomne, thet these äro komne til at besitta icke färre eller snärre kloster, än Franciscanerna; och hafwa jemwäl några Numes kloster warit här i Wäket af Dominicanorden. Vti sitt kloster i Stockholm, thet the af **R. MAGNUS Eriksson** wid hans kröning år 1335, såsom en gammal adnotation witnar, fingo loff och plats til at bygga på, hade the ett Christi crucifix, beläte eller målning, wid hwilken och genom hvars åkallan, eller tit gjorda löfften och peregrinationer, the inbillade folket at monge siuke blefwo helbregdade, monge fångne förlosade, monge nödstälde hulpne, och andra underwerk skedde. Hwarom en Munk i theta kloster, Frater Gregorius, mitt vti femtonde Seculö, en long förteckning på Latin, suspectå fide & rudi stild, sammanskrefwit, kallandes Christi Kors Desixicnem Domini eller Dominicam, och förteckningen, Miracula Sanctæ crucis Stockholmia. Hwilken Sämbling, til at wisa then Påwiska Religionens, serdeles Munkarnas, dårskap och bedrägeri, är tryckt år 1719. När Religionens Reformation gick, vti K. **GUSTAF** then förstas tid, för sig här i norden, och kloster: wäsendet skulle, i kraft af Wästerås: beslut år 1527, uphåfwas och warda til intet, tå hade Dominican- eller Swartmunkarna then för: mohnen, at the, såsom något studerade och wane wid at predika, större delen fingo prästelägenheter både i Ståderna och wid församblingarna på landet.

Cap VI.

Om JOHANNIT-Munkars
Orden.

SDi ellofte Seculð och altså förrän expeditiones Cruciatæ, eller the store Kors- och Krigsferderna, steddte til thet förloffwada landet, blef med then Egyptiska Caliphæ eller Förstans tillstånd, år 1092 uti Jerusalem, af Europeiska Köpman, förvthan tre Kyrkior, byggdt ett Hospital för the monga tit isfrån Europa på then tiden kommande Pelegrimer af begge kōnen. Thetta Hospital, beläget wid S. Johannis-Kyrkio i Jerusalem (emedan thervti icke allenast fattige och sũkte Pelegrimer; utan ock sedan blesserade Christne vnder the Jerusalemiska Christna Konungar, med all mögelig slit och sorgfelighet vndsågnades och sköttes) kom vnder sina Directeurer mycket snart i rop och these, så at thet blef inrettad en Orden vnder wiða löften, plichter och reglor. Och som theribland ock war, at the skulle icke allenast emottaga, herbergera och sköta; utan ock beskydda och convoyera the til Christi graf och andra thet landets så kallada heliga orter vvandrande Christna; Så gåfwo sig til henna Johannis Hierosolymitani Orden monge förnå.

förnämne och tappre Adels: och Riddersmän.
 Härigenom är Redt, at ifrå thetta Hospital
 och then therwid är 1104 instichtada Orden
 hafwer sin uppsprång icke allenast then Munkes
 Orden, som warder kallad Hospitalarii eller
 S. Johannis Hospitalis Hierosolymitani,
 utan ock then widtberömda Riddar: orden,
 som af sina boningsorter lenge blefwit kal-
 lade Equites Rhodii, och alt ifrå år 1530
 Equites Melitenses, Maltesiske Riddare,
 hwilke för sina dräpeliga dater och sin städ-
 se betrygada Mandom, serdeles emot Chri-
 stenhetenes affsagda fienda Turken, altid blef-
 wit prisade och än i dag anses för at was-
 ra mechtige. Men hwad sielfwe Munkes
 orden betrefvar; så hafwer han blefwit con-
 firmerad år 1349 och sedan burit sig tåmeliga
 wäl, och nästan i alla länder i Christenheten
 innehaft monga kloster. Vti hwilka the, med
 the sulkas emottagande, wårdande och skötan-
 de, bordt i följe af sina realor giöra bested för
 sitt Hospitaliska namn. Vnder thenna sagra
 prætext hafwa the ock kommit til at innåstila
 sig i thesa Nordiska riken, så at the här i
 wårt R. Fädernesland hafwa haft fem an-
 seenliga kloster, nemligen, efter Johannis
 Messenii upräkning, vti Stockholm, Söder:
 Köping, Kronobeck, Broket och Eskilstuna.
 Men at the ock här i thesa kloster swåra af-
 welit ifrå sin Ordens regler, fan man hand-
 gripeligen finna af R. GUSTAF thenför:

stas utlåtelse om them i Kronobock, hwilken ofwanför anford finnes p. 152. Men, ehwar these Munkar, här eller i andra ländor innehaft några kloster, ther hafwa the haft försed, och än hafwa, at utsenda wisapersoner til at sambla sammanskott. Hwilkas syflor blefwit kallade Commendaturæ, på Dyfsta Comtereyen, och på Swensko Diggare-embeten, them the med mycken slit, snille och ordaprång wetste at idka och förretta; men nu äro theraf wordne Digniteter eller mycket förnåma och importanta tienster och embeten.

Cap. VII.

Om ANTONIT - Munkars
Orden.

Tilke af then Egyptiska Eremiten och Klosterfichtaren S. Antonio Magnò, som uti fiortonde Seculo florerade och dödde år 356; Jefe heller af Antonio de Paduâ, hwilken af the Påwiska blefwit utropad för en Thaumaturgus eller underverksmakare i thet trettonde Seculo, så han dödde år 1231 och af Påwan Gregoriò IX canonizerades; hafwer thenne Munke-Orden bekommit sitt namn och fichtning. Utan af en annan Antoniò, om hwilken the Romerske Catholiske Scribenter föga annat hafwa at beretta, än en dicht eller

ler fabel om hans reliquier eller döda ben, huru the blefwit, såsom en helgedom, förde hit och tit, til thes Påwen Urbanus III wid år 1184 gjorde någon stadga om theas rykt och wördning uti Delphinatet i Frankerike. Swaräst thet blef sagdt om them och trodt, at the, som thet woro bekajade med then thet mycket i swang gående siukdomen, hos oss kallad onde elden (ignis sacer), blefwo theisfrå befriade, så snart the åkallade thenna Antonium om hans förbön hos Gud. Thenna wantro eller inbillning kom en Adelsman wid namn Galton och en annan, som hette Gerin, til at bygga ett Hospital eller siukhus, i hwilket sådane franke intogos och sköttes wäl; och när någre af them blefwo helbregdade, fick Antonius namn och loff therföre. Häraf togs anledning til thenna Ordens insigtelse, och när thepå war kommen Påwelig confirmation, blef med framtiden af thet klostret ej allenast en Abbatie; utan thet blef ock af Påwen Bonifacio VIII wid slutet af thet trettonde Seculdr förklaradt för en moder och ett mōnster för alla slika Hospital eller Antonit-kloster i alla lānder, thet the för thenna Munke-orden kommo til at blifwa anlagde och byggde.

Uti Swea- och Gōtharike hafwa thesse Antonit-munkar allenast haft ett enda kloster på then stora stogen Tiveden, emellan Wāster-Gōthland och Närke, warandes knappt någon

lifnelse eller förhoppning at kunna finna, på hwad tid the hit i Norden kommit eller betörda bonings- ort fädt och byggt hafwa.

Cap. VIII.

Om CARTHUSIAN - Munkars
Orden.

Sen Cölnisk man, Bruno kallad, som war wäl studerad och innehade en hederlig tjenst wid Domkyrkion uti Reims i Frankerike, eller ock war Professor i Paris, blef antingen af en nattsyn (hwarom dock the Påwiske Scribenter mycket fins emellan disputera, om hon är sann eller diktad) eller af mistycke för the andeligas wanartiga lefwernesne, föränlätan at öfwergefwä sitt embete och söka then ort, hwaräst han i enslighet kunde öfwa sin Gudeliga andacht. Han hafwer altså med några, som i samma uppsåt sig til honom selskapat hade, år 1024, kommit til S. Hugo, biskopen i Grenobel uti Delphinatet, som honom wisade til en ökn i sitt Sticht, wid namn Carthusia, på Fransöska Chartreux, i hwilken Bruno med sina följeslagare strax begynte, och under ganska swåra och strenga lefwernes-reglor inrettade ett kloster, hwilket är ett ibland the anseeligaste kloster i Frankerike, belägit wid Grenoble (Latin Gratianopolis)

polis) och kallad la grand Chartreuse, vti hwilket thenne Munke: orden håller årligen en stor Sammankomst, Concilium eller Consistorium. Thenna instichtelsen confirmerade Påwen Urbanus II, som hade warit Brunonis lärjunge. Hwilken ock sedan kallade Bruno til sitt Hoff i Rom; men han tyckte altsintet om Hoffleswernet; utan begaf sig åter affides neder i Calabrien, ther han åter anlade kloster och dödde år 1101, blifwandes 413 år therefter, år 1514, ibland helgonen inkreswen af Leo X. Men med instichtaren dog then af honom instichtade Munke: orden icke ut; utan blef ju lengre thes mer och widare namnfunnog, älskad och ansedd, icke allenast för thes makalösa twång vnder fastande, stillatigande, återhåll ifrå fött: åtande &c; utan ock för lärda studiers upöfwande. Härigenom hafwa the kommit både til at blifwa ägare af helt monga wälbegäfwada kloster, och at besklåda förnåma tienster: Säsom Cardinal-Patriarch- och Archebiskopeliga embeten. Vti the Catholiska länder hafwa the i allan tid bibehållit sitt anseende och werdighet ibland andra munkar, vnder namn af Chartreux eller Carthusianer af orten, säsom sagdt är, ther S. Bruno then Orden instichtade och första klostret åt them bygde. Men här i Norden hafwa, twifwels vthan för Ordens twång och strenghet, icke monge blefwit inkallade och inkommit; ty man finner allenast Swartfö kloster och Mariefrid, bägge i Strengnäs-Sticht,

Sticht, som wid början af Seculö Reformationis äro anlagde och then uplätne. I bland andra thenna Munke: ordens realor äro these följande, at the aldrig intaga qwinfolk i sina kloster och kyrkior, klåda sig i swart hårdut in til kroppen, äta aldrig kött, dricka watten sellan med win blandadt, äro om faste: och bönehåll i högsta motton sorgfellige och wilja hafwa nann af at altsintet äga på eller af jordene. Ty blifwa the icke vthan orsak hållne för at wara then strengaste Munke: orden ibland alla. Han är dock orroliga förökt och man stark bleswen, så at Calvisius och för honom Spangenbergius beretta, at af then stora påsten, Swarta: eller Digerdöden kallad, skolat år 1349 och 1350, allenast af thenna Munke: orden, hafwa dödt 124434 munkar.

Cap. IX.

Om CARMELIT - Munkars
Orden.

S Denne Munke: Orden är och gammal och räknar sin uprinnelse langt tillbaka ifrå thet tolfte Seculö, och langt fieran ifrå Syrien, ther en hop Peleorimer, ifrå Europå eller Wåsterlanden tit komme, lesde såsom Eremit-flockar uti continuerlig fara

fara och förtryck för Barbarerna, Saracener och Araber, til thes Americus, Påvens Alexandri III Legat eller Nuncius, Patriarchen i Antiochia samblade them tilhopa och wisade them til berget Carmel at the lefwa i ett bröderflap. Thetta hafwa the gjort, och vndfäde Munke:reglor af Albert, Patriarchen i Jerusalem, år 1205. Hwilka, samt tre andra ordines mendicantium, eller Tigge: Munke:order, nemligen the Augustinianers, Franciscaners och Dominicaners, som i början så word, Påven Honorius III confirmerade. Af bonings: orten blefwo the nämnde Carmeliter; men wille doct gerna blifwa ansedde för at vara uti helighet och strenghet the gamla Propheters, Eliæ och Elisæ, efterföljare, inbillande sig och androm at the word innehafware af samma klyfter och rum, i hwilka bemålde Propheter hade i sin tid sig yppehållit. Wid år 1238 kommo the först öfwer til Europa, och yngslade af sig monga Munke: swärmar omkring Italien, Frankerike och andra länder, hafwande blefwoit wäl emottagne och ärade icke allenast för sin strenga skenhelighet i lefwernet, seder och kläder; utan ock theföre, at the i framsidande tider om studier sig merkeligen winslagdt hafwa. Härigenom är skedt, at monge lärde män hafwa i thenna Munke:orden lefwat, som hederliga embeten beklädt och wackra skrifter utgifwit. Hwilka Trithemius och, förvthan andra Marcus Antonius Alegre uti sin så kallada Paradis

Carmelitanö anført och beskrefwit hafwa. Och är jemwäl til wetandes, at sedan these munkar blefwit monge och förmögne, hafwa the delat sig uti två så kallada familier, nemligen observantium och non observantium.

Uti thesa Nordiska riken äro these Carmeliter icke komne förr, än wid början af femtonde Seculö, infallade år 1410 af K. ERIC Pomerand, och med process införde uti thet af honom åt them bygda klostret i Landskrona. Hwarifrå the wid 50 år therefter eller något mer utspriddes sig til Örebro i Närke. Och flere kloster finnas the icke hafwa haft i Swea och Gótharike.

Cap. X.

Om AUGUSTIN - Munkars.

Orden.

Shen ibland then Latinska eller Wästerlän: dista Kyrkiones Fäder berömde Biskopen uti Hippone i Africa, M. Aurelius Augustinus, som war född år 354 och dödde d. 28 Aug. år 430, finnes hafwa blefwit af the Påwiska Scribenter erkend för en instichtare af Eremiter til stor myckenhet; men thetta hafwer langt mindre grund med sig, än thet at Påwen Alexander IV år 1256 utgaf wijsa constitutioner, med hwilka han af alla Ere-

Eremit-sällskap, som sig beropade på S. Augustini exempel och efterdomelse, gjorde en Munke-orden, som efter samma Helgens regler skulle lefwa. Och thetta är sammferdiga begynnelsen til then Orden, som sedermera vii monga grenar är fördelad och utwidgad, samt alltid varit florerande af lärda och förnåma män, hafwandes ock Martinus Lutherus varit af themna Munke-Orden. För 100 år tilbaka räknades öfwer 60 Munke- och Nunne-Order som alle föregåfwo sig lefwa efter S. Augustini regler. Dock är themne klosterorden undergången monga reformationer, serdeles i Spanien och Frankrike. Hwarigenom han intil themna tid är uti Påwedsömet bibehållen i anseende och myndighet, blifwande somblige ibland them nämnde Augustiniani och somblige Fratres Canonici Regulares.

Ibland the Swea-Göthiska klostren hafwer S. Augustini regler icke uti flere kloster blefwit efterlefde, än uti Ödwards kloster uti Lunda-Sticht, uti S. Ingridis kloster i Skeninge och uti S. Brigittas i Wadstena, i hwilket hon efter S. Augustini regler instichtade S. Salvatoris Orden, som dock blefwit gemenligen nämnd Brigittin-Orden, och kommer här efter med några ord til at blifwa beskrefwen

Cap. XI.

Om PRÆMONSTRANT-Mun-
kars Orden.

Son Grefwe: Son ifrå Gennep i Loth-
 ringen, Norbert eller Noribert wid
 namn, som på sitt sidsta war Archebiskop
 i Magdeburg och ther dödde år 1134, samt
 langt therefter blef canonizerad af Paven
 Gregorio XIII år 1582; hafwer wid år
 1120, i följe med 12 bröder, barfotad begif-
 wit sig uti öfn om wintertid och ther under
 wisa reglor stichtat en Munke: orden. Hårtil
 wardt han theraf föränlåtten, at han fick en
 ledna wid Keiserliga Hoffwet, tit hans fader
 honom sendt hade; öfswergaf ock S. Victoris
 Kanikedöme, hwilket honom i Xantö, en stad
 uti Italien, blefwit ypdraget, och förfogade
 sig til Franckerike, ther han thenna Orden in-
 stichtade under S. Augustini reglor, blifwan-
 des Munke: orden icke nämnd af instichtaren,
 utan antinaen af orten Præmonstrant, en
 liten stad i Picardie och thet Laoniska (La-
 onensi) Stichtet, eller af præmonstrando,
 förrotwisande; emedan these Munkar skulle
 wisa för androm, huru the borde leswa ef-
 ter then regel, som S. Augustinus uti en dröm
 stolat

i stolat vppenbarat och wisat åt Norbert, talan-
 des honom til med thesa orden; Ecce! regulam,
 sub qua similitaverint fratres tui, filii mei,
 securi in terrore externi Iudicii adstabunt.
 Sedan Norbert, såsom Abbot klosterwäsen-
 det i någorlunda stånd bragt hade, begaf han
 sig til Rom at therpå söka confirmation, then
 han ej allenast af Päwen Calixto II erhöill;
 utan ock skattades werdig at blifwa, såsom
 sagdt är, Archebiskop i Magdeburg, tit
 han kom barfotad d. 15 Kal. Aug. år 1128,
 och sedan ther sig så sticade med förstånd,
 anseende och möndighet, at han för sig och sina
 efterkommande werfwade Primatum Germani-
 æ. Hans efterträdare i Abbotedomet Hugo
 de Fosses frinaspriddde munkar til flere kloster.
 Swarmed ock sedan continuerades, at Præmon-
 stratenles äro komne hit och tit fring hela Europa.
 Och om Johannis Messenii berättelse hafver
 grund, äro the hit i Norden komne, emedan
 Norbert ännu lefde, nemliken år 1132; deef
 wet han icke nämna något kloster, som the
 bebodt, vndantagna thet enda Odwids:
 kloster i Lunda: Sticht. Om sin Ordens
 fundations tid hafwa munkarna giordt thenna
 minnes: vers:

Anno millenò, Centenò bis quoque denò.

Sub Patre Norbertò fundatur Candidus ordo.

Cap. XII.

Cap. XII.

Om BIRGITIN - Orden.

Si tredie bokens andra Capitel är något nämndt om S. Birgitas person, resor och kloster. Här vill man allenast litet thertil legga. Sedan hon fulländat sin Pelgrimskap til S. Jacob i Compostella och til Christi graf, samt andra S. orter i thet förloffswada landet, blef hon in til sin död boende i Rom. Ther hon i medlertid skref sina oppenbarelser i otta böker; och instructionen för then Klosterorden, som hon stichtade, under namn af ordine S. Salvatoris, sammansatte hon af 31 Capitel. På thesa erhöles icke confirmation, förrän efter hennes död, som tildrog i Rom d. 23 Julii år 1373. Wardt ock hon sedan år 1391 canonizerad af Päwen Bonifacio IX. Hwilken canonization confirmerades på thet mötet i Costnits år 1415. Och sedan blefwo monga kloster för thema Birgitin - orden byggda i åtskilliga länder, som til thendel finnas vpråkna tilförne p. 89. Dock hafwa icke flere af thema Ordens klostee blefwit anlagda i Swea och Göttha rike, än Wadstena i Östergöthland och Nådendal i Finland; begge dubla, eller för både Munkar och Nunnor tillifa.

APPEN-

APPENDIX

eller

Bilagning

Om

JESUIT - Orden.

T Denne Orden hafver fuller icke funnat
 haft några kloster i vårt R. Fädernes-
 land; emedan han är i then Romer-
 Catholiska Församlingen upkommen och instich-
 tad någon tid sedan alt munke- och klosterwä-
 sende hade i thesa Nordiska riken blewit o-
 gilladt och öfwer ända kastadt. Doct likewäl,
 emedan Jesuiter blifwa nämnde uti vår Swen-
 ska Kyrkohistoria wid R. JOHAN then tredies
 tid, tå the af hans Catholiska Drottning ifrå
 Polen, *CATHARINA Jagellonica*, blewto ej al-
 lenast infallade hit i riket, utan ock hade vnder
 hennes hägn och medhåll, all heg, konst och
 flit ospard til at åter hit upföra then Catholi-
 ska eller Påwiska Religionen; wil man här til
 the enfalligas och olårdas tienst och vnderret-
 telse något anföra om *Jesuit - ordens* vprin-
 nelse, namn, tilstånd, uppsät, lærösatser,
 renefor och stämplingar. Allsamman som
 kortast och enfalligast.

Uphofsmannen til thenna Orden war en Spanisk Adelsman, Ignatius Lojola, wid namn Bernhardi Son, yngst ibland otta bröder, född år 1491 uti Lendskapet Gvizpuzkoa, eller Cantabrien, ther hans fader war Herre til Ognis och Lojola. Sedan Ignatius hade i sin barndom litet studerat och thetsefter liderligen lefwat några år uti Konungens i Aragonien, Ferdinandii, hoff, gaf han sig til Krigswäsendet, hwarvnder intet ämne och tillfelle honom felade til hwarjehanda odugder, serdeles otucht och grymhet. På sitt tiugonde nionde ålders år, år han af Fransoserha, när the eröfwade Pampelona, ther han war i besättning, i ben och hand blesserad och til fånga tagen. Under then swedan, som han sedan moste utstå, skal han kommit til at omwenda sig ifrå sitt förra onda wäsende, och theraf, såsom han förgaf, at både S. Petrus och Jungfru Maria med barnet JESU på armen sig för honom uppenbarade och hwarjehanda taltalade, fattat ett fast upsat at öfwergeifwa alt syndigt och werldsligt, och theremot tienna Gudi uti ett heligt och strengt lefwerne. Then Italienske Jesuiten Joh. Petr. Maffeius hafwer, ibland flere andra, skrefwit Ignatii Lojolæ historiam, ganska widlöfftig, doch full med skryt och osanning. Omwilket then hederlige och redelige Herren Vitus Ludovicus à Seckendorf uti sin Historia-

ria Lutheranismi vtförligen och ögonstenligen
 wisar. At man må komma til Ignatium
 igen, så begynte han strax twinga sin kropp med
 gislände, gaf sig vnder kysthets och fattig-
 doms löfte, straffade andras synder, förman-
 te til bettring och helighet, förjt hema i Spa-
 nien (ther han skal hafwa råtat i mistancka för
 at warit en Lutheran) och sedan i andra
 länder, Franckerike och Italien. Berettas ock
 hafwa rest til Jerusaleem i uppsät at ther omwen-
 da Turkarna til Christendomen, hwarmed
 han dock litet wann och vtrettade. Therefter,
 sedan hade här och ther både studerat och
 predikat, såges han hafwa begynt sin Soci-
 etet eller Orden i Paris d. 18 kal. Sept.
 år 1534, bindandes sig och sina Professions-
 bröder til en hoy vota, reglor och Förord-
 ningar, hwarpå han af Påwen Paulo III år
 1540 d. 27 Sept. fick confirmation, emedan han
 i synnerhet förbann sig til at vnderstödsja och
 förfehta Påwens och Påwastolens myn-
 dighet både i Christenheten och hos hednin-
 garne, för hwilkas omwendelse han åtog
 sig och sina Ordens-bröder at inneverfort
 göra widlöftiga resor. Hwarjemte han ock
 vtfäste sig och sina Socios skola med all macht
 och konst arbeta på at förlegga, hindra och
 vtrota all Lutherisk eller Euangelisk läro.
 Efter thenna erhållna confirmation, utwid-
 gade Ignatius med sina 60 Socii (ty flere
 bestodos icke honom i förstonne) sin orden så,
 at

At han thet näst följande året 1541 förordnade
 theröfwer Präpósitos Provinciales i Span-
 nien, Portugal, Italien och Tyskland, och
 erhöil af samma Påve d. 29 Octobr. år 1549
 tillstånd at antaga så många Socios, som han
 fann vara nödiga. Omfider, sedan han
 sedt sin insichtada Orden hafwa blefwit ägare
 af större kloster, samt stegit til anseeligare
 myndighet och förmögenhet, än någon af
 the gamla Munke - Orden, badde han på
 sitt 65 ålders år, d. 13 Julii 1556, i Rom;
 men blef icke ibland Helgonen inskrefwen,
 förran d. 12 Martii år 1622 af Påwen Gre-
 gorio XV. Swad thenna Ordens namn
 betrefvar, så nämnde the sig i förstonne Pres-
 byteros Reformatos; äro ock wordne kallade
 efter sin Stichtare Ignatiani och Lojolita;
 men sielfwre behaga the sig måst at heta Jesu-
 iter eller membra Societatis JESU, hwil-
 ken titel, såsom förmycket förmåten, Acade-
 mia Sorbonnensis i Paris år 1554 ogillade;
 men the behöllo honom likewäl; ther the
 dock, i anseende til theras ochristeliga läro-
 sattsfer och uppförande borde heller heta Jesu-
 wider eller Slaviter. Ty uti sina lärosattsfer äro the
 yppenbarligen emot JESU läro, och emot JESU
 församling hafwa the alltid stemplat och åstad-
 kommit alt ondt, förfölielse, krig och blodsvitig-
 telse. För sina mord - och skalkstycke hafwa
 the blefwit fördrefne af Benedig och uti
 Franckerike, ther the ock landets Konungar
 mörda

mörda låtit. Men hafwa dock likwål inkoma
 mit igen och bragt sig til the förtroende och an-
 seende, at the merendels sitja wid bichte- em-
 beten och andra högwigtiga tienster; ty kan man
 wål säga, thet Jesuit - orden är in til thenna
 tiden then Påwiske Stolens starkke pelare,
 then Euangeliska församlingens häftige för-
 följare och then Christeliga lärones flitige ut-
 spridare, serdeles i China, Japan och andra
 Orientaliska länder, tit the sende sina Missi-
 onarios, som, til at bringa hedningarna til
 Christendomen, förwenda eller affstympta myc-
 ket af Christendomen, och äro altså thewrtin-
 nan Jesuwider. Angående i gemen theras
 upförande, upsat, och sinnelag, så haf-
 wer thet warit och immerfort är, så listigt,
 wrångwist och farligit, at thet icke mer wara
 kan. The Påwiske Scribenter witna sielfwe
 therom. Man wil allenast anföra, hwad thet
 lärde Spanjoren och Biskopen, Hieron. Bapt.
 de la Nuza om Jesuiterne enestades skrifwit:
*Nemo, så liuda hans ord, est, qui de iis eorum-
 que peruersione non queratur; nemo enim non ui-
 det, quod in omnia negotia sese ingerant, here-
 ditates captent, feminas frequentent, delicati sint
 hypocrite, Principum aduatores, Religiosorum
 inimici, in agendo artificiosi, pleni presumptione,
 famam eruditionis & uirtutis affectantes & quod
 personas recipiant, atque centum alia eiusmodi
 faciant.* Meningen är af alt, at the äro hufwuda

Skallar, som weta med sitt sagra sten och skrymt-
 achtiga förestellande winna och bibehålla trefte,
 gunst och nåd, ehwar the allenast få foten in;
 och hielper här til icke litet, at the med yng-
 domens informerande, studiers och lärda
 wetenstapens idkande och upöswande för alla
 andra Munke:order giordt sig namnkunnoga.
 Sin Justichtares fattigdoms: löfte och ut-
 loffwada Werlds-föracht hafwa the longose-
 dan aldeles förglömt; ty ej allenast uti alla
 Catholiska länder uti Europå, utan ock Ost-
 och WästIndien, ehwar the kunnat sig innastla,
 hafwa the otroligen stora inkomster och rikedo-
 mar, hwarom allestädes ögonstänligen witna
 theras Klostet eller Collegia, som uti struktur
 och herlighet liknas, och mongastädes öfwer-
 gå, Förstelige Palais och Kongelige Slott. Uti
 hwilka the dock wilja synas noga efterleswa sina
 Ordens: reglor, under sina förmån, them
 the kalla Patres Rectores, hwilke alle i hela
 werlden dependera af en Praeposito Genera-
 li, som, såsom en Legatus DEI, är boende
 i Rom, och erkänner ingens öfwerwalde, utan
 allenast Påwens. Thetta må här wara nog
 om Jesuit-ordens ursprång, inrättning,
 art och beskaffenhet. Nu wil man med
 få ord nämna, hwad försök och tilbud thesse
 munkar: förehast uti och emot vårt R.
 Fädernesland, och huru thet för them haf-
 wer aflupit.

Först är til wetandes , at Påwiska Hoff-
 wet och Romerska kyrkian icke hafwer, fast
 K. GUSTAF Erikson eller then förste
 genom Religionens reformation utjagade, så
 wida giörligt war, alt Papistéri eller Påwes
 döme af Riket, förlorat alt hopp at kunna
 bringa then Swea-Göthiska församlingen
 til then Catholiska kyrkions stöte tillbaka igen.
 Swad stemplingar til then ardan utlades och
 förhadades, under högbemälda Konungs Rege-
 mente, både här i Riket lönligen, och än
 mer utom lands, så wäl af the utrymda Bi-
 shoppar, Johanne Magni och hans broder Olavo,
 Johanne Braske ifrå Linköping, Magnå
 Harald i ifrå Skara och några Herremän;
 som wid the Catholiska Hoff, serdeles them,
 som hade någon fryndskap med K. CHRIS-
 TIAN tyrann; thet kan förnimmas af
 the tidens historier. Ut i K. ERIKS
 then fiortondes tid försumrades icke heller
 these the Catholistas entriguer. Utthan
 twiswel påstades något sådant med thet Bis-
 termål, som steddde emellan Alf-printsen i
 Sverige, Her Johan Gustafsson, och Kongl.
 Prinsesan i Polen, Catharina Jagellonica,
 såsom thet efter yppenbart giordes. En när
 högbem. Hertig war kommen til Sweriges
 Krono efter sin broder K. ERIK, och
 Archebiskopen gamle M. Laurentius P. Ne-
 ricus, som all sin tid försechtade then Ewangelis-
 ska läron, war dödd, förmatte drottningen CATHA-

RINA intala sin gemål Konungen, til at bana vägen til Påvestka religionens återbringande hit in i landet, hwilket företogs med konst och försigtighet genom then så kallada Röda Bokens pånarrande. Påwen Gregorius XIII tycke wäl härpå; men som han trodde, at thet streck icke kunde listigare bedrifwas, än genom Jesuiter, så kommo af til then ändan aldrast Jesuiter hit in i Sverige. Drottningen hade til ochsfader en Jesuit, Joh. Herbestus wid namn, som war primus & continuus motor och skref förtälet til Liturgien eller Röda Boken. Honom til hielp sende, på Konungens anmodan, genom Herr Pontus de la Garde, såsom Messenius berättar, Påwen hit sin Nuncium Apostolicum, en lärde Jesuit, Antonium Possevinum, som grep werket närmare an. Och thetta skedde år 1577. Men tv år förrot hade Jesuiten Laurentius Norvegus med några andra Jesuiter insmugit sig vti fårakläder, war dock en glupande Blf. Han gaf sig an för en ifrig Lutheran och fick af Stockholm Stads Prästerkap loff at hålla en Theologisk Schola i Gråmunkholmskloster, theraf han kallades Kloster - Lase, såsom af sin drägt Räcklase; men han rögte sedan mongaledes, hwad han förde i stiölden eller dolde i hiertat. Under thet at Jesuiterna gjorde i Stockholm, hwad the hinte och kunde skrifteligen och mundtligen til Påwedömet införa ande och vprettande, försummade icke Cardina-

len

len och Biskopen i Ermland, Stanillaus Hosius, af med åtskilliga bref til Konungen, Drottningen och andra, befordra werket. Bleswo ock år 1579 en hop Swenske ynglingar vtsende til Jesuitiska Scholan i Rom, Olmuß, Vilna, Brunsberg och annorstedes; ja, Konungen låf icke allenast inretta Jesuitiska Scholar i Stockholm, på Drottningholm och i Wadstena; utan flytte ock Rikets Academie ifrån Upsala til Stockholm, ther Klosterlase med flere Jesuiter offenteligen lärde Påwissta religionens sätter. Antonius Possevinus, som reste til Rom år 1580, sende hit in åtskilliga Jesuiter, them han dock rådde, at the skulle klåda sig werldsligt och gifwa sig ut för at wara köpman eller andra personer; es medan thet Jesuitiska partiet förlorade i Swerige mycken stöd, hopp och hågn genom Drottningens CATHARINAE JAGELLONICÆ död, som timade d. 16 Septembr. år 1583. Så snart R. JOHANN år 1585 kommit i sitt andra gifte med GUNNILLA Bielke, minskades efter hand hans tycke för Jesuiterna; ty vphof han samma år thetas Collegium i Stockholm, hwarföre Laur. Nicolai Norwegus eller Klosterlase med flere af thet följet reste sina ferde. Men så bleswo doch monge qwar, ej allenast på Drottningholm hos Cronprinsen Sigismundum, tils han reste åt Polen; utan ock uti Rettens hus i Stockholm, och serdeles i Wadstena. Hwilkas antal för-

öftes och mycket styrktes, när efter sin Herr: Jas-
ders död, R. Sigismundus ifrå Välen inkom at
ock emottaga Sveriges Krono; ty han, som
war upfödd i Catholiska läron, utwidgade
och försvarade henne, hwad han nånsin kunde,
hafvandes hit in med sig, förvthan then Påwis-
ska Legaten eller Nuncium, Franciscum de
Mala Spina, en stor hop Jesuiter, som gjorde
then Swenska Euangeliska församlingen conti-
nuerligen förtret, oro och bryderi, ther the up-
höllo sig och hwar the foro fram, tils Sten-
derna, efter Prästerkapets påstående, på
sin sammankomst i Söderköping d. 21 Oct.
år 1595, enhelleligen besloto, at alle Catholiske
Prester och lärare, och altså alle Jesuiter,
skulle, ehwar the funnos, inom 6 weckors
tid, förfoga sig uti riket, samt alt Klo-
sterwäsende, såsom serdeles i Wadstena och
Nådendal, som vnder R. JOHANS och R.
SIGISMUNDI tid, hade likasom qwiknat
wid igen, aldeles och vthan all försko-
ning uphöra och aldrig mer inom Swe-
riges grensfor ledit warda. Si, sådan
plötslig ånda tog Jesuiternas tilbod och förs-
sök med Papisterits eller Påwiska lärans å-
terförande in i Swea: och Götarike. Och,
om för them icke är i wist affeende farligit
at komma hit; så är thet dock så aldeles förs-
budet, at efter Pacta och aftal Catholiska
Hoffs Sändningebud icke få hit in i Ri-
ket med sig hafwa Jesuiter i följe,

I. REGISTER

Bpråknares Böckerna, af hwilka
thenna Klosters-förteckning består, samt
Capitlen, som i hwarje bok innehållas.
Ziphorna utwisa paginas eller sidorna.

Then första Boken, om Klostren i gemen.

- Cap. I. Om Klostrens ålder och första
begynnelse, 1.
II. Til hwad ånda kloster först äro byggde,
och hwad the i första tiderna
word, 3, seq.
III. Huru klostren äro blefne begåfwa
de och til sitt antal dräpeliga förökte, 5, seq.
IV. Hwad åtskillnad warit och är emittan
kloster, 8.
V. Om klostrens i Swea- och Góthariken
begynnelse, antal, förmögenhet och
Profession eller Order, 11 seqq.
VI. Om klostergodsens reduction i Sverige
och klostrens ödeleggande, 18 seqq.

Then andra Boken, om Klostren i Upsala-Sticht.

- Cap. I. Om klostren i Upsala-Stad 25 seqq.
II Om klostren i Stockholm i gemen, 31 seqq.
III. Om S. Clarae-Kloster wid Stockholm,
32 seqq.

- IV. Om Gråmunkaholms : kloster wid
Stockholm, 37 seqq.
V. Om Dominican - eller Swartbrödra-
kloster i Stockholm, 43 seqq.
VI. Om andra så kallada Andeliga Hus i
Stockholm, 46 seqq.
VII. Om Linköpings : kloster, 50, seqq.
VIII. Om Sigtuna och thes kloster, 54, seqq.
IX. Om Biörks, kloster, 61.
X. Om Skogkloster, 62.
XI. Om Roslaga eller Dregrunds kloster, 71.
XII. Om Arns : kloster, 71.
XIII. Om Bura : kloster i Medelpad, 72.
XIV. Om Ekholms : kloster, 73.
XV. Om Gäfle : kloster, 74.

Then tredje Boken,

om klostren i Linköpings : Sticht.

- Cap. I. Om klostren i Linköpings : Stad,
75 seq.
II. Om Wadstena och thes kloster, 84. seqq.
III. Om klostren uti och wid Skeninge 103 seqq.
IV. Om Wreta : kloster, 113 seqq.
V. Om klostren uti och wid Södertöping
120 seqq.
VI. Om Alfwastra : kloster, 127, seqq.
VII. Om Askaby : kloster 133, seqq.
VIII. Om Bröckts : kloster på Rosmorden,
136, seq.
IX. Om Byaruma : kloster 139.
X. Om Munkaboda : kloster, 140, seqq.
XI. Om

- XI. Om Calmar och thes Kloster, 141 seqq.
 XII. Om Jönköpings Kloster, 146. seq.
 XIII. Om Kronobeks Kloster, 148 seqq.
 XIV. Om Klofren i Wisby eller på Gottland, 153 seqq.

Then fjerde Boken, om Klofren i Skara Sticht.

- Cap. I. Om Klofren i Skara Stad, 159 seq.
 II. Om Sköfde i Wästergöthland, 167 seqq.
 III. Om Gudhems Kloster, 168, seqq.
 IV. Om Warnhems Kloster, 177 seqq.
 V. Om Husaby Kloster, 183 seq.
 VI. Om Gudwalla Kloster, 185.
 VII. Om Lödöse Kloster, 185, seqq.
 VIII. Om Kongella Kloster, 188.
 IX. Om Klofren i Wermland, 189 seqq.

Then femte Boken, om Klofren i Strengnäs Sticht.

- Företal om Stichtets ålder och början, 194.
 Cap. I. Om Strengnäs Kloster, 195 seqq.
 II. Om Eskilstuna Kloster, 201 seqq.
 III. Om Wårfruberga eller Fogdö Kloster, 206 seq.
 IV. Om Juleta Kloster, 213 seqq.
 V. Om Nyköpings Kloster, 221 seq.
 VI. Om Mariefrids Kloster, 225 seq.
 VII. Om Swartsiö Kloster, 228.
 VIII. Om Örebro Kloster, 229 seq.

- IX. Om Risaberga-kloster, 232 seqq.
 X. Om Ramundaboda-kloster 237 seq.

Then siette Boken, om klostren i Wästerås-sticht.

Förtal om Wästerås-sticht, 242.

- Cap. I. Om Wästerås-kloster, 243, seqq.
 II. Om Munketorpa-kloster, 250, seqq.
 III. Om Arboga-kloster, 252 seqq.
 IV. Om Köpinga-kloster, 256 seq.
 V. Om Husaby-kloster i Dalarna 258 seq.
 VI. Om Torabergs-kloster, 263 seq.

Then sunde Boken, om klostren i Wägslö-sticht.

Förtal om Wägslö-stichts ålder, ic.
 265, seqq.

- Cap. I. Om Wägslö-kloster, 268, seq.
 II. Om Gelboa-kloster 270, seq.
 III. Om Tydala-kloster, 272 seqq.
 VI. Om Kronebergs-kloster, 280 seq.

Then ottonde Boken, om klostren i Åbo-sticht.

Förtal om Åbo-stichts början och
 anläggning, 285 seqq.

- Cap. I. Om klostren i Åbo-stad 289, seqq.
 II. Om Klädendals dubla-kloster, 292 seq.
 III. Om

- III. Om Rauneda: Kloster, 298 seq.
 IV. Om Corois- Kloster wid Åbo, 302 seq.
 V. Om Rökars- Kloster wid Åland, 305 seq.
 VI. Om Klostren i Wiborg, 308 seqq.

Then nionde Boken,

om Klostren i Lunda- Sticht.

Söretal om Lunda- Sticht och Stad &c.
 313 seq.

- Cap. I Om Klostren i Lunda- Stad, 316 seqq.
 II. Om Malmdö- Kloster, 325 seqq.
 III. Om Åsteds- Kloster, 328 seq.
 IV. Om Landströna- Kloster, 330, seq.
 V. Om Trelleborgs- Kloster, 333, seq.
 VI. Om Dalby- Sticht och Kloster, 335, seqq.
 VII. Om Beckastogs- Kloster, 338, seqq.
 VIII. Om Bosjö- Kloster, 341, seq.
 IX. Om Byringe- Kloster, 343, seq.
 X. Om Häridswads- Kloster, 344, seq.
 XI. Om Widköfle- Kloster, 347, seq.
 XII. Om Odwids- Kloster, 348, seq.
 XIII. Om Gladsåra- Kloster, 350, seq.
 XIV. Om Tomarpa- Kloster, 351, seq.
 XV. Om Halmstads- Kloster, 354, seq.
 XVI. Om Ås- Kloster i Halland, 356, seq.

Then tionde Boken,

om the Munko- order, som i Swea:
 och Gøtharike haft Kloster.

Söretalet wisar bokens ändamål, 1363, seq.
 Cap. I.

- Cap. I. Om Benedictin - Munkars Orden,
364, seq.
- II. Om Cluniacens - Munkars Orden,
368, seq.
- III. Om Cisterciens - Munkars Orden,
371, seq.
- IV. Om Franciscan - Munkars Orden,
374, seq.
- V. Om Dominican - Munkars Or-
den, 378, seq.
- VI. Om Johannit - Munkars Orden, 382, seq.
- VII. Om Antonit - Munkars Orden,
384, seq.
- VIII. Om Carthusian - Munkars Orden,
386, seq.
- IX. Om Carmelit - Munkars Or-
den, 388, seq.
- X. Om Augustin - Munkars Orden, 390, seq.
- XI. Om Præmonstrant - Munkars Or-
den, 392, seq.
- XII. Om Birgitin - Orden 394,
Appendix eller Tillægning om Jesuit - Or-
den, 395, seq.

II. REGISTER

Wisar hwaräst något om kloster, wisa personer eller andra saker, blifwer i thetta ringa wärk anfördt eller berettadt. Ziphran wisar pag.

A. A.

Abbedisor, Nunnornas förståndarinnor eller Regentinnor, som warit i Wadstena 94 seqq. I Skeninge = kloster förnåma 110. I Wreta liksåledes, 114 seqq. I Gudhem, 176 seqq. I Wårfruberga 210, seq.

Abboter kallas Benedictin-Cluniacens-Cisterciens- och Bernhardin-Munkarnas förman, 39. 258 Bpråknas, som warit i Alwastra, 129 seq. I Warnhem någre, 179. I Eskildstuna, 205. I Juleta eller Säby-kloster, 218. I Husaby, 260. I Nydala, 277 seqq.

Academia någon tid i Stockholm 41, 403. årnad at anläggas i Wadstena, 98.

Aflater, literæ indulgentiales, ofta gifne, Se, 57, 166 och flerstädes.

Alwastra = kloster i ÖsterGöthland beskrifwes, 127, hwilke ther blefuit begrafne, 130. borde uprettas för Konga = grafwerna skul, 132.

Alwilda eller Blwilda Drottning, K. Swerkers gemål, 127.

S. Annæ

- S. Annæ beläte i Nyköpings - kloster , 223.
 Antonit - Munkar, theras kloster Kamun-
 daboda, 237, seqq. Orden beskrifwes, 384, seqq.
 Antonius Magnus Munkelöfvernes insichtas
 re , 2. 384.
 Appendix eller tilläggning om Jesuit - Orden,
 395 seqq.
 Aranas ett gammalt Slott i Västergöth-
 land , Gudhems - Nunnor ther någon tid
 bodt, 172.
 Arboga - kloster i Västmanland , 252 seqq.
 thes kyrkior , 254 seqq.
 Arns - kloster i Öpland beskrifwes , 71.
 Arrhenius Örnhielm , Claudius , 82, 311.
 Askaby i Östergöthland , ett filial - eller Dotter-
 kloster ifrån Breta , ii. beskrifwes , 133 seqq.
 B. JOHAN then tredje ärnade låta
 thet återbyggas , 136.
 Augustin - Munkar i Dalby, 336. Theras Or-
 den beskrifwes , 390. Theras kloster i
 Sverige , 391.

B B

- Barnekau Adelig familia äger Widsköfle-
 kloster , 348.
 Barfote - Munkar. Se Franciscaner.
 Basilius Magnus hålles före at hafwa skretwit
 Munka - reglor , 3.
 Beckastogs - kloster i Skåne , beskrifwes,
 338 , seqq.

Begräfningar dyrt och ofta köpta i klostren,
berettas och bewisas mongastades. Se
7, 29, 274 seq. och flerestades

S. Benedictus, S. Bengt, bygger första klo-
ster i Wästerlanden, 5 seq. beskrifwes,
364, seq.

Benedictin - Munkar the förste som inkömit
i Swea och Gøtharike, 12. 367, seq. the-
ras kloster i Upsala, 26. I Sigtuna, 56. I
Munkboda, 140. I Wisby 156. Bti Lu-
saby i Wäster-Gøthland, 183. I Riseberga,
232. I Nydala, 273. I Lund, 317. I
Bosjö, 341. I Gladsaxa, 350. Theras
Orden beskrifwes, 365, seq.

Benzelius Ericus, Doctor- och Biskop i Linkö-
ping nämnes, 89, 311.

Henricus Doct. och Domprobst i Lund, 316

Bergenhjelm, Johan Berg, Hoff- Cansler,
hans verfar, 282.

S. Bernhardus, Abbas Clarevallensis, beskrif-
wes, 372, seq. 5 kloster honom til wiljes
och äro byggde Archebist. Eskild, 339, 345, 351.

Bernhardin - Munkar falla sina förmån Ab-
boter, 39. hafwa haft sina kloster i Gäfle,
74. I Linköping, 79. Nunnor i Wreta,
113, och Askaby 133. Munkar i Alwastra
128. I Warnamo 193. I Lund 317 seq. I
Malmö 326. The samme med Cistercienser.
Se them.

Bibliothec i Grämunka: kloster i Stockholm,
38. hos Swartbröderna i Sigtuna, 61.
I Alvastra: kloster 123. hos Grämunkarna
i Wisby, 156.

Biörkö: Stad och kloster omtalas, 61, seq.
S. Birgita eller Brita beskrifwes, 84, 86.
hennes Order beskrifwes, 394.

Bisoparnas uppsicht och årliga visitationer
öfwer klostren, 17. thetas Slott intogs
vnder Kronon, 20. Stora hus: och Hoff:
hållning i Linköping, 82 seq. i Lund 317, seq.

Blekinge ett klosterlöst land, 359. thes fordna
Städer, Ibid.

Bosjö: kloster i Skåne, beskrifwes, 341 seq.
Boderna, Ramundaboda, kloster på Tive:
den 237 seq.

Borenius, Magnus, disputerat om Bretas
kloster, 114.

Bornholm tilförne legat vnder Lunda:
Sticht, 314.

Brahe, Nils, Grefwe och Kongl. R. hafwer
genom gifte och sedan genom byte med Kro:
non kommit Skogkloster til at blifwa ett then
höggrefst. Brahefka familiens allodial: gods
och herlighet, 68.

Bura: kloster i Medelpad beskrifwes, 72 seq.
Bröderskap köptes ofta af klostren, och be:
taltes dyrt. Se 77, 203, 216, 217 och
mongastådes. Mariæ - Pfalters i Streng:
näs, 200,

Byaruna: kloster i Östergöthland nemnes, 63,
beskrifves p. 139.

R. BRIGE ihjalsvälte sina bröder, 30
och mongastades

Byringe: kloster i Skåne, p. 343 seq.

Bäckastog. Se Beckastog.

Börroms Capell eller kyrkia i Östergöth-
land, 140.

C. C.

Calmare: Stad 141. Kyrkior, 142. Klo-
ster 143 seq.

Capell, S. Gertrudis i Stockholm, 45, och
andra ibidem 46, 48. I Linköping, 82
seq. I Söderköping, 127. I Stara,
159. I Strengnäs, 200. I Västerås,
243. I Wägsjö, 267.

Carelen kommit vnder Åbo: Sticht, 286.

R. CARL then Nionde vidrifver Nunnor-
na af Wadstena: kloster, 93, 97.

R. CARL then Ellofte förmerar Krigs-
manshuset i Wadstena, 98. vid 100. be-
fodrar Fysta kyrkiens byggnad i Mal-
mö, 346.

R. CARL then Tolfte haft högvarter i
Lundastad, 316. kommer til lands wid
Trelleborg, 334.

Carl Emil Leuenhaupt, Grefve, Öfverst och
General-Major, Herre til Odwidskloster i
Skåne, 349.

Carmelit. Munkars kloster i Örebro, 230

- Landstrona 330. Theras Orden beskrifves, 388, seq. inkomne i Sverige, 390.
- Carthusian: Munkars kloster i Mariefrid, 226. I Swartsiö-kloster 228. Theras orden beskrifves, 386 seqq.
- Cassinum första kloster uti Italien och Wästerlanden, 5.
- Cisterciens-Munkar nämnde sina förmån Abboter, 39. Nunnor i Skogkloster 36 seq. Munkar i Linköping, 79. I Skeninge, 105. Nunnor i Wreta, 113. Munkar i Alwastra, 128. Nunnor i Åstaby, 133. dito i Byarum, 139. dito i Solberga-kloster på Gottland, 157. Munkar i Runma-kloster på Gottland, 157 seq. Nunnor i Gudhem, 170. Munkar i Warnhems kloster, 178 seq. I Gudwalla-kloster, 185. I Juleta eller Säby-kloster 214. Nunnor i Risaberga, 232. Munkar i Köping 257. I Husaby, 258 seqq. I Noraberg, 264. I Nydala, 273. I Lund, 318. I Beckastog, 339 seq. I Häridswad, 345. I Widstöfle, 347. I Tomarp, 351. I Ås 356, seq. Boro nästan enahanda med Bernhardiner, 372 seq. Om thesa munkars orden, thes namn, insigtelse, med mera läs Tionde Bokens tredie Capitel, 371, seq.
- Chitraeus, Hermanius, född i Wä, hans MSCT. nämnes, 339.
- Christianstad en stad i Skåne, bygges, 349
- S. Clara-kloster wid Stockholm beskrifves 32 seq.

- 32 seqq. förstördt, 35. Kyrkian åter uppbyggd, 37.
- Clarewalla-Kloster i Frankrike beskrifwes, 372 f. add. 353.
- Cluniacens.-munkar, kallade sina förmån Abboter, 39. hade kloster i Eskilstuna, 201. I Munketorp, 250, och Gelbo, 271.
- Om thesas Orden, thes namn, ålder, förmögenhet och annat kan läsas Tionde Boksens andra Capitel, 368 seq.
- Collegium Bannochoyrense i Angland giöres til kloster 10. Canonicorum anordnades i Wadstena, 90. I Calmar af 13 Kaniker, 142. I Åbo anlagdt, 288, Raumenle, 299. Jesuiternas stora, 400.
- Commendaturæ, Comtereyen, hwad the äro, 384.
- Confessorum Generales i Wadstena upräknas, 95 seq. I Kiöping och warit 257.
- Congellus bygger kloster i Angland, 10.
- Consistorium Franciscanorum i Stockholm 38. I Nyköping, 223. Provinciale hållet i Wiborg, 311.
- Corois, eller Corfense, Nunne: kloster wid Åbo, 302.
- Cronobech, se Kronobech.
- Cronoberg, se Kronoberg.
- D. D.
- Dalberg, Eric, Grefwe och Kongl. Råd; namnes 62, 102, 116, 155,

- Dalby: kloster i Skåne beskrifves, 335, seqq.
 Biskopsäte en liten tid, 336.
 Danwiken, när ther anlades Hospital, 40.
 S. Dawid bygger första kloster i Wästerås:
 Sticht, 13, 243, 250 seq. Dawidsö, 251.
 De la Garde, Grefwe, Kongl. Råd, omtalas, 181.
 Digelius, • Sveno, samblar och skrifwer om
 Husaby: antiquiteter, 184.
 Digerdö en stor påst öfwer Europa, 388.
 Dominicani, Swartbröder eller Prediko:
 Munkar, theras Orden instichtas, 379.
 Kommer til Sverige, 381 seq. theras för:
 män kallas Priores, 39, 257. som warit i
 Sigtuna 58, seq. I Kamundaboda,
 241. I Wästerås, 249.
 Dominicaners kloster i Upsala, 27. I Stock:
 holm 43 seq. I Sigtuna, 56, seqq. aldra:
 först i Skogkloster, 63. På Arnö 72. På
 Ekholmen 73. I Skeninge Nunnekloster,
 106 seqq. Munkkloster i Calmar 143. I
 Wisby på Gottland, 156. I Skara, 160,
 seqq. I Lödese, 187. I Strengnäs, 195.
 I Wästerås 243. I Arboga, 254. I Å:
 bo, 289. Ibidem Nunne-kloster 291. I
 Wiborg, 309. I Lundastad, 319. I
 Dalby, 337.
 S. Dominicus beskrifves, 378, seq.
 Domkyrkia i Linköping nämnes, 82 I Skar:
 ra, 159, 165. I Strengnäs, 199 seq. I
 Wästerås, 243. I Wägsjö, 267. I Åbo,
 286. I Lund, 314 seq. I Dalby, 336.
 Drott

- Drottning **ALWJLDA** R. Swerfers
nämnes, ^{127.}
HEDVIG ELEONORA Sweriges Drotta
ning vprettar kloster-kyrkion i Wada
stena 99 seq. nämnes, 229.
PHILIPPA, R. **ERIKS** Pomer. gemål, 102.
CATHARINA R. **ERIK** hui laspes
gemål, 171.
CHRISTINA Gustafs d. begynte Krigs-
manshus i Wadstena, 98.
CATHARINA Jagellonica, 297,
3957 401 seq.
CATHARINA, **ERIK** Knutsons gemål, 103.
MARGARETA, 172, 351, & passim.
GUNNILLA BIELKE, nämnes, 116, 138.
Drottningholm, ther Jesuiter, 403 seq.
Dåwo, heter rett *Davidbo* i Wästmanland, 251.

E. E.

- E**rman, M. Petrus, Professor i Upsala;
nämnes, 133.
Etholms kloster i Wpland, therom finnes, 73.
S. Elin, WästGöthars helgon beskrifwes, 167.
Eneköpings- & Stad, thes namm, 50. Klo-
ster, 57. HelgAndshuset 52 seq.
Epitaphia eller Stenskrifter, i Wadstena;
102 seq. i Wreta, 116. I Wernhems klo-
ster-kyrkio 181 seq.
R. **ERIK** af Pomern nämnes ofta.
ERIK then fiortonde gaf Nunnorna i
Stogkloster förswars- & bref 68.

Erik Erenkrone, Baron, Landshöfdinge i
Linköping, 100, seq.

Estild ibland the förste Sveriges lärare,
201. En annan Archebiskop i Lund, stichtar
i Bernhardin-kloster, 339. 345. 351.

Estilstuna: kloster i Södermanland, be-
skrifwes, 201 seqq.

Estland, hwilket thet war, och hwad sä-
fordom hette, 55, 285.

F. F.

Finland är wordet omsider Christnadt 285.
Finmarnas Gudstienst i Stockholm hwar
hon hålles, 43.

Fogdö: kloster i Södermanland be-
skrifwes, 206.

Folkongar omtalas, 63.

Franciscani eller **Munkar** af **Francisci** Orden,
kallas elliest **Gråbröder**, **Grå**: och **Bar**:
fote: **Munkar**; hade i Stockholm Biblio-
thec 38. och Consistorium, 39. **Theras**
förmån, kallas **Gardiani** och **Castodes**,
39, 257. Hade kloster i Uppsala, 28. I
Stockholm, 31, 37, seqq. I **Linköping**,
51. I **Linköping**, 75 seq. I **Söder**:
köping, 121 seqq. I **Jönköping**, 146
seq. I **Wisbypå Gotland**, 155. I **Skara**,
162. I **Nyköping**, 222. I **Arboga** 252.
I **Wägssjö** 268. **Raumeå** uti **Finland**,
298. På **Röstarö** mid **Alland** 305 seq. I
Wiborg, 310, seq. I **Lund**, 320. seq.
I **Mab**

- J Malmö, 327. J Trelleborg, 334. J
Halmstad, 355. Theras Orden beskrifwes
375, seq. inkomne i Sverige, 377 seq.
Theras kloster, 378.
S. Franciscus beskrifwes til hans lefwerne och
Ordens inretning, 374, seqq. Han Ca-
nonizeras, 376.
Franciscus de Malå Spinå en Jesuit, 404.
Franciscus Vormundus en Carmelit - Munk
blifwer Lector, 326. Biskop, 332.
Francerike, ther äro ganska många kloster, 15.
Floræus Johannes, Pastor i Skåne, förfaren
om sitt Fädernesland, 316.
Sörföljelser the Christnas gästwo' tiffelle til
Munkleefwerne, 1 seq.

G. G.

- Gardiani kallas Franciscan- eller Gråbröders
nas Förmån, 39, 78, 257. J Södertö-
pings- kloster och HelgAndshus upräknas,
125 seq. Någre i Nyköpings kloster, 223
och någre i Arboga- kloster, 254.
Gelbo- kloster thet första i Wågsjö- Sticht,
12, 270, seq.
Generales Confessores i Wadstena- kloster up-
räknas, 95 seq.
Georgiani, Gillesbröder, omtalas, 49.
Georgius, Nordberg Doctor 32. Wallin
Doctor, 15, 52.
Gille, Convivia, Bröder- eller Systerkap,
om

- om them finnes, 49, seq. I Calmar, 142.
 I Skara, 159. I Wingåker och andra
 i Strängnäs: Sticht, 225. I Malmö S.
 Knuts, 328. flere i Skåne 359.
 Gladsfara: kloster i Skåne beskrifwes, 350.
 Grasskrifter Se Epitaphia.
 Gripsholms Slott blifwer byggdt, 205, 227.
 Gråbröder, Gråmunkar, Se Franciscaner.
 Guda eller Gundhild, en Drottning, be-
 rettas hafwa byggt Gudhems: kloster, 169.
 Gudhems: kloster i Wästergöthland beskrif-
 wes, 168 seqq. är afbrändt, 175.
 Gudsberg så kallades, Husaby: kloster i
 Dalom, 259.
 Gudwalla: kloster i Wästergöthland, 185.
 K. GUSTAF then förste, I Swea: Koa-
 nung, nemnes och berömes mongastådes,
 påstår och erhåller kloster- och Kyrkiogodsens
 reduction, 18 seq. tager vnder sig Bi-
 skoparnas Slott, 20. Wiste sig mild emot
 Nunnorna 21, 89, 119. 226 seq. Hans
 bröllop, 87.
 Gulleby en stad fordom i Skåne, något
 serdeles om honom, 352.
 GUNNILLA Bielke, Drottning i Sverige,
 138. 403.
 Gymnasium i Stockholm omtalas, 41 seq.
 I Malmö, 325 seq.
 Gesle: kloster i Gästrikeland omtalas, 74.
 Götheborgs: Sticht får vnder sig Hals-
 land, 354.

H. H.

Halland, therom är at läsas något, 354
 Halmstad och thes kloster i Halland beskri-
 wes, 354 seqq.

Hedenbo en rik Præbenda i Skara, 165.
 HEDWIG ELENORA, Sveriges
 Drottning, uprettar och gör klosterkyrkion
 i Wadstena herligare, 99 seq.

S. Helena eller Klin, Wästergöthars helgon
 i Sköfde, beskrifwes, 167.

Helgandsholmen wid Stockholm, hwad
 ther fordom skedt, 48.

HelgAndshus, Domus Sp. Sancti, huru
 dana Hospital the varit, 80. Sådant i
 Upsala, 30. I Stockholm, 47 seq. I
 Linköping, 52. I Linköping 79 seq. I
 Skeninge. 112 seq. I Söderköping,
 123 seq. I Skara 164. I Lödese, 188. I
 Strengnäs, 198. I Wästerås, 249. I
 Arboga, 256. I Wägsjö, 269. I
 Lund, 324. I Landstrona, 332 seq.

Helgona: kloster wid Lund omtalas, 322,
 Herransberg Mons, Domini, så hette Hus-
 saby: kloster i Dalom, 259.

Hertigar Erik och Waldemar, theras testa-
 mente til alla kloster, 29, seqq.

S. Hieronymus at honom bygges kloster, 2.

S. Hindrik, Upsala: Biskop, omwende
 Tinnerna 285 seq.

- Horn, Baron, Herr Gustav Jacob äger
 Risaberga, 236.
 Hosius, Stanislaus, en Cardinale Biskop i
 Ermland, 403.
 Hospital anlegges på Gråmunkaholm, 36.
 flyttes til Danwiken wid Stockholm 40.
 I Upsala, 30. I Linköping, 80. I
 Skeninge, 112 seq. I Söderköping 123, seq.
 I Kronobeck, 151. I Skara, 164. I
 Lödöse, 188. I Strengnäs, 198. I Wä-
 sterås, 244. I Wägslö, 270. I Lund
 324. I Malmö, 325, 327. I Åstad, 330.
 I Trelleborg, 335. i Halmstad, 355 seq.
 Hospitalarii, hwad för Munkar, 383.
 Huswud-kloster, hwille så woro och hette, 10.
 Husaby, äldsta kloster i Skara = Stricht, 12.
 beskrifwes 183 seq.
 Husaby-kloster i Dalarna nämnes, 129.
 beskrifwes 258, seqq.
 Hälna = kyrka och kloster wid Lund, 322.
 Häridswads-kloster i Skåne beskrifwes,
 344 seqq.

G. I. J.

- Jernbäraland hwilket och hwar thet
 varit, 243.
 Jesuit-Orden beskrifwes til sin ypprinnesse 2c.
 395 seqq. thetas bedrifter i Sverige be-
 skrifwes 399 seq. utdrifwas 403 seq.
 Ignatius Lojola Jesuit-Ordens insichtare be-
 skrifwes, 396.

Infirmaria, Präste: Spetal i Linköping, 80. I Skara, 165. I Strengnäs, 199.

INIG Sveriges Konung begrafwen i Wreta, 116. en annor i Warnhem 181.

S. Ingrid i Skeninge beskrifwes, 107. blifwer skänklagd, 109.

Johannes Döparen war icke munk, 2.

K. JOHAN then Tredje bygger kyrkior i Stockholm 37, 46. låter reparera gamla Minnesmerken, 41, 116.. Wisar sig mild emot Nunnor i Wadstena, 91, seq. och Nådendal, 297, 402 seq.

S. Johans kyrkia i Stockholm blifwer byggd, 47.

Johannitarum eller Fratrum Johannis Hospit. Hierosol. Kloster i Stockholm, 47.

I Söderköping, 123 seq. I Krokett på Rålmorden, 137. I Kronobeck, 148 seq.

I Eskilstuna, 202, seq. Theras Orden beskrifwes til thes ursprung ic. 382 seq.

Juleta - Kloster i Södermanland beskrifwes, 213 seq.

Jönköpings Kloster beskrifwes, 146, Staden flytt och befäst, 148.

S. Jörans Capell i Stockholm, 48, seq. I Linköping, 82 I Söderköpings Kloster 123.

S. Jörgen Paniers Gesellschaft omtalas, 49.

K. K.

- Kanikedomen**, Canonix eller Canonicatu s
warit monga rika i Linköping, 82 seq.
- Kewenhüller Paul**, en Tyff General, ba-
ronizerad och donerad i Sverige, 220.
- Kloster yngre**, än Munkelöfwernet 1. när the
begynte anläggas, 2 seq. til hwad ända, 3.
hwad the i förstonne woro, 4. Huru the äro
förwårade, 5. Hwadän the hafwa namn,
ibid. Åro blesne både monge och rike, 5,
8. Af åtskillig Orden, 9, 15. När the först
äro byggde i Swea: Gøtharike, 11 seq.
woro såsom Scholar, 13. bleswit ock hos ock
monge, 14. Ganska mycket förökte i Frankes
rike, serdeles Paris, 15. Btdömde i Sweris
ge, 20. Gifne i förlåning åt förtienta
män 21. Bti hwad ordning the här anföras
24. Om hwart och ett kloster i Stiechten
Se thet förra Register.
- Kloster** ut slechtade ifrå Wadstena, up-
räknas, 10.
- Klostergodsens** reduction i Sverige be-
willad i Wästerås, 18, seq. gick för sig,
22. Konung och vnderfåtare gagnelig, 23.
- KlosterLase**, en förförare, beskrifwes,
40 seq. 402 seq.
- Klostertella** i Örebro än bekant, 232.
- Klostertyrkiani** i Wadstena uprettad och her-
ligare giord af Enckiedrotningen HEDEVIG
ELEONORA, 99 seq.
- Kloster: trågården** i Wadstena än qwar
och merkwerdig, 99. **S. Knuts**

- S. Knuts: Gille. i Malmö omtalas, 328.
Konga: *familiens* herliga Graf: Chor wid
Riddarholms kyrkio i Stockholm, 42.
Konghella: Stad och kloster anföres, och
hvarföre, 188
Kongsberg heter nu thet fordom war
Wårfruberg, 211.
Kopparberg fordom i Swintuna: byggden
wid Rålmorden i Östergöthland, 138.
3. Kors: Altare i Sigtuna 57. Capell i
Linköping 82. Kors: Kloster nämnes, men
icke retteligen, Kōkars kloster wid Åland, 305.
Kors Christi hos Predikebröderna i Stock-
holm, 381.
Korois: kloster i Finland wid Åbo 302, seq.
Krabbe, M. Martinus, öfvergas Abbots:
embetet, 353.
Krigsmanshuset i Wadstena berömligen up-
rettadt, 98 seq.
Krokås: kloster i Östergöthland på Råls-
morden beskrifwes, 136 seq.
Kronobecks: kloster beskrifwes, 148 seq.
tilförne ett Hospital, 151.
Kronoberg Slott och förrot, såsom gifas, ett
kloster, 280 seq.
Krunthus uprettadt uti Enköping, 52.
Rålmorden en stor Skog nämnes, 237.
Kōkars: kloster wid Åland genom misskrif-
ning bleswit nämndt Uokarna, 305 seq.
Köpinga: kloster i Wästmanland beskri-
wes, 256. L. h

L. L.

Ladugård Kongelig är nu af Wårfruberga i Södermaland 213, af Ås kloster i Halland, 358.

MAGNUS, Magnus Svea och Góthas konung, anlade och byggde kloster, 33, 37. begrafwen i Riddarholmen, 41. flytte Skeninge-kloster ut på landet, 103, seq. funderat kyrkia i Skeninge, 109. Tunnnekloster i Calmar, 144. Gråbrödra kloster i Skara, förutan andra, som annors städes nämnes.

Landstrone-kloster beskrifwes, 330 seqq. Stad flyttes, och nämnes, 331.

Lafåna-kloster på Tiweden i Strengnäs-sticht, 237 seq. Se Kamundaboda.

Laurentius Forsenius, klosterläse, en Jesuit, 40. S. Laurentii eller S. Larses kyrkia och kloster i Lund, 317.

Lehusen, Anna Renholdsdotter, Abbedissa i S. Clara-kloster, förrådelig, 35.

Lewenhaupt, Grefwe, äger. Odwids-kloster, 349.

Linköpings Stichts-kloster, 75. Capell i Staden, 81. Biskops-gårdar, 82. Mönnga Präbender, 83 seq.

Lojoliter, så kallas ock Jesuiterna, 398.

Lund en gammal Stad i Skåne, 314. haft fordom monga kloster och kyrkior, 314, 317.

Lure

- Lurö = kloster i Wermland beskrifwes, 191.
 Lutherus, Doct. Martinus, nämnes, 23, 355, 396
 Lägerstäder eller begrafningar dyrt köpte i
 flöfren, 7.
 Lödese en stor stad i Wästergöthland,
 185 seq. thes kloster beskrifwes, 185 seq.

M. M.

- M. MAGNUS. Se Ladulås.
 Magnus Gustaffson, Hertig, begrafwes, 93.
 nämnes 119.
 Magnus Borenius disputerat om Bretas
 kloster, 114.
 Malmö = Stad, thes belägenhet och ålder
 325. thes kloster, 326, seq.
 Maltesiske Riddare, hwadan och hurus
 dane, 383.
 Mariæ Psalters bröderskap i Strengnäs, 200.
 Mariebergs = kloster war på Noraberg i
 Wästmanland, 263.
 Mariebo hette ett kloster i Skeninge och ett
 annat på Faland, 108.
 Mariedal i Wästergöthland hålles för haf-
 wa varit Gudwalla = kloster, 185.
 Mariefrids = kloster, Pacis - Marianum i Sö-
 dermanland, 225.
 Martinus Krabbe nämnes, 353. Lutherus, 355, 391.
 Moder = kloster, hwilka sådana hafwa wa-
 rit eller kunnat heta, 10, 89, 113, 321, 385.
 Monstrantia stor och dyr i Ramblaboda =
 kloster, 242.

Mun

- Munkar**, hwadan så nämnde i. nyttige 4. förwerrade, 5, 6. 16. Drogo vnder sig mycket mongaledes, 7, 8. Delade i åtskilliga order, ordines, 9, 363. elliest åtskilde, 10. Theras Smådes-namn, 17. vtdrefwos af klostren 21, 332. förlopo sielfwe klostren, 330, 360. bleswo wid reformation en stor del präster, 21, 327 & passim. kallade sina förman åtskilligt 39, 257 seq.
- Munkeboda**: kloster i Östergöthland beskrifwes, 140 Nu Norsholm, 141.
- Munke-kella** på Luro i Wermland, 191.
- Munkeleswerne** gammalt i, seq. nyttigt och godt 4. förwerradt och ondt, 5 seq. 16 seq.
- Munke-order**, åtskillige, 9, 363 seq.
- Munke-Patriarch** hålles. S. Bengt at warit, 366.
- Munke**: Reglor förestrefna af Basilið M. 3. af S. Bengt, 6, 365. Förbettrade 370. Carthusianers, 388.
- Munketorps**: kloster thet äldsta i Wästerås Sticht, 12, 250, seq.
- Munkestig** en wäg öfwer Siweden, 239.
- Måns**, Biskop i Krokø, hwilken så kallades 138.
- S. Mårtens**: kloster och kyrkia i Skeninge, 104, 109, seq. kloster i Lund, 319.

N. N.

Noraberg, ett kloster i Wästmanland, beskrifwes, 263. **Nord**

- Nordberg, Doct. Jöran Andersson, Rys
kioherde wid S. Clara i Stockholm, 32, 37.
- Norrebygd, ett Hospital i fordna tider, sedan
giordt til Kronobecks kloster, 151.
- Norsholm, ett Adeligit Säteri i Östergöttha
land, tilförne Munkeboda kloster, 141.
- Nunnokloster i wiß motto nyttige, 7, 69, 113
169, 298. I Stockholm S. Clara, 32, seq.
af S. Francisci orden, 36. Skogkloster, 62.
seq. I Wadstena, 84 seq. I Skeninge,
106, seq., hwilket hade mong namn, 108.
I Wrata, 113 seq. I Askaby, 133 seq. I
Byarum, 139, seq. I Calmar, 144 seq.
I Wisby twenne, 154 seq. I Solberga på
Gotland, 157, seq. I Gudhem, 168 seqq.
I Wärfruberga, 206, seq. I Risaberga,
222 seq. I Arboga, 255. I Åbo, 291. I
Nådendal, 294, seq. I Koros wid Åbo,
303. I Lund, 321 seq. I Bosjö kloster,
341. I Gladfara kloster, 350.
- Nunnor nöto wid och efter Reformationen
mer mildhet, än Munkarna af R. GU-
STAF, 21, seq. 90, seq. 112. 119. 297. Och
af R. ERIK then siertonde, 68, seq. R.
JOHAN then tredje mer emot them mild,
91, seq. 119. 136. 297.
- Nydala kloster, i Småland under Wägslö-
Stricht, beskrifwes, 272, seq.
- Nyköpings Stad, thes kloster beskrifwes,
221 seq.
- Näldenberg ett Birgittiskt kloster wid Nuren-
berg, 10. 89.

Nådendal, ett kloster för Munkar och Nun-
nor i Finland, nämnes, 10. 89, beskrifwes
292 seq.

D. O.

OLAF Stötkonung, vnder honom är Sweri-
ge, i synnerhet Götharife, Christnadt, u seq.
183 seq.

Olavus Wormius, en Dansk lärð man, näm-
nes, 341, 342

Olufsmessa i Skeninge hwadan, 109.

S. Olufs-gille vti Wingåker i Söder-
manland, 225.

S. Olufs-kloster i Åbo, 289.

Order, Ordines; Munkars och Nunnors åts-
killige, 9. 363. I Swea- och Götharife
warit 12 och the beskrifwas 364 seqq.

Benedictin - Munkars, 364 seqq.

Cluniacens - Munkars, 368.

Cisterciens - Munkars, 371.

Franciscan - Munkars, 374.

Dominican - Munkars, 378.

Johannit - Munkars, 382.

Antonit - Munkars, 384.

Carthusian - Munkars, 386.

Carmelit - Munkars, 388.

Augustin - Munkars, 390.

Præmonstratens - Munkars, 392.

Brigitin - eller S. Salvatoris, 394.

P. P.

Palbiski Baroner ägare af Juleta kloster, 220.
Para-

- Paradisus, Birgitisk kloster wid Florence uti Italien, 10. 96.
- Paris ther allena woro för några år sedan 136 kloster, 15.
- Pater Monachorum kallas S. Bengt, 6. 366
- Pater Rector kallas Jesuiternas förman 400.
- Paula Romana en rik qwinna byggde kloster, 2.
- Porath, Nicolaus, en Bermeländning, Assessor uti Bergs = Collegiö, 193.
- Porse, Gref Knut, gifwer Halmstad Privilegier 355.
- Possevinus, Antonius, en Jesuit och Påwisst Nuncius, 402 seq.
- Præbendæ i Linköping många, 83. seq. I Calmar, 147. I Skara 159, 165 seq. I Strensnes, 199 seq. I Nyköping, 223. I Wästerås, 243. I Wägslö, 167. I Åbo, 286, seq. I Lund, 314.
- Præmonstrantens - Munkar hade kloster i Odwids i Skåne; theras Orden beskrifwes til thes namn, instichtelse, ålder och annat, 392, seq.
- Præpositus Generalis Jesuiternas i Rom 400.
- Predike = Munkar, Se Dominicaner, med hwilka the woro the samme.
- Priorer så kallade Dominican - Swart = eller Predikemunkars förman eller föreståndare 39, 78, 257. Bpråknes theras i Sigtuna, 58, seq. I Ramundaboda, 241. I Wästerås, 249.

Provinciales Priores Predikemunkars i Sigtuna, 57. I Wästerås, 246. Se ock här om, 311.

Prästespital, eller Informaria i Skara 165. I Strengnäs beskrifves, 199.

Psaltes = bröderskap inrettadt i Strengnäs, 200.

Påvarna skrifwit hårdt til och om Munkarna här i Norden, 17.

Påwedommet utdömdt i Swea = och Gøtharife, 19, 20, seq. 361, 404. I Danmark, 359, seq. stamplar at komma in i Sverige igen, 401.

Påder diekne, en Munk i Kötter propheterat, 306.

S. Påders kloster, i Lund, 320. I Ystedt, 329.

D. Q.

Qwarnholmen therpå ligger nu Calmarstad, 142.

R. R.

Rackeby i Wästergöthland, tit flytte Gudshems = Nunnor, 172.

R. RAGNAR Knaphöfde, R. Inges Son, begrafwen i Wreta, 117.

Ramunda = boda ett kloster på Tirveden under Strengnäs = Sticht, beskrifwes, 237, seqq.

Raumeå = Stad och kloster i Finland, beskrifwes 298, seq. bortgifwes, 301.

Raumannus, Johannes Doctor Theol.
beskrifwes, 302.

Reductionen klostergodsens, som stedd wid religionens reformation, war mycket ansenlig 22. hela Riket gagnelig, 23 seq.

Reformation religionens vnder K. GU³ S³ then första, 18 seqq. bröt halsen af kloster och Munkewäsendet 22 seq. 401.

Rendamecki någon tid biskopsäte i Finland, 286.

Riddare Maltessite beskrifwas, 383.

Riddarholmen i Stockholm har thet namn af K. CARL then Ellofte, 38.

Ringanås ett gammalt Slott wid Swartsfjöd, 229.

Ringsfjöd i Skåne, thervti ligger Bosfjöd kloster, 341.

Risaberga kloster i Närke beskrifwes, 232 seq.

Romblaboda kloster thet samma, som Ramundaboda, 237.

Roslaga kloster i Upsala Sticht beskrifwes, 71.

Ruma kloster Munkars på Gotland beskrifwes, 157 seq.

Räcklässe, Laur. Forsenius, en Jesuit, 40, 402.

Rändamecki. Se Rendamecki.

Röda Boken eller Liturgien nämnes 402.

S. S.

Saba eller Säby, kallades Juleta kloster, 214 seq.

D d 3

Scholar

- Scholar wore kloster i förstonne här i Norden,
13, seq. 15. Rauneda: Schole 299, 301.
I Lund, 317. I Malmö, 325 seq. Jesuis
tiske i Sverige, 403.
Sigill Juleta-klosters, 218, Gårbröders i
Nyköping, 224.
S. Sigfrid byggde kloster i Småland wid
Wagstid, 13, 265, 270.
Sigtuna Stad beskrives 54 seq. thes Klo-
ster, 56. afbran, 112.
SIGISMUNDUS Konung i Sverige och
Polen, 404.
Silfwertrufwa upfunnen i Skåne, 351.
Silfwerstein S. Brigitas i Wadstena, stort
och dyrt, 91.
Stärke eller Warnhem, fordom kloster, nu
ett Biskopen tilhörigt Prabenda-
Pastorat, 183.
Steninge: stad, 103 kyrkior, 104. kloster,
105 seq.
Stjärnselden för klostren gagnelig 7.
Stara: stad och kyrkior, 159. kloster, 160.
Slott eller fongshuset byggdt, 162.
Skarin, M. Algorhus, Prof. i Ubo. Kref-
wit om Gudhem, 169.
Sköfde Stad i Wästergöthland, om thes
helaedom, 167.
Skogkloster i Wpland beskrives 62 seq. för-
stördes och reparerades, 67. Är nu ett hers-
loit Grefweligit Palais, 68.
Slott af kloster i Landskrona, 332.

- Solberga = Nunnekloster wid Wisby på
Gotland beskrifwes, 157.
- Spanahult, R. R. Gref Swen Lagerbergs
Säteri i Wästergöthland, 171.
- Spegel, Doctor Haquinus, Archebiskop,
nämnes ofta Se 102. 118. 185. 214.
- Stallgård Kongl. uti Dalby i Skåne. 338.
- Stephanus en Spåmunk i Wästerås, 248 seq.
En annor i Husaby = kloster, 262 seq.
- Stiernman, Anders Anton, Secretair uti
Konglig Cancellie - Archivô, 151, 300.
- Stockholm funderadt 31. Thes kloster, 32
seqq. Capell och Gillen, 46, seq.
- Strängnäs = Stichts början, 194. Thes klo-
ster 195. Thes brandstader, 197.
- Strumpstickare i Nådendal uti Finland, 298
- Städer monge sådt sin början i Sverige af
Påwedömet, 104. Hafwa i Lunda = Sticht
fordom warit monge, 315. I Blekinge fo-
dom, 356.
- Swantapolt, Östgötha = Lagman, nämnes,
115, 121, 151, theråft bör stå 1292 i stället
för 1242.
- Swanwinge ett härad i Wästmanland, 251.
- Swart = Munkar. Se Dominicaner, somt
äro med thesa enahanda.
- Swartsiö = kloster i Strängnäs = Sticht men
orten ligger nu under Bysala Archebiskops-
döme, beskrifwes, 228, seq.
- Swes = och Götharikes kloster. Se kloster
och thet förra Register.

- Svebilius, Andreas, P. och Probst i Alhem, nämnes, 142, 151.
- Swedberg, Doct. Jesperus, biskop i Skara, nämnes, 183.
- Sundler, M. Johannes, Sudermannus, skrefwit om Nyköping, 222, 224.
- R. SWERRE then äldre byggde kloster och munga kyrkior i Östergöthland, 104, 128, 139.
- Swintuna och thes byggd i Östergöthland omtalas, 139.
- Sydomän hade klostren, 34.
- Söderköpings Stad i Östergöthland, 120. Thes kyrkior och kloster, 121, seq. Thes Capell, 127. Thes Nicksdag, 404.
- Södersten, Magnus Samuel, hafwer samlat blåt och skrefwit om Söderköping, 127.

S. T.

- Tafra, kostelig i Landskrona kloster, 391.
- Tawastland! Christnadt och lagdt vnder Åbo Sticht, 286.
- Testamente gjorde klostren förmögna, 7, seq. Absalons eller Axels. Arkebiskops i Lund, 318.
- Tiggemunkar hwilke, 376, 389.
- Tingwalla, som nu heter Carlstad, en gammal Stad i Wermeland, 190.
- Tiselius, Daniel, kyrkoherde uti Hanmar i Närke, 239.

- Tiveden en flog emellan Swea och Götha-
 rike, 237. 385.
 Thomas Anglus. Finlands Biskop flytte bis-
 kops-Sätet til Åbo, 286.
 Thore Wunt gjorde Swarthöfverna olycke-
 liga i Skara 161.
 Torkarna ett kloster namn örett skrefwit för
 Rökars kloster, 301, 307.
 Tomarp eller Tomterop ett kloster i Skå-
 ne beskrifwes, 351 seqq.
 Tulleborgs Stad och thes belägenhet, 333.
 Thes kloster beskrifwes, 334.
 Trådstrumpor göras monga i Nådendal va-
 ri Finland, 298.
 Tyska Kyrkian i Stofholm bygges 40 seqq.
 i Malmö, 346.

B. U. V.

- Vincentius, interims Biskop i Åbo, 301.
 Visitera hafwa Biskoparna bordt ärligen i klo-
 stren, 17.
 Vitus the Landhöggers helgon nämnes, 347.
 Ulwilda, Drottning i Swea och Götharike,
 nämnes, 127.
 Vormundus, Franciscus, förste Euängeliske
 Biskop i Lund, 332.
 Upsala hette tilförne Östra Åros, 25. thes
 kloster huru monge och hwilke the varit haf-
 wa, 26. seq.

W. W.

- Wadstena** ett Moderkloster för monga andra, 10, 89. Beskrifwes utförligen 84, seqq. Ut conserveradt och än qwar, 91, 98. thes Abbedisor ypråknas 94 seq. Item thes Confessores Generales, 95, seq. Hwad therat än öfrigit är, 98, seq. Klosterkyrkan härilig giord af *Enckie Drottningen HEDVIG ELEONORA* 99, seqq. klostret ett Moderkloster för Nådendal i Finland, 294. Ther Jesuitisk Schole, 403.
- Wallin**, Doct. Georgius, nu Superintend. på Gotland, nämnes 15, 59.
- Warnamo** ett Bernhardin: kloster i Wermland beskrifwes 192. Se 233.
- Warnhem** Munkkloster i Wästergöthland beskrifwes 177 seqq. Ther Kongagrafwar 181, seq. förlånes af K. *OLUF* 180. Thes kyrkia repareras och giöras herlig, 181 seq.
- Wermeland**, om thes ålder, förra tillstånd, kloster och annat, 189 seqq.
- Wiborgs** Franciscan - kloster nämnes, 301. Stadens ålder &c. 308, thes tvenne kloster, 309 seqq.
- Wiby**: kloster wid Sigtuna, flytt til Säby i Södermanland, 214.
- Wiking**: eller Wingåker, ther S. Olufs gille, 225.
- Wisby**: Stad på Gotland, 153. thes kyrkior och kloster, 154 seqq.

Wit, eller Widstösle: Kloster i Skåne, 347.
nu ett adeligit Hoff, 348.

Wormius. Se Olavus.

Wreta ett Moderkloster i Östergöthland, 10.
beskrifwes, 113 seq. thes Abbedisfor förnä-
ma, 114. thet är hällen Schole 119. hwil-
ke thet ligga begrafne, 116 seq.

Wårfruberga: Kloster i Södermanland,
206, seqq. Nu Kongoberga en Kongl.
Ladugård, 213.

Wårfrutider i Strengnås inrettade, 200.

Wåhe eller We en Stad i Skåne fordom,
339. thes kloster flytt til Beckeskog, 359.

Wågsjö: Sticht och Stad, 265 seq. thes
Kloster, 268. Doms-Kyrkian afbrant af
åskeld d. 29. Maj År 1740.

Wåsterländers, Occidentis, första kloster, 6.

Wåsterås: Sticht, Stad och kloster 242 seq.

Wåstra: Carlaby, Pastorat i Skåne, näm-
nes 259.

X.

Xenodocium, Hospital, i Upsala, 30. I
Stockholm, 47 seq. I Enköping 52
seq. I Skeninge 112 seqq. och flerestades.
Se Hospital.

Y.

Ystads belägenhet, ålder, namn 328, thes klo-
ster beskrifwes, 329. seq.

A.

- Abo, Biskops Säte i Finland, 286. Sticht
deladt i tv, 288. Ches kloster, 289.
Åros i Wermeland och Amnehärad, näm-
nes, 178.
Ås-kloster i Halland beskrifwes, 356, nu en
Kongelig Ladugård, 358.

A.

- Angla: Slecht adelig, förnäm och fordom
förmögen, nämnes, 59, 60, 63.

D.

- Dowids-kloster i Skåne, beskrifwes, 348.
nu ett Grefweligit Palais eller Slott 349.
Dwerste-bostelle i Skåne Beckastogs-
kloster 340. och Tomarp 354.
Dwerst Lieutenantens dito Häridswads
kloster, 346.
Drebro: Stad i Närke, 229. Ches kloster
beskrifwes 230 seq. och Slott, 237.
Dregrunds- eller Roslaga kloster i Dpland
beskrifwes, 71.
S. Drijans: Capell i. e. Georgii, i Stockholm
beskrifwes, 48 seq. I Linköping, 82, i
Söderköping, 123.

- Ornhjelm, Claudius Arhenius, Kongl.
Secretair, nämnes, 82. hans Historia Cœ-
nobiorum Franciscanorum in Sveciâ, 311.
Österbotn. Christnadt och lagdt vnder Abos
Sticht, 286.
Östrabo hette tilförne then by eller ort, ther
nu Wägsjö är, 270 seq.

Til at vpfylla thesa, elliest lediga blif-
 wande, sidor, wil man här anföra, then
 förteckning på the kloster och Capell, som
 näst för Religionens Reformation varit inom
 Linsköpings Sticht; hvilken nemnes pag. 76,
 och ther utgifwes för at vara then Romers
 Catholiska Linsköpings Biskopens, Doct.
 Hans Braskes, egenhendiga Manuscript;
 så liudandes, ther hon än finnes, ord ifrå ord.

Monasteria Dioceseos Lincop. Anno 1515.

1. Wadstenense. 2. Nydala.
3. Alvastra. 4. Minorum Jenacopiense
5. Johannis Cronabäckense.
6. Prædicatorum Calmaria.
7. Ruma Gothlandia 8. Prædicatorum ibidem.
9. Minorum ibidem. 10. Monialium ibidem.
11. Minorum Sudercopia.
12. Jeorgii ibidem. 13. Alkaby.
14. Krokek. 15. Wretha.
16. Minorum Lincopia.
17. Prædicatorum Scheningia.
18. S. Ingridis ibidem.
19. S. Spiritus Sudercopia.

Summa Monast. O-Goth. 19.

Capella nostrâ ætate.

1515.

1. S. Anna in Scopulis.
2. S. Antonii curia: Røene.
3. Capella Stegaholm. 4. Capella Stegaborg.
5. S. Johan. in Ramhæll. 6. Renarøos.
7. Laurentii Sudercopia. 8. Capella

8. Capella Henselö.
9. Capella Norcopensis.
10. Jeorgii Lincopiæ. 11. Ladingalunda.
12. Spiritus S. Sudercopiæ.
13. S. Spiritus Lincopiæ.
14. Beatæ Brigittæ curiæ Motala.
15. Jeorgii Scheningiæ. 16. Domus S. Sancti Ib.
17. Eremitorium in Granby.
18. Sp. S. Wadstenis. 19. S. Petri ibidem.
20. Jeorgii ibidem. 21. Gertrudis ibidem.
22. Capella in Holawed. 23. Beati Botholphi.
24. Lampridii in Wisinxœ.
25. Jeorgii Jenecopiæ. 26. Spiritus S. ibidem.
27. S. Petri ibidem. 28. Capella Valbergæ.
29. Eremitorium curiæ Hofabyfiöl.
30. Capella Pata. 31. Capella Strömbrum.
32. Jeorgii Calmariaæ. 33. Sikawarp in Oelandiä.
34. Elavi in Borkholm.
35. Eremitorium Vadstenis.
36. S. Olavi in Böda.
37. S. Ottonis in Högaby.
38. S. Margaretæ in Konstent.
39. S. Canuti in Allgutsrum.
40. B. Stephani Græsgard, aliàs Bardæ.
41. Beati Joannis in Kurohassen.
42. B. Sigfridi in Hagaby in Möre.
43. Capella in Kumblamad, S. Olavi.
44. Capella Bostulla, curiæ Krakerum, seu Botholphi.
45. S. Gertrudis curiæ Cronabæk.
46. S. Jeorgii curiæ Stegaholm.

Summa Capellar. 46.

Man-

Mantissa.

Churuvälman kan hoppas, at en gunst-
benågen Läsare med samma tolanöd och mildhet
i thenna, som i andra böker, the emot förmos-
dan och all giörlig flit, insonna Trycke-
felen läser anse och efter behag ändra;
dock wil man i synnerhet betinga thesa
estersökjande wälbenågen ändring.

p. 27. l. 19 läs stadgade.

p. 34. l. 28. läs then til. Klosters.

p. 38. l. 4. läs 1270, så hafwer Sal. Orm-
hielms Diarium Minoritar. Stockh. Mscr.

p. 39. l. 13. läs Knutson.

p. 62. l. 7. läs Adalvardus.

p. 110. l. 28. läs Hertiginnan.

p. 119. l. 32. läs thertil han.

p. 127. l. 27. läs Kolsson.

p. 133. l. 9. läs veti.

p. 149. l. 5. läs Torr ifrå.

p. 151. l. 25. läs 1292.

p. 218. l. 12. Add. Frater. Henricus Abbot.
war tillstädes i Warberg år 1343.

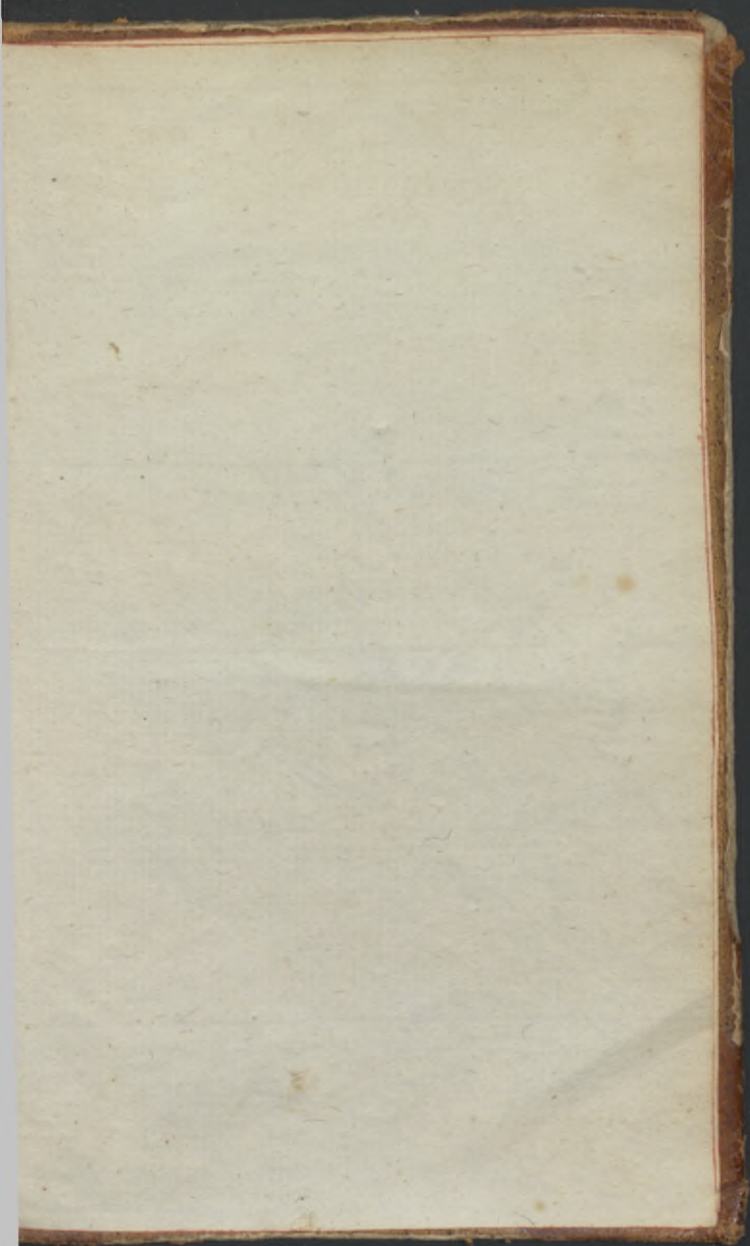
p. 254. l. 21. Add. Frat. Simon Gardianus Ar-
bogensis Minoritarum, wid år 1460.

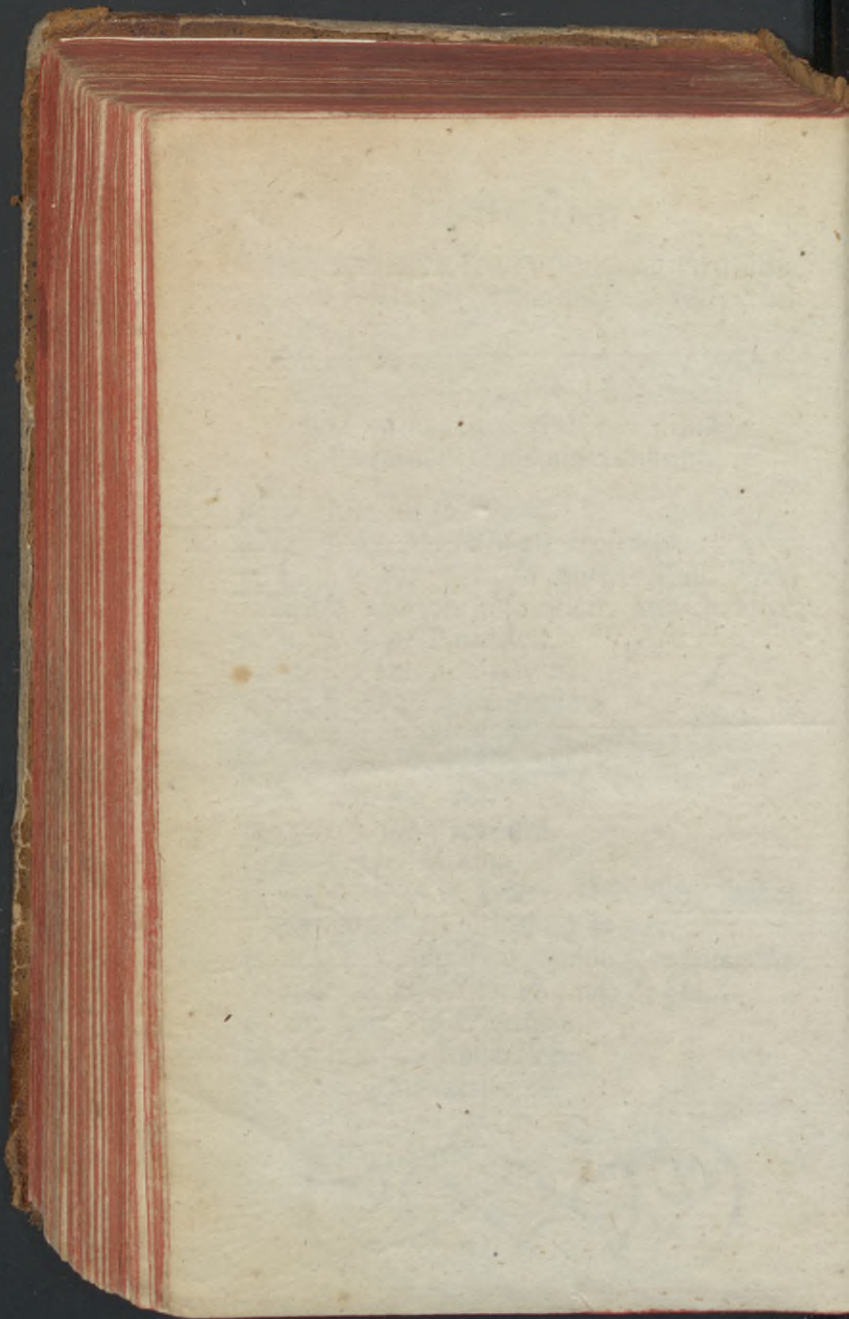
p. 318. l. 15. läs Sperling.

p. 335. l. 11. läs Dunnekloster.

p. 362. l. 6. läs återwende.

1001850675

